

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА
В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ
У 2019 РОЦІ**

Краматорськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальні відомості	5
1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості Донецької області	5
1.2 Соціальний та економічний розвиток Донецької області.....	6
2. Атмосферне повітря.....	11
2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.....	11
2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.	11
2.1.2 Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	12
2.2 Якість атмосферного повітря в населених пунктах	17
2.3 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	28
3. Водні ресурси.....	35
3.1 Водні ресурси та їх використання	35
3.1.1 Загальна характеристика	35
3.1.2 Водокористування та водовідведення	36
3.2 Забруднення поверхневих вод	37
3.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	38
3.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності). ..	39
3.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод	40
3.3 Якість поверхневих вод.....	40
3.3.1 Оцінка якості води за гідрохімічними показниками.	44
3.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	53
3.4 Екологічний стан Азовського моря	55
3.5 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	56
4. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	56
4.1 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі.....	56
4.1.1 Загальна характеристика	56
4.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття.....	57
4.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	58
4.1.4 Формування національної екомережі	59
4.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами.....	61
4.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу	61
4.2.1 Загальна характеристика рослинного світу.....	61
4.2.2 Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	63

4.2.3 Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	69
4.2.4 Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України	69
4.2.5 Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	70
4.2.6 Інвазійні чужорідні види рослин у флорі України	71
4.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу	72
4.3.1 Загальна характеристика тваринного світу	72
4.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарств	73
4.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	76
4.3.4 Інвазійні чужорідні види тварин у фауні України	76
4.4 Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	79
4.4.1 Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	82
4.4.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення	83
4.4.3 Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	84
4.4.4 Формування української частини Смарагдової мережі Європи	84
4.5 Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	85
5. Земельні ресурси та ґрунти	85
5.1 Структура та стан земель	86
5.1.1 Структура та динаміка основних видів земельних угідь	86
5.1.2 Стан ґрунтів	87
5.1.3 Деградація земель	88
5.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	89
5.3 Охорона земель	90
5.3.1 Практичні заходи	90
6. Надра	93
6.1 Мінерально-сировинна база	93
6.1.1 Стан та використання мінерально-сировинної бази	93
6.2 Система моніторингу геологічного середовища	98
6.2.1 Підземні води: ресурси, використання, якість	98
6.2.2 Екзогенні геологічні процеси	102
6.3 Дозвільна діяльність у сфері використання надр	109
6.4 Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	110
7. Відходи	110
7.1 Структура утворення та накопичення відходів	110
7.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	113
7.3 Транскордонне перевезення небезпечних відходів	118
7.4 Державна політика у сфері поведінки з відходами	118
8. Екологічна безпека	119
8.1 Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	119

8.2	Радіаційна безпека	121
8.2.1	Стан радіаційного забруднення території області.....	121
8.2.2	Поводження з радіоактивними відходами	123
9.	Промисловість та її вплив на довкілля	125
9.1	Структура та обсяги промислового виробництва.....	125
9.2	Вплив на довкілля	127
9.2.1	Гірничодобувна промисловість	127
9.2.2	Металургійна промисловість	129
9.2.3	Хімічна промисловість	130
10.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	131
10.1	Тенденції розвитку сільського господарства	131
10.2	Вплив на довкілля	131
10.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	131
10.2.2	Використання пестицидів	133
10.2.3	Тенденції в тваринництві	134
11.	Енергетика та її вплив на довкілля.....	135
11.1	Структура виробництва та використання енергії.....	135
11.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження.....	135
11.3	Вплив енергетичної галузі на довкілля.....	137
11.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики.	138
12.	Транспорт та його вплив на довкілля	139
12.1	Транспортна мережа Донецької області.....	139
12.1.1	Обсяги транспортних перевезень.....	143
13.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	144
13.1	Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства	144
13.2	Виконання регіональних екологічних програм.....	187
13.3	Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища.....	188
13.4	Оцінка впливу на довкілля.....	194
13.5	Економічні засади природокористування	195
13.5.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	195
13.5.2	Стан фінансування природоохоронної галузі.....	204
13.6	Державне регулювання у сфері природокористування	205
13.7	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	206
13.8	Екологічна освіта та інформування	211
13.9	Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля.....	214
	Висновки	218

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості Донецької області

Донецька область розташована у південно-східній частині України. На південному заході та заході вона межує з Дніпропетровською та Запорізькою областями, на північно-заході – з Харківською, на північному сході – з Луганською, на сході – з Ростовською областю Російської Федерації, з півдня – омивається Азовським морем. Територія області простягнулась з півночі на південь на 240 км та зі сходу на захід – на 170 км. Область займає західну частину Донецького кряжу та східну половину Приазовської височини. По території краю проходить вододіл річок басейнів Чорного та Азовського морів.

Рельєф Донецької області горбисто-рівнинний, з характерною сильною ерозією ґрунтів. Північна та центральна частини області – це Донецький кряж, південна – Приазовська височина. У ландшафтній структурі території області переважають степові височини та схили, степові рівнинні комплекси терас, а також горбисті, піщані та лісові рівнини, річкові долини та мережа балок. Типові ландшафти області – сильно розчленовані балками рівнини та височини, які переходять у заплавні ландшафти річкових долин, а також лиманні рівнини на морському узбережжі.

За своїм характером земна поверхня Донецького кряжу є хвилястою рівниною. Максимальні відмітки висот по Донецькому кряжу в області сягають 200-260 метрів. Найвища точка - Саур могила, її височина 277,9 м. Амплітуда висот в цих районах досягає 200 м. Це все, що залишилося від колись досить високого гірського масиву. На околицях Донецький кряж втрачає і без того скромну висоту, зливаючись з навколишніми річковими долинами. І лише до Сіверського Дінця він обривається крутим уступом, оголюючи древні крейдяні відкладення.

У гідрографічному відношенні територія Донецької області ділиться на 3 частини: північну (басейн ріки Сіверський Донець), південну (ріки басейну Приазов'я (Азовського моря) і західну (басейн ріки Дніпро).

Основну частину запасів поверхневих вод Донецької області складають річки. В області налічується 246 річок, загальна довжина яких складає 5410 км. З метою регулювання місцевого стоку на них побудовано 130 водосховищ ємністю 863?6 млн м³ і більш як 2146 ставків ємністю 270?4 млн м³.

Водні ресурси області формуються за рахунок транзитного притоку поверхневих вод річки Сіверський Донець, місцевого річного стоку, що утворюється в межах області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Територією області протікає: 1 велика річка – Сіверський Донець загальною довжиною 1053 км (у межах області – 96 км) – головна водна артерія краю; 8 середніх річок – Казенний Торець довжиною 134 км (у межах області – 134 км), Лугань – 198 км (44 км), Кальміус – 209 км (209 км), Міус – 258 км

(65 км), Кринка – 180 км (170 км), Самара – 320 км (51км), Вовча – 323 км (147 км) і Мокрі Яли – 132 км (132 км); 2269 малих річок, у тому числі струмків, загальною довжиною 10,59 тис. км, з них – 246 річок довжиною понад 10 км загальною довжиною 5,4 тис. кілометрів.

Середнє значення відносної вологості складає 74 %. Середньорічні температури по регіону міняються не дуже істотно. Середня температура повітря в січні – від -4°C до -6°C , у липні – від 23°C до 24°C . Холодна пора року визначалася дуже нестійкою погодою: у січні – проходження активних циклонів та атмосферних фронтів, які зумовили випадіння опадів різної інтенсивності у вигляді снігу та дощу, посилення східного, північно-східного, південно-східного вітру до небезпечних позначок та туманів.

У лютому місяці переважала не по зимовому тепла погода з опадами та туманами. Середньомісячна температура повітря по Донецькій області у лютому була на $6-7^{\circ}\text{C}$ вище норми.

Влітку погода була переважно спекотною та бездощовою. Переважають західні і північно-західні вітри, які доволі часто приводять до засух. Майже весь літній період спостерігалась спека та дефіцит опадів, що обумовило надзвичайно високу пожежну небезпеку.

Серед несприятливих кліматичних явищ слід виділити зимову відлигу, ожеледицю, промерзання ґрунту, весняні заморожування, сухі східні вітри, град і часті тумани.

1.2 Соціальний та економічний розвиток Донецької області

Промисловість

Загальний обсяг промислового виробництва у 2019 році у порівнянних цінах до 2018 року зріс на 0,3%, (по Україні зменшився на 1,8%.

Добувна промисловість та розроблення кар'єрів. Обсяг виробництва виріс на 2,1%. Видобуток вугілля збільшився на 9,3% (склав 12,8 млн т), виробництво готового вугілля збільшилось – на 5,6% (10,6 млн т).

Металургія. Обсяг виробництва зменшився на 3,5%. Зменшення відбулось у виробництві чавуну на 3,3%. Зросло виробництво напівфабрикатів зі сталі нелегованої на 6,2% , труб сталевих – на 16,8% .

Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення. Обсяг виробництва зменшився на 14,1%. Виробництво коксу зменшилось на 13,9% (4,6 млн т).

Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції. Обсяг виробництва збільшився на 8,6%. Зросло виробництво газів промислових (водень, аргон, гази інертні, азот і кисень) на 11 %. При цьому, виробництво кислоти сірчаної зменшилось на 15,4%, сульфату амонію – на 19,4 % , добрив – на 23,7%.

Машинобудування. Обсяг виробництва зріс на 10,6%. Збільшилось виробництво апаратури електричної для комутації в 1,2 рази. Зменшилось виробництво засобів автотранспортних для перевезення на 29,3%, конвертерів і машин ливарних – на 33,3%, підйомників, елеваторів і конвеєрів безперервної дії для підземних робіт – на 27,5% .

Легка промисловість. Обсяг виробництва збільшився на 3,6%.

Виробництво, постачання та розподілення електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Обсяг виробництва зменшився на 7,9%. Вироблено електроенергії 14,3 млрд кВт год, що на 6,6% менше, ніж у 2018 році.

Рівень розрахунків за спожиту електроенергію у 2019 році в цілому по області склав 100%, за природний газ населенням, бюджетними установами і підприємствами теплоенергетики на підконтрольних уряду України територіях – 69,6%.

У харчовій промисловості у 2019 року обсяг виробництва збільшився на 2,5% порівняно з 2018 роком.

Зросло виробництво виробів олії соняшникової нерафінованої в 1,4 раза, молока рідкого обробленого – на 7,4%, виробів ковбасних – на 5%, м'яса свиней свіже чи охолоджене – на 2,5%. Скоротилось виробництво пряників та виробів подібних – на 12,2%, хліба та виробів хлібобулочних – на 11,3%, сирів твердих – на 11,1%, масла вершкового – на 7,8%, печива солодкого – на 6,4%, борошна – на 4,7%.

Обсяг реалізованої промислової продукції у 2019 році в діючих цінах склав 283,9 млрд грн, що на 28,2 млрд грн, або на 9,0% менше, ніж у 2018 році.

Частка реалізованої промислової продукції регіону в загальному обсязі реалізації склала 11,4%. За цим показником область посідає друге місце в Україні.

Довідково. Питома вага окремих регіонів в загальному обсязі реалізованої промислової продукції України (місце, %):

1. Дніпропетровська область – 18,3% (454,1 млрд грн)
2. Донецька область – 11,4% (283,9 млрд грн)
3. Запорізька область – 7,9% (195,0 млрд грн)
4. Харківська область – 7,5% (185,6 млрд грн)
5. м. Київ – 9,4% (233,0 млрд грн)
- ...
23. Луганська область – 0,9% (21,9 млрд грн)
24. Тернопільська область – 0,8% (20,7 млрд грн)
25. Чернівецька область – 0,6% (13,6 млрд грн).

Агропромисловий комплекс

Індекс обсягу виробництва продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств за 2019 рік до рівня 2018 року склав 117,3%.

У рослинництві, зернові культури всіх категоріях господарств зібрано на площі 580,4 тис га (у 2018 році – 572,3 тис. га), валовий збір у початково – оприбуткованій вазі склав 1998,8 тис. тон при урожайності 34,4 ц/га (у 2018 році – 24,1 ц/га), що на 10,3 ц/га більше, ніж у минулому році.

Площі посівів (станом на 01.01.2020) озимих культур на зерно та зелений корм (включаючи озимий ріпак) під урожай 2020 року становлять 416,7 т ис. га, що становить 101,7% до 2018 року.

У тваринництві, за 2019 рік у порівнянні з 2018 роком виробництво яєць зросло на – 27,8%, скоротилось виробництво молока на 7% та реалізація худоби та птиці на забій в живій вазі – на 1,7%.

Кількість поголів'я птиці збільшилась на 18,6%, великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств скоротилось на 5,5%, в тому числі корів – на 1,3%, свиней – на 0,7%.

Зовнішньоекономічна діяльність

Зовнішньоторговельний оборот товарами у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшився на 3,3% і склав 6856,4 млн доларів США, у тому числі експорт – на 4,4% (4633,5 млн доларів США), імпорт – на 1,1% (2222,9 млн доларів США). Сальдо зовнішньоторговельного обороту позитивне – 2410,5 млн доларів США (зменшення – на 7,2%).

Споживчий ринок

Підприємствами сфери послуг за 2019 рік для всіх споживачів реалізовано послуг у ринкових цінах на суму 20113,9 млн грн, у тому числі для населення – 2059,1 млн грн (10,2% від загального обсягу послуг).

Оборот роздрібної торгівлі, який включає дані щодо роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, у 2019 році становив в області 35,2 млрд грн, що в порівнянних цінах на 9,5% більше показника 2018 року. Питома вага області в економіці України за обсягом складає 3,2 %.

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, за 2019 рік склав 23 млрд грн, що у порівнянних цінах на 9,5% більше показника 2018 року. Питома вага області в економіці України за обсягом складає 2,9 %.

Індекс споживчих цін у грудні 2019 року до листопада 2019 року становив 100 % (по Україні – 99,8%), до грудня 2018 року – 106% (Україна – 101,1%).

Інвестиції

У 2019 році підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 30,2 млрд грн капітальних інвестицій, що на 24,7% більше обсягу капітальних інвестицій у 2018 році (по Україні – на 15,5%).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (за попередніми даними), залучених в економіку області, станом на 31 грудня 2019 року склав 1,4 млрд доларів США, збільшення на 110,5 млн доларів США порівняно з

початком року. За обсягами іноземного інвестування в економіку України область посідає 2 місце (без урахування міста Київ).

У 2019 році підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 6263,2 млн грн, що у порівнянних цінах становить 111,7% до обсягів будівництва у 2018 році.

У 2019 році прийнято в експлуатацію 63,1 тис. м² загальної площі житла (нове будівництво), що на 55,5% більше обсягу житла, прийнятого в експлуатацію (нове будівництво) за 2018 рік (по Україні зменшення на 69,2%).

Інвестиції в житлове будівництво за рахунок усіх джерел фінансування у 2019 році склали 275,0 млн грн, або 0,9% до загального обсягу капітальних інвестицій (по Україні - 9,5%).

Фінанси, бюджет

За січень-вересень 2019 року в цілому по області отримано фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в сумі 1,2 млрд грн збитків у відповідному періоді 2018 року отримано 4,8 млрд грн прибутку.

Прибутки прибуткових підприємств і організацій збільшились на 18,5% і склали 15,9 млрд грн, збитки збиткових підприємств збільшились на 16,3% і склали 17,1 млрд грн. Питома вага збиткових підприємств у загальній кількості підприємств зменшилась на 1,4 відсоткових пунктів і склала 39,7%.

За 2019 рік до бюджетів усіх рівнів зібрано податків, зборів та інших обов'язкових платежів у сумі 23014,9 млн грн, що на 3,5% більше, ніж за 2018 рік (22229 млн грн), у тому числі до державного бюджету – 10205,9 млн грн (на 1054,2 млн грн, або на 9,4% менше, ніж у 2018 році).

Доходи без трансфертів (по територіях, які підконтрольні українській владі) склали 148540,1 млн грн. Міжбюджетних трансфертів до зазначених місцевих бюджетів області надійшло у сумі 11841,2 млн грн або 91,7% до планових призначень на поточний рік.

Податковий борг до бюджетів усіх рівнів з початку року зріс на 6,8% і станом на 01.01.2020 складає 10872,8 млн грн, в тому числі до державного бюджету – 8994,3 млн грн, місцевого бюджету – 1878,5 млн грн.

Пенсійний фонд

В бюджет Пенсійного фонду України за 2019 рік надійшло власних коштів у сумі 799,6 млн грн (на 2,6% більше, ніж за відповідний період минулого року).

Загальна потреба в коштах на виплату пенсій та грошової допомоги у 2019 році склала 39131,4 млн грн, що на 19,2% більше ніж у 2018 році.

Станом на 01 січня 2020 року:

середньомісячний розмір виплати на 1 пенсіонера склав 3986,7 грн, що на 16,7% (на 568,3 грн) більше, ніж на 01 січня 2019 року;

кількість пенсіонерів, які фактично отримують пенсійні виплати на території, підконтрольній українській владі, склала 826,3 тис. осіб;

заборгованість до бюджету Пенсійного фонду становить 4069,7 млн грн (на 27,7% більше, ніж на 01.01.2019), у тому числі сума недоїмки – 52,9 млн грн.

Оплата праці

Середньомісячна заробітна плата одного штатного робітника у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 21% і склала 11716,0 грн (по Україні – 10497,0 грн).

Реальна заробітна плата найманих працівників у 2019 році порівняно з 2018 роком зросла на 9,1% (по Україні – на 9,8%).

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати (на території, підконтрольній українській владі) порівняно з сумою на початок 2019 року збільшилась на 98, 2 млн грн, або на 21% і станом на 01.01.2020 склала 565,5 млн грн, у тому числі на економічно активних підприємствах – 493,7 млн грн (збільшення на 20,6 %), на підприємствах, які перебувають на різних стадіях банкрутства – 67,6 млн грн (збільшення на 26,3%), на економічно неактивних підприємствах – 4,1 млн грн (зменшення на 4,2%).

Ринок праці

Чисельність зареєстрованих безробітних порівняно з чисельністю на початок 2019 року (10,8 тис. осіб) не змінилась і станом на 01 січня 2020 року склала 10,8 тис. осіб, з них отримували допомогу по безробіттю – 8,5 тис. осіб, проходили професійне навчання – 0,6 тис. осіб. Навантаження на 1 вакантне робоче місце складає 16 особи.

Житлово-комунальне господарство

У 2019 році населенням області за житлово-комунальні послуги сплачено 5356,3 млн грн, що становить 78,6% від нарахованих за цей період сум.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

За інформацією Державної служби статистики України¹, викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення за 2019 рік становлять 773,2 тис. т (31,5 % від загальних викидів по Україні) та на 2,1 % менше, ніж в 2018 рік. Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю склали 23528,1 тис. т.

¹Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.1

Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. т

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, т	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2005	1862,9	1638,1	224,8	70,3	401,0	0,032
2006	1895,2	1659,7	235,5	71,5	411,8	0,026
2007	1871,2	1653,4	217,8	70,6	410,4	0,020
2008	1767,2	1533,4	233,8	66,6	391,0	-*
2009	1513,3	1299,8	213,5	57,0	337,5	-*
2010	1589,9	1370,3	211,8	52,0	309,7	-*
2011	1729,3	1525,9	203,4	57,5	345,4	-*
2012	1714,8	1514,8	199,9	57,1	345,1	-*
2013	1646,5	1448,1	198,4	54,6	332,2	-*
2014	1138,7	1043,0	95,7	39,3	241,4	-*
2015	974,7	917,6	57,1	34,6	214,3	-*
2016	981,4**	981,4	-*	37,0	230,7	-*
2017	784,8**	784,8	-*	29,6	185,9	-*
2018	790,2**	790,2	-*	29,8	188,9	-*
2019	773,5**	773,5	-*	29,2	186,4	-*

* - значення відсутні в статистичній інформації Головного управління статистики у Донецькій області

** - інформація наведена без урахування викидів від пересувних джерел

Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в 2014-2015 роках у порівнянні з 2013 роком пов'язано з проведенням антитерористичної операції в регіоні, внаслідок збройного конфлікту багато промислових підприємств зазнали руйнувань, а деякі взагалі припинили свою роботу.

З 2016 року спостерігається незначне зростання обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (на 6,5 % по відношенню до попереднього року) внаслідок збільшення потужності та обсягів виробництва промислових підприємств.

Зниження кількості викидів в 2017 році обумовлене відсутністю інформації щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по території непідконтрольній українській владі.

У 2018 році спостерігається незначне збільшення викидів по відношенню до 2017 року, що пов'язане з нарощуванням потужності промислових підприємств та переходом з газу на альтернативні види палива (зокрема на вугілля різних марок).

Зменшення кількості викидів забруднюючих речовин у 2019 році пов'язане з виконанням підприємствами природоохоронних заходів, спрямованих на зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Щільність викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр області у 2019 р. склала 29,2 т проти 29,8 т за 2018 рік, а на одну особу – 186,4 кг проти 188,9 кг відповідно.

Обсяги викидів від стаціонарних джерел забруднення за видами забруднюючих речовин у Донецькій області зазначені у таблиці 2.2.

¹Основними забруднювачами атмосферного повітря в області залишаються підприємства вугільної промисловості, металургії та підприємства – виробники електроенергії. Отже найбільше забруднення атмосферного повітря спостерігається саме в тих містах та районах, де розташовані підприємства цих видів діяльності. Зокрема у 2019 році, у м. Маріуполь всього викинуто 330,1 тис. т; м. Курахове – 131,8 тис.т; м. Покровськ – 53,8 тис. т; м. Добропілля – 28,9 тис. т; м. Вугледар – 28,6 тис. т, Бахмутський район – 82,3 тис. т, Мар'їнський район – 32,2 тис. т, Слов'янський район – 61,6 тис. т.

¹ Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

2.1.2 Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Ситуація з інтенсивним забрудненням повітряного басейну Донецької області складалася в процесі становлення і розвитку промисловості протягом минулих десятиріч.

При будівництві і експлуатації промислових об'єктів екологічному аспекту приділялася дуже незначна увага, незважаючи на те, що концентрація промисловості в Донецькій області є найбільш високою на території України.

Основними забруднювачами атмосферного повітря (табл. 2.2) в регіоні залишаються підприємства металургії, теплові електростанції та підприємства вугільної промисловості.

Таблиця 2.2

Основні забруднювачі атмосферного повітря

№ п/п	Підприємство - забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, тис. т		Зменшення/- збільшення/ +	Причина зменшен ня/ збільшення
			2018 р.	2019 р.		
1	СТРУКТУРНА ОДИНИЦЯ ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО» СТАРОБЕШІВСЬКА ТЕС	ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО»	_*	_*	-	-
2	ВП «ЗУЇВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	_*	_*	-	-
3	ВУГЛЕГІРСЬКА ТЕС ПАТ «ЦЕНТРЕНЕРГО»	ПАТ «ЦЕНТРЕНЕРГО»	99,99	77,5	-22,4	-
4	СТРУКТУРНА ОДИНИЦЯ ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО» СЛОВ'ЯНСЬКА ТЕС»	ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО»	44,68	61,24	16,56	-
5	ВП «КУРАХІВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	139,13	131,39	-7,74	-
6	ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»	ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ»	88,77	81,40	-7,37	-
7	ПРАТ «ММК ІМ. ІЛІЧКА»	ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ»	226,61	247,32	20,71	-
8	ПРАТ «ДОНЕЦЬКСТАЛЬ» - МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД»	-	_*	_*	-	-
9	ПРАТ «ДОНЕЦЬКИЙ ЕЛЕКТРОМЕТАЛУРГІЙ НИЙ ЗАВОД»	-	_*	_*	-	-
10	ПРАТ «СНАКІЄВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД»	-	_*	_*	-	-
11	ПРАТ «МАКІЇВКОКС»	-	_*	_*	-	-
12	ПРАТ «СНАКІЄВСЬКИЙ КОКСОХІМПРОМ»	-	_*	_*	-	-
13	ПРАТ «ДОНЕЦЬККОКС»	-	_*	_*	-	-
14	ПРАТ «АВДІЇВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД»	ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ»	12,47	10,48	-1,99	-
15	ПАТ «ЯСИНІВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД»	-	_*	_*	-	-
16	ПАТ «ШАХТА ІМ. О.Ф. ЗАСЯДЬКА»	-	_*	_*	-	-
	ВСЬОГО:	-	611,65	609,42	-2,23	-

* інформація відсутня, у зв'язку з тим, що об'єкти знаходяться на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності за 2019 рік представлені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря* за видами економічної діяльності за 2019 рік

	Код за КВЕД-2010	Обсяг викидів, т	Крім того, діоксиду вуглецю, т
Всі види економічної діяльності		773517,2	23528120,7
Сільське, лісове та рибне господарство	A	1384,0	23333,5
Добування промисловості і розроблення кар'єрів	B	138509,5	180727,9
Переробна промисловість	C	344509,2	8737903,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	285741,1	14503793,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	243,5	4304,0
Будівництво	F	23,2	2014,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	G	187,7	5662,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	626,2	21025,9
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	18,9	484,2
Інформація та телекомунікації	J	-	-
Фінансова та страхова діяльність	K	-	-
Операції з нерухомим майном	L	8,5	914,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	163,4	2916,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	2,6	108,5
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	1241,2	25615,5
Освіта	P	284,8	2768,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	567,9	16285,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	1,2	205,6
Надання інших видів послуг	S	4,5	57,2

*- від стаціонарних джерел забруднення

Примітка. Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

В таблиці 2.4 приведені дані щодо викидів підприємств-основних забруднювачів атмосферного повітря Донецької області.

Таблиця 2.4

*Підприємства - основні забруднювачі атмосферного повітря
(викиди забруднюючих речовин, тис. т)*

№ з/п	Підприємства	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	СТРУКТУРНА ОДИНИЦЯ ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО» СТАРОБЕШІВСЬКА ТЕС	105,4	118,0	133,03	96,13	81,35	97,00	_*	_*	_*
2	ВП «ЗУЇВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	98,6	99,2	116,35	78,48	56,54	53,67	_*	_*	_*
3	ВУГЛЕГІРСЬКА ТЕС ПАТ «ЦЕНТРЕНЕРГО»	117,9	163,5	65,44	101,05	105,77	141,75	101,99	99,99	77,59
4	СТРУКТУРНА ОДИНИЦЯ ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО» СЛОВ'ЯНСЬКА ТЕС»	60,1	53,4	39,03	15,227	37,75	56,61	23,74	44,68	61,24
5	ВП «КУРАХІВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО»	164,4	146,8	164,74	124,98	112,48	121,16	147,1	139,13	131,39
6	ПРАТ «ММК ІМ.ІЛІЧА»	233,6	205,8	245,45	_*	179,44	178,14	195,56	226,61	247,32
7	ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»	144,8	120,6	84,98	76,33	69,10	78,06	91,39	88,77	81,40
8	ПРАТ «ДОНЕЦЬКСТАЛЬ» - МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД»	7,0	5,9	5,25	_*	_*	_*	_*	_*	_*
9	ПРАТ «ДОНЕЦЬКИЙ ЕЛЕКТРОМЕТАЛУР- ГІЙНИЙ ЗАВОД»	1,9	0,9	0,297	0,04	0,000038	_*	_*	_*	_*
10	ПРАТ «ЄНАКІВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД»	49,5	60,2	62,84	43,88	42,26	442,72	_*	_*	_*
11	ПРАТ «МАКІВКОКС»	7,1	5,9	2,62	_*	1,76	2,35	_*	_*	_*
12	ПРАТ «ЄНАКІВСЬКИЙ КОКСОХІМПРОМ»	7,6	3,8	1,61	1,16	1,28	1,32	_*	_*	_*
13	ПРАТ «ДОНЕЦЬККОКС»	1,1	1,1	1,07	_ ¹	_ ¹	_ ¹	_*	_*	_*
14	ПРАТ «АВДІВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД»	17,8	16,8	14,13	9,70	8,018	10,27	11,67	12,47	10,48
15	ПАТ «ЯСИНІВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД»	4,8	5,1	3,66	_*	_*	1,11	_*	_*	_*

№ з/п	Підприємства	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
16	ПАТ «ШАХТА ІМ. О.Ф. ЗАСЯДЬКА»	15,3	14,8	15,84	-*	-*	13,39	-*	-*	-*

¹ – підприємство знаходиться в режимі «холодної» консервації з подальшим зупиненням виробництва
 * інформація відсутня, у зв'язку з тим, що об'єкти знаходяться на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження

Однією з основних причин надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування, що не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Через це підприємствами-основними забруднювачами атмосферного повітря щорічно викидаються значні обсяги забруднюючих речовин, а саме: ВП «КУРАХІВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО» – 139,13 тис. т, ВУГЛЕГІРСЬКА ТЕС ПАТ «ЦЕНТРЕНЕРГО» – 77,59 тис. т, ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» – 81,40 тис. т, ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА» – 247,32 тис. т.

Також залишається гострою проблемою зменшення викидів доменних печей, будівництва споруд очищення викидів ливарних дворів, міжконусних просторів, підбункерних приміщень та скіпових ям на металургійних підприємствах. На ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА» проведена організація системи допалу оксиду вуглецю в кауперах доменної печі ДП № 1 із забезпеченням на виході концентрації оксиду вуглецю не більше 250 мг/м³.

На ТЕСах Донецької області рівень ефективності роботи очисних споруд не забезпечує зниження рівня викидів до нормативних величин з речовин у вигляді суспендованих твердих частинок недиференційованих за складом. На даний час на деяких теплових електростанціях встановлюються пилогазоочисне обладнання та проводяться модернізація енергоблоків. На ВП «КУРАХІВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО» в 2014 році виконувалась модернізація електрофільтрів енергоблоку № 9.

Основними проблемами на коксохімічних підприємствах являється закриття циклу кінцевого охолодження коксового газу, реконструкція установок біохімічного очищення, відсутність безпилової видачі коксу, тощо. Проблема очищення коксового газу від сірководню фактично вирішена в Донецькій області. На 01.01.2015 сіркоочистка працює на ПРАТ «АВДІВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД».

В Донецькій області близько 26,5% загального обсягу викидів складають викиди підприємствами вугільної промисловості газу метану. Для зниження викидів метану, необхідне як можливо більше його використання в різних галузях промисловості.

2.2 Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Донецька область займає головне місце в економічному потенціалі України. На її території створена потужна техносфера, що включає понад 1100 значних промислових підприємств гірничодобувної, металургійної, хімічної промисловості, енергетики, важкого машинобудування та будівельних матеріалів, експлуатується близько 300 родовищ корисних копалин. Висока концентрація промислового, сільськогосподарського виробництва, транспортної інфраструктури в поєднанні із значною щільністю населення створили величезне навантаження на біосферу – найбільшу в Україні і Європі.

Сьогодні на території Донецької області, яка становить лише 4,4 відсотка від загальної площі України, зосереджена п'ята частина промислового потенціалу держави, 78 відсотків якого припадає на екологічно небезпечні виробництва металургійної та видобувної галузей, виробництво електроенергії й виробництво коксу. Підприємства саме цих галузей найнегативніше впливають на довкілля.

Однією з найгостріших екологічних проблем Донецького регіону, яка вимагає якнайшвидшого вирішення, є забруднення повітряного басейну.

Донецьким регіональним центром з гідрометеорології виконуються спостереження за станом атмосферного повітря на 5-и стаціонарних постах Маріупольської гідрометеорологічної обсерваторії, 2-х стаціонарних постах у м. Слов'янськ та 4-х постах у м. Краматорськ.

Протягом 2019 року було зафіксовано перевищення середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах:

- 1) у Маріуполі: завислі речовини – 1,06 ГДК_{с.д.}, діоксид азоту – 1,5 ГДК_{с.д.}, фенол – 2,0 ГДК_{с.д.}, формальдегіду – 7,0 ГДК_{с.д.};
- 2) у Краматорську – діоксид азоту – 1,25 ГДК_{с.д.}, фенол – 1,3 ГДК_{с.д.}, формальдегіду – 2,3 ГДК_{с.д.};
- 3) у Слов'янську – діоксид азоту – 1,0 ГДК_{с.д.}, фенол – 1,3 ГДК_{с.д.}, формальдегіду – 2,0 ГДК_{с.д.}

Найбільш забрудненими на сьогоднішній день в Донецькій області є міста Маріуполь, Покровськ, Добропілля. Підприємства цих міст викидають щорічно найбільшу кількість забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Також проблемою є те, що ці міста найбільш густонаселені, тому відбувається негативний вплив на здоров'я великої кількості людей.

Краматорськ

Найбільш помітним у 2019 році був внесок у забруднення атмосферного повітря міста Краматорськ таких шкідливих домішок, як формальдегід, середньорічна концентрація якого склала 0,007 мг/м³ (2,3 ГДК), та фенол – 0,004 мг/м³ (1,2 ГДК) та діоксид азоту-0.05 мг/м³ (1.1 ГДК_{с.д.})

Максимально разові значення концентрацій по м. Краматорськ у 2019 році досягали по оксиду вуглецю – 9,0 мг/м³ (1,8 ГДК м.р), фенолу 0,04 мг/м³ (4,4 ГДК м.р), формальдегіду – 0,059 мг/м³ (1,7 ГДК м.р), пилу

1,3 мг/м³ (2,6 ГДК м.р), діоксиду азоту – 0,42 мг/м³ (2,1 ГДК м.р), фтористому водню – 0,061 мг/м³ (3,05 ГДК м.р).

Випадків високого забруднення (ВЗ) та екстремально високого забруднення (ЕВЗ) в атмосферному повітрі міста Краматорськ за минулий рік не зафіксовано.

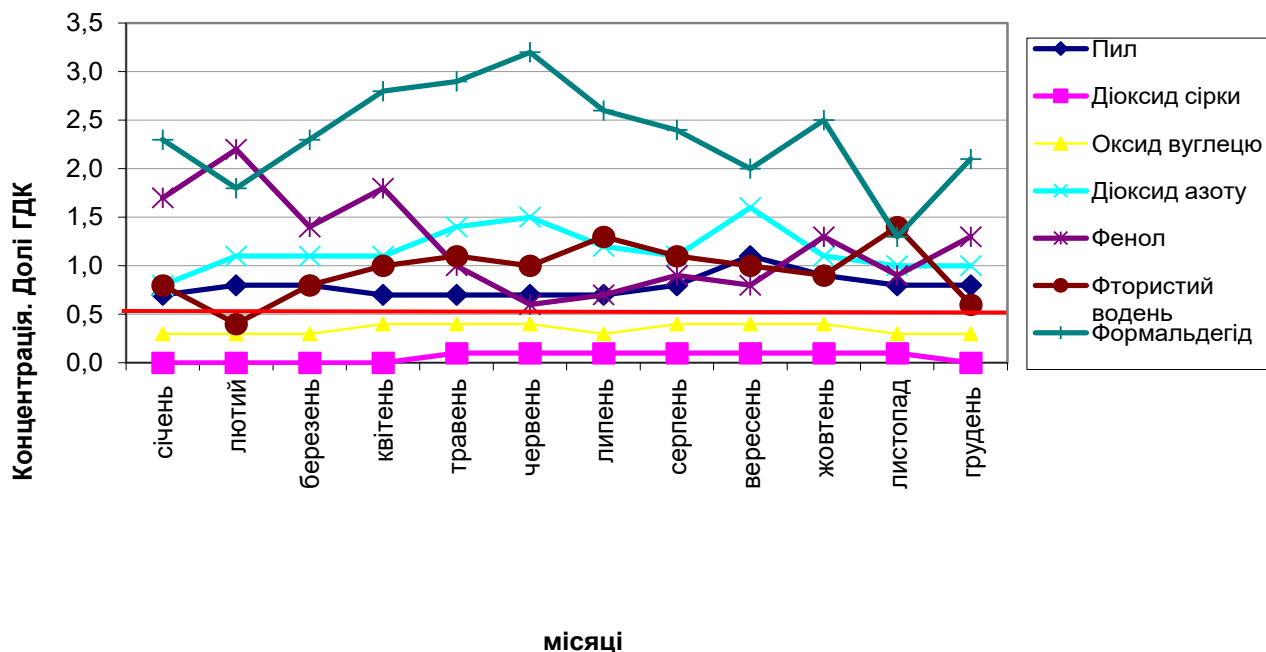

Рисунок 2.1 - Річний хід зміни рівня забруднення атмосферного повітря м. Краматорськ за 2019 рік

Аналізуючи зміну середнього рівня забруднення атмосферного повітря Краматорська за 5 останніх років, слід відзначити, що тенденція до зростання показників забруднення спостерігається лише для фенолу (рис. 2.2).

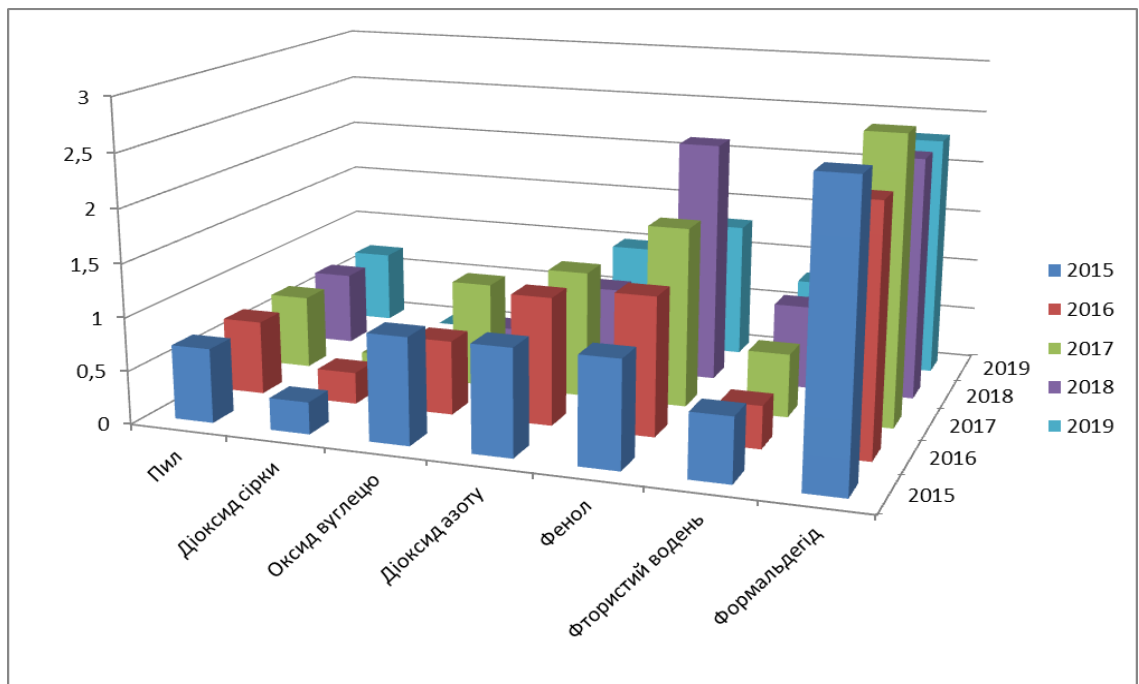

Рисунок 2.2 - Хід забруднення атмосферного повітря м. Краматорськ за 2015 - 2019 роки

Слов'янськ

Найбільші значення середньорічних концентрацій пріоритетних шкідливих домішок в атмосферному повітрі м. Слов'янськ складали з формальдегіду - $0,006 \text{ мг/м}^3$ (1,9 ГДК), діоксиду азоту – $0,04 \text{ мг/м}^3$ (1,01ГДК), фенолу - $0,004 \text{ мг/м}^3$ (1,3ГДК).

У 2019 році максимальні разові значення концентрацій досягали по фенолу $0,0431 \text{ мг/м}^3$ (4,3 ГДК), оксиду вуглецю – $9,0 \text{ мг/м}^3$ (1,8 ГДК), формальдегіду - $0,035 \text{ мг/м}^3$ (1,01 ГДК), діоксиду азоту – $0,19 \text{ мг/м}^3$ (1,0ГДК), фтористому водню $0,029 \text{ мг/м}^3$ (1,41ГДК).

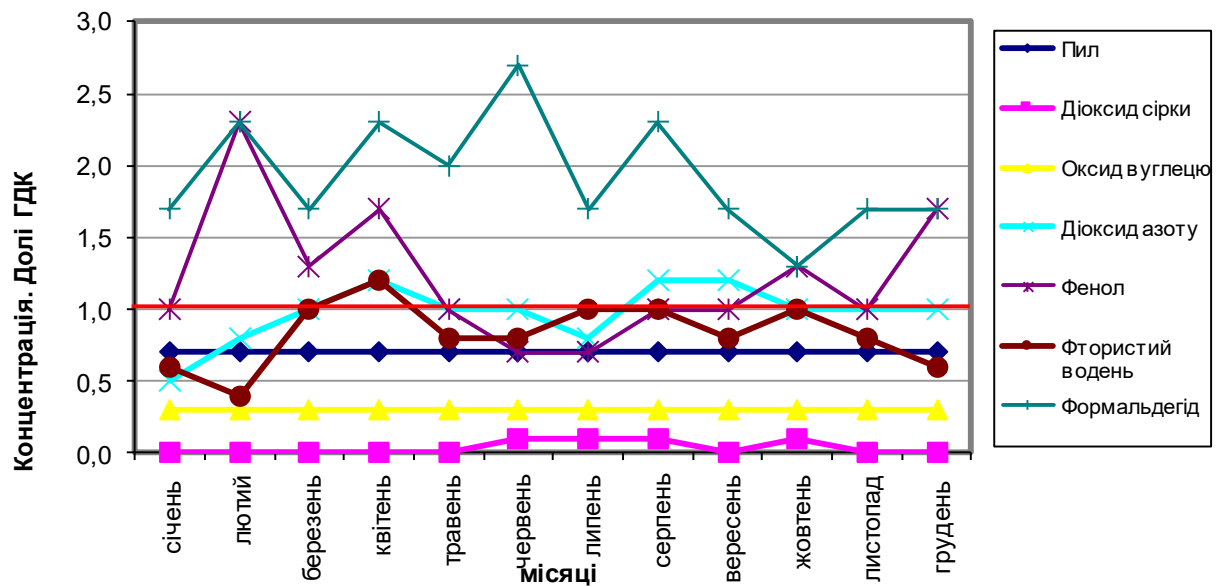

Рисунок 2.3 - Річний хід зміни рівня забруднення атмосферного повітря м. Слов'янськ за 2019 рік

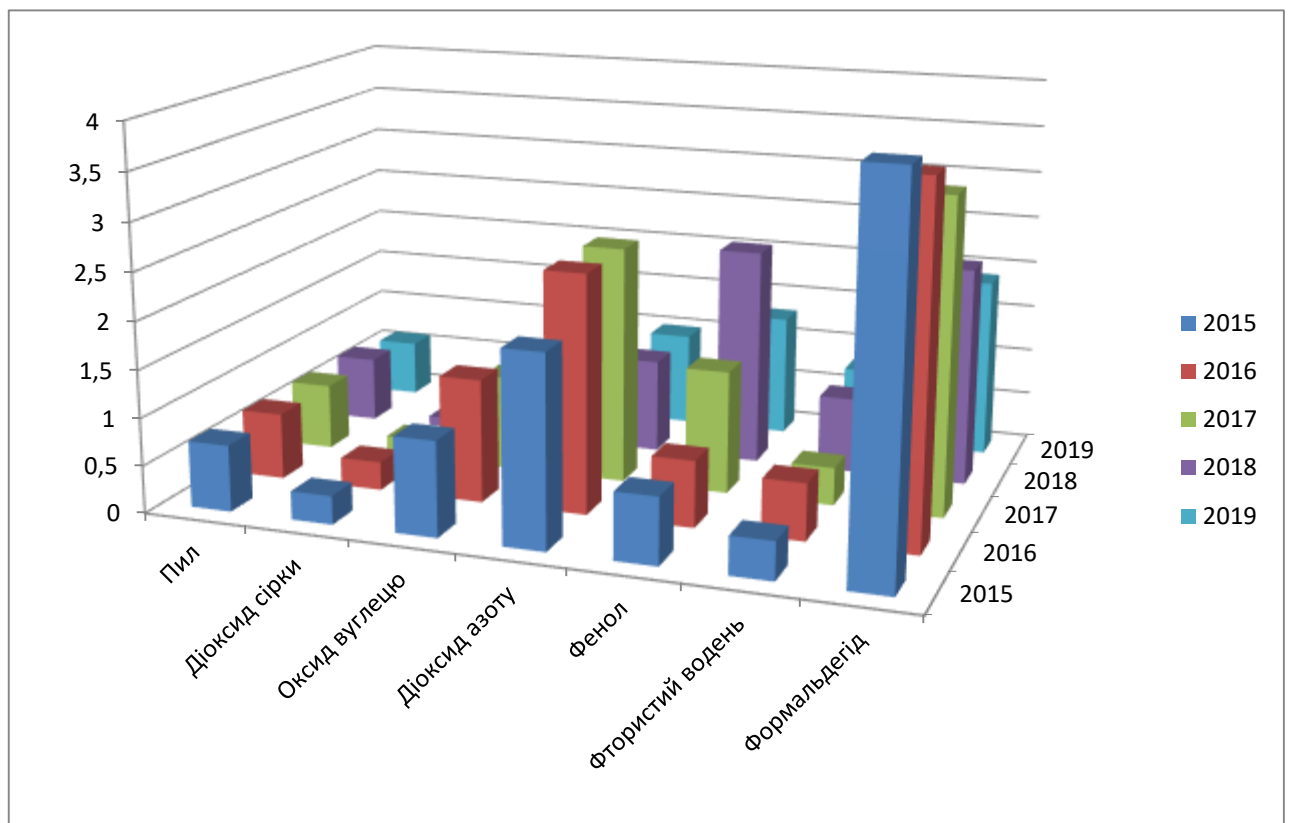

Рисунок 2.4 - Хід забруднення атмосферного повітря м. Слов'янськ за 2015 – 2019 роки

Аналізуючи зміну середнього рівня забруднення атмосферного повітря за 5 останніх років для м. Слов'янськ, слід відзначити, що тенденція до зростання показників забруднення спостерігається для фенолу та фтористого водню (рис. 2.4).

Випадків ВЗ та ЕВЗ протягом 2019 року в атмосферному повітрі міста Слов'янськ зафіксовано не було.

Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) є найбільш об'єктивною оцінкою стану забруднення атмосферного повітря. Індекс розраховується за середньорічними концентраціями п'яти пріоритетних домішок у повітрі (тобто тих, значення яких найбільші). Цій показник дозволяє зрівнювати ступень забруднення міст України (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Індекс забруднення атмосфери за 2019 рік

Місто	ІЗА	Перелік пріоритетних домішок	Перелік галузей промисловості, які суттєво впливають на стан забруднення повітря
Краматорськ	1,31 3,01 0,79 0,87 1,14	Фенол Формальдегід Пил Фторид водню Діоксид азоту	Енергетична, машинобудівна, металургійна, виробництво будівельних матеріалів, автотранспорт
Слов'янськ	1,36 2,36 1,01 0,77 0,63	Фенол Формальдегід Діоксид азоту Фторид водню Пил	Енергетична, машинобудівна, хімічна, харчова, будівельна, автотранспорт

За індексом забруднення атмосферного повітря у 2019 році м. Слов'янськ зайняв двадцяту позицію серед міст, в яких здійснюють моніторинг, значення ІЗА 6.3 вказує на підвищений рівень забруднення та покращення якості повітря у цьому місті.

Основною причиною зниження забруднення атмосферного повітря у цьому місті є зупинка роботи багатьох промислових підприємств.

Основною причиною забруднення атмосферного повітря залишається висока концентрація промислових підприємств, які використовують застарілі технології та устаткування. Така ситуація не дозволяє досягнути достатнього рівня безпечності діяльності цих підприємств для довкілля.

Найбільш забрудненими на сьогоднішній день в Донецькій області є міста Маріуполь, Покровськ, Добропілля. Підприємства цих міст викидають щорічно найбільшу кількість забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Також проблемою є те, що ці міста найбільш густонаселені, тому відбувається негативний вплив на здоров'я великої кількості населення.

Маріуполь. Індекс забруднення атмосферного повітря м. Маріуполь у 2019 році відноситься до дуже високого рівня забруднення.

Середні концентрації по місту за рік, що перевищували ГДК_{с.д.}:

формальдегід – 6,9 ГДК_{с.д.};

фенол – 1,8 ГДК_{с.д.};

діоксид азоту – 1,5 ГДК_{с.д.};

пил – 1,1 ГДК_{с.д.}

Таблиця 2.6

Динаміка індексу забруднення повітря у м. Маріуполі за 2014-2019 роки

Роки/індекс					
2014	2015	2016	2017	2018	2019
10,7	9,6	8,6	15,5	16,18	17,35

Середньорічні концентрації діоксиду сірки, оксиду вуглецю та аміаку не перевищували ГДК і складали відповідно 0,3; 0,3 і 0,2 ГДК. Середньорічні концентрації важких металів також не перевищували ГДК.

Максимальні концентрації по місту, що перевищували ГДК_{м.р.}:

фенол – 2,1 ГДК_{м.р.} (пост спостереження за забрудненням (далі – ПСЗ) ПСЗ № 1 жовтень);

пил – 2,2 ГДК_{м.р.} (ПСЗ № 1 травень);

формальдегід – 12,2 ГДК_{м.р.} (ПСЗ № 25 червень);

діоксид азоту – 2,1 ГДК_{м.р.} (ПСЗ № 25 серпень);

оксид вуглецю – 1,6 ГДК_{м.р.} (ПСЗ № 31 липень);

сірководень – 1,4 ГДК_{м.р.} (ПСЗ № 2 серпень, ПСЗ № 25 вересень).

Максимальні концентрації діоксиду сірки та аміаку які за рік жодного разу не перевищували ГДК_{м.р.} відповідно складали: 0,1 та 0,2 ГДК.

Максимальні концентрації важких металів впродовж спостерігаемого періода не перевищували ГДК.

Найбільша кількість випадків концентрацій, що перевищували ГДК_{м.р.} з сірководню та діоксиду азоту спостерігалась на ПСЗ № 2 (зона впливу ПрАТ «МК «Азовсталь», при східних та південно-східних напрямках вітру), а більшість випадків перевищення ГДК_{м.р.} з пилу, фенолу, оксиду вуглецю та формальдегіду відмічені на ПСЗ № 25 та ПСЗ № 1. Ці пости знаходяться в зоні впливу ПрАТ «ММК ім. Ілліча» при західних і північно-західних напрямках вітру. Також зафіксовано перевищення ГДК_{м.р.} по оксиду вуглецю при північних та північно-західних вітрах на ПСЗ № 31 (зона впливу ПрАТ «МК «Азовсталь»). 7 випадків ВЗ у 2019 році в атмосферному повітрі міста Маріуполь було зафіксовано. Усі випадки ВЗ спостерігалися на ПСЗ № 25 у Кальміуському районі міста по формальдегіду. 3 випадки припали на кінець травня та 4 – на початок червня. Випадків ЕВЗ у 2019 році не зареєстровано.

Аналіз динаміки середнього рівня забруднення повітря за 2015-2019 роки показує негативну тенденцію за такими інгредієнтами, як: оксид вуглецю, сірководень, аміак, манган, залізо, мідь та цинк.

З пилу, діоксиду сірки, діоксиду азоту, фенолу, формальдегіду, свинцю та кадмію – спостерігається позитивна тенденція. Концентрації хрому та нікелю мають нульову тенденцію (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Зміни середнього рівня забруднення атмосферного повітря
за 2015 – 2019 роки по місту Маріуполю

Домішки	Характеристика	Роки					Тенденція
		2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7	8
Пил	q _{ср.}	0,1	0,1	0,146	0,1622	0,1595	+0,018
	n	2144	2690	2751	2753	2730	
Діоксид сірки	q _{ср.}	0,012	0,010	0,0127	0,0137	0,0153	+0,001
	n	2831	3101	3030	3013	3011	
Оксид вуглецю	q _{ср.}	1	1	2,1598	1,1272	0,8845	-0,0104
	n	2578	2826	2791	2768	2762	
1	2	3	4	5	6	7	8
Діоксид азоту	q _{ср.}	0,04	0,04	0,0504	0,0654	0,061	+0,006
	n	2831	3104	3030	3013	3011	
Сірководень	q _{ср.}	0,002	0,002	0,0022	0,0014	0,0014	-0,0002
	n	3011	3226	3150	3096	3226	
Фенол	q _{ср.}	0,003	0,003	0,0043	0,0059	0,0055	+0,001
	n	1548	1654	1592	1622	1624	
Аміак	q _{ср.}	0,02	0,01	0,0087	0,0096	0,0098	-0,0021
	n	1038	1120	1097	1133	1042	
Формальдегід	q _{ср.}	0,013	0,012	0,0188	0,0176	0,0206	+0,002
	n	2211	2796	2688	2744	3201	
Свинець	g _{ср.}	0,040	0,01	0,03	0,03	0,05	+0,004
	n	24	36	36	36	35	
Манган	g _{ср.}	0,16	0,11	0,14	0,10	0,07	-0,0190
	n	24	36	36	36	35	
Хром	g _{ср.}	0,02	0,01	0,02	0,01	0,02	0,000
	n	24	36	36	36	35	
Залізо	g _{ср.}	2,61	1,90	2,05	1,97	1,91	-0,1330
	n	24	36	36	36	35	
Кадмій	g _{ср.}	0,005	0,006	0,003	0,004	0,003	-0,0004
	n	24	36	36	36	35	
Мідь	g _{ср.}	0,42	0,21	0,06	0,06	0,06	-0,0870
	n	24	36	36	36	35	
Нікель	g _{ср.}	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,0000
	n	24	36	36	36	35	
Цинк	g _{ср.}	0,23	0,24	0,13	0,13	0,14	-0,0290
	n	24	36	54	36	35	

Таблиця 2.8

*Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від
стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам*

тис. т

Місто, район	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Донецьк	71,1	71,6	70,8	- *	- *	- *	0,008	0,009	- *
Авдіївка	17,9	17,0	14,3	9,7	8,1	10,3	11,7	12,5	10,5
Бахмут	1,2	1,2	1,2	- *	- *	- *	0,3	0,3	0,25
Вугледар	33,6	29,5	22,8	28,1	28,4	25,9	24,1	23,8	28,6
Горлівка	25,3	21,3	13,1	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Дебальцеве	126,9	172,2	74,4	109,4	- *	- *	- *	- *	- *
Торецьк	12,2	12,4	13,8	8,8	7,6	8,9	6,7	7,0	5,3
Мирноград	18,5	19,7	19,0	- *	- *	- *	18,0	14,2	3,8
Добропілля	35,5	26,6	20,6	35,7	35,1	35,8	31,0	35,0	28,9
Докучаєвськ	6,7	2,8	0,4	- *	- *	- *	- *	- *	0,014
Дружківка	0,7	0,5	0,3	- *	- *	- *	0,5	0,6	0,5
Єнакієве	83,2	77,3	75,2	43,9	42,7	42,7	- *	- *	- *
Жданівка	18,8	17,3	23,4	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Хрестівка	57,5	59,4	70,9	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Костянтинівка	0,7	0,5	0,3	- *	- *	- *	0,3	0,3	0,3
Краматорськ	9,4	7,9	8,7	- *	- *	- *	5,4	6,1	6,9
Покровськ	40,9	32,3	28,0	89,4	- *	68,1	90,8	66,8	53,8
Лиман	0,3	0,3	0,3	- *	- *	- *	0,3	0,2	0,19
Макіївка	53,2	46,5	39,3	26,7	- *	- **	- *	- *	0,044
Маріуполь	382,4	330,4	333,8	289,4	249,6	257,3	288,2	316,6	330,1
Новоградівка	5,1	6,0	6,6	- *	- *	- *	5,9	5,7	4,9
Селидове	5,4	5,0	3,4	- *	- *	- *	1,7	1,3	1,1
Слов'янськ	1,6	1,5	1,1	0,4	0,7	0,4	0,3	0,6	0,45
Сніжне	4,4	2,5	2,2	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Чистякове	4,3	3,7	2,3	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Харцизьк	103,1	110,2	126,6	79,5	56,5	53,7	- *	- *	- *
Шахтарськ	12,9	18,8	14,7	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Ясинувата	0,3	0,2	0,2	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Амвросіївський	4,5	4,7	12,0	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Бахмутський	0,3	0,3	0,5	- *	- *	- *	110,8	107,5	82,3
Великоновосілівський	0,1	0,1	0,07	- *	- *	- *	0,5	0,7	0,5
Волноваський	2,5	2,1	1,4	- *	- *	- *	1,8	1,8	1,7
Нікольський	0,7	0,7	0,7	- *	- *	- *	0,5	0,4	0,33
Добропільський	2,7	9,1	5,3	- *	- *	- *	0,5	0,5	4,8
Костянтинівський	0,03	0,03	0,09	- *	- *	- *	0,2	0,2	0,26
Покровський	26,2	50,2	75,9	- *	- *	- *	0,6	0,6	12,6
Мар'їнський	166,6	148,7	166,3	- *	- *	- *	154,9	139,6	132,2
Новоазовський	0,9	0,7	0,5	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Олександрівський	5,4	6,8	5,1	- *	- *	- *	5,4	2,8	1,4
Мангушський	0,5	0,4	0,5	- *	- *	- *	0,4	0,3	0,26
Слов'янський	60,2	53,5	39,1	- *	- *	- *	23,9	45,0	61,6
Старобешівський	106,1	118,5	133,4	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Бойківський	0,8	0,7	0,7	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Шахтарський	7,0	12,7	14,9	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Ясинуватський	8,2	10,8	4,2	- *	- *	- *	0,014	0,012	0,012
Всього по області	1525,9	1514,8	1448,1	1043,0	917,6	981,4	784,85	790,2	773,5

- * значення відсутні в статистичній інформації Головного управління статистики у Донецькій області

Примітка. Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

Таблиця 2.9

Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районах та містах області у 2019 р. (тонн)

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення/ зменшення викидів у 2019 р. проти 2018 р.	Обсяги викидів у 2019 р. до 2018 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, тонн
	у 2018 р.	у 2019 р.			
Всього по області	790158,9	773517,2	-16641,7	97,9	- *
м. Донецьк	9,4	- *	-	-	- *
м. Авдіївка	12494,4	10508,4	-1986,0	84,1	- *
м. Бахмут	283,7	246,1	-37,6	86,7	- *
м. Вугледар	23802,5	28633,1	4830,6	120,3	- *
м. Горлівка	- *	- *	-	-	- *
м. Дебальцеве	- *	- *	-	-	- *
м. Торецьк	6954,9	5251,0	-1703,9	75,5	- *
м. Мирноград	14203,9	3808,6	-10395,3	26,8	- *
м. Добропілля	34950,5	28945,8	-6004,7	82,8	- *
м. Докучаєвськ	- *	13,9	-	-	- *
м. Дружківка	550,8	453,5	-97,3	82,4	- *
м. Єнакієве	- *	- *	-	-	- *
м. Жданівка	- *	- *	-	-	- *
м. Хрестівка	- *	- *	-	-	- *
м. Костянтинівка	344,2	319,4	-24,8	92,8	- *
м. Краматорськ	6111,8	6881,4	769,6	112,6	- *
м. Покровськ	66826,8	53764,8	-13062,0	80,5	- *
м. Лиман	239,2	188,9	-50,3	79,0	- *
м. Макіївка	- *	43,7	-	-	- *
м. Маріуполь	316578,1	330071,3	13493,2	104,3	- *
м. Новогродівка	5650,8	4852,9	-797,9	85,9	- *
м. Селидове	1261,5	1064,0	-197,5	84,3	- *
м. Слов'янськ	580,1	447,1	-133,0	77,1	- *
м. Сніжне	- *	- *	-	-	- *
м. Чистякове	- *	- *	-	-	- *
м. Харцизьк	- *	- *	-	-	- *
м. Шахтарськ	- *	- *	-	-	- *
м. Ясинувата	- *	- *	-	-	- *

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення/ зменшення викидів у 2019 р. проти 2018 р.	Обсяги викидів у 2019 р. до 2018 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, тонн
	у 2018 р.	у 2019 р.			
Амвросіївський		- *	-	-	- *
Бахмутський	107467,0	82256,9	-25210,1	76,5	- *
Великоновосілівський	709,8	508,6	-201,2	71,7	- *
Волноваський	1759,0	1743,9	-15,1	99,1	- *
Нікольський	449,4	329,2	-120,2	73,3	- *
Добропільський	529,9	4813,2	4283,3	908,3	- *
Костянтинівський	170,2	259,2	89,0	152,2	- *
Покровський	583,5	12640,5	12057,0	2166,2	- *
Мар'їнський	139560,8	132210,0	-7350,8	94,7	- *
Новоазовський	- *	- *	-	-	- *
Олександрівський	2799,5	1369,5	-1430,0	48,9	- *
Мангушський	312,4	257,2	-55,2	82,3	- *
Слов'янський	44962,4	61622,7	16660,3	137,1	- *
Старобешівський	- *	- *	-	-	- *
Бойківський	- *	- *	-	-	- *
Шахтарський	- *	- *	-	-	- *
Ясинуватський	12,4	12,4	0,012	100,1	- *

- * значення відсутні в статистичній інформації Головного управління статистики у Донецькій області.
Примітка. Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

Таблиця 2.10

Динаміка викидів стаціонарними джерелами в атмосферне повітря, в тому числі по найпоширеніших речовинах (пил, діоксид сірки, діоксид азоту, оксид вуглецю) в цілому по області та в розрізі населених пунктів, тис. т

Населені пункти	2015					2016					2017					2018					2019				
	разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.			
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
Донецьк	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	0,008	- *	0,004	0,0013	- *	0,009	- *	0,003	0,0008	- *	- *	- *	- *	- *	- *
Авдіївка	8,1	- *	- *	- *	- *	10,3	- *	- *	- *	- *	11,7	- *	2,3	2,9	- *	12,5	- *	2,0	3,4	- *	10,5	- *	1,6	2,8	- *
Бахмут	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	- *	0,3	- *	0,02	0,06	- *	0,3	- *	0,01	0,06	- *	0,25	- *	0,003	0,05	- *

[illegible]

Шахтарськ	*	*	*	*	*		*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*
Ясинувата	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Амвросіївський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Бахмутський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	110,8	*	*	*	107,5	*	*	*
Великоновосілівський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,5	*	*	*	0,7	*	*	*
Волноваський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1,8	*	*	*	1,8	*	*	*
Нікольський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,5	*	*	*	0,45	*	*	*
Добропільський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,5	*	*	*	0,5	*	*	*
Костянтинівський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,19	*	*	*	0,17	*	*	*
Покровський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,6	*	*	*	0,6	*	*	*
Мар'їнський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	154,9	*	*	*	139,6	*	*	*
Новоазовський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Олександрівський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	5,4	*	*	*	2,8	*	*	*
Мангушський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,4	*	*	*	0,31	*	*	*
Слов'янський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	23,9	*	*	*	45,0	*	*	*
Старобешівський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Бойківський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Шахтарський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Ясинуватський	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0,014	*	*	*	0,012	*	*	*
Всього по області	917,6	*	*	*	*	*	981,4	*	*	*	*	784,8	*	*	*	790,2	*	*	*

- значення відсутні в статистичній інформації Головного управління статистики у Донецькій області.

Примітка. Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

2.3 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря

З метою вирішення складних екологічних проблем області, в тому числі поліпшення ситуації щодо охорони атмосферного повітря, в Донецькій області розроблено та впроваджуються низка програм і заходів.

В містах Донецької області, де рівні забруднення атмосферного повітря перевищують нормативні, відповідно до рішення спільного засідання колегій

Донецької обласної державної адміністрації та Мінприроди України від 26.03.04 р. розробляються програми оздоровлення атмосферного повітря міст. На сьогодні місцевими органами влади затверджено програму в місті Маріуполь.

Розділом «Охорона навколишнього природного середовища» Програми економічного та соціального розвитку Донецької області на 2019 рік та основні напрями розвитку на 2020 та 2021 роки передбачено виконання 24 заходів щодо охорони атмосферного повітря, на які заплановано витрати 4691741,0 тис. грн. За рахунок коштів підприємств – 4691351,0 тис. грн. За рахунок коштів фондів охорони навколишнього природного середовища міст та районів – 210,0 тис. грн. Фактично реалізовано за 12 місяців 2019 року заходів на суму 1980243,62 тис. грн.

- ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»:

Продовжується роботи з реконструкції аглофабрики. У 2015-2018 рр. проведено капітальний ремонт агломераційних машин №№ 1-10 з встановленням циклонів HURRICLON на зоні спікання агломерату. Проведено капітальний ремонт з установкою нових циклонів за агломераційними машинами №№ 7-9 (зона охолодження) і монтаж рукавних фільтрів з очисткою від діоксиду сірки за агломашинами №№ 7-9 (зона спікання та зона охолодження). В 2018 році змонтовано рукавний фільтр за хвостовими частинами агломераційних машин №№ 7-9. Протягом 2019 року було виконано монтаж рукавних фільтрів за агломашинами №№ 1-3 та 4-6 (зона спікання) та агломашинами №№ 10-12 (зони спікання та охолодження). Витрати підприємства на реалізацію заходу за 2019 рік склали 1066016,9 тис. грн.

- ПрАТ «Азовелектросталь» по заходу «Реконструкція системи газоочистки печі ДСП-25» виконано I етап: розроблено проєкт, який проходить комплексну експертизу. Вартість проєкту склали 284493,0 тис.грн. Також планується проведення процедури ОВД. II етап заплановано на 2020-2021рр., який буде включати придбання та поставку товарно-матеріальних цінностей. III етап (2021-2023 рр.) – виконання будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт.

- ТОВ «НВО «Інкор і К» за рахунок коштів підприємства (1038,2 тис.грн) здійснено монтаж газоочисних установок після компресійної системи 5-6 черги відділення кристалізації з очищенням викидів від нафталіну.

- ПП «ЛІГА ГРУПП» (м. Слов'янськ) з метою зменшення викидів пилу у атмосферне повітря на 0,41 т/рік реалізовано захід з реконструкції комплексу з розсіювання вугілля з встановленням ПГУ. Підприємством на реалізацію заходу у звітному періоді витрачено 455,8 тис. грн.

З метою збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його поліпшення й відновлення, запобігання й зниження рівня забруднення та впливу на нього хімічних сполук, фізичних і біологічних чинників було затверджено програму «Чисте повітря Донеччини 2018-2020 роки та прогноз до 2030 року», розпорядження голови обласної державної адміністрації,

керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28.12.2018 року № 1571/5-18 (далі – Програма).

Одним з основних засобів досягнення цієї стратегічної мети є стабілізація та поступове покращення стану атмосферного повітря, а також координація дій органів влади та суб'єктів господарської діяльності з питань забруднення атмосферного повітря області.

Програмою визначені заходи, спрямовані на зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами підприємств-основних забруднювачів області.

В рамках Програми за рахунок коштів підприємств виконані наступні заходи:

1) на ПРАТ «АВДІВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД»:

- захід «Ремонт пічних камер з використанням керамічного направлення для усунення прососів з камер в опалювальні простінки коксових батарей для забезпечення досягнення перспективних технологічних нормативів по коксовим батареям, джерела: 301, 302, 401, 402, 502». У 2018 році виконувався капітальний ремонт печей коксових батарей № 5 та № 8. У 2019 році проведено капітальний ремонт печей коксових батарей № 5, 6, 8. Ремонт триває. Запланований обсяг фінансування складав 134466 тис. грн, фактично використано 92613,8 тис. грн, що складає 69 % від запланованого обсягу фінансування;

- захід «Підключення в колекторну систему або азотоподавлення, джерела викиду: 801-806, 1003, 1007, 1009, 1012, 1101, 1102, 1105, 1108-1110, 1112, 1114, 1131, 1136». Виконано підключення в колекторну систему джерел викидів сховищ смоли у смолопереробному цеху. На 2019 рік запланована розробка проекту подавлення азотом викидів хімічного обладнання для джерел цеху уловлювання № 2 і джерел бензольного відділення цеху сіркоочистки № 2. Виконання роботи триває, реалізація перенесена на 2020 рік. Запланований обсяг фінансування складав 3142,2 тис. грн, фактично використано 2903,8 тис. грн, що складає 92,4 % від запланованого обсягу фінансування;

- проект по заходу «Встановлення газоочисної установки із забезпеченням концентрації речовин у вигляді суспендованих твердих частинок на виході 50 мг/м³, джерело викиду 311» знаходиться на доопрацюванні. Робота по заходу перенесена на 2020 рік. Запланований обсяг фінансування складав 16898,1 тис. грн;

- технічне переоснащення газоочисного обладнання із забезпеченням концентрації речовин у вигляді суспендованих твердих частинок на виході 50 мг/м³ (ДВ № 310). Проект в стадії реалізації, закінчення перенесено на 2020 рік. Запланований обсяг фінансування складав 205,1 тис. грн (в процесі реалізації заходу обсяг фінансування змінено та складає 1419,7 тис.грн), фактично використано 1349,5 тис.грн, що складає 658 % від запланованого обсягу фінансування.

2) На ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»:

- реалізовано захід «Реконструкція аспіраційної установки дробарки феросплавів УСиФ конвертерного цеху, джерело викиду 227». Аспіраційна

установка прийнята в експлуатацію 23 грудня 2019 року, в результаті реалізації заходу досягнуто норматив викиду суспендованих твердих частинок 20 мг/м^3 . Запланований обсяг фінансування складав 8600 тис. грн, фактично використано 9200 тис. грн, що складає 107 % від запланованого обсягу фінансування;

- реалізовано захід «Реконструкція системи аспірації установки піч-ковш № 1, 2 конвертерного цеху, джерела викиду: 553, 554». Системи аспірації введені в експлуатацію 18 вересня 2019 року, в результаті реалізації заходу досягнуто нормативи викиду суспендованих твердих частинок 20 мг/м^3 . Запланований обсяг фінансування складав 110000 тис. грн, фактично використано 179500 тис. грн, що складає 163,2 % від запланованого обсягу фінансування;

- захід «Капітальний ремонт другого розряду доменної печі № 3 з будівництвом системи аспірації ливарного двору, реконструкції системи аспірації підбункерних приміщень та впровадженням системи допалу оксиду вуглецю на повітронагрівачах, джерела викиду: 120, 140» реалізується відповідно до графіку, системи аспірації ливарного двору та підбункерних приміщень, система допалу оксиду вуглецю на повітронагрівачах змонтована, ведуться пусконаладжувальні роботи. Досягнуті нормативи викидів суспендованих твердих частинок 20 мг/м^3 та оксиду вуглецю - 2890 мг/м^3 . Запланований обсяг фінансування складав 240000 тис. грн, фактично використано 328000 тис. грн, що складає 136,7 % від запланованого обсягу фінансування;

- захід «Реконструкція системи аспірації відділення десульфурзації чавуну конвертерного цеху, джерело викиду 151» реалізується відповідно до графіку, аспіраційна установка змонтована, ведуться пусконаладжувальні роботи, досягнуто нормативи викиду суспендованих твердих частинок - 20 мг/м^3 . Запланований обсяг фінансування складав 120000 тис. грн, фактично використано 87700 тис. грн, що складає 73,1 % від запланованого обсягу фінансування.

3) На ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»:

- захід «Реконструкція пилоочисних споруд підбункерних приміщень та будівництво аспірації ливарного двору доменної печі № 3 з очисткою у газоочисному обладнанні, джерело викиду 100». В рамках реалізації заходу розроблений проект «Реконструкція з новим будівництвом газоочисного устаткування ливарного двору і бункерної естакади доменної печі № 3 ПРАТ «ММК ІМ.ІЛЛІЧА». Отримано висновок з оцінки впливу на довкілля проекту та дозвіл на будівництво. Здійснюється поставка обладнання. Ведеться капітальний ремонт доменної печі № 3 та проводяться роботи по монтажу металоконструкцій рукавних фільтрів. Запланований обсяг фінансування складав 300000 тис. грн, фактично використано 173723 тис. грн, що складає 57,9 % від запланованого обсягу фінансування;

- захід «Реконструкція системи аспірації міксерного відділення, джерела викиду: 161, 162». В рамках реалізації заходу розроблений проект «Киснево-Конвертерний цех. Реконструкція ГОУ міксерного відділення». Проведено громадські слухання, отримано висновок з оцінки впливу на довкілля та дозвіл

на будівництво. Ведуться роботи по монтажу металоконструкцій циклонів та рукавних фільтрів. Запланований обсяг фінансування складав 165000 тис. грн, фактично використано 66255 тис. грн, що складає 40,2 % від запланованого обсягу фінансування.

4) На ПрАТ «ЦИНК»:

- проведена заміна фільтрувальних рукавів рукавного фільтра № 3 РФГ - 5 вельщпечі в кількості 140 шт., що призвело до підвищення рівня ефективності пилогазоочищення на підприємстві. Запланований обсяг фінансування складав 18 тис. грн, фактично використано 15,5 тис. грн, що складає 86,1 % від запланованого обсягу фінансування.

5) На ПрАТ «Новотроїцьке рудоуправління»:

- захід «Реконструкція системи аспірації ДЗФ» виконано повністю. Придбані два вентиляторні установки ВРП № 6,3 з електродвигуном 11 кВт, одна пиловловлююча установка (циклон ЛТЗ № 8). Запланований обсяг фінансування складав 100 тис. грн, фактично використано 118 тис. грн, що складає 118 % від запланованого обсягу фінансування;

- захід «Реконструкція системи опалення» виконано частково. Придбана пересувна комплектна трансформаторна підстанція, обігрівачі Біолюкс (30 од.), теплові пушки (2 од.), електричні конвектори Термія (15 од.), мініелектрокотельня МЄК-125, ящик 9 УРП-250-21УЗ, шафи розподільчої силової СПМ-99654 Уз, пристрій електричного ВРУ-1, ящик Я511-2074, електричні котли «Титан», водонагрівачі (3 од.). На електричне опалення переведені АБК вапняного кар'єру та приміщення тепловозо-вагонного депо. Запланований обсяг фінансування складав 2237,1 тис. грн, фактично використано 1582 тис. грн, що складає 70,7 % від запланованого обсягу фінансування.

6) На КВП «Краматорська тепломережа» Краматорської міської рад:

- захід «Реконструкція котельні «ГМЗ» з встановленням котлів АОГВ, джерело викиду 0002». Розпочато реконструкцію котельні. Закуплено 2 котли (загальною вартістю 89,79 тис. грн) та замовлено проект технічного переоснащення котельні вартістю 119,88 тис. грн. Проект знаходиться в стадії розроблення. Запланований обсяг фінансування складав 73,93 тис. грн, фактично використано 209,67 тис. грн, що складає 283,6 % від запланованого обсягу фінансування.

7) на ПрАТ «Дружківський завод металевих виробів»:

- реалізовано захід, виведено з експлуатації 27 одиниць застарілого технологічного обладнання, які були джерелами викидів забруднюючих речовин: пари індустриальних мастил та змашувально-охолоджувальних рідин, діоксиду та оксиду азоту (у перерахунку на діоксид азоту), оксиду вуглецю, натрію гідроокису, цинку та його сполук, сульфатної кислоти, метану.

8) На АТ «Зевс Кераміка»:

- захід «Заміна фільтрувальних рукавів рукавного фільтра» проведено частково, здійснено ремонт рукавних фільтрів (заміна 5 шт.) на установках очистки газу. Запланований обсяг фінансування складав 80 тис. грн, фактично

використано 11,25 тис. грн, що складає 14,06 % від запланованого обсягу фінансування.

9) На ТОВ «Донметсплав»:

- виконано захід «Заміна пилогазоочисного устаткування на більш ефективне». Проведено заміну циклону ЦП 15-500 на ЦН 15У-1000. Запланований обсяг фінансування складав 47 тис. грн, фактично використано 49,9 тис. грн, що складає 106,2 % від запланованого обсягу фінансування.

10) На ПрАТ «ШУ «Покровське»:

- виконано захід «Контроль теплового стану породного відвалу» з метою запобігання виникнення осередків горіння та недопущення потрапляння в атмосферне повітря продуктів горіння. За результатами проведеної зйомки породний відвал є непалаючим. Запланований обсяг фінансування складав 45 тис. грн, фактично використано 70 тис. грн, що складає 155,6 % від запланованого обсягу фінансування.

11) На ТОВ «Збагачувальна фабрика «Свято-Варваринська» :

- виконано захід «Контроль теплового стану породного відвалу». Проведена температурна зйомка породного відвалу. За результатами температурної зйомки ділянок з підвищеною температурою не виявлено. Запланований обсяг фінансування складав 42 тис. грн, фактично використано 42 тис. грн, що складає 100 % від запланованого обсягу фінансування.

12) На ПрАТ «Старокраматорський машинобудівний завод»:

- виконано захід «Виведення з експлуатації 23 одиниць технологічного обладнання». На підприємстві виведено з експлуатації 24 одиниці технологічного обладнання при експлуатації яких в атмосферне повітря надходили забруднюючі речовини. Кошти на реалізацію заходу не передбачались.

13) На ТОВ «СП «Свинець»:

- з метою підвищення рівня ефективності пилогазоочищення виконано захід «Заміна рукавів на рукавному фільтрі РК-720». Запланований обсяг фінансування 350,00 тис. грн, фактично використано 358,6 тис. грн, що складає 102,5 % від запланованого обсягу фінансування.

14) На ТОВ «ДТЕК Миронівська ТЕЦ»:

- по заходу «Реконструкція котлоагрегату ЕП-230-510-10 ст. 10 для переведення на спалювання вугілля газової групи, джерело викиду 0003» розроблена технічна документація по виконанню передпроектних рішень для переведення котлоагрегату ЕП-230-510-10 ст.10 на спалювання вугілля газової групи, виконанні передпроектні роботи. Кошти на реалізацію заходу не передбачались.

15) На СО «ПАТ «Донбасенерго» Слов'янська тепла електрична станція»:

захід «Реконструкція енергоблоку № 7 потужністю 800 МВт. II черга: реконструкція існуючого пилогазоочисного обладнання пилоприготувального цеху, джерело викиду 0006». Розроблено «Проект Слав'янська тепла електрична станція». Реконструкція енергоблока ст. № 7 потужністю 800 МВт», який отримав позитивні висновки експертиз. Для зниження викидів вугільного

пилу при підготовці низкорекційного вугілля з підвищеним виходом летких речовин для подальшого його спалювання, протягом 2020 року, буде розроблена проектно-кошторисна документація по проекту «Будівництво проміжного ступеню очищення пилоповітряної суміші на СРС № 1, 2, 3 з будівництвом мокрих скрубєрів та багерної насосної станції ППЦ». Запланований обсяг фінансування складає 155737 тис. грн.

Усього на заходи Програми протягом 2018-2019 років витрачено 943702,72 тис. грн за рахунок коштів промислових підприємств області.

Позитивні досягнення з вирішення основних екологічних проблем

Протягом 2019 року підприємствами-основними забруднювачами атмосферного повітря Донецької області були виконані наступні природоохоронні заходи, які спрямовані на покращення стану атмосферного повітря:

СТРУКТУРНА ОДИНИЦЯ ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО» СЛОВ'ЯНСЬКА ТЕС

Розпочато реконструкцію енергоблоку ст. № 7 потужністю 800 МВт II черга реконструкції: реконструкція існуючого електрофільтру станційного № 7 корпус «Б»: розроблено проект, стадія виконання 30 % (термін виконання заходу – 2020 рік).

Розпочато реконструкцію енергоблоку ст. № 7 потужністю 800 МВт II черга реконструкції: реконструкція існуючого пилоочисного обладнання пилоприготувального цеху: розроблено проект, стадія виконання 30 % (термін виконання заходу – 2020 рік).

Розпочато реконструкцію енергоблоку ст. № 7 потужністю 800 МВт II черга реконструкції: впровадження системи очищення димових газів від окислів сірки: розроблено проект, стадія виконання 30 % (термін виконання заходу – 2020 рік).

Розпочато впровадження селективно некаталітичного та селективно каталітичного відновлення оксидів азоту на енергоблці № 7 корпус А, Б: розроблено проект, стадія виконання 30 % (термін виконання заходу – 2020 рік).

ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»

Триває реконструкція систем аспірації міксерів №№ 1, 2 конвертерного цеху з заміною очисного апарату (ДВ №№ 248, 249): ведуться будівельно-монтажні та налагоджувальні роботи, стадія виконання 75 % (термін виконання заходу – 2021 рік).

Виконується капітальний ремонт повітрянагрівачів ДП № 2: виконано капітальний ремонт повітрянагрівачів № 7, № 9, тривають вогнетривкі роботи на повітрянагрівачі № 5, стадія виконання 70 % (термін виконання заходу –

2020 рік).

Триває реконструкція аспіраційних установок відділення сипких ділянки сипких і феросплавів з заміною очисних апаратів: розроблена проектно-кошторисна документація, ведеться придбання обладнання, стадія виконання 10 % (термін виконання заходу – 2021 рік).

Виконується реконструкція аспіраційних установок відділення феросплавів ділянки сипких і феросплавів з заміною очисних апаратів: розроблена проектно-кошторисна документація, ведеться придбання обладнання, стадія виконання 10 % (термін виконання заходу – 2021 рік).

Триває розробка проектно-кошторисної документації до заходу з реконструкції газоочистки конверторів № 1, 2 (при капітальному ремонті конвертера), стадія виконання 30 % (термін виконання заходу – 2021 рік).

Продовжуються роботи з капітального ремонту обігрівальних простінків коксових батарей №№ 1, 3, 4 з перекладанням: ведеться перекладка простінків, стадія виконання – 25 % (термін виконання заходу – 2020 рік).

ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»

Виконано в повному обсязі впровадження системи дозування вапна при грануляції шлаку (ДВ №№ 284, 285), витрати на реалізацію склали – 656,4 тис. грн. Очікуване зменшення викидів сполук сірки після впровадження заходу – 9,24 т (фактичний ефект від впровадження заходу буде визначений наприкінці 2020 року).

3. ВОДНІ РЕСУРСИ

3.1 Водні ресурси та їх використання

3.1.1 Загальна характеристика

Водні ресурси області формуються за рахунок транзитної притоки поверхневих вод по р. Сіверський Донець, місцевого річкового стоку, що формується в межах області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Згідно гідрографічного районування територія області поділяється на три частини: Північну (суббасейн Сіверського Дінця район річкового басейну річки Дон), Південну (басейн річок Приазов'я) та західну (суббасейн нижнього Дніпра).

По території області протікає 246 річок довжиною більше 10 км. Це всього лише 1 % від загальної кількості річок України. З них, згідно класифікації річок України, одна відноситься до великих – Сіверський Донець, загальною довжиною 1053 км. Вісім середніх річок, до яких відносяться Казенний Торець, Лугань (суббасейн Сіверського Дінця район річкового басейну річки Дон),

Кальміус, Міус, Кринка (басейн річок Приазов'я) та Самара, Вовча та Мокрі Яли (суббасейн нижнього Дніпра). Решта річок відноситься до категорії малих.

В області розташовано:

129 водосховищ (суббасейн Сіверського Дінця – 44, суббасейн нижнього Дніпра – 32, басейн річок Приазов'я – 53), загальним об'ємом 858,30 млн м³;

2147 ставків (суббасейн Сіверського Дінця – 674, суббасейн нижнього Дніпра – 641, басейн річок Приазов'я – 832), загальним об'ємом 270,00 млн м³;

63 озера та 45 кар'єрів.

3.1.2 Водокористування та водовідведення

За даними державної звітності за формою 2ТП-водгосп (річна) водокористування у 2019 році в Донецькій області здійснювали 677 водокористувачів, у тому числі по галузях економіки: промисловість – 144 (21 %), сільське господарство – 358 (53 %) з них 254 водокористувачі рибного господарства, які здійснюють використання води без її вилучення (71 % від сільськогосподарської галузі), комунальне господарство – 81 (12 %), інші галузі – 94 (14 % від загальної кількості водокористувачів по галузях).

Об'єм забору води з природних водних об'єктів (поверхневі, у т.ч. морська вода та підземні водні ресурси) у 2019 році складав 1791,00 млн м³, у тому числі по джерелах забору:

поверхневої прісної води – 1202,00 млн м³ (67 % від загального забору води по області),

підземної води – 97,95 млн м³ (5,5 % від загального забору води по області), з яких 68,43 млн м³ шахтно-кар'єрних (70 % від загального забору підземних вод по області);

морської води - 490,50 млн м³ (27,5 % від загального забору води по області).

Співвідношення забору води по основних суббасейнах складає: р. Сіверський Донець – 1060,20 млн м³ (59 %), басейн річок Приазов'я – 152,6 млн м³ (8,5 %), басейн р. Самара (Нижній Дніпро) – 87,3 млн м³ (5 %) та Азовське море – 490,5 млн м³ (27,5 %) від загального забору води по області.

Забір води провідними галузями економіки

Промисловість. На її долю приходить 61 % (1089,00 млн м³) забору води з природних водних об'єктів Донецької області, у тому числі підприємствами чорної металургії – 53 % (578,10 млн м³), електроенергетики 41 % (446,40 млн м³), вугільної промисловості 6 % (59,74 млн м³), машинобудування – 0,3 % (3,29 млн м³), промбудматеріалів та харчової промисловості – 0,17 % (1,39 млн м³), інші галузі – 0 %.

Комунальне господарство. На долю цієї галузі приходить 34 % (614,40 млн м³) загального забору води з природних водних об'єктів області.

Головним підприємством, яке здійснює забір води з поверхневих водних об'єктів - р. Сіверський Донець для забезпечення водою споживачів по каналу Сіверський Донець Донбас є РУЕК КП «Компанія «Вода Донбасу», водозабір. У 2019 році забір води цим підприємством склав 492,70 млн м³ (80 % від забору по галузі та 41 % від забору прісної води по області).

Сільське господарство. На долю цієї галузі припадає 0,6 % (10,71 млн м³) забору води з природних водних об'єктів Донецької області.

Використання води на потреби. У 2019 році на території Донецької області було використано 760,90 млн м³ води, у тому числі на потреби: питні і санітарно-гігієнічні – 98,81 млн м³ (13 %), виробничі – 648,90 млн м³ (85,3 %), зрошення – 7,95 млн м³ (1 %), сільгоспводопостачання – 1,85 млн м³ (0,3 %), інші потреби – 3,33 млн м³ (0,4 %).

Основні показники забору та використання води Донецької області представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники забору та використання води

Показники	Донецька область	
	2018	2019
Кількість звітів	695	677
Кількість водокористувачів, що мають забір води з поверхневих водних об'єктів	341	319
у т.ч. водокористувачів рибного господарства	251	254
Забрано води з природних водних об'єктів, у т.ч.:	1707	1791
Морської	565,9	490,5
Прісної	1149	1300
- з поверхневих джерел	1039	1202
- з підземних джерел	101,4	97,95
у т.ч. шахтно-кар'єрних	70,31	68,43
Забір до каналу Сіверський –Донець-Донбас	471,1	492,7
Використано прісної та морської води, всього: у т.ч. на потреби	1153	1251
питні та санітарно-гігієнічні	102,1	98,81
виробничі	1034	1139
зрошення	11,55	7,95
с/г водопостачання	1,948	1,851
інші потреби	3,595	5,179
Без вилучення на рибогосподарські потреби	140,6	151,3
Оборотне, повторне та послідовне використання води	2322	2128

* Згідно з листом Сіверсько-Донецького басейнового управління водних ресурсів від 02.07.2020 № 09/2129

3.2 Забруднення поверхневих вод

Кількість підприємств, які здійснюють скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти Донецької області у 2019 році складала 113 (17 % від загальної кількості водокористувачів).

Об'єм скиду становить 1145,0 млн м³, у тому числі по категоріях якості:
 без очистки – 0,119 млн м³ (0,01 %);
 недостатньо очищені – 45,21 млн м³ (18 %);
 нормативно чистих без очистки – 832,1 млн м³ (73 %);
 нормативно очищені на очисних спорудах – 207,4 млн м³ (18 %).
 Таких, що не мають категорії (шахтно-кар'єрні, колекторно-дренежні) – 60,58 млн м³ (5%).

В таблиці 3.2 наведено показники скиду зворотних вод.

Співвідношення скиду зворотних вод по основних суббасейнах складає:
 р. Сіверський Донець – 508,1 млн м³ (44 %), басейн річок Приазов'я – 181,1 млн м³ (16 %), басейн р. Самара – 46,2 млн м³ (4%) та 409,9 млн м³ Азовське море (36 %) від загального скиду води по області.

Таблиця 3.2

Основні показники скиду зворотних вод

Показники, млн м ³	Донецька область	
	2018	2019
Кількість підприємств, що мають скиди зворотних вод	118	113
Скинуто стічних вод, шахтно-кар'єрних та колекторно-дренажних вод, в т.ч. за приймачами стічних вод	1036	1148
В поверхневі водні об'єкти, в тому числі:	1035	1145
Забруднених:		
без очистки	0,122	0,119
недостатньо-очищених	185,4	45,21
Нормативно чистих без очистки	687,9	832,1
Нормативно-очищених на очисних спорудах	100,5	207,4
В підземні горизонти	-	-
Некатегорованих	61,42	60,58
Не віднесених до водних об'єктів	0,642	2,406
За категоріями води:		
Зворотних (стічних)	973,1	1086
Шахтно-кар'єрних	61,46	60,61
Колекторно-дренажних	1,405	1,361
Скинуто транзитної води	59,96	59,9
Скинуто зворотних (стічних) вод та вод КДС в канали	-	-

* Згідно з листом Сіверсько-Донецького басейнового управління водних ресурсів від 02.07.2020 № 09/2129

3.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Загальна потужність очисних споруд в Донецькій області у 2019 році складала 854,4 млн м³, у тому числі перед скидом у водний об'єкт 695,9 млн м³.

Басейн р. Сіверський Донець

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець на території Донецької області за даними державної звітності за формою 2ТП - водгосп (річна) у 2019 році було скинуто 27,4 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Приазов'я

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Кальміус за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2019 році було скинуто 82,3 тис.т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Азовського моря

Зі зворотними водами до Азовського моря за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2019 році було скинуто 28,8 тис.т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Самара

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Самара за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2019 році було скинуто 3,9 тис.т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

3.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Басейн р. Сіверський Донець

В межах Донецької області негативний вплив на формування якості в р. Сіверський Донець мають скиди підприємств безпосередньо в р. Казенний Торець та його основний приток – Кривий Торець.

В басейн річки Казенний Торець здійснюють скиди 45 підприємств з загальним об'ємом скиду – 492,4 млн м³, з них 3,4 % (16,6 млн м³) забруднених.

Найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів басейну р. Казенний Торець є підприємства: Горлівське, Мирноградське, Костянтинівське, Торецьке і Дружківське ВУВКГ, Донецьке РВУ та РУЕК КП «Компанія «Вода Донбасу», на які приходить 97 % від скиду забруднених зворотних вод по басейну. Скид шахтно-кар'єрних вод без категорії у басейні склав 17,5 млн м³ (4 % від скиду по басейну).

Значний вплив на формування якості води у р. Сіверський Донець має р. Бахмутка. У басейн р. Бахмутка здійснюють скид 12 підприємств з загальним об'ємом скиду 3,51 млн м³, з яких 0,24 млн м³ (7 %) забруднених зворотних вод, скид шахтно-кар'єрних вод без категорії у басейні склав 0,388 млн м³ (11 % від скиду по басейну).

Басейн річок Приазов'я та Азовського моря

Аналіз скиду зворотних вод показує, що найбільший об'єм скиду зворотних вод здійснюється до Азовського моря – 69 % від загального скиду по басейну (490,6 млн м³) та водних об'єктів басейну р. Кальміус – 29 % (170,9 млн м³), з яких безпосередньо до р. Кальміус скидається 115,3 млн м³ (67 % від скиду до басейну р. Кальміус).

95 % скиду забруднених зворотних вод від загального скиду по басейну здійснюються комунальними підприємствами КП «Компанія «Вода Донбасу».

Басейн р. Дніпро (басейн р. Самара)

79 % (2,73 млн м³) загального скиду забруднених зворотних вод по басейну здійснюються Селідовським, Добропільським та Волноваським ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу». Скид шахтно-кар'єрних вод без категорії у басейні склав 34,95 млн м³ (76 % від скиду по басейну).

Слід зазначити, що з 2016 року, у зв'язку з прийняттям нового «Порядку ведення державного обліку водокористування» (затвердженого наказом Мінприроди № 78 від 16.03.2015) у скидах шахтно-кар'єрних вод, що не використовуються, забруднюючі речовини не відображаються, відповідно до цього категорія якості вод, що скидаються, не визначається. Тому відстежити вплив шахтно-кар'єрних вод на поверхневі водні об'єкти не можливо. До цієї категорії відносяться шахтно-кар'єрні води, які до 2016 року відносились до категорії забруднених.

На даний час Держводагентством розроблено проект наказу «Про вдосконалення ведення державного обліку водокористування», у якому передбачено звітність щодо скиду забруднюючих речовин підприємствами, що скидають шахтно-кар'єрні води. Питання щодо необхідності внесення цих змін розглядалось 28 листопада 2019 року на засіданні басейнової ради Сіверського Дінця та нижнього Дону та підтримано членами басейнової ради.

3.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод

По території Донецької області протікає три транскордонні річки: Сіверський Донець (контрольні створи в с. Єремівка на кордоні Харківської та Донецької областей та с. Дронівка на кордоні Донецької та Луганської областей), Міус (контрольний створ в с. Дмитрівка) та Кринка (контрольний створ в с. Успенка) на кордоні Донецької та Ростовської областей.

З другого півріччя 2014 року моніторингові дослідження у створах рачок Міус та Кринка не здійснюються, у зв'язку з тим, що створи знаходяться на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

На річках басейну Сіверського Дінця в межах Донецької області транскордонних створів немає.

3.3 Якість поверхневих вод

У 2019 році Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів державний моніторинг поверхневих вод здійснювався в суббасейні річки Сіверський Донець відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 (зі змінами) та від 19.09.2018 № 758, в т.ч. діагностичний моніторинг масивів поверхневих вод з метою встановлення їх хімічного стану в рамках розробки Плану управління річковим басейном Дону.

Державний моніторинг поверхневих вод в Донецькій області здійснювався у 14 пунктах моніторингу на річках Сіверський Донець, Казенний Торець, Кривий Торець, Сухий Торець, Бичок (Клебан-Бик) та Бахмутка. Вимірювання здійснювались за 37 показниками, в т.ч.:

фізико-хімічними (у районах поверхневих питних водозаборів) – 12 показників (згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758): температура, розчинений кисень, мінералізація, водневий показник, біологічне споживання кисню, хімічне споживання кисню,

азот загальний, азот амонійний, азот нітритний, азот нітратний, фосфор загальний, фосфор ортофосфатів;

забруднюючими речовинами для визначення хімічного стану масивів поверхневих вод – 9 показників (згідно наказу Мінприроди від 06.02.2017 № 45): кадмій, свинець, ртуть, нікель, ДДТ, α -гексахлорциклогексан, трифлуралін, атразін, сімазін;

специфічними для суббасейну Сіверського Дінця – 6 показників, в т.ч. 3 – визначеними на основі скринінгу: прометрін, цинк, жорсткість; 3 – речовини, що скидаються до поверхневих водних об'єктів у великій кількості: марганець, мідь, хром заг.;

додатковими речовинами для питних пунктів моніторингу – 10 показників: зважені речовини, сульфати, хлориди, залізо заг., кобальт, СПАРАН., алюміній, кальцій, магній, нафтопродукти.

За результатами вимірювань у 2019 році спостерігається перевищення середньорічних концентрацій показників відносно ГДК_{риб.} (згідно «Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу»):

по р. Сіверський Донець: по БСК₅ – 1,8 ГДК, залізу загальному – 1,1-1,9 ГДК, марганцю 3,7-5,9 ГДК, міді 1,8-3,5 ГДК, нікелю 1,6-2,1 ГДК, цинку 1,2-2,1 ГДК;

по р. Казенний Торець: по залізу загальному – 1,7 ГДК, кобальту 1,1-1,2 ГДК, марганцю 4,3-5,3 ГДК, міді 3,5-4,1 ГДК, нафтопродуктам 2,2-2,6 ГДК, нікелю 2,3-2,4 ГДК, цинку 2,4-2,5 ГДК;

по р. Кривий Торець: по залізу загальному – 1,5-1,8 ГДК, кобальту до 1,1 ГДК, марганцю 4,3-5,2 ГДК, міді 2-3,4 ГДК, нафтопродуктам 2,1-2,3 ГДК, нікелю 2-2,3 ГДК, цинку 1,3-2,5 ГДК;

по р. Сухий Торець: по залізу загальному – 1,8 ГДК, марганцю 2,4 ГДК, міді 2 ГДК, нафтопродуктам 1,7 ГДК, нікелю 1,6 ГДК, цинку 1,6 ГДК;

по р. Бичок: по залізу загальному – 1,5 ГДК, марганцю 3,1 ГДК, міді 2,6 ГДК, нікелю 1,7 ГДК, цинку 1,6 ГДК.

Оцінка хімічного стану масивів поверхневих вод здійснювалась згідно «Методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод», затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 14 січня 2019 № 5, з урахуванням екологічних нормативів якості, визначених у додатку 8 Методики.

Оцінка хімічного стану масивів поверхневих вод виконувалась за показниками:

важкі метали (кадмій, свинець, ртуть, нікель);

пестициди (ДДТ, α -гексахлорциклогексан, трифлуралін) та гербіциди (атразін, сімазін).

Максимальні концентрації. Серед досліджуваних важких металів по всіх пунктах моніторингу в Донецькій області зафіксовано перевищення нормативу

екологічної якості $ЕНЯ_{MAX}$ лише по вмісту свинцю. Концентрація цього показника перевищувала максимально допустиму концентрацію $ЕНЯ_{MAX}$ по всіх пунктах, мінімально в 1,21 рази у пункті р. Сіверський Донець, с. Крива Лука (у квітні, травні, липні, серпні та листопаді) та максимально в 3,14 рази у пункті р. Бахмутка, гирло, с. Дронівка (у березні).

Середньорічні концентрації. Перевищення середньорічних концентрацій згідно нормативу екологічної якості $ЕНЯ_{CP}$ по:

свинцю – мінімально у 14,7 (р. Сіверський Донець, с. Крива Лука), максимально у 35,4 рази (р. Бахмутка, гирло, с. Дронівка);

нікелю – мінімально у 3,6 (р. Сіверський Донець, с. Крива Лука), максимально у 6,6 рази (р. Бахмутка, гирло, с. Дронівка).

Слід зазначити, що перевищення нормативу $ЕНЯ_{MAX}$ та $ЕНЯ_{CP}$ спостерігається вже на кордоні з РФ: по свинцю у 1,3-1,8 та рази 15,9-20,1 рази відповідно; по нікелю – 2,1-3 рази. Збільшення фіксується після впадіння найбільш антропогенно-навантажених правих приток, в т.ч. в Донецькій області Казенний Торець та Бахмутка.

Вміст кадмію по всіх пунктах моніторингу значно нижче $ЕНЯ_{MAX}$ та $ЕНЯ_{CP}$. Ртуть відсутня. Вміст пестицидів та гербіцидів по всіх пунктах моніторингу нижчий за межу визначення методик.

У 2019 році за вмістом важких металів масиви поверхневих вод суббасейну Сіверського Дінця по всіх 14 пунктах моніторингу в межах Донецької області відносяться до II класу хімічного стану «недосягнення доброго».

За результатами спостережень у 2019 році якісний стан поверхневих водних об'єктів басейну річки Сіверський Донець в межах Донецької області залишився на рівні минулих років, концентрації забруднюючих речовин коливаються в межах середньобаторічних значень у залежності від періоду року та фактичної водності річок.

Таблиця 3.3

Стан поверхневих водойм

№	Найменування показника	2019 р.	2018 р.
1	Кількість постійних створів спостереження за водоймами I категорії	12	15
2	Проби з водойм I-ї категорії, які не відповідали нормативам за:		
	за санітарно-хімічними показниками	17	19
	за мікробіологічними показниками	15	3
3	Кількість постійних створів спостереження за водоймами II категорії	72	69
4	Проби з водойм II-ї категорії, які не відповідали нормативам за:		
	за санітарно-хімічними показниками	279	302
	за мікробіологічними показниками	148	140

* Згідно з листом ДУ «Донецький обласний лабораторний центр МОЗ України» від 05.08.2020 № 2036/03.1

По моніторингу води водоймищ на санітарно-хімічні показники протягом звітнього року досліджено 543 проби води, відхилення виявлені в 325 пробах, що складає 59,8 % у порівнянні з 54,8 % за 2018 рік. У 2019 році перевищення

zareєстровані по сухому залишку, жорсткості, зважених речовинах, сульфатах, хлоридах, залізу, аміаку.

Відхилення води водоймищ за санітарно-хімічними показниками в 100 % zareєстровані в Торецькій, Константинівській, Добропольській, Дружковській філіях. Високий відсоток відхилень zareєстровано в Покровській (96,2 %), Волноваській (96,1 %), Мар'їнській (96,1%), Бахмутській (68,8 %), Маріупольській (65,2 %) філіях.

За показниками мікробіологічної безпеки у 2019 році досліджено 1023 проб води водоймищ, відхилення виявлені в 232 пробах, що становить 22,6%. Питома вага проб води водоймищ, в яких виявлено бактеріальне забруднення протягом 2019 року становить 18,1%.

Найбільший відсоток відхилень виявлений по Торецькій, Мар'їнській філіях (100 %), дещо нижчі показники по Добропольській (77,7%), Константинівській (72,7 %), Мар'їнській (80 %), Маріупольській (51,7 %), Краматорській (50,0 %), Волноваській, Покровській (41,3 %) філіях.

Дослідження морської води за санітарно-хімічними показниками проводилися двома філіями: Маріупольською та Мангушською, всього відібрано 33 проби морської води, відхилення виявлені в 26 пробах, що склало 78,7 %. В минулому році питома вага проб з виявленими відхиленнями за санітарно-хімічними показниками становила 61,4 %.

За показниками мікробіологічної безпеки досліджено 513 проб морської води, відхилення виявлені в 75 пробах, що склало 14,7 %, а в 2018 році – 14,7 %.

В період літнього сезону 2019 року в місцях масового відпочинку у визначених точках проводились лабораторні дослідження води водоймищ та морів. Про результати лабораторних спостережень води поверхневих водойм в місцях масового відпочинку населення в літній період року інформувались місцеві органи влади, надавалась інформація до місцевих друкованих та інтернетних видань.

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей																
	завислі речовини	БСК ₅	мініралізація	сульфати	хлориди	амоній сольовий	нітрати	нафтопродукти	ХСК	розчинений кисень	фосфати	цинк	марганець	хром (vi)	залізо	нітри	мідь
р. Каз. Торець, 1 км, гирло, с. Райгородок	22,5	4,3	2958	989,8	472,4	0,80	16,0	0,06	24,7	8,7	1,40	0,0253	0,0949	0,0063	0,20	0,29	0,0045
р. Кривий Торець, 1 км, гирло, Карлівська гребля	23,7	2,9	3646	1647,2	222,0	0,26	3,5	0,04	18,2	8,8	0,22	0,0190	0,1130	0,0063	0,19	0,09	0,0046
р. Клебан Бик, 2км, Клебан-Бикське водосховище, нижній б'єф	22,8	4,4	2258	789,5	332,0	1,20	18,5	0,13	22,8	8,5	1,68	0,0256	0,0514	0,0038	0,22	0,43	0,0041
Басейн р. Кальміус (Приазов'я)																	
р. Кальміус, 1 км, м. Маріуполь, гирло	21,9	4,3	2221	758,7	324,3	1,18	18,1	0,12	24,1	8,5	1,55	0,0248	0,0456	0,0045	0,21	0,44	0,0037
р.Кальчик, 18 км, нижній б'єф Старо-Кримсь-кого водосховища	21,4	4,4	2226	675,2	426,1	1,06	14,9	0,11	23,1	8,5	1,67	0,0243	0,0548	0,003	0,19	0,32	0,0042
р. Кальчик, 1км, м. Маріуполь, гирло	21,3	4,3	2069	738,0	282,9	1,14	17,6	0,12	22,3	8,6	1,36	0,0240	0,0442	0,004	0,20	0,40	0,0038
Басейн р. Самара (Дніпро)																	
р. Самара, 269 км, с. Нікольське, границя Донецької і Харківської областей	16,3	3,9	3434	1163,7	522,6	0,30	0,9	0,00	18,2	9,1	0,41	0,0115	0,0273	0,0078	0,16	0,00	0,0025
р. Вовча, 310 км, Карлівське водосховище, с. Карлівка, нижній б'єф	29,6	3,7	3872	988,0	1153,2	0,75	3,6	0,18	21,3	8,1	0,77	0,0368	0,1075	0,0028	0,22	0,45	0,0070
р. Вовча, 193 км, с. Іскра, границя Донецької і Дніпропетровської областей	30,3	3,1	2978	1256,5	196,2	0,32	1,6	0,09	20,2	9,3	0,17	0,0378	0,0985	0,004	0,26	0,09	0,0042
р. Бик, 55 км, с. Каменка, границя Донецької і Дніпропетровської областей	31,9	3,6	3209	1176,8	454,7	2,11	2,7	0,18	19,8	8,2	0,37	0,0378	0,1295	0,0045	0,24	1,36	0,0061

* Узагальнений перелік гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм.

** Згідно з листом Сіверсько-Донецького басейнового управління водних ресурсів від 02.07.2020 № 09/2129

Морська вода

Спостереження за забрудненням морських вод проводяться на мережі спостережень гідрометеорологічної служби, в тому числі в районах скидів забруднених ґрунтів (районах дампінгу).

Станції контролю I категорії розташовані поблизу джерел забруднення: станція 30 – акваторія Маріупольського морського торговельного порту (ДП «ММТП»), станція 32 – район міського пляжу поблизу ТОВ «СРЗ», станція 33 – підхідний канал порту ПрАТ МК «Азовсталь» і станція 34 – гирло ріки Кальміус. Спостереження проводяться щодавно протягом усього року: у холодний період – з берегу, у теплий період проби відбираються з борту судна (Табл. 3.5).

Результати спостережень Комплексної лабораторії Маріупольської ГМО протягом 2019 року та аналізованого періоду останніх п'яти років (2015–2019) виявили наступне:

- у 2019 році на станціях I категорії вміст основних забруднюючих речовин, таких як нафтопродукти (НП) і феноли (сума) зменшився в 1,2 і 2 рази, відповідно, а синтетичних поверхнево-активних речовин (СПАР), навпаки, збільшився в 1,2 рази в порівнянні з 2018 роком. Середньорічна концентрація СПАР у цьому році – 20 мкг/дм³ – стала найбільшою за п'ятиріччя. Вміст НП у 2019 році – 0,06 мкг/дм³ – перевищив середню за п'ятиріччя в 1,5 рази. Середньорічна концентрація фенолу в поверхневому шарі дорівнювала 0,5 мкг/дм³, що в 2 рази менше за середню за п'ятиріччя;
- концентрації біогенів – азоту амонійного та азоту нітратного – у 2019 році підвищилися в 1,5 та 1,3 рази, відповідно, від значень минулого року. Середньорічна концентрація азоту амонійного в поверхневому шарі склала 160 мкг/дм³ та співпала з середньою за п'ятиріччя. Середньорічний вміст азоту нітритного того ж року виявився більшим за середню за п'ятиріччя в 1,3 рази та став максимальним за аналізований період (52 мкг/дм³);
- солоність морської води на узбережжі моря в 2019 році збільшилась на 0,47 ‰ в порівнянні з показником минулого року та склала 8,60 ‰. Значення водневого показника (рН) цього року, навпаки, зменшилось на 0,05 одиниць рН у порівнянні з 2018 роком і стало дорівнювати 8,36 одиниць рН;
- середньорічна концентрація НП в донних відкладеннях на станціях I категорії склала 0,013 мкг/дм³ проти «не виявлено» минулого року, а фенолів зменшилась в 1,8 рази у порівнянні з попереднім роком і стала дорівнювати 1,12 мкг/г абсолютно сухого ґрунту;
- у Таганрозькій затоці на станціях II категорії вміст НП (0,01 мкг/дм³) і СПАР (7 мкг/дм³) зменшився в 3 і в 1,4 рази, відповідно, в порівнянні з 2018 роком, а вміст фенолів залишився на тому ж рівні – 0,03 мкг/дм³;

- забруднення азотом амонійним (56 мкг/дм^3) на станціях зовнішнього рейду збільшилось в 1,8 рази в порівнянні з 2018 роком, а вміст нітритного азоту, навпаки, зменшився в 1,1 рази від середнього значення минулого року та співпав з середньою за п'ятиріччя – 8 мкг/дм^3 .

Для додаткової характеристики якості морської води в ПнЗ частині Таганрозької затоки зроблено розрахунок комплексного показника – індекса забрудненості вод (ІЗВ) – для станцій I та II категорії.

На основі ІЗВ, розрахованих із середніх та приведених до ГДК пріоритетних забруднюючих речовин і розчиненого кисню, можна зробити висновок, що води ПнЗ частини Таганрозької затоки класифікувалися як помірно забруднені (ІЗВ = 1,20; III клас якості морських вод), води Зовнішнього рейду порту Маріуполь – як чисті (ІЗВ = 0,35; II клас якості морських вод).

У порівнянні з аналогічним періодом спостережень 2018 року, якість вод 2019 року у ПнЗ частини Таганрозької затоки та Зовнішнього рейду порту Маріуполь залишилась незмінною за класом.

Таблиця 3.5

Динаміка середньомісячних концентрацій забруднюючих речовин у морський воді на станціях I категорії за 2019 рік

№	Інгредієнти	Середні концентрації забруднюючих речовин в одиницях ГДК											
		Місяці року											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
30	Нафтопродукти	0,4	1,4	0,8	0,9	0,4	2,6	3,6	1,9	0,5	1,6	0,8	1,5
	Азот амонійний	0,5	0,8	0,5	0,4	не вияв.	0,3	не вияв.	0,2	0,4	0,4	0,4	0,8
	Азот нітритний	2,7	1,7	1,4	2,1	0,9	0,7	0,3	0,2	0,9	1,8	1,5	1,2
	СПАР	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	не вияв.	0,4	не вияв.	не вияв.	не вияв.	0,1	0,1
	Феноли	0,6	0,9	не вияв.	не вияв.	1,1	2,5	не вияв.	0,6	0,5	1,4	4,0	0,2
32	Нафтопродукти	0,3	1,4	1,4	0,9	0,4	2,4	1,4	1,7	0,9	1,2	0,4	1,5
	Азот амонійний	1,2	1,2	0,4	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,7
	Азот нітритний	1,9	2,9	1,8	2,4	1,5	1,6	0,3	0,3	1,0	2,6	0,9	0,8
	СПАР	0,3	0,2	0,1	0,2	не вияв.	не вияв.	0,2	0,5	0,2	не вияв.	0,2	0,1

	Феноли	0,6	1,1	0,4	0,4	1,1	3,0	не вияв.	0,2	0,4	не вияв.	1,7	0,1
33	Нафтопродукти	не вияв.	1,4	0,8	1,0	0,2	2,6	1,8	0,5	не вияв.	2,2	0,6	1,7
	Азот амонійний	0,6	1,3	0,4	0,6	0,3	0,1	0,1	не вияв.	не вияв.	0,5	0,3	1,2
	Азот нітритний	4,5	3,1	1,7	2,0	1,4	5,5	0,3	0,2	2,1	7,5	0,9	10,5
	СПАР	не вияв.	0,2	0,1	0,2	0,1	не вияв.	не вияв.	0,2	0,2	не вияв.	0,2	0,7
	Феноли	не вияв.	0,7	не вияв.	не вияв.	не вияв.	не вияв.	не вияв.	не вияв.	не вияв.	не вияв.	1,4	не вияв.
34	Нафтопродукти	0,3	1,6	0,6	1,0	0,2	1,6	1,0	0,5	0,6	1,1	0,4	1,6
	Азот амонійний	0,8	1,8	0,3	0,4	0,2	не вияв.	0,1	не вияв.	0,2	0,4	0,5	1,0
	Азот нітритний	5,5	6,5	4,9	4,5	5,5	5,0	2,1	1,1	3,5	7,5	1,2	12,0
	СПАР	0,2	0,1	0,4	0,3	0,3	0,1	не вияв.	0,3	не вияв.	не вияв.	0,1	0,1
	Феноли	0,7	1,5	1,4	1,2	1,3	0,8	не вияв.	не вияв.	1,4	не вияв.	2,8	0,1

* Згідно з листом Донецького регіонального центру з гідрометеорології від 07.08.2020 № 07/01/821

Поверхневі води суші

Дослідження з вивчення забруднення поверхневих вод (ПВ) Маріупольською гідрометеорологічною обсерваторією в 2019 році проводились згідно «Порядку ведення державного водного кадастру», за розділом «Поверхневі води».

Станції контролю поверхневих вод розташовані на р. Кальміус і на р. Кальчик у кількості 3 пунктів, 5 створів і 7 вертикалей (станцій). Моніторинг річкових вод проводиться 6 разів на рік по 31 інгредієнту. Додатково проводиться відбір проб у березні на станції в межах селища Кременівка.

В таблиці 3.6 вказані пункти спостережень (станції контролю) поверхневих вод суші, де проводиться відбір проб води.

Таблиця 3.6

*Пункти спостережень (станції контролю) поверхневих вод суші,
де проводиться відбір проб води*

*Згідно з листом Донецького регіонального центру з гідрометеорології від 07.08.2020

з/п	Номер пункту	Назва водного об'єкту - пункту	Назва створу, вертикаль	N (GPS) E (GPS)	Кільк. вертик	Катег. пункту
1	13506	р. Кальміус, басейн Азовського моря	14 км вище м. Маріуполь; 0,5 км вище смт Сартана; 1 км вище ГП	створ 1350601 47°10'20,35" 37°42'18,83"	1	III
			В межах м. Маріуполь; 1,5 км вище гирла р. Кальміус: 0,2 ш.р. 0,5 ш.р. 0,8 ш.р.	створ 1350602 47°06'02,86" 37°34'19,38" 47°06'02,98" 37°34'17,99" 47°06'03,26" 37°34'16,69"	3	III
2	13508	р. Кальчик, басейн річки Кальміус	25,7 км вище м. Маріуполь; у межах с. Кременівка, 0,4 км вище впадіння р. Малий Кальчик	створ 1350801 47°19'55,83" 37°29'14,92"	1	IV
3	13509	р. Кальчик, басейн річки Кальміус	7 км вище м. Маріуполь; 19,8 км вище гирла р. Кальчик, в межах смт Старий Крим	створ 1350901 47°09'27,92" 37°29'53,06"	1	III
			В межах м. Маріуполь; 5,2 км вище гирла р. Кальчик	створ 1350902 47°06'52,71" 37°33'32,90"	1	III

*Згідно з листом Донецького регіонального центру з гідрометеорології від 07.08.2020 № 07/01/821

Основні забруднюючі речовини річкової води – нафтопродукти, феноли, СПАР, азот амонійний, азот нітритний, сульфати, хлориди та хром VI. Перші п'ять показників відображають реальний вплив антропогенного фактора на екологію навколишнього середовища (табл. 3.7). Критерії оцінки забруднення вод наводяться в таблиці 3.8. В результаті відбору проб річкових вод у 2019 році було виявлено:

вміст розчиненого кисню в поверхневих водах річок Кальміус і Кальчик у 2019 році відповідав сезонній характеристиці та коливався в інтервалі 6,70–15,02 мг/дм³. Мінімум було виявлено в серпні в межах м. Маріуполь в 1,5 км вище гирла р. Кальміус, 0,2 ш.р.;

забруднення НП коливалось в діапазоні від «не виявлено» до 10,2 ГДК. Максимальне значення зафіксовано в серпні в межах м. Маріуполь, 1,5 км вище гирла р. Кальміус, 0,8 ш.р.;

вміст фенолів змінювався від «не виявлено» до 3 ГДК. Максимум виявлено в червні в 1,5 км вище р. Кальміус (0,2ш.р.); у серпні в 1,5 км вище

гирла р. Кальміус (0,2 та 0,8 ш.р.) і в 14 км вище м. Маріуполь (смт Сартана) та в жовтні в 1,5 км вище гирла р. Кальміус (0,2,0,5 і 0,8 ш.р.);

концентрації СПАР того ж року перебували у межах від «не виявлено» до 0,042 мг/дм³ (0,2 ГДК);

протягом 2019 року спостерігався високий рівень забруднення (ВЗ) по сульфатах (від 1000 мг/дм³ – більш 10 ГДК) на усіх пунктах відбору проб;

вміст азоту амонійного в 2019 році відповідав діапазону 0,3–20,2 ГДК. Максимальна концентрація була виявлена в лютому в межах м. Маріуполь, 5,2 км вище гирла р. Кальчик;

ВЗ по азоту нітритному (від 0,200 мг/дм³ – більш 10 ГДК) зафіксовано в межах м. Маріуполь, 5,2 км вище гирла р. Кальчик, а також у червні в 1,5 км вище гирла р. Кальміус (0,2; 0,5 і 0,8 ш.р.);

вміст хлоридів у річковій воді перебував у межах від 0,7 до 5,8 ГДК. Максимум було виявлено в серпні в межах м. Маріуполь, 1,5 км вище гирла р. Кальміус, 0,8 ш.р.;

забруднення хромом (VI) відповідало інтервалу 1,4–11,6 ГДК. Найбільше значення було зафіксовано у червні в межах м. Маріуполь, 1,5 км вище гирла р. Кальміус, 0,8 ш.р.;

хлорорганічних пестицидів (ХОП) протягом року виявлено не було.

Таблиця 3.7

Динаміка середньомісячних концентрацій забруднюючих речовин у річковій воді по станціях контролю за 2019 рік

Назва станцій	Інгредієнти	Середні концентрації забруднюючих речовин в одиницях ГДК						
		Місяці року						
		I	III	IV	VI	VIII	X	XII
р. Кальміус в межах міста, 0.2 ш.р.	Нафтопродукти	0.0		0.0	2.0	2.2	0.0	0.0
	Азот амонійний	7.6		5.4	2.0	4.9	1.3	2.8
	Азот нітритний	7.0		4.7	12.3	8.4	4.9	2.0
	Феноли	1.0		1.0	3.0	3.0	3.0	1.0
	Сульфати	11.9		11.3	11.1	13.0	10.6	10.8
	Хлориди	2.9		5.3	2.7	5.4	4.3	1.9
	Хром VI	11.0		10.7	9.1	7.2	5.1	8.0
р. Кальміус в межах міста, 0.5 ш.р.	Нафтопродукти	0.0		0.4	0.6	1.6	0.0	0.0
	Азот амонійний	7.8		4.5	2.1	4.3	0.8	2.4
	Азот нітритний	7.1		4.3	11.7	9.9	4.9	2.0
	Феноли	0.0		0.0	0.0	2.0	3.0	1.0
	Сульфати	11.6		11.8	11.3	11.6	11.4	10.7
	Хлориди	3.1		4.8	2.8	5.4	3.7	2.0
	Хром VI	6,2		7,2	8,7	6,9	5,4	2,9
р. Кальміус в межах міста, 0.8 ш.р.	Нафтопродукти	0.2		0.2	1.6	1.4	2.4	0.0
	Азот амонійний	7.6		5.0	2.4	3.8	1.6	2.4
	Азот нітритний	6.6		4.4	12,5	9.8	4.9	2.2
	Феноли	0.0		1.0	0.0	3.0	3.0	0.0
	Сульфати	11.7		11.2	11.7	11.5	11.0	10.7
	Хлориди	3.0		5.7	3.1	5.8	3.6	2.2
	Хром VI	7.2		9.0	11.6	10.5	6.9	23.8
р .	Нафтопродукти	0.0		0.6	0.0	0.0	1.0	0.0

Назва станцій	Інгредієнти	Середні концентрації забруднюючих речовин в одиницях ГДК						
		Місяці року						
		I	III	IV	VI	VIII	X	XII
	Азот амонійний	4.0		1.6	1.4	1.4	0.3	1.9
	Азот нітритний	1.7		1.6	4.9	1.2	2.0	1.0
	Феноли	2.0		0.0	0.0	3.0	0.0	1.0
	Сульфати	10.5		10.0	10.2	10.5	10.2	10.3
	Хлориди	0.9		0.9	0.8	0.9	0.9	0.9
	Хром VI	6.2		5.9	6.5	5.8	6.2	6.2
р. Кальчик, 5,2 км вище гирла, в межах м.	Нафтопродукти	0.0		0.0	1.4	0.0	1.4	0.0
	Азот амонійний	20.2		4.3	9.9	2.9	2.5	4.9
	Азот нітритний	15.8		13.6	10.4	13.1	10.8	12.9
	Феноли	2.0		1.0	1.0	2.0	1.0	0.0
	Сульфати	15.2		14.5	13.5	13.1	11.4	13.4
	Хлориди	1.7		1.7	1.3	1.6	1.3	1.7
	Хром VI	5.5		6.6	6.2	6.9	8.7	5.1
р. Кальчик, 7 км вище м. Маріуполя, с.	Нафтопродукти	0.0		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	Азот амонійний	10.1		2.3	1.4	2.8	0.5	1.6
	Азот нітритний	0.8		0.5	2.5	3.4	1.1	0.6
	Феноли	0.0		0.0	2.0	0.0	0.0	1.0
	Сульфати	16.9		13.8	15.0	13.7	13.1	14.6
	Хлориди	0.8		0.8	0.7	2.4	0.7	0.7
	Хром VI	3.1		8.6	9.8	4.7	4.0	1.4
Р. Кальчик, с.Кременівка	Нафтопродукти	0.0	0.0	1.0	0.0	0.0	1.4	0.0
	Азот амонійний	11.6	4.7	5.0	2.5	2.3	0.8	3.5
	Азот нітритний	1.0	0.9	0.7	1.5	1.7	0.4	0.7
	Феноли	0.0	1.0	0.0	0.0	1.0	2.0	2.0
	Сульфати	19.0	18.7	18.1	17.9	18.4	17.8	16.8
	Хлориди	0.8	0.9	0.8	0.9	1.1	1.0	1.0
	Хром VI	11.0	5.2	5.2	10.9	7.6	6.2	5.1

* Згідно з листом Донецького регіонального центру з гідрометеорології від 07.08.2020 № 07/01/821

Плановий моніторинг вмісту важких металів у поверхневих водах проводився в 2019 році по 6 вертикалях річок Кальміус і Кальчик у I, IV, VI, VIII, X та XII місяцях. Аналіз проводився в ЦГО ім. Б. Срезневського (м. Київ) на вміст таких інгредієнтів як залізо загальне, мідь, цинк і марганець. Діаграми важких металів приведено нижче (рис. 3.1, рис. 3.2, рис. 3.3, рис. 3.4).

Загальне залізо: вміст заліза в ПВ коливався в межах від 0,04 до 2,29 мг/дм³ (22,9 ГДК). Максимальна концентрація була виявлена в серпні в р. Кальміус, смт Сартана. Це зумовлено, мабуть, скидами до річки недостатньо очищених стоків металургійних підприємств.

Мідь: концентрації міді в ПВ перебували в діапазоні 0,4–9,2 мкг/дм³ (9,2 ГДК). Найбільше значення було зафіксовано в квітні в р. Кальміус, в межах м. Маріуполь на вертикалі 0,5 ш.р. Головним джерелом надходження міді є водоскиди з підприємств металургійної промисловості та результат корозії мідних споруджень.

Цинк: вміст цинку в природних водах змінювався в інтервалі 5–63 кг/дм³ (6,3 ГДК). Максимум було виявлено в жовтні в р. Кальчик,

сміт Старий Крим. Збільшення концентрації цинку зумовлено, головним чином, надходженням забруднених стоків з металургійних підприємств та результат корозії трубопроводів.

Марганець: вміст марганцю в 2018 році в ПВ коливався в межах від 14 до 210 мкг/дм³ (**21,0 ГДК**). Найбільше значення було зафіксовано в квітні в р. Кальчик, смт Старий Крим. Джерело забруднення – скиди до річки недостатньо очищених стоків металургійних підприємств.

Таблиця 3.8

Критерії оцінки забруднення вод моря та річок за гранично – допустимими концентраціями (ГДК)

Інгредієнт	ГДК, мг/дм ³		Високе забруднення (ВЗ) *, ГДК	Екстремальне високе забруднення (ЕВЗ) **, ГДК
	морські води	поверхневі води		
Амоній сольовий (NH ₄ ⁺ по азоту)	0,39 при S ‰ <13 ‰		>10	>100
Нафтопродукти	0,05	0,05	≥30	>100
СПАР ***	0,1	0,2	>10	>100
феноли ***	0,001	0,001	≥30	>100
Поліхлорбіфеніли (ПХБ) ***	відсутність	відсутність	>10	>100
Хлорорганічні пестициди (ХОП) ***	відсутність	відсутність	>10	>100
Розчинений кисень	4,0 – зимою 6,0 – літом		нижче 3 мг/л	нижче 2 мг/л
Нітритний азот	0,02		>10	>100
Нітратний азот	9,1		>10	>100
Кальцій-катіон (Ca ²⁺) ***	610 при >13‰	180	>10	>100
Магній-катіон (Mg ²⁺) ***	940 при >13‰	40	>10	>100
Сульфат-іон (SO ₄ ²⁻) ***		100	>10	>100
Хлорид-іон (Cl ⁻) ***		300	>10	>100
pH	6,5-8,5 од. pH			
БСК ₅ ***	3 мг O ₂ /л	<3		
Хром (Cr ⁶⁺) ***	0,001	0,001	>10	>100

Примітка:

1. * - ВЗ – небезпечне явище (НЯ);

** - ЕВЗ – особливо небезпечне явище (ОНЯ).

2. Критерії ВЗ та ЕВЗ для ХОП прийняті умовно.

3. При оцінці повторюваності концентрацій вище ГДК для ХОП та ПХБ пропонується в якості ГДК умовно прийняти нижню межу визначення:

α-,γ-ГХЦГ – 0,5 нг/дм³; ДДТ, ДДЦ – 3 нг/дм³; ДДЭ – 2 нг/дм³; ПХБ – 20 нг/дм³.

4. Критерії наведені згідно з «Нормативами гранично допустимих концентрацій основних забруднюючих речовин у внутрішніх морських водах та територіальному морі України», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 431от 29 березня 2002 р.

*** – згідно з «Узагальненим переліком гранично – допустимих концентрацій (ГДК) і

орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм» - М.: Мінрибгосп СРСР – Головрибвод, 1990. – 46 с.

3.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів гідробіологічні дослідження (чисельність фітопланктону та вміст біомаси) в басейні річки Сіверський Донець на території Донецької області проводились у 6 створах (2 створи по руслу на ділянці від 573 до 522 км; 4 створи в суббасейнах річок Казенний Торець та Бахмутка). Дослідження проводяться з метою забезпечення контролю розвитку змін стану вод за гідробіологічними показниками, зокрема в період літньої межени, а також у разі здійснення попусків по системі каналу Дніпро-Донбас в р. Сіверський Донець для підтримання водності в маловодні періоди в рамках водообміну у Краснопавлівському водосховищі.

Загальна чисельність фітопланктону та вміст біомаси на досліджених ділянках коливались в межах нормативів, а саме:

по руслу р. Сіверський Донець чисельність фітопланктону варіювала від 616 клітин в см^2 до 220 011 клітин в см^2 , при нормі 100 000 клітин в см^2 ; біомаса водоростей варіювала в межах від 0,246 до 19,85310 мг/дм^2 при нормі 10 мг/дм^2 :

по основних суббасейнах чисельність фітопланктону та вміст біомаси водоростей варіювали: р. Казенний Торець, гирло - фітопланктон від 1859 до 140 822 клітин в см^3 , біомаса від 1,016 до 13,323 мг/дм^3 ; р. Бахмутка, гирло - фітопланктон від 440 до 29 601 клітин в см^3 ; біомаса від 0,090 до 4,988 мг/дм^3 .

Видовий склад та інтенсивність розвитку фітопланктону визначались ландшафтними і морфометричними особливостями водойм, залежали від факторів навколишнього середовища, фізичного і хімічного режимів водойми.

Існує сезонна динаміка видового, а також кількісного стану фітопланктону. На зміну складу водоростей та динаміку їх рясності впливають різні комбінації факторів, серед яких першочергове значення мають динаміка водних мас, сонячна інсоляція, прозорість та температура води, концентрація основних хімічних елементів (фосфор, азот, залізо, вуглець та кремній), сонячна та геомагнітна активність. Сезонна динаміка кількісних показників розвитку фітопланктону збільшувалась від весни до літа та зменшувалась із початком осені, досягаючи мінімальних значень взимку.

Весняний та осінній розвиток фітопланктону зумовлений діатомовими (Bacillariophyta) та зеленими (Chlorophyta) водоростями. Підвищення температури води до аномально високих значень ($\geq 25,00^\circ\text{C}$) зумовило зниження розвитку зелених та діатомових водоростей. Негативного впливу на кількісні показники розвитку синьозелених водоростей (Cyanophyta), які більш адаптовані до високих температур води, не спостерігалось.

Провідною групою рослинного планктону були представники Chlorophyta (зелені) - 23 види. Меншим ступенем різноманітності характеризувались Bacillariophyta (діатомові) – 15 видів та Cyanophyta (синьо -

зелені) - 10 видів. Зазначені відділи водоростей складають 87,3 % видового складу фітопланктону пунктів спостережень. Представники інших відділів мають незначну роль (7 видів в загальному складі фітопланктону). Максимум чисельності фітопланктону зумовлений розвитком синьозелених водоростей.

В результаті досліджень виявлено значну кількість водоростей, які є показниками якості води. Більшість із знайдених водоростей-індикаторів указують на наявність мезосапробних умов у річках, тобто свідчать про помірний ступінь забруднення води у пунктах спостережень.

Таблиця 3.9

Класифікація якості вод* водойм і водотоків за гідробіологічними показниками проводиться згідно показникам

Клас якості вод	Ступінь забруднення вод	Назва зони сапробності	Індекс сапробності за Пантле та Букком	Біотичний індекс
1	Дуже чисті	ксеносапробна (х)	менше 1,00	10-8
2	Чисті	олігосапробна (о)	1,00-1,50	7-5
3	Помірно забруднені	β -мезосапробна (β)	1,51-2,50	4-3
4	Забруднені	α -мезосапробна (α)	2,51-3,50	2-1
5	Брудні	полісапробна (р)	3,51-4,00	1-0
6	Дуже брудні	гіперсапробна	більше 4,00	0

* Допускається - оцінка класу якості вод як проміжного (2-3, 3-4, 4-5), визначення перехідних зон сапробності (о- β , β -о, β - α тощо).

П	Фітопланктон — одноклітинні мікроскопічні <u>водорості</u> — представники відділів <u>Cyanophyta</u> , <u>Bacillariophyta</u> , <u>Dinophyta</u> та <u>Chlorophyta</u> , що мають пристосування для паріння у товщі водної маси.
П	Зоопланктон — мікроскопічні тваринні організми, які пасивно переносяться течіями. Представлений одноклітинними організмами, дрібними ракоподібними, личинковими стадіями тварин, пелагічною ікром риби.
Б	Зообентос — сукупність безхребетних тварин, що мешкають на дні водойм. До його складу входять організми різних трофічних груп: Для прісноводного бентосу звичайні личинки <u>одноденок</u> , <u>волохокрильців</u> і <u>хірономід</u> , <u>олігохети</u> , <u>перловиці</u> та інші види <u>двостулкових молюсків</u> , <u>ракоподібні</u> .
Б	Фітобентос — сукупність мікроскопічних водоростей, що мешкають на дні водойм. Для прісноводного фітобентосу звичайні <u>діатомові водорості</u>

*Згідно з листом Донецького регіонального центру з гідрометеорології від 07.08.2020 № 07/01/821

Річки Кальміус та Кальчик (м. Маріуполь):

Стан альгофлори (показник фітопланктон, короткотерміновий моніторинг) цих річок був стабільним.

В обох створах міста Маріуполь на річці Кальміус спостерігалось «цвітіння» вод весною та влітку – слабкий ступінь, масово розвивались

діатомові та пірофітові водорості. Якість товщі води річок Кальміус та Кальчик протягом року відповідала 3-му класу (помірно забруднені води).

Стан донних ценозів (показник макробоіентос, довготерміновий моніторинг) характеризувався як екологічний регрес. Протягом 2019 року в усіх створах річок Кальміус та Кальчик якість придонних шарів води відповідала 4-му, 5-му та 6-му класам – від забруднених до дуже брудних вод.

3.4 Екологічний стан Азовського моря

Азовське море є унікальним водним об'єктом і являє собою обширне та мілководне водоймище, із специфічним гідрологічним режимом, яке отримує, в силу багатьох обставин, багате мінеральне живлення. Акваторія моря має значне антропогенне навантаження внаслідок господарської діяльності промислових підприємств, розташованих на узбережжі.

Основні проблемні питання щодо екологічного стану Азовського моря викладені в Загальнодержавній програмі охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів. Для досягнення належного стану його існування потрібні достатні заходи його відтворення, достатнє фінансування виконання Загальнодержавної програми, єдиний комплекс моніторингу з порядком ведення електронних даних.

Значне забруднення в межах Донецької області у водні об'єкти вносять скиди підприємств металургійної галузі, зокрема ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» і ПРАТ «ММК ім. ІЛЛІЧА».

ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» скидає зворотні води в акваторію Азовського моря з 6-ти водовипусків, п'ять з них відводять теплообмінні води, скид № 9 скидає виробничі води (промислові стоки від доменного, газового, обтискного, рейкобалкового виробництва). Механічна очистка зворотних вод після скиду № 9 відбувається в шламонакопичувачі. Водовідведення в р. Кальміус здійснюється з трьох водовипусків (№ 1, 2, 4). Скид зворотних вод з водовипуска № 9 відбувається в акваторію Азовського моря – водойму рибогосподарського призначення. В контрольному створі (250 м від випуску № 9 ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ») стан морської води не відповідає нормам для водойм рибогосподарського призначення по наступним показникам: нафтопродуктам (6,84 ГДК), залізу загальному (14,0 ГДК), нітратам (3,81 ГДК), азоту амонійному (5,18 ГДК). Значне перевищення ГДК в контрольному створі зумовлено відсутністю асимілюючої спроможності Азовського моря прийняти зворотні води водовипуску № 9 з завищеними затвердженими концентраціями.

ПРАТ «ММК ім. ІЛЛІЧА» здійснював скид зворотних вод в 2019 році з 4 х водовипусків в річки Кальчик і Кальміус. Перевищення затверджених допустимих концентрацій фіксується на скиді № 1, а саме по сухому залишку (до 1,6 разів), хлоридам (до 1,8 разів), сульфатам (до 1,5 разів), азоту амонійному (до 6,4 разів), нітратам (до 4,4 разів), залізу загальному (до 4,1 разів), нафтопродуктам (до 1,5 разів), цинку (до 1,3 разів), марганцю (до 1,5 разів), ортофосфатам (до 4,3 разів). На скиді № 2 протягом 2019 року виявлені перевищення по сухому залишку (до 1,3 разів), хлоридам

(до 3,5 разів), сульфатам (до 1,3 разів), залізу загальному (до 1,6 разів), цинку (до 1,3 разів), марганцю (до 1,6 разів), азоту амонійному (до 2,6 разів), нафтопродуктам (до 1,1 разів), нітратам (до 1,1 разів). На скиді № 3 за даними інструментально-лабораторного контролю встановлені перевищення по сухому залишку (до 1,3 разів), хлоридам (до 1,1 разів), сульфатам (до 1,3 разів), залізу загальному (до 20,5 разів), азоту амонійному (до 2 разів), нафтопродуктам (до 1,2 разів), завислим речовинам (до 5,3 разів), нітратам (до 1,6 разів), цинку (до 1,2 разів), марганцю (до 3,5 разів), міді (до 1,4 разів). На скиді № 4 встановлені нормативи перевищені по ортофосфатам (до 2,2 разів), сухому залишку (до 1,4 разів), сульфатам (до 1,3 разів), хлоридам (до 1,4 разів), нітратам (до 1,3 разів), завислим речовинам (до 1,8 разів).

В контрольних створах після водовипусків ПРАТ «ММК ім.ІЛЛІЧА» в р. Кальчик та р. Кальміус встановлено зростання концентрацій по нафтопродуктам, залізу загальному, ортофосфатам, азоту амонійному, нітратам, БСК5 в порівнянні зі створами р. Кальчик та р. Кальміус вище скидів ПРАТ «ММК ім.ІЛЛІЧА».

На території Маріупольського морського торговельного порту відведення зливових стоків з виробничої території здійснюється з 11-ти водовипусків, обладнаних механічними очисними спорудами. Концентрації гідрохімічних показників в акваторії ДП ММТП знаходяться в межах середньорічних значень.

3.5 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Відповідно до Програми економічного та соціального розвитку Донецької області в 2019 році за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища було профінансовано 10 заходів на загальну суму 84 289,47 тис. грн

Серед заходів є такі як реконструкція міських очисних споруд каналізації м. Слов'янськ, м. Лиман, м. Часів Яр, м. Вугледар Донецької області, будівництво очисних споруд каналізації в смт Очеретине, смт Желанне Ясинуватського району Донецької області, реконструкція самопливного колектору у м. Слов'янськ.

4. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

4.1 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

4.1.1 Загальна характеристика

Біологічне різноманіття Донецької області, тобто сукупність усіх різновидів рослин, грибів, тварин і мікроорганізмів разом з середовищами їх

існування, обумовлює нормальне функціонування та стан нашого довкілля, є національним надбанням України. Безсистемний техногенний вплив, особливо в останні 40-50 роки, призвів до значного руйнування навколишнього природного середовища. Господарська діяльність людини та ряд пов'язаних з нею чинників замінюють звичні природні ландшафти, призводять до багатьох негативних наслідків для природного довкілля і загрожують втратою його гено-, цено- та екофонду, що формує у населення деякий соціально-екологічний дискомфорт, бо людина залишається невід'ємним елементом біологічного різноманіття і поза ним існувати не може. За час господарської діяльності людини площа природних угідь області значно скоротилась. Більшість природних угідь, що залишилися, приурочені до річкових долин. Стан природних угідь в цілому незадовільний, майже всі вони перебувають на різних стадіях трансформації. І все ж природний потенціал біологічного різноманіття області сьогодні ще значний.

Враховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалась на території Донецької області, протягом 2019 року природоохоронними та науково-дослідними установами та організаціями основна увага приділялась охороні природних комплексів та об'єктів, зокрема, на природно-заповідних територіях.

Окремі дослідження в рамках вивчення стану біологічного та ландшафтного різноманіття, передбачених програмою Літопису природи, здійснювались науковими підрозділами Українського степового природного заповідника, національних природних парків «Меотида» та «Святі Гори», регіональних ландшафтних парків «Краматорський» та «Клебан-Бик».

4.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

З метою зменшення впливу антропогенних чинників на навколишнє природне середовище в Донецькій області створено 173 об'єкта природно-заповідного фонду. На території області, яка контролюється українською владою, функціонують 3 установи природно-заповідного фонду, для управління якими створені спеціальні адміністрації.

Дієздатність служби охорони національних природних та регіональних ландшафтних парків суттєво обмежена відсутністю землевпорядних документів. Для врегулювання цього питання необхідно фінансування завершення розробки проєктів організації територій, охорони та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів та проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області. З метою збереження популяцій ряду видів рослин і тварин, що занесені до Червоної книги України, доцільне збільшення площі природно-заповідного фонду.

Значний вплив на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття, завдані бойовими діями в Донецькій області.

Внаслідок проведення бойових дій виявлені пошкодження природних комплексів та об'єктів природно-заповідних територій, в тому числі пожежі в

ботанічних заказниках в Бахмутському районі, порубка дерев, прокладка ґрунтових шляхів військовою технікою та риття оборонних ровів на територіях національних природних парків «Меотида», «Святі Гори» та регіонального ландшафтного парку «Клебан-Бик».

4.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Пріоритетними напрямками природоохоронної діяльності в сфері збереження біологічного та ландшафтного різноманіття протягом 2019 року були охорона рослинного та тваринного світу.

Службами охорони національних природних та регіональних ландшафтних парків здійснювались постійна охорона заповідних територій, проведення профілактичних бесід з місцевим населенням, біотехнічні та природоохоронні заходи в місцях мешкання та скупчення диких, в тому числі мисливських тварин.

За рахунок коштів обласного фонду ОНПС розділу «Охорона навколишнього природного середовища» Програми економічного і соціального розвитку Донецької області у 2019 рік проведено наступні заходи:

1. Придбання спеціальних транспортних засобів та протипожежного інвентаря для ліквідації негативних наслідків техногенного впливу на ліси Придінців'я для НПП «Святі Гори» та ДП «Лиманське лісове господарство»;
2. Розроблення та впровадження регіональної та місцевих програм та схем розвитку екологічної мережі 2 районів Донецької області. В результаті виконання заходу розроблено місцеві схеми формування екологічної мережі Нікольського та Великоновосілківського районів Донецької області; складається проект Переліку територій та об'єктів екологічної мережі Донецької області;
3. Видання поліграфічної продукції з екологічної тематики для пропаганди збереження біорізноманіття та природно-заповідного фонду - 11 видів поліграфічної продукції (еко-календарі, плакати, буклети, органайзери для дітей).

На сьогодні всі екологічні видання розповсюджені серед установ природно-заповідного фонду області, еколого-освітніх закладів, органів місцевої влади та громадських організацій екологічного спрямування.

Протягом 2019 року оголошено 25 нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, загальною площею 2729,75 га, а саме, в – Бахмутському – 4 (площею 257,17); Великоновосілківському – 1 (площею 236,00 га); Костянтинівському – 4 (площею 215,80 га); Олександрівському – 7 (площею 338,78 га); Покровському – 1 (площею 96,80 га); Слов'янському – 8 (площею 1591,22 га) районах Донецької області.

Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 04.06.2019 № 568/5-19 внесені зміни до розпорядження голови Донецької облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 01.03.2016 № 144, в якому затверджені

індикативні показники збільшення площі природно-заповідного фонду Донецької області до 2020 року по кожному місту (обласного значення), району, об'єднаній територіальній громаді Донецької області.

Наказами Департаменту затверджено 41 Положення про об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення та оформлено 41 Охоронне зобов'язання.

Визначено межі 6 (шести) територій та об'єктів природно-заповідного фонду (площею 2397,0 га) (згідно проектів їх створення, на підставі ст.7 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»).

16-18 жовтня 2019 року організовано та проведено науково-технічну конференцію «Біорізноманіття степової зони України: вивчення, збереження, відтворення» (з нагоди 10-річчя створення національного природного парку «Меотида»).

4.1.4 Формування національної екомережі

Екологічна мережа Донецької області включає:

- 3 національні екокоридори;
- 8 національних ключових територій;
- 8 регіональних екокоридорів;
- 15 регіональних ключових територій.

Серед типів угідь, що складають екологічну мережу, найбільшим видовим багатством характеризуються пасовища, кам'янисті землі й сіножаті, які репрезентують різні типи степових ландшафтів, а також лісові ділянки. Отже, саме цим типам ділянок слід віддавати пріоритет при визначенні їх значимості й охороні в загальній системі екологічної мережі регіону.

В 2017 році розпорядженням голови ОДА, керівника обласної ВЦА «Про утворення Координаційної ради з питань формування екологічної мережі Донецької області» № 852 від 25.07.2017 створена Координаційна рада з питань формування екологічної мережі Донецької області та затверджено персональний склад Координаційної ради з питань формування національної екологічної мережі у Донецькій області. Засідання Координаційної ради з питань формування екологічної мережі у Донецькій області відбувається щорічно з 2017 по 2019 роки.

В 2019 році розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 19.03.2019 №300/5-19 затверджена Регіональна програма формування та розвитку екологічної мережі в Донецькій області на період 2019 – 2022 роки (таблиці 4.1, 4.2).

Таблиця 4.1

Просторова структура РЕМ

Національні еко-коридори (НЕК)	Національні ключові території (НКТ)	Регіональні екокоридори (РЕК)	Регіональні ключові території (РКТ)
Сіверсько-Донецький	Святогірська	Казенноторецький Бахмутський	Різниківська
Південно-український (степовий)	5 НКТ: Кам'яномогильська Донецький кряж Хомутовська Кальміуська Великоанадольська	8 РЕК: Казенноторецький Бахмутський Самарський Вовчо-Мокроялинський Бердський Кальміуський Грузько-еланчицький Міус-Кринський	13 РКТ Донецька Клебанбицька Краматорська Зуївська Верхньосамарська Торецька Ясинуватська Артемівська Вільхуватська Мокроялинська Кальчицька Азовська дача Міуська
Азово-Чорноморський	Білосарайська Кривокіська	Кальміуський Грузькоеланчицький	Маріупольська
3 НЕК	8 НКТ	8 РЕК	15 РКТ

В 2019 році на замовлення департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації розроблено місцеві схеми формування екологічної мережі Нікольського та Великоновосілківського районів Донецької області; складається проект Переліку територій та об'єктів екологічної мережі Донецької області.

Таблиця 4.2

Земельні угіддя – складові екологічної мережі*

Назва угіддя	Площа угіддя	
	тис. гектарів	у відсотках до загальної площі області (2651,7 тис. га)
Сіножаті	42,61	1,6
пасовища	287,17	7,7
Ліси та інші лісовкриті площі, всього у тому числі:	204,1	7,7
ліси	189,6	7,1
лісосмуги	31,91	1,2
Чагарники	4,39	0,16
Відкриті заболочені землі	10,1	0,4
Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються у господарстві	-	-
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	100,2	3,8
Води, всього у тому числі:	42,49	1,6
Природні водотоки	5,76	0,21
Штучні водотоки	2,02	0,08
Озера, лимани	1,93	0,07
Штучні водосховища	13,96	0,53
Ставки	18,82	0,71
Всього:	955,06	36,01

4.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Проблема генетично модифікованих організмів на території регіону не є пріоритетною, у зв'язку з чим спеціальних заходів та досліджень з цього питання протягом року департаментом не виконувались.

4.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу**4.2.1 Загальна характеристика рослинного світу**

Рослинний світ Донецької області у зв'язку з її географічним розміщенням представлений, в першу чергу, степовими рослинними формаціями і частково лсостеповими та заплавними, та за багатством флори, різноманітністю і унікальністю видів дикорослих рослин не поступається іншим регіонам України, навіть таким, як Карпати і Крим. Але саме на південному сході України він зазнав найбільшої антропогенної трансформації внаслідок інтенсивного розвитку промисловості та сільського господарства,

високого рівня урбанізації території. Тому збереження біорізноманітності флори є актуальною проблемою в регіоні.

Природні трав'яні екосистеми дуже змінилися внаслідок високого відсотку розорення території області та подекуди надмірного випасу худоби. Цілині рештки природного степового травостою збережені у відносно невеликій кількості на територіях природно-заповідного фонду і окремими ділянками по балках та крутосхилах, де менше відбувається господарське навантаження на флору.

Сучасний склад флори Донецької області – це 1930 видів судинних рослин, що відносяться до 653 родів, 136 родин, серед яких 93 ендемічних і субендемічних (рівень ендемізму флори області складає 15% (близько 250 видів), є види з дуже вузькими і локальними ареалами – 11 приазовських і 10 донецьких ендеміків. Чимало рослин, що мають реліктову природу в регіоні, поширення яких є диз'юнктивним або пограничноареальним. Раритетну фракцію флори складають 369 видів судинних рослин, тобто близько 19% від загальної кількості, в тому числі 23 ймовірно зниклих в Донецькій області. Серед раритетних видів флори Донецької області, 138 видів внесено до Червоної книги України, 7 – до Червоного списку МСОП (Міжнародний союз охорони природи), 41 вид – до Європейського червоного списку, 12 видів охороняються Додатками Бернської конвенції, а 282 охороняються на регіональному рівні. З раритетної фракції флори 220 видів (58,7 % від їх загальної кількості) відомі у регіоні лише з 1-3 місцезнаходженнями.

Фіторізноманітність на території Донецької області нерівномірна: найбільше видове багатство на Донецькому кряжу (близько 1600 видів), найменше – у басейнах малих річок, що відносяться до системи Дніпра (близько 800 видів); на території донецького Північного Приазов'я зростають близько 1220 видів, а на територіях, прилеглих до основного русла Сіверського Донця – близько 1200 видів.

Більше 90% видів флори відмічалось на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду різних категорій, 82 % - на територіях об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Значним видовим різноманіттям характеризується рослинний світ національного природного парку «Святі Гори». Тут зосереджено більше третини фітоценотичного різноманіття рослинного покриву південного сходу України.

На території НПП «Святі Гори» виявлено 89 видів ґрунтових водоростей, 69 – лишайників, 1052 види грибів.

На території НПП «Святі Гори» зростають 4 види вищих рослин, занесених до Додатка Бернської конвенції, 18 видів вищих рослин, занесених в різні категорії Європейського червоного списку та 142 види вищих рослин, занесених до Переліку видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області. Спеціальні заходи для охорони цих видів не розроблялися, вони охороняються на території НПП у комплексі як частина природи.

Рослинний світ НПП «Меотида» нараховує 731 вид судинних рослин, які об'єднані в 324 роди, 84 родини і 4 відділи. Аборигенна фракція рослинного світу налічує 587 видів, що складає 80,3% від спонтанної флори НПП. Синантропну фракцію флори утворюють 227 видів, які складаються із апофітної (аборигенної) і адвентивної груп, до яких віднесено 83 (11,4%) і 144 (19,7%) видів відповідно.

Флора НПП «Меотида» включає значну кількість вузькоареальних таксонів (53 види), що вказує на своєрідність флори парку, 51 вид судинних рослин охороняються на регіональному рівні.

Рослинність парку представлена різнотравно-типчакково-ковилловими степами та їх петрофітним і геміпсамофітним (на косах) варіантами, луками, галофітними, літоральними, синантропними, прибережно - водними і водними угрупованнями.

До складу рослинного світу НПП «Меотида» входять 39 видів, занесені до Червоної книги України, 11 – до Червоного списку МСОП, 20 – до Європейського Червоного списку, 2 – до Додатку Бернської конвенції. Разом – 52 види.

У таблиці 4.3 наведено перелік видів судинних рослин, водоростей та грибів, яким загрожує небезпека.

Таблиця 4.3

Перелік видів судинних рослин, водоростей та грибів, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека, од				
		2015	2016	2017	2018	2019
Судинні рослини	1930	429	492	492	429	492
Гриби	1052	2	2	2	2	2
Водорості	89	3	3	3	3	3
Лишайники	69	12	12	12	12	12
Мохи	90	10	10	10	10	10
Разом:	3230	369	369	369	369	369

4.2.2 Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Загальна площа лісів Донецької області складає 204,1 тис. га. За лісокористувачами територія лісового фонду Донецької області розподілена наступним чином: Донецьке обласне управління лісового та мисливського господарства – 121,8 тис. га (59,63%), Служба автомобільних доріг – 1,2 тис. га (0,59%), Управління Донецької залізниці – 8,0 тис. га (3,9%), НПП «Святі Гори» - 11,9 тис. га (5,83%), «Комунальне підприємство «Вода Донбасу» - 2,2 тис. га (1,08%), землі запасу та інші – 51,1 тис. га (25,03%).

Станом на 01.01.2019 загальна площа земель лісгосподарських підприємств Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства склала 121814,9 га, з них покрита лісом 87067,63га.

Більш ніж 70% лісових масивів області мають штучне походження і посаджені, перш за все, на землях, що піддаються впливу водної та вітрової

ерозії, а також в заплавах річок і навколо штучних водойм. Структуру цих лісів на 51% утворюють дубові і на 25% соснові насадження. В той же час в області збережені особливо цінні природні (байрачні, заплавні) ліси, типові для степової зони.

Лісистість області складає 7,7%, що майже в двічі нижче, ніж в середньому по Україні, і нижче оптимального рівня (12%).

Таблиця 4.4

Динаміка площі лісових ділянок лісового фонду та запасу деревостанів

Донецька область	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Площа лісів, тис. га	204	204	204,1	204,1	204,1
Площа лісів, у % від загальної площі області	7,69	7,69	7,7	7,7	7,7

Ліси області віднесені до 1 категорії. Вони не мають промислового значення, виконують виключно природоохоронні та рекреаційні функції, підлягають особливій охороні, і тому рубки головного користування в них не проводяться.

На території НПП «Святі Гори» відмічено 120 видів дерев, чагарників та напівчагарників. Крім аборигенних видів 48 видів - інтродукованих, з них 30 видів дерев і 18 – чагарників, які використовувались головним чином для озеленення населених пунктів та створення лісових культур.

В 2019 році Донецьким обласним управлінням лісового та мисливського господарства створено 103,2 га лісових насаджень.

Таблиця 4.5

Проведення рубок головного користування за 2019 рік

Назва лісокористувачів	Категорія лісів	Усього, тис. м ³	У тому числі за господарствами (ліквідна деревина, тис. м ³)					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			площа, га	запас, м ³	площа, га	запас, м ³	площа, га	запас, м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Разом	-	-	-	-	-	-	-

- рубки головного користування не проводилися

Таблиця 4.6

Лісовідновлення за 2019 рік (у розрізі лісокористувачів, власників лісів)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га			
		у тому числі			усього
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне відновлення лісу, га	
1	2	-	-	1,5	1,5
2	ДП «В-Анадольське ЛГ»	81,2	56,8	71,2	209,2
3	ДП «Лиманське ЛГ»	128,9	30,6	106,4	265,9
4	ДП «Покровське ЛГ»	-	-	-	-
5	ДП «Слов'янське ЛГ»	20,0	-	12,0	32,0
6	ДП «Приазовське ЛГ»	-	-	-	-
7	Разом по ДООУЛМГ	101,2	56,8	84,7	242,7
8	НПП «Святі Гори»	2,00	-	-	20,00
	Разом	103,2	-	84,7	262,7

Таблиця 4.7

Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2019 рік (у розрізі лісогосподарських підприємств)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне самозаліснення земель, га	усього обліковано нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
		заліснення непродуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення полезахисних лісових смуг, га			
1	ДП «В-Анадольське ЛГ»	20	-	-	-	20	-	20
2	ДП «Лиманське ЛГ»	-	-	20	-	20	-	20
3	ДП «Покровське ЛГ»	-	-	-	-	-	-	-
4	ДП «Слов'янське ЛГ»	10	-	-	-	10	-	10
5	ДП «Приазовське ЛГ»	-	-	-	-	-	-	-
	Разом по ДООУЛМГ	30,0	-	20,0	-	50,0	-	50,0

Таблиця 4.8

Проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини, за 2019 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	ДП «В-Анадольське ЛГ»	94/1,80	-	151/6,01	-	-	-	245/7,81
2	ДП «Лиманське ЛГ»	135/2,61	-	914/17,14	-	-	43,80/0,36	1092,8/20,11
3	ДП «Покровське ЛГ»	31/0,24	-	210/1,63	-	-	-	241/1,87
4	ДП «Слов'янське ЛГ»	3/0,05	-	1841/21,68	-	-	-/0,004	1844/21,74
5	ДП «Приазовське ЛГ»	29/0,46	-	269/4,50	--	-	0,20/0,05	298,20/5,01
6	Разом по ДООУЛМГ	292/5,16	-	3385/50,96	-	-	44,0/0,41	3721/56,53

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки	лісовіднов	санітарні рубки	розрубка ліній	розчистка ліній	інші рубки	усього
7	КП «Компанія «Вода Донбасу»	-	-	113/2,11	-	2,86/0,07	0,08/0,02	116,68/2,20
8	НПП «Святі Гори»	80,80/0,70	-	494,30/5,70	-	0,10/-	35,23/0,20	610,43/6,60
9	Служба автомобільних доріг у Донецькій області	-	-	65,50/4,50	-	-	-	65,50/4,50
	Усього	372,80/5,86	-	4057,80/63,27	-	2,96/0,07	79,31/0,63	4513,61/69,83

Таблиця 4.9

Загиблі лісові культури, насадження та незімкнуті лісові культури природного відновлення за 2019 рік

Назва	Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки					Усього
	ДП «В-Анадольське ЛГ»	ДП «Лиманське ЛГ»	ДП «Покровське ЛГ»	ДП «Слов'янське ЛГ»	ДП «Приазовське ЛГ»	ДОУЛМГ
1. Усього загиблих лісових насаджень, га	41,3	109,6	135,0	9,0	-	294,9
у тому числі від: пожеж	-	-	-	-	-	--
несприятливих погодних умов	-	109,6	-	-	-	109,6
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, лінії електропередач, затоплення, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
з них загиблих лісових культур, га	-	109,6	135,0	-	-	244,6
у тому числі від: пожеж	-	-	-	-	-	-

Назва	Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки					Усього
	ДП «В- Анадольське ЛГ»	ДП «Лиманське ЛГ»	ДП «Покровське ЛГ»	ДП «Слов`янське ЛГ»	ДП «Приазовське ЛГ»	ДОУЛМГ
несприятливих погодних умов	-	109,6	-	-	-	109,6
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, ліній електропередач, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
Інше	41,3	-	135,0	9,0	-	185,3
2. Усього загинлих незімкнутих лісових насаджень, га	41,3	109,6	135,0	7,0	-	292,9
3. Усього пошкоджених, загинлих ділянок природного поновлення, га	-	-	-	2,0	-	2,0

4.2.3 Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

147 видів видів флори Донецької області внесено до Червоної книги України, 7 – до Червоного списку МСОП, 41 вид – до Європейського Червоного списку, 12 видів охороняються в рамках Додатків Бернської конвенції, а 282 – внесені до Переліку видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області.

Більше 90% видів флори відмічено на територіях і об'єктах природно - заповідного фонду різних категорій, із яких 82% - на територіях об'єктів природно -заповідного фонду загальнодержавного значення.

4.2.4 Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Зелена книга України включає 160 рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні. З них на території Донецької області знаходяться 18 угруповань:

- 1) звичайнодубових лісів скумпієвих (*Querceta (roboris) cotinosa (coggygriae)*) та звичайноясеневих–звичайнодубових лісів скумпієвих (*Fraxineto (excelsioris)–Querceta (roboris) cotinosa (coggygriae)*), (НПП «Святі гори»);
- 2) звичайнососнових лісів скумпієвих (*Pineta (sylvestris) cotinosa (coggygriae)*), звичайнодубово–звичайнососнових лісів скумпієвих (*Querceto (roboris)–Pineta (sylvestris) cotinosa (coggygriae)*) та повислоберезово–звичайнососнових лісів скумпієвих (*Betuleto (pendulae)–Pineta (sylvestris) cotinosa (coggygriae)*), (НПП «Святі гори», відділення «Крейдяна флора» Українського степового природного заповідника РЛП «Краматорський»;
- 3) формації дрока скіфського (*Genisteta scythicae*) (відділення «Хомутовський степ» Українського степового природного заповідника);
- 4) формації калофаки волзької (*Calophaceta wolgaricae*), (відділення «Хомутовський степ» Українського степового природного заповідника);
- 5) формації карагани скіфської (*Caraganeta scythicae*), (відділення «Хомутовський степ» Українського степового природного заповідника, ботанічній пам'ятці природи загальнодержавного значення «Балка Гірка»);
- 6) формації ковили вузьколистої (*Stipeta tirsae*), (відділення «Хомутовський степ» та «Кам'яні могили» Українського степового природного заповідника);
- 7) формації ковили гранітної (*Stipeta graniticolae*), (відділення «Кальміуське» та «Кам'яні могили» Українського степового природного заповідника);

- 8) формації ковили Залеського (*Stipeta zalesskii*), (відділення «Хомутовський степ» Українського степового природного заповідника);
- 9) формації ковили Лессінга (*Stipeta lessingiana*), (Український степовий природний заповідник, НПП «Святі Гори»);
- 10) формації ковили пухнастолистої (*Stipeta dasyphyllae*), відділення «Хомутовський степ» та «Кам'яні могили» Українського степового природного заповідника);
- 11) формації ковили української (*Stipeta ucraïnicae*), (Український степовий природний заповідник);
- 12) формації осоки низької (*Cariceta humilis*), (відділення «Крейдяна флора» Українського степового природного заповідника);
- 13) формації пирію ковилолистого (*Elytrigietia stipifoliae*), відділення «Кальміуське» та «Хомутовський степ» Українського степового природного заповідника, НПП «Святі Гори»);
- 14) формації солодки голої (*Glycyrrhiseta glabrae*), (відділення «Хомутовський степ» Українського степового природного заповідника, РЛП «Меотида»);
- 15) формації гісопу крейдяного (*Hyssopeta cretacei*), (відділення «Крейдяна флора» Українського степового природного заповідника, НПП «Святі гори», ботанічний заказник місцевого значення «Крейдяна рослинність біля с. Свято-Покровське»);
- 16) формації грабельків Бекетова (*Erodieta beketowii*), (відділення «Кальміуське» Українського степового природного заповідника);
- 17) формації полину суцільнобілого (*Artemisieta hololeucae*), (відділення «Крейдяна флора» Українського степового природного заповідника, НПП «Святі гори», ботанічний заказник місцевого значення «Крейдяна рослинність біля с. Свято-Покровське», «Пристенське», ботанічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Балка Гірка»);
- 18) формації сонцесвіту сивого (*Helianthemeta cani: incl. Helianthemum cretaceum (Rupr.) Juz., H. cretophilum Klok. et Dobrocz.*), (відділення «Крейдяна флора» Українського степового природного заповідника).

4.2.5 Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Програмами економічного і соціального розвитку міст та районів області на 2019 рік планувались та виконувались заходи з озеленення населених пунктів, в тому числі реконструкція об'єктів зеленого будівництва, озеленення територій, проведення інвентаризації зелених насаджень.

Таблиця 4.11

Озеленення населених пунктів у 2019 році, га

Площа нових лісових насаджень (ліси, полезахисні смуги, водоохоронні зони) га	95,7
Площа упорядкованих територій парків, скверів, алей га	281,7
Створено нових парків га	1,0
Кількість посаджених дерев од.	34200
Кількість посаджених кущів од.	3320
Площа нових газонів, квітників га	8,5

4.2.6 Інвазійні чужорідні види рослин у флорі України

Чужорідна фракція флори Донецької області налічує 413 видів (12% флори регіону). Відмічено значне збільшення кількості адвентивних видів за останню чверть століття. Більшість адвентивних видів не представляють загрози рослинному покриву території регіону і не впливають суттєво на стан природних комплексів. Такі види ростуть невеликими популяціями у антропогенних екотопах. Деякі періодично заносяться та зникають внаслідок низької екологічної пристосованості до місцевого клімату (на теперішній час 33 види вважаються ймовірно зниклими). Але є ряд видів, що дуже впливають на екосистеми Донбасу внаслідок масового розмноження та освоєння різних місцезростань, у тому числі проникаючи до природних непорушених та малопорушених рослинних угруповань. Близько 20% чужорідних видів виявляють інвазійну активність.

Таблиця 4.12

Співвідношення географо-генетичних груп адвентивних видів флори

Географо-генетичні групи антропофітів	Число антропофітів	% від всіх антропофітів	Число ксенофітів	% від всіх ксенофітів
Європейська	32	7,6	15	16,7
Південноєвропейсько-азіатська	157	37,0	18	20,0
Східноєвропейсько-азіатська	155	36,5	17	18,9
Азіатська	22	5,2	9	10,0
Американська	34	8,3	25	27,8
Африканська	1	0,2	0	0
Невизначеного походження	22	5,2	6	6,6
Загальна кількість	423	100	90	100

Чужорідні види рослин флори Донецької області, які проявляють тенденцію до експансії, такі:

- сімейство макові (мак сумнівний, щетинистий, пухленький);
- сімейство руткові (рутка лікарська, дрібноквіткова, Шлейхера, Вайланта);
- сімейство ночесвітні (оксибафус ночесвітний);
- сімейство гвоздикові (лещиця Павла);
- сімейство щирицеві (щириця біла, лободовидна, лободова, хвостата, відігнута, Палмера, волосиста, Пауела, загнута, брудна, колюча, целозія гребінчаста);
- сімейство лободові (лобода запашна);
- сімейство капустяні (хрінниця густоцвіта, сухоребрик Ірію);
- сімейство кропивові (кропива жалка);
- сімейство товстолисті (скельноочиток відхилений);
- сімейство онагрові (енотера хрестоцвіта, обманлива, Глазіу, Гельшера, червоностеблова, верболиста, козлятник лікарський, чина бульбиста);

- сімейство квасеницеві (жовтоквасениця рожкова, пряма);
- сімейство виноградні (дикий виноград п'ятилисточковий);
- сімейство жимолостеві (жимолость татарська);
- сімейство айстрові (амброзія полинолиста, багаторічна, трироздільна; полин Турнефорта; череда облиствлена; коніза канадська; чорнощир звичайний; галінсога дрібноцвіта, кропиволиста; гринделія розчепірена; соняшник бульбистий; жовтозілля клейке; золотушник канадський, запізнений; нетреба ельбінська, західна, борозниста, звичайна; вербезіна енцелієвидна);
- сімейство пасльонові (дурман метелеподібний, фіолетовий);
- сімейство огірочникові (липучка шорстка);
- сімейство ранникові (вероніка персидська, тьмян);
- сімейство глухокропивні (м'яточник чорний; жабрій ладанний);
- сімейство тонконогові (нерівноквітник неплідний, покрівельний; метлюг звичайний; бромус польовий, мінливий, житній, розчепірений; ценхрус довгоколючковий; пальчатка єгипетська, кровоспиняюча, кров'яна; плоскуха звичайна, дрібноколюча, рисовидна; пажитниця багатоквіткова, багаторічна; мишій сизий, Фабера, кільчастий, зелений);
- сімейство жабурникові (елодея канадська).

4.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу

4.3.1 Загальна характеристика тваринного світу

Видовий склад фауни Донецької області нараховує понад 25 тисяч видів тварин різноманітних систематичних груп, з яких більше 24 тисяч видів представлені безхребетними тваринами (молюсками, комахами, багатоніжками, павукоподібними, ракоподібними, черв'яками та іншими). Хребетні тварини представлені рибами та круглоротими, амфібіями – 9 видів, рептиліями – 12 видів. На території області постійно перебуває та відмічається на прольотах, зальотах, зимівлі та міграціях понад 300 видів птахів, майже 50 видів ссавців.

Згідно з даними науковців 189 видів тварин, які перебувають на території області занесені до Червоної книги України.

56 видів фауни занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES); 846 видів занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 157 видів занесений до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 83 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 14 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS).

До Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області занесено 185 видів тварин: 120 видів безхребетних та 65 видів хребетних тварин.

4.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Мисливське господарство

На теперішній час мисливські угіддя Донецької області закріплені за 20 користувачами.

Станом на 01.01.2020 р. площа наданих у користування мисливських угідь області складає 937489 га земель, які відповідно до статті 15 Закону України «Про тваринний світ», надані у користування МРГ та державним підприємствам Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства.

Охорона мисливських угідь і тварин здійснюється штатними працівниками єгерської служби користувачів.

У 2019 році у зв'язку з проведенням Операції Об'єднаних сил полювання на території Донецької області не проводилось.

Таблиця 4.13

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Види мисливських тварин	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Кабан	715	631	780
Олень	60	73	90
Козуля	1918	1960	2448
Заєць	47703	48096	57628
Лисиця	2823	2365	2933
Фазан	27100	27900	38847
Сіра куріпка	35600	37200	46292
Лось	12	14	27
Вовк	265	296	295

Рибне господарство

Основними об'єктами промислового рибальства в прісноводних водоймах області є білий амур, білий і строкатий товстолобик, в меншій кількості короп, лящ і карась. В морській зоні – пеленгас, азовська та чорноморська хамса, тюлька, бичок азовський.

Таблиця 4.14

Динаміка вилову риби

Рік	Назва водного об'єкта	Обсяги вилову згідно діючих режимів СТРОГ у водосховищах, розташованих на території Донецької області, т/рік	Фактичний вилов, т/рік
2017 рік	Анадольське водосховище	10,43	10,03
	Артемівське - 2 водосховище	15,95	15,95
	Берхівське водосховище	1,89	1,89
	Біленьке водосховище	5,00	5,00
	Верхньокаменське водосховище	12,40	7,44
	Вуглегірське водосховище	826,00	-
	Ганнівське водосховище	-	-
	Донське водосховище	23,70	22,88

	Захар'ївське водосховище	1,63	1,63
	Знаменівське водосховище	13,29	13,29
	Карлівське водосховище (нижня ділянка)	22,30	22,30
	Карлівське водосховище (верхня ділянка)	-	-
	Катеринівське водосховище	2,75	-
	Кіровське водосховище	11,43	12,75
	Клебан - Бикське водосховище	-	-
	Красногорівське водосховище	-	-
	Курахівське водосховище	130,10	70,20
	Курахово - Родинське водосховище	24,40	1,40
	Мануйлівське водосховище	16,66	1,56
	Мар'євське водосховище	13,10	-
	Мар'їно-Осиковське водосховище	20,70	-
	Марківське водосховище	4,30	4,30
	Маячківське водосховище	43,70	43,70
	Миколаївське – 1 водосховище	-	-
	Миколаївське водосховище	134,50	118,94
	Миронівське водосховище	81,56	2,79
	Новоєлизаветівське водосховище	15,00	15,00
	Новопольське водосховище	8,85	-
	Октябрьське водосховище	20,00	7,58
	Олександрівське – 1 водосховище	10,85	10,85
	Первомайське водосховище	20,10	20,10
	Петрівське водосховище	6,85	-
	Приморське водосховище	20,10	20,10
	Приозерне водосховище	3,00	3,00
	Русиноярське водосховище	11,35	11,31
	Садове водосховище	-	-
	Сенянське водосховище	4,30	-
	Сергіївське водосховище	15,78	15,78
	Стародубівське водосховище	2,95	2,95
	Водойма - охолоджувач №1 Слов'янської ТЕС	102,32	65,72
	Водойма - охолоджувач №2 Слов'янської ТЕС	34,70	17,89
	Трудове водосховище	36,40	36,40
	Червонооскільське водосховище	19,58	13,61
	Черкаське водосховище	7,54	7,54
2018 рік	Анадольське водосховище	10,43	10,43
	Берхівське водосховище	2,89	2,89
	Біленьке водосховище	5,00	-
	Верхньокаменське водосховище	12,40	6,79
	Вуглегірське водосховище	831,00	-
	Ганнівське водосховище	-	-
	Донське водосховище	23,70	23,67
	Захар'ївське водосховище	2,78	2,78
	Званівське водосховище	0,12	0,12
	Знаменівське водосховище	13,29	13,29
	Карлівське водосховище (нижня ділянка)	26,60	26,60
	Карлівське водосховище (верхня ділянка)	34,50	34,50

	Катеринівське водосховище	3,41	-
	Кіровське водосховище	15,48	15,48
	Клебан - Бикське водосховище	-	-
	Красногорівське водосховище	12,91	0,52
	Курахівське водосховище	139,00	103,24
	Курахово - Родинське водосховище	24,40	1,80
	Мануйлівське водосховище	-	-
	Мар'євське водосховище	13,10	-
	Мар'їно - Осиковське водосховище	20,70	-
	Марківське водосховище	4,30	4,30
	Маячківське водосховище	43,70	43,70
	Миколаївське – 1 водосховище	2,79	2,79
	Миколаївське водосховище	200,0	98,50
	Миронівське водосховище	81,56	2,14
	Новоєлизаветівське водосховище	15,00	15,00
	Новопольське водосховище	8,85	-
	Октябрьське водосховище	20,00	15,27
	Олександрівське – 1 водосховище	10,85	10,85
	Первомайське водосховище	20,10	20,10
	Петрівське водосховище	6,85	-
	Приморське водосховище	20,10	20,10
	Приозерне водосховище	3,00	3,00
	Русиноярське водосховище	11,35	11,33
	Садове водосховище	3,14	3,14
	Сенянське водосховище	0,03	0,03
	Сергіївське водосховище	15,78	15,78
	Стародубівське водосховище	5,08	-
	Водойма - охолоджувач №2 Слов'янської ТЕС	34,70	34,70
	Трудове водосховище	36,40	-
	Червонооскільське водосховище	19,58	11,86
	Черкаське водосховище	7,64	7,64
2019 рік	Анадольське водосховище	10,43	10,43
	Артемівське-2 водосховище	15,95	15,95
	Берхівське водосховище	4,49	4,49
	Біленьке водосховище	5,00	-
	Верхньокаменське водосховище	12,40	8,08
	Вуглегірське водосховище	831,00	-
	Донське водосховище	23,70	23,70
	Захар'ївське водосховище	3,93	3,93
	Званівське водосховище	1,93	1,93
	Знаменівське водосховище	13,29	13,29
	Карлівське водосховище (нижня ділянка)	26,60	26,60
	Карлівське водосховище (верхня ділянка)	34,50	14,36
	Катеринівське водосховище	7,66	-
	Кіровське водосховище	17,18	17,18
	Красногорівське водосховище	12,91	0,78
	Курахівське водосховище	156,40	105,81
	Курахово-Родинське водосховище	24,40	1,99
	Мануйлівське водосховище	2,20	2,20
	Мар'євське водосховище	11,90	11,90

Марківське водосховище	4,30	4,30
Маячківське водосховище	43,70	43,70
Миколаївське – 1 водосховище	5,25	5,25
Миколаївське водосховище	200,00	47,55
Миронівське водосховище	81,56	-
Новоєлизаветівське водосховище	15,00	15,00
Новопольське водосховище	8,85	-
Октябрьське водосховище	20,00	17,39
Первомайське водосховище	20,10	20,10
Петрівське водосховище	6,85	-
Приморське водосховище	20,10	20,10
Приозерне водосховище	3,00	3,00
Садовське водосховище	6,55	-
Сенянське водосховище	2,48	2,48
Сергіївське водосховище	15,78	15,78
Стародубівське водосховище	8,57	-
Водойма - охолоджувач №2 Слов'янської ТЕС	35,80	35,80
Трудове водосховище	36,40	19,96
Червонооскільське водосховище	19,58	10,46
Черкаське водосховище	7,84	7,84

4.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підлягають під дію міжнародних договорів

56 видів фауни занесені до додатків CITES; 846 видів занесені до додатків Бернської конвенції; 157 видів занесені до додатків Боннської конвенції; 83 види охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 14 видів охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS). До «Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області», занесено 185 видів тварин: 120 видів безхребетних та 65 видів хребетних тварин. 189 видів тварин занесені до Червоної книги України.

Таблиця 4.15

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека				
		2015	2016	2017	2018	2019
-	*	181	181	181	181	189
-	**	-	-	-	185	185
	Разом	181	181	181	366	374

* - кількість видів занесених до Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області;

** - кількість видів тварин занесених до Червоної книги України.

4.3.4 Інвазійні чужорідні види тварин у фауні України

Досліджень щодо контролю чисельності інвазивних видів тварин у 2019 році не проводилось.

Таблиця 4.16

Чужорідні види тварин

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
Товстолоб білий <i>Hypophthalmichthys molitrix</i>	Виявлено місця його перебування
Товстолобик строкатий <i>Hypophthalmichthys nobilis</i>	-
Амур білий <i>Stenopharyngodon idella</i>	Виявлено місця його перебування
Кіроп звичайний <i>Cyprinus carpio</i>	-
Карась золотий <i>Carassius carassius</i>	-
Піленгас <i>Liza haematocheilus</i>	-
Пуголовка зірчаста <i>Benthophilus stellatus</i>	-
Чебачок амурський <i>Pseudorasbora parva</i>	Виявлено місця його перебування
Американський сомик коричневий <i>Ictalurus nebulosus</i>	-
Сонячний окунь <i>Lepomis gibbosus</i>	Вид виявлений у великій кількості
Фазан <i>Phasianus colchicus</i>	-
Голуб сизий <i>Columba livia</i>	-
Горлиця садова <i>Streptopelia decaocto</i>	-
Дятел сирійський <i>Dendrocopos syriacus</i>	-
Миша хатня <i>Mus musculus</i>	-
Пацюк мандрівний <i>Rattus norvegicus</i>	-
Ондатра звичайна <i>Ondatra zibethicus</i>	-
Собака єнотоподібний <i>Nyctereutes procyonoides</i>	Виявлено місця його перебування
Норка американська <i>Mustela vison</i>	Виявлено місця його перебування
Олень плямистий <i>Cervus nippon</i>	-

4.4 Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Таблиця 4.17

Динаміка структури природно-заповідного фонду Донецької області

[illegible]

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2016 року		На 01.01.2017 року		На 01.01.2018 року		На 01.01.2019 року		На 31.12.2019 року	
	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га
Дендрологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	3	30,00	3	30,00	3	30,00	3	30,00	3	30,00
РАЗОМ	117	109653,32	119	109796,03	123	110203,93	148	113955,06	173	116690,81
Фактична площа ПЗФ *		92959,18		93101,88		93509,78		97260,92		99996,65
% фактичної площі ПЗФ від площі адміністративно-територіальних одиниць		3,50		3,51		3,53		3,67		3,77

Примітка. З метою уникнення подвійного обліку площі заказників, пам'яток природи та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, що увійшли до складу установ природно-заповідного фонду, не враховані. До відома їх загальна площа вказана в дужках

Таблиця 4.18

Перелік територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів та міст Донецької області у 2019 році

Найменування адміністративно-територіальної одиниці	Кількість	Площа, га загальна (фактична)
Амвросіївський р-н	6	6435,58 (6435,58)
Бахмутський р-н	23	3522,63 (3522,63)
Великоновосілівський р-н	8	497,80 (497,80)
Волноваський р-н	7	3167,20 (3167,20)
Нікольський р-н	14	6613,51 (5508,51)
Добропільський р-н	11	1080,00 (1080,00)
Костянтинівський р-н	10	3373,16 (3297,16)
Покровський р-н	6	472,19 (472,19)
Лиманський р-н	4	28242,10 (28242,10)
Мар'їнський р-н	4	50,32 (50,32)
Новоазовський р-н	8	9556,07 (3682,57)
Олександрівський р-н	20	1294,22 (1294,22)
Мангушський р-н	5	11685,81 (2796,11)
Слов'янський р-н	19	15242,81 (14527,81)
Старобешівський р-н	9	152,00 (152,00)
Бойківський р-н	3	651,31 (651,31)
Шахтарський р-н	4	1834,44 (1834,44)
Ясинуватський р-н	3	162,40 (162,40)
місто Горлівка	1	565,00 (565,00)
місто Донецьк	2	273,00 (273,00)
місто Єнакієво	4	363,30 (363,30)
місто Краматорськ	3	2378,17 (2377,82)
місто Макіївка	1	325,92 (325,92)
місто Святогірськ	3	967, 11 (967,11)
місто Слов'янськ	4	572,81 (431,31)
місто Сніжне	2	1290,01 (1290,01)
місто Харцизьк	2	1544,66 (1544,66)
загальна площа:	173 об'єкта /116690,81, в тому числі 14377,28 га акваторії Азовського моря	
фактична площа:	99996,65, в тому числі 14377,28 га акваторії Азовського моря	

4.4.1 Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд (далі - ПЗФ) Донецької області станом на 01.01.2020 має у своєму складі 173 території та об'єкта, фактичною площею 99996,65 га (3,77% території області).

В 2017 році створено 4 об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення в Добропільському районі Донецької області, загальною площею 407,90 га.

Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 20.12.2017 № 1697/5-17 «Про перейменування ботанічного заказника місцевого значення «Крейдяна рослинність у села Кірове» в 2017 році змінено назву ботанічного заказника місцевого значення «Крейдяна рослинність у села Кірове» на «Крейдяна рослинність у села Свято-Покровське» (площа 342,3 га).

Протягом 2018 року розпорядженнями голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації було створено 25 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, загальною площею 3751,13 га, зокрема, в Добропільському – 2 (площею 312,10 га), Костянтинівському – 2 (площею 212,00 га), Слов'янському – 2 (площею 222,78 га), Бахмутському – 1 (площею 248,00 га), Великоновосілківському – 1 (площею 189,60 га), Покровському – 4 (площею 266,30 га), Волноваському – 2 (площею 33,00 га), Олександрівському – 5 (площею 554,40 га), Нікольському - 6 (площею 1582,90 га) районах та м. Краматорськ -1 (площею 130,00 га).

У 2019 році частина об'єктів ПЗФ продовжує залишатись на території області, яка тимчасово не контролюється українською владою, в тому числі Донецький ботанічний сад (м. Донецьк), РЛП «Донецький кряж» (Амвросіївський та Шахтарський райони), «Зуївський» (м. Харцизьк) та окремі ділянки Українського степового природного заповідника (відділення «Хомутовський степ» (Новоазовський район), «Кальміуське» (Бойківський район)), частина НПП «Меотида» та РЛП «Меотида» (Новоазовський район).

Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 04.06.2019 № 568/5-19 внесені зміни до розпорядження голови Донецької облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 01.03.2016 № 144, та яким затверджені індикативні показники збільшення площі природно-заповідного фонду Донецької області до 2022 року по кожному місту (обласного значення), району, об'єднаній територіальній громаді Донецької області.

Протягом 2019 року створено 25 нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, загальною площею 2735,65 га, а саме, в – Бахмутському – 4 (площею 257,17 га); Великоновосілківському – 1 (площею 236,00 га); Костянтинівському – 4 (площею 215,80 га); Олександрівському – 7 (площею 338,78 га); Покровському – 1 (площею 96,80 га); Слов'янському – 8 (площею 1591,10 га) районах Донецької області.

З метою збільшення площі природно-заповідного фонду загальнодержавного значення департамент та Мінприроди України розглянули та погодили клопотання про необхідність оголошення ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Кручі», орієнтовною площею 172,24 га, розташованого на території Темрюцької сільської ради в Нікольському районі, підготовлене науковцями національного природного парку «Меотида» та Українського степового природного заповідника. Мінекоенерго України підготовлено відповідний проєкт Указу Президента України, який узгоджується відповідно до законодавства.

Науковцями НПП «Меотида» підготовлене клопотання щодо розширення території НПП «Меотида» майже на 600,00 га. Мінекоенерго України підготовлено відповідний проєкт Указу Президента України, який узгоджується відповідно до законодавства.

Одночасно, у 2019 році було розроблено Проєкти створення 25 нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, на загальній площі 4100,00 га. Органами місцевого самоврядування та місцевої влади підтримано створення 9 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на території Слов'янського (1), Бахмутського (2), Великоновосілківського (2), Добропільського (3), Покровського (1) районів Донецької області, роботи тривають.

4.4.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В Донецькій області знаходяться два водно-болотних угіддя міжнародного значення: «Затока Білосарайська та коса Білосарайська» (площа 2000 га, Мангушській район) та «Затока Крива та коса Крива» (площа 1400 га, Новоазовський район (частина території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження), які розташовані на узбережжі Азовського моря в межах національного природного парку «Меотида». Крім того, на території області існує багато інших водно-болотних угідь, що відповідають вимогам Рамсарської конвенції. Ці угіддя, як правило, використовуються в сільському господарстві, але, одночасно, відіграють важливу роль у збереженні біорізноманіття.

Таблиця 4.19

Водно-болотні угіддя міжнародного значення за роками

№ з/п	Назва ВБУ	2017	2018	2019
1	«Затока Крива та коса Крива»*	1400 га	1400 га	1400 га
2	«Затока Білосарайська та коса Білосарайська»	2000 га	2000 га	2000 га

*- розташоване на території, яка тимчасово не контролюється українською владою

4.4.3 Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Біосферні резервати та об'єкти, віднесені до Всесвітньої природної спадщини, на території Донецької області відсутні.

4.4.4 Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI, далі - «території (об'єкти) мережі Емеральд» - території Смарагдової мережі, які затверджені Постійним комітетом Бернської Конвенції, займають 6,03% площі Донецькій області:

1. Український степовий природний заповідник - Ukrainskyi Stepovyi Nature Reserve, UA0000019, (3355,00 га.);
  2. національний природний парк «Святі Гори» - Sviati Hory, UA0000029, (43437,00 га);
  3. регіональний ландшафтний парк «Донецький кряж»* - Donetskyy Kriazh Regional Landscape Park, UA0000063, (7451,00 га);
  4. регіональний ландшафтний парк «Клебан-Бик» - Kleban-Byk Regional Landscape Park, UA0000064, (2912,00 га);
  5. національний природний парк «Меотида» - Meotyda, UA0000065, (22199,00 га);
  6. Заказник «Пристенське» - Prystenske Zakaznyk, UA0000066, (358,00 га);
  7. Никанорівський – Nykanorivskyi, UA0000067, (652,00 га);
  8. Великоанадольський – Velykoanadolskyi, UA0000096, (2672,00 га);
  9. Червонооскільське водосховище - Chervonooskilske Reservoir, UA0000104, (10082,00 га);
  10. Грабова балка - Hrabova Balka, UA0000157, (1905,00 га);
  11. Dibrivskyi, UA0000202, (4481,00 га);
  12. Різниківський – Riznykivskyi, UA0000219, (547,00 га);
- В грудні 2019 року до Мережі Емеральд включено ще 5 нових територій, які знаходяться на території Донецької області:
13. Milova, UA0000274, (2211,70 га);
  14. Oleksandrivs'ki lakes, UA0000277, (14843,39 га – на території області, 15200,90 га - всього);
  15. Bilokuzmynivske, UA0000300, (2241,70 га);
  16. Kalmius river valley, UA0000314, (40142,90 га);
  17. Kayalo-Berdyanskyi, UA0000349, (452,00 га на території області, 12681,30 га - всього).

* – парк розташований на території тимчасово не підконтрольній українській владі.

4.5 Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Унікальні природні об'єкти складають значну частину ресурсів, що цікавлять туристів. Передумовами для створення зон рекреації і туризму є: естетична привабливість місцевості, можливість спілкування з природою, пізнання цікавих особливостей про природу рідного краю, сприятливі кліматичні умови, запаси лікувальних природних ресурсів, вигідне географічне розташування, розвинена транспортна інфраструктура, наявність поблизу існуючої мережі закладів відпочинку; наявність населених пунктів, жителі яких можуть бути залучені, як обслуговуючий персонал закладів відпочинку і оздоровлення.

Розвиток екологічного туризму передбачає використання можливостей заповідних територій: національних природних парків «Святі Гори», «Меотида», регіональних ландшафтних парків «Клебан-Бик», «Краматорський», «Слов'янський курорт», окремих заказників і пам'яток природи, на яких не заборонене проведення еколого-просвітницької та туристичної діяльності.

Адміністраціями установ природно-заповідного фонду ведеться постійна співпраця з фізичними та юридичними особами, громадськими та екологічними організаціями, учбовими закладами з метою розвитку рекреаційного потенціалу природно-заповідного фонду, покращення якості послуг, умов відпочинку, здійснення заходів еколого-просвітницької діяльності.

Водночас існують фактори, що негативно впливають на розвиток рекреаційно-туристичної галузі, а саме: екологічне забруднення внаслідок високого техногенного навантаження регіону, зокрема, застосування добрив і отрутохімікатів у сільськогосподарській діяльності, наявність прогресуючих абразійних процесів на окремих ділянках, недосконалість інженерної і соціальної інфраструктури, наслідки проведення бойових дій.

У зв'язку з бойовими діями на сході України, усі постійні форми інфраструктурного еколого-освітнього облаштування НПП «Меотида» залишилися на тимчасово окупованій території у м. Новоазовськ.

На території НПП «Святі Гори» розташовані оздоровчі установи, нараховуються 129 пам'ятників археології, 73 пам'ятника історії. На землях постійного користування НПП «Святі Гори» створені 9 екскурсійно-туристичних маршрутів, у тому числі 2 екологічні тропи - «Дубовий гай» і «Зустріч», і 5 маршрутів по крейдяним горам з наявністю пам'ятників архітектури, історії, релігії. Парком укладено 10 угод про спільну рекреаційну, еколого-просвітницьку діяльність з оздоровчими установами, школами, фізичними особами. Рекреаційна діяльність парку спрямована, в основному, на збереження та примноження природної та історико-культурної спадщини. Головною метою екологічної освіти є інформування населення регіону щодо основних правил збереження природно-ресурсного потенціалу

території, підвищення рівня екологічної обізнаності населення, рекреантів, учнівської молоді, виховання екофільного світогляду та любові до рідної природи.

На території РЛП «Клебан-Бик» на правому і лівому берегах Клебан-Бицького водосховища для короткострокового відпочинку відвідувачів парку облаштовані 3 рекреаційні ділянки і встановлені 27 альтанок з мангалами. Для супроводження оглядових екскурсій пропонуються 6 екологічних стежок «Клебан-Бик», «Казковий ліс», «Стара поляна», «Дружківські скам'янілі дерева», «Балка Кравецька» та «Білокузьминівське». Щорічно парк відвідують понад 25000 відпочиваючих.

На території РЛП «Слов'янський курорт» облаштовано 3 екологічні стежки: «Природа «Слов'янського курорту», «Життя на солених озерах», «Озеро Репне». Також на території РЛП «Слов'янський курорт» цілорічно функціонують бальнеологічні санаторії.

На теперішній час, на території візит-центру «РЛП «Краматорський» створені умови для ознайомлення відвідувачів з природними багатствами цього заповідного об'єкту, його культурними та історичними пам'ятками (старовинна «садиба Бантишів»), а також для організованого відпочинку у природних умовах. На ділянках парку проводяться організовані екскурсії для учнів загальноосвітніх шкіл, екозабави, екопоходи, навчальні практики студентів-екологів. На території РЛП «Краматорський» функціонують 6 екостежок: «Білі гори», «Кам'яний ліс», «Лісова казка», «Дубовий гай», «Святе джерело», «Дорога сарматів». Особливу природну і рекреаційну цінність представляють крейдяні скелі ділянки «Білокузьминівська» а також «Пчолкінські скам'янілі дерева», р. Казенний Торець, Малотаранівське водоймище, а також розташоване на території візит-центру «Лебедине озеро».

5. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

5.1 Структура та стан земель

5.1.1 Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Донецька область займає площу 2651,7000 тис.га, що складає 4,4% території України. Площа сільськогосподарських угідь – 2014,0000 тис.га (77% від загальної площі), у т.ч. рілля – 1652,5000 тис.га (81% від загальної площі сільськогосподарських угідь). Розораність території області – 63,4% від загальної площі області (за винятком земель під водою), лісистість – 7,7% від загальної площі області.

Структура земельного фонду області:

- сільськогосподарського угіддя – 2041,0000 тис. га (77%);
- лісові площі – 204,0000 тис. га (7,7%);

забудовані землі – 200,3000 тис. га (7,5%);
заболочені землі – 10,2000 тис. га (0,54%);
землі під водою – 42,4000 тис. га (1,6%).

Інформація надана за даними державної статистичної звітності з кількісного обліку земель, форма якої затверджена наказом Державного комітету статистики України від 05.11.1998 № 377 «Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, ба-зем, бб-зем, 2-зем)», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14.12.1998 за № 788/3228, станом на 01.01.2016.

Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.12.2015 № 337 «Про затвердження форм адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 11-зем, 12-зем, 15-зем, 16-зем) та Інструкцій щодо їх заповнення» встановлені нові форми звітності, де передбачено облік земельних ділянок, але функціонал Державного земельного кадастру за допомогою якого така звітність складається на даний час не розроблено.

5.1.2 Стан ґрунтів

Наукові дослідження з моніторингу та обстеження сільськогосподарських угідь на території Донецької області здійснюється Донецькою філією державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» (ДФ ДУ «Держґрунтохорона»).

В системі установи функціонують атестовані лабораторії, в тому числі 6 лабораторій акредитованих відповідно до вимог ДСТУ ISO/IEC 17025:2006.

У 2019 році було проведено ґрунтово-агрохімічне обстеження та паспортизація земель сільськогосподарського призначення на площі 17,3204 тис. га, у тому числі на території Мангушського району (2,3453 тис. га), Ясинуватського району (5,4375 тис. га) та інших районів (9,5376 тис. га).

Слід відзначити, що мають місце випадки передачі земельних ділянок (особливо земельних паїв) в оренду приватним або юридичним особам, які не мають елементарних знань про науково-обґрунтовану систему землеробства та збереження або підвищення родючості ґрунтів. Часто застосовуються системно не збалансовані по елементам живлення рослин, добрива, ігнорують періодичне проведення аналізів ґрунтів та їх паспортизацію, що передбачено законом України «Про охорону земель» та іншими законодавчими актами.

Аналізуючи динаміку вмісту гумусу у ґрунтах області, фахівцями Донецької філії ДУ «Держґрунтохорона» виявлено стійку тенденцію до його зменшення. Середньозважений вміст гумусу по області у 2019 становить 4,01 %, у 2018 становить 4,02 %. Співставлення гумусованості ґрунтів за

часів Докучаєва В.В. (1882 рік) – 6 %, із сучасним станом - 4,01 %. (2019 рік) свідчить, що відносні втрати вмісту гумусу досягли 33,2 %.

Гумус є основним показником родючості ґрунту, головним джерелом азотного і мінерального живлення рослин, а також відіграє важливу роль у регулюванні фізико-механічних і водно-фізичних властивостей, регулює вплив сонячного світла на біологічну активність та родючість верхнього шару ґрунту. Втрата лише 1 см верхнього шару призводить до зменшення як гумусу, так і врожаю на 2–4 т/га.

У цілому зростання темпу втрат гумусу у ґрунтах області за останні роки пояснюється багатьма причинами, серед яких основними є посилення процесів розкладу гумусу внаслідок малих норм органічних добрив або повної відсутності їх внесення, зміни у структурі посівних площ.

Середньозважений вміст легкогідролізуємого азоту в ґрунтах області становить – 108,9 мг/кг (низький). Вміст рухомих форм фосфору в ґрунтах області становить – 121,2 мг/кг (підвищений). Вміст обмінного калію в ґрунтах області становить – 132,0 мг/кг (високий). Забезпеченість ґрунтів області рухомими формами сірки середнього ступеня становить – 7,02 мг/кг ґрунту.

Наявність в ґрунтах сільськогосподарського призначення важких металів, залишків пестицидів та радіонуклідів на території Донецькій області на природному рівні та не перевищує ГДК. Рівень радіоактивного забруднення ґрунтів цезієм – 137 знаходиться на природному рівні.

За даними останнього туру обстеження (2019 рік) на території Донецької області в останні роки суттєво зменшилось внесення органічних добрив, які є вагомим джерелом повернення в ґрунт гумусу, елементів живлення рослин та відтворення мікробіологічного середовища. За узагальненими даними за 2019 рік по Україні органічних добрив внесено 0,5 т/га посівної площі, у Донецькій області 0,4 т/га. Для підтримки бездефіцитного балансу гумусу необхідно вносити на 1 га більше 10 т органічних добрив.

Необхідно звернути увагу на вкрай низький рівень гіпсування солонцюватих ґрунтів.

5.1.3 Деградація земель

Деградація земель та опустелювання є одними з найбільш серйозних викликів для сталого розвитку країни, які спричиняють істотні проблеми екологічного і соціально-економічного характеру.

За результатами досліджень стану ґрунтів найбільша деградація властива слаборозвиненим ґрунтам, які сформувались на щільних породах, на елювії щільних порід, крутих схилах, де є умови розвитку ерозійних процесів. Вміст гумусу, елементів живлення рослин таких видів ґрунтів низький та дуже низький, водний режим недостатній для нормального розвитку рослин. Загальна площа таких ґрунтів, які можуть належати до

деградованих та малопродуктивних на території, яка підконтрольна українській владі, понад 12,3000 тис. га.

Найбільш масштабними деградаційними процесами є водна та вітрова (дефляція) ерозія ґрунтів, підтоплення земель, підкислення, засолення та осолонцювання ґрунтів.

Структура використання земель сільськогосподарського призначення за останні роки значно змінилась: в польових сівозмінах пріоритетними стали озима пшениця, соняшник, ярові зернові (ячмінь), рапс та інколи кукурудза, бобові (горох). Практично відсутні овочеві, кормові сівозміни. Повністю відсутні ґрунтозахисні сівозміни. В основному обробітку ґрунту переважає дискування колісними агрегатами на глибину 12-18 см, на глибину з 20-25 см сформовано ущільнені горизонти ґрунту, які затримують водонакопичення, аерацію та кореневе проникнення рослин, волога накопичується у верхніх 0-50(60) см горизонтах ґрунту та в результаті капілярного підняття досить швидко зменшується запас вологи в ґрунті. Для запобігання таких втрат, пропонується періодично (приблизно 1 раз в 3 роки) проводити глибокий обробіток ґрунту (40-50 см) без обороту пласта. До речі, це один із дієвих засобів боротьби з опустелюванням та деградацією ґрунтів.

Деградація земель та опустелювання також призводять до втрат біорізноманіття, погіршення стану або зникнення водних об'єктів, загострення проблем водозабезпечення населення і галузей економіки та, як наслідок, погіршення умов життя людей.

Заходи, які сприяють вирішенню проблеми деградації земель та опустелювання:

- створення захисних лісових смуг по межах полів;
- відновлення рослинного покриву на територіях відкритих гірничих розробок, уздовж доріг, трубопроводів і всіх місць, де він знищений;
- впровадження науково обґрунтованих сівозмін, прогресивних технологій збереження та відтворення родючості ґрунтів та ведення землеробства;
- запобігання деградаційним процесам ґрунтового покриву на найбільш ерозійно-небезпечних територіях, консервація деградованих та малопродуктивних земель;
- закріплення і заліснення рухливих пісків.

5.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

У найбільшій мірі деградують ґрунти агроєкосистеми. Причина нестійкого стану агроєкосистем зумовлена їх спрощенням фітоценозом, який не забезпечує оптимальності саморегуляції, постійності структури і продуктивності. І якщо у природних екосистемах біологічна продуктивність забезпечується дією природних законів, то вихід первинної продукції (урожаю) в агроєкосистемах цілком залежить від такого суб'єктивного

чинника, як людина, рівня її агрономічних знань, технічної оснащеності, соціально-економічних умов тощо, і, таким чином, залишається непостійним. Наприклад, у разі створення людиною монокультури (пшениці, буряку, соняшнику, кукурудзи) в агроєкосистемі порушується видова різноманітність рослинних угруповань. Агроєкосистема спрощується, стає нестійкою, не здатною протистояти біотичному або екологічному стресу.

Основні впливи антропогенного впливу на ґрунти такі:

- інтенсивна оранка ґрунтів;
- знищення лісів (вирубубування дерев, чагарникових);
- падіння рівня ґрунтових вод;
- випалювання торішньої сухої трави;
- засмічення побутовими та промисловими відходами;
- забудова.

5.3 Охорона земель

5.3.1 Практичні заходи

Державною екологічною інспекцією у Донецькій області за 2019 рік проведено 53 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, під час яких розглядалися питання використання та охорони земельних ресурсів. Планових перевірок протягом звітного періоду було здійснено 38, позапланових 14.

Проведено 7 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, під час яких розглядалися питання використання та охорони земельних ресурсів землях водного фонду. Планових перевірок протягом звітного періоду було здійснено 2, позапланових 5.

На підставі виявлених порушень 38 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності, загальна сума накладених штрафів склала 10,404 тис. грн, стягнуто штрафів 6,630 тис. грн

Загальна сума розрахованих збитків (17 розрахунків) склала 0,59 тис. грн, пред'явлено 17 розрахунки на суму 0,590 тис. грн, сплачено 7 розрахунки на суму 0,351 тис. грн

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України представлений у таблиці 5.1:

Таблиця 5.1

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України

Стаття адміністративного кодексу	Кількість притягнутих посадових осіб	Накладено адміністративне стягнення, тис. грн	Стягнуто, тис. грн
52	10	5,950	5,100
53-1	12	2,040	1,020
53	10	850	0
188 ⁵	6	1,564	0,765
Всього:	38	10,404	6,885

За ст. 52 КУпАП за забруднення земель хімічними і радіоактивними речовинами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами, а так само нежиття заходів по боротьбі з бур'янами - до адміністративної відповідальності притягнуто 1 посадових осіб, накладено штрафів на суму 0,340 тис. грн, стягнуто 0,340 тис. грн

У ході комісійного обстеження території, прилеглої до ПрАТ «Маріуполь-Авто» у м. Маріуполі за нежиття заходів по боротьбі з бур'янами за ст. 52 КУпАП притягнуто відповідальних осіб. Також у ході комісійного обстеження території, прилеглої до СП «Чайка» та електромеханічного технікуму за нежиття заходів по боротьбі з бур'янами за ст. 52 КУпАП притягнуто відповідальних осіб.

Відповідно до Наказу ДЕІ у Донецькій області від 15.11.2019 № 427 проведено позапланову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства ПАТ «Часівоявський вогнетривкий комбінат», за результатами перевірки встановлено що підприємством не здійснюються заходи, щодо боротьби з бур'янами, що є порушенням статті 96 Земельного Кодексу України. За вказане правопорушення до адміністративної відповідальності за ст.52 КУпАП притягнуто посадову особу підприємства на сумму 0,850 тис.грн

При здійсненні заходів державного нагляду (контролю) у сфері земельних ресурсів відповідно до Наказу від 27.11.2019 року № 444 в м. Костянтинівка було притягнуто 2 особи до адміністративної відповідальності за ст 52 КУпАП а саме не вживаються заходи щодо боротьбі з бур'янами. Загальна сума накладених штрафів склала 0,680 тис. грн Стягнуто штрафів на суму 0,680 тис. грн

На ТОВ «Слов'янська хохлушка» своєчасно не вживаються заходи по боротьбі із бур'янами. Відповідальну посадову особу притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 52 КУпАП, з накладенням адміністративного стягнення в сумі 0,850 тис. грн, сплачено добровільно 0,850 тис.грн

За ст. 188-5 КУпАП за невиконання приписів в сфері охорони і використання земель до адміністративної відповідальності притягнуто 2 посадові особи, накладено штрафів на суму 0,510 тис. грн стягнуто 0,510 тис. грн

За ст. 188-5 КУпАП за невиконання приписів в сфері охорони і використання земель до адміністративної відповідальності притягнуто 2 посадові особи, накладено штрафів на суму 0,527 тис. грн стягнуто 0,0 тис. грн (Мирноградська міська рада, Мангушська РДА).

За 12 місяців 2019 року за випадками засмічення або забруднення земельних ділянок сума розрахованих збитків (1 розрахунків) склала 0,333 тис. грн

Пред'явлено 1 розрахунок на суму 0,334 тис.грн, сплачено 1 розрахунок на суму 0,334 тис.грн по Костянтинівській філії ДП «Укрветсанзавод».

Розрахунок за забруднення земель виконано за матеріалами перевірки проведеної у 2018 році.

Землі водного фонду

За 12 місяців 2019 року Державною екологічною інспекцією у Донецькій області було здійснено 4 перевірки використання та охорони земельних ресурсів на землях водного фонду. За ст. 188-5 КУпАП, притягнуто до адміністративної відповідальності відповідальну особу - голову Ясногородської селищної ради у вигляді штрафу на суму 0,255 тис.грн за невиконання припису по розробці проекту землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Казенний Торець.

За ст. 188-5 КУпАП за невиконання приписів в сфері охорони і використання земель (землі водного фонду) до адміністративної відповідальності притягнуто 1 посадову особу, накладено штрафів на суму 0,255 тис.грн стягнуто 0,255 тис.грн.

При здійсненні позапланового заходу державного нагляду (контролю) в сфері охорони земельних ресурсів було встановлено факт невиконання припису, відповідальну посадову особу притягнуто до відповідальності за ст. 188-5 КУпАП.

В прибережній захисній смузі водойм біля с. Трипілля здійснено самозахват земельних ділянок: встановлено літні будинки. За ст.53-1 до адміністративної відповідальності притягнуто 2 особи на суму 0,340 тис.грн.

Біленьківська селищна рада. Біленьківській селищній раді було видано на підставі акту позапланової перевірки № 06 - 11 п\пл проведеної з 25.07.2018 по 31.07.2018, до виконання припис: Розробити проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Біленька. Перевіркою виконання приписів встановлено. Щодо розробки проекту землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Біленька та інвентаризації зелених насаджень на території селищної ради. Ці заходи потребують коштів, які в селищній раді відсутні, тому листом № 02-24/865 від 01.11.2018 Біленьківська селищна рада звернулася до Краматорської міської ради з проханням включити данні заходи до розділу «Охорона навколишнього природного середовища Програми економічного і соціального розвитку м. Краматорськ на 2019р.» Припис перенесено до 01.04.2019.

Ясногородська селищна рада. Вимоги припису від 08.10.2018, який було видано на підставі акту позапланової перевірки Ясногородської селищної ради № 06 - 15 п\пл, проведеної з 01.10.2018 по 05.10.2018 - Розробити проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Казенний Торець. Перевіркою виконання приписів встановлено наступне: Проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Казенний Торець потребують коштів, які в селищній раді відсутні. Селищна рада не звернулася до Краматорської міської ради з проханням включити дані заходи до розділу «Охорона навколишнього

природного середовища Програми економічного і соціального розвитку м. Краматорськ на 2019 рік».

Красноторській селищній раді на підставі акту планової перевірки № 06-18, проведеної з 23.10.2018 по 29.10.2018, до виконання було надано припис щодо розробки схеми санітарного очищення на території селищної ради. Рішенням від 30.03.2018 № 36\7-142 Краматорська міська рада затвердила програму природоохоронних заходів, що фінансуються за рахунок коштів міського фонду охорони навколишнього природного середовища на 2018 рік, враховуючи територію Красноторської селищної ради. Відділ комунального господарства м. Краматорськ заключив договір від 08.05.18 № 033-2018 з підприємством ТОВ «ЕКО ІНВЕСТ ГРУП» на розробку схеми санітарного очищення. Виконання Припису перенесено.

При здійсненні заходів державного нагляду (контролю) у сфері земельних ресурсів відповідно до наказу від 27.11.2019 року № 444 в Добропільському та Костянтинівському районах встановлено факти самовільного зайняття земельних ділянок, а саме допускається розміщення альтанок та тимчасових будівель охорони на землях водного фонду, що є порушенням статей 96, 125, 126 Земельного Кодексу України. За вказані правопорушення до адміністративної відповідальності було притягнуто 5 осіб за ст 53¹ КУпАП, а саме на загальну суму накладених штрафів 0,850 тис.грн. Стягнуто штрафів на суму 0,850 тис.грн. Сума збітків склала - 0,011 тис.грн, спалачено добровільно.

6. НАДРА

6.1 Мінерально - сировинна база

6.1.1 Стан та використання мінерально-сировинної бази

Мінерально-сировинна база Донецької області майже на 48,6 % складається з горючих корисних копалин (кам'яне вугілля, метан вугільних родовищ і газ вільний), друге місце належить неметалічним корисним копалинам, провідними з яких є гірничохімічні, гірничорудні та нерудні для металургії.

У межах області на території Лиманської ОТГ розташоване одне газове родовище – Дробишівське із затвердженими запасами і ресурсами $C_1 + C_2 + C_3$ – 1092,0 млн м³.

Запаси кам'яного вугілля на території Донецької області в межах Донецького басейну зосереджені у 399-ти об'єктах і становлять: балансових категорій $A+B+C_1$ – 13390,0 млн т, з них коксівного – 6673,1 млн т, антрациту – 2071,2 млн т. В області налічується 170 шахт, виробнича потужність яких становить 38,800 млн.т вугілля на рік, а балансові запаси вугілля категорій $A+B+C_1$ – 4414,900 млн.т. 28 шахт області відпрацьовують

вугілля на підконтрольній території, виробнича потужність яких становить 17,400 млн.т вугілля на рік, а балансові запаси вугілля категорій А+В+С₁ – 1887,400 млн.т. Видобуток вугілля у 2019 році склав 6,900 млн.т.

Загальний видобуток по області наданий без врахування даних по шахтах, розташованих на непідконтрольній території (шахти не звітують протягом 5-ти років).

47 шахт Донецької області виробничою потужністю 18,800 млн.т/рік мають на балансі коксівне вугілля, запаси якого складають 2218,900 млн.т (50,3 % від загальних запасів шахт), з них на підконтрольній території 18 шахт має на балансі коксівне вугілля, запаси якого складають 1111,900 млн.т.

89 шахт області потужністю 6,900 млн.т/рік з запасами антрацитів – 670,000 млн.т (15,2 % від загальних запасів шахт) розташовані на непідконтрольній території.

Глибина експлуатації вугільних пластів в області коливається від 20 до 1420 м, середня глибина становить 903 м.

Резерв розвіданих ділянок для будівництва типових шахт у Донецькій області представлений 14 ділянками з виробничою потужністю 31,300 млн.т. Запаси вугілля на резервних ділянках складають 3076,500 млн.т, з них коксівного – 1640,300 млн.т, антрацитів – 555,000 млн.т. На підконтрольній території розташовані 8 ділянок із загальними запасами 2368,400 млн.т.

Резерв розвіданих ділянок для реконструкції і продовження терміну служби діючих підприємств (резерв групи «б») у Донецькій області представлений 26 ділянками з виробничою потужністю 9,000 млн.т. Запаси вугілля на резервних ділянках групи «б» складають 917,700 млн.т, з них коксівного – 433,600 млн.т, антрацитів – 183,700 млн.т. На підконтрольній території розташовані 9 ділянок з загальними запасами 254,100 млн.т.

У Донецькій області на підконтрольній території обліковано 27 ділянок перспективних для розвідки з запасами 2755,600 млн.т, з них коксівного – 1332,200 млн.т.

Невідпрацьовані запаси вугілля 77-ми закритих шахт області кількістю А+В+С₁ – 748,000 млн.т складають 5,6 % від загальних запасів області. На підконтрольній території розташовані 10 закритих шахт із загальними запасами 108,700 млн.т.

Загальна кількість запасів метану по 136 родовищах, облікованих у Державному балансі запасів корисних копалин – 185752,360 млн.м³, з яких запаси категорії С₁ – 69710,620 млн.м³. Запаси метану родовищ підконтрольної території становлять – 82460,470 млн.м³, з них С₁ – 10049,430 млн.м³. Кількість запасів метану, вміщених у вугіллі 17 шахт, діючих на підконтрольній території становлять С₁+С₂ – 33613,810 млн.м³, з них С₁ – 8563,10 млн.м³.

Супутньою корисною копалиною у кам'яному вугіллі, крім метану, є германій. У вугіллі, видобутому у 2019 році, нараховувалось 13,600 т германію. Останніми роками германій з вугілля не вилучається через

відсутність необхідного обладнання, а видобуток германію в складі вугілля є технологічно вимушеним.

Металічні корисні копалини представлені рудами заліза, ртуті, літію, цирконію та розсіяними елементами (германій). Руди заліза представлені одним родовищем, яке не розробляється. Руди ртуті представлені двома родовищами Микитівського рудного поля (зараз знаходяться на території тимчасово неконтрольованій органами державної влади) і Костянтинівським родовищем. Рудопрояви титану опішуквані в межах Янтарівської перспективної площі. В якості літієвої сировини за рахунок інвестиційних коштів продовжуються роботи з геологічного вивчення Шевченківського родовища сподуменових руд.

Неметалічні корисні копалини, що враховуються Державним балансом запасів корисних копалин Донецької області поділяються на 28 видів та зосереджені в 233 родовищах неметалевих корисних копалин, у тому числі 55 об'єктів знаходяться на тимчасово непідконтрольній органами державної влади території. Найбільший відсоток запасів 80-100% від величини запасів корисних копалин Донецької області, які знаходяться на тимчасово непідконтрольній органами державної влади території припадає на такі види сировини: флюсові вапняки і доломіти (96,7%), цементна сировина (89%), фосфорити (100%), камінь облицювальний (95%), керамзитова сировина (100%), сировина петрургічна (100%). Відсоток інших корисних копалин коливається від 18% (камінь будівельний) до 30% (пісок будівельний).

У 2019 році експлуатувалося 41 родовище нерудної сировини (без врахування підприємств, що не звітували). Видобуток неенергетичних матеріалів провадився за 15 видами, серед яких найважливішими для області та держави є нерудні корисні копалини для металургії (флюсові і доломитизовані вапняки, вогнетривкі глини, доломіти), гірничохімічні корисні копалини (кам'яна сіль), будівельні корисні копалини (гіпс, будівельне каміння і крейда). Разом з тим не провадився видобуток (або підприємства не звітували) по 13 видах корисних копалин, промислові запаси яких оцінені та ураховані в Державному балансі корисних копалин по Донецькій області, серед яких: фосфорит, графіт, камінь облицювальний, сировина для виробництва мінеральних пігментів, сировина польовошпатова, крем'яна, керамзитова, петрургійна та інші.

Крім вказаних родовищ з балансовими запасами на території області розвідано, опішуквано або обстежено близько 250 родовищ та проявів мінеральної сировини, які не значаться на балансі з різних причин, виявлені перспективні площі багатьох видів неметалевих корисних копалин. У межах перспективних площ можливе відкриття промислових родовищ, які у майбутньому можуть значно зміцнити мінерально-сировинну базу області. Частина з них (особливо невеликі родовища і прояви) несанкціоновано розробляються напівтіньовими малими підприємствами, колективними господарствами та місцевим населенням для власних потреб або отримання незаконного доходу (ренти).

Низка підприємств, що знаходяться на території підконтрольній органам державної влади України не представили статистичну звітність по Формі 5-ГР (металеві і неметалеві корисні копалини) за 2019 рік, а саме: вогнетривкі глини - ПрАТ «Курдюмівський завод кислотривких виробів»; гіпсу - ТОВ «Мінерали Донбасу»; будівельного піску - ПП Лейко; облицювальне каміння - ТОВ «Вітар».

По цих видах корисних копалин статистичні дані разом по Донецькій області приведені не повні (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1

Кількість родовищ та видобуток корисних копалин

Види корисних копалин	Загальна кількість родовищ по роках		Родовища, на яких вели видобуток по роках		Одиниця виміру	Видобуток сировини в 2019 р. (без втрат)	Балансові запаси А+В+С ₁ станом на 01.01.2020
	2018	2019	2018	2019			
1	2	3	4	5	6	7	8
Вугілля	399	399	172	170	млн.т	6,9	6,9000
Метан вугільних родовищ	137	137	74	73	млн.м ³	41,1	50,0000
Германій	108	108	46	44	т	12,5	13,6000
Сіль кухонна	3	3	2	2	тис. т	2074,702	10669394,0000
Крейда для хім. пром.	2	2	0	0	тис. т	-	44211,8000
Глина бентонітова	1	1	1	1	тис.т	79,61	2682,8100
Фосфорит зернистий / фосфорит-глауконітова руда	2	2	0	0	тис. т	-	86552,4032
Фарбова сировина	1	1	0	0	тис. т	-	588,7400
Графіт	1	1	0	0	тис. т	-	3440,1350
Сировина польовошпатована	2	2	0	0	тис.т	-	1410,000
Каолін	5	5	2	2	тис. т		57813,0000
Глина вогнетривка	22	21	17****	14*** *	тис. т	5298,97****	460982,6400
Кварцит та кварц	2	2	0	0	тис. т	-	6783,9200
Доломіт для металургії	6	6	1	1	тис. т	981	257259,2000
Вапняк флюсовий	7	7	1	1	тис. т	2221	826380,7000
Вапняк доломітизований	4	4	1	1	тис. т	2039	376571,0000

Плавиковий шпат	1	1	0	0	тис. т	-	1230,8000
Пісок формувальний	4	4	2	2	тис. т	45,7	250809,5000
Цементна сировина	7	7	0	1	тис. т	3	551762,0000
Крем'яна сировина	1	1	0	0	тис. т	-	683,0000
Вапняк на вапно	1	1	0	0	тис. т	-	9818,0000
Гіпс і ангідрит	12	12	4	4	тис. т	1007,89***	278415,0000
Крейда будівельна	13	13	1	1	тис. т	17,542	196794,9000 0
Сировина скляна	3	3	0	0	тис. т	0	27782,0000
Пісок будівельний	27	25	5	5	тис.м ³	318,910	275980,6600
Камінь облицювальний	6	6	0	0	тис.м ³	-	15057,9000
Керамзитова сировина	2	2	0	0	тис.м ³	-	18134,0000
Камінь будівельний	31	31	3	3	тис.м ³	270,048	733150,2440
Петрургійна сировина	2**	2**	0	0	тис. т	-	26038,0000
Глина тугоплавка	6	7	1	1	тис. т	105,044	54800,2700
Цегельно-черепична сировина	63	63	2	2	тис.м ³	89,785	194194,1400
Води підземні, прісні Родовища ділянки	<u>40</u> 100	<u>41</u> 101	<u>25</u> 40	<u>27</u> 42	тис. м³/доб	76,195	1083,5130
Води підземні, мінеральні Родовища ділянки	<u>13</u> 16	<u>13</u> 16	<u>0</u> 0	<u>0</u> 0	тис. м³/доб	0,077	8,3770
Води дренажні Родовища ділянки	<u>13</u> 15	<u>13</u> 15	<u>0</u> 0	<u>0</u> 0	тис. м³/доб	2,650	55,7970

*—вилучено із надр при видобутку вугілля (погашено)

** - родовища, що розвідуються

*** - без врахування підприємств, що не звітували

**** Згідно з листом Державного регіонального геологічного підприємства «Донецькгеологія» від 31.07.2020 № 02/2-839

6.2 Система моніторингу геологічного середовища

6.2.1 Підземні води: ресурси, використання, якість

Прогнозні ресурси підземних вод з мінералізацією до 3 г/дм³ складають 2464,0 тис. м³/добу, з мінералізацією до 1,5 г/дм³ - 1732,6 тис. м³/добу, 1050,4 тис. м³/добу - з мінералізацією до 1,0 г/дм³.

Станом на 01.01.2020 на території Донецької області знаходиться 54 родовища у складі 116 ділянок родовищ прісних питних, технічних та дренажних підземних вод із запасами, затвердженими в ДКЗ СРСР, УТКЗ та ДКЗ України. Загальна величина експлуатаційних запасів прісних питних, технічних та дренажних (шахтних) підземних вод, затверджених в ДКЗ СРСР і УТКЗ, та ДКЗ України складає 1084,223 тис. м³/добу, у тому числі по категоріях: А+В - 856,469 тис. м³/добу, С₁+С₂ – 227,764 тис м³/добу. У тому числі величина запасів дренажних вод, затверджених у ДКЗ СРСР та ДКЗ України складає 55,797 тис. м³/добу по категорії А+В+С₁+С₂ в межах 13 родовищ у складі 15 ділянок родовищ дренажних підземних.

Таблиця 6.2

Розподіл ресурсів та запасів підземних вод в межах Донецької області по основним водоносним горизонтам

Геологічний індекс водовмісних порід	Кількість прогнозних ресурсів, тис.м ³ /добу	Кількість експлуатаційних запасів, тис.м ³ /добу
1	2	3
Четвертинні (Q)	60,5	0
Неогенові (N)	159	62,51
Палеогенові (P)	146,6	93,35
Крейдові (K)	1028,9	581,149
Юрські (J)	26,7	0
Тріасові (T)	545,7	140,927
Пермські (P)	31,8	9,6
Кам'яновугільні (C)	411,6	188,917
Девонські (D)	3,6	0
Докембрійські (PR)	49,6	7,78
УСЬОГО	2 464,00	1084,233

* Згідно з листом Державного регіонального геологічного підприємства «Донецькгеологія» від 31.07.2020 № 02/2-839

У межах території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, залишаються 19 родовищ у складі 32 ділянок із загальною величиною затверджених експлуатаційних запасів прісних підземних вод за категорією А+В+С₁ в кількості 229,817 тис. м³/добу, що становить 21,2 % від загальної кількості затверджених запасів в межах області. У т.ч.: 6 родовищ прісних підземних вод в складі 17 ділянок із загальною величиною затверджених експлуатаційних запасів за категорією А+В+С₁ в кількості

174,020 тис. м³/добу, що становить 16,06 % від загальної кількості затверджених запасів; 13 родовищ в складі 15 ділянок із загальною величиною затверджених експлуатаційних запасів дренажних шахтних вод за категорією А+В+С₁ в кількості 55,797 тис. м³/добу, що становить 5,15 % від загальної кількості затверджених запасів та 100% від величини запасів дренажних шахтних вод, затверджених у ДКЗ СРСР та ДКЗ України по території області. Величина експлуатаційних запасів мінеральних вод становить 8,377 тис. м³/добу по 13 родовищах (16 ділянках) мінеральних вод. Із 16 ділянок родовищ мінеральних вод в 2019 році не експлуатувалася жодна.

На території Донецької області із 116 ділянок родовищ підземних вод із запасами, затвердженими ДКЗ СРСР і УТКЗ, освоєними та діючими на даний момент є 43 ділянки родовищ підземних вод, на експлуатаційних запасах яких розміщено та діє 51 водозабір.

Згідно отриманої форми звітності 7-гр (підземні води), у 2019 році в межах області працювало 46 водозаборів, які знаходяться на 43 ділянках родовищ підземних вод(включаючи й 1 забалнсову ділянку), у т.ч. в межах території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, працювало 8 водозаборів, які розміщені в межах 8 ділянок 4 родовищ прісних підземних вод.

Величина загального водовідбору на водозаборах, що експлуатують ділянки родовищ із запасами, затвердженими в ДКЗ, УТКЗ і ДКЗ України, в 2019 році склала 71,130 тис. м³/добу, з них 57,708 тис. м³/добу використано на господарсько-питне водопостачання, 0,837 тис. м³/добу на сільськогосподарські потреби; 10,019 тис. м³/добу – для виробничо-технічного водопостачання та скинуто без використання 2,569 тис. м³/добу. У тому числі, водозаборами, які розташовані в межах тимчасово окупованої території було видобуто 7,690 тис.м³/добу, що становило 10,8 % від загального видобутку по області.

Ступінь освоєння експлуатаційних запасів прісних підземних вод в межах всієї області складає порядку 7,0%.

Загальний видобуток підземних вод в межах прогнозних ресурсів склав 256,600 тис. м³/добу. Використання підземних вод на території Донецької області дуже незначне і складає всього 10,4 % від величини прогнозних ресурсів (таблиця 6.3).

Практично усі родовища дренажних шахтних вод розташовані у межах території яка є тимчасово неконтрольованою органами державної виконавчої влади України, тому дані про водовідбір за звітний період – відсутні.

Таблиця 6.3

Основні дані держобліку підземних вод за 2019 рік

Адміністративні райони	Рік	Прогнозні ресурси підземних вод, тис.м3/добу				Роз-ві-да-ні-сть ре-сурсів, %	Видобуток, тис.м3/добу				Освоєння,		Невикористані,		% ВИДОБ. ЗАПАСІВ ДО ЗАГАЛЬНОГО ВИДОБУТКУ
		Всього	у т.ч. розвідані запаси				Всього	у т.ч. з розвіданих		Неоцінений дренаж	ресурси	запаси	ресурси	запаси	
			Всього	К-ть РП	К-ть ДРПВ			Всього	К-ть ДРПВ						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Донецька область															
Олександрівський	2019	125.70	0.00	0	0	0	23.85	0.00	0	23.45	19	0	101.85	0.00	0
Амвросіївський	2019	87.80	54.50	1	6	62	2.82	2.37	2	0.00	3	4	84.98	52.13	84
Артемівський	2019	211.30	133.06	8	22	63	7.42	5.61	9	0.32	4	4	203.88	127.45	76
Великоновосілівський	2019	162.90	65.40	2	5	40	0.75	0.00	0	0.00	0	0	162.15	65.40	0
Волноваський	2019	201.00	62.90	3	5	31	25.32	0.66	2	22.31	13	1	175.68	62.24	3
Володарський	2019	26.60	3.29	1	1	12	0.64	0.19	1	0.00	2	6	25.96	3.10	30
Добропільський	2019	60.40	19.16	1	1	32	41.96	2.00	1	39.54	69	10	18.44	17.16	5
Костянтинівський	2019	172.10	41.85	3	5	24	18.90	4.84	2	12.79	11	12	153.20	37.01	26
Красноармійський	2019	61.00	0.00	0	0	0	52.93	0.00	0	52.84	87	0	8.07	0.00	0
Краснолиманський	2019	529.10	357.92	3	13	68	28.00	25.02	3	0.00	5	7	501.10	332.90	89
Мар'їнський	2019	94.80	26.60	2	5	28	20.72	0.48	1	19.44	22	2	74.09	26.12	2
Новоазовський	2019	64.50	35.40	1	2	55	2.60	2.08	2	0.00	4	6	61.90	33.32	80
Першотравневий	2019	52.60	31.60	3	5	60	8.55	7.49	4	0.00	16	24	44.05	24.11	88
Слов'янський	2019	320.50	121.98	7	17	38	16.64	15.16	6	0.00	5	12	303.86	106.82	91

Старобешевський	2019	114.10	68.12	2	5	60	2.89	2.89	2	0.00	3	4	111.21	65.23	100
Тельманівський	2019	46.20	3.50	1	1	8	1.07	0.97	1	0.00	2	28	45.13	2.53	90
Шахтарський	2019	69.50	12.28	4	4	18	0.83	0.00	0	0.00	1	0	68.68	12.28	0
Ясинуватський	2019	63.90	43.11	11	13	67	0.71	0.00	1	0.00	1	0	63.19	43.11	0
		2464.00	1080.66	48	110	44	256.59	69.76	37	170.68	10	6	2207.41	1010.90	27

*Згідно з листом Державного регіонального геологічного підприємства «Донецькгеологія» від 31.07.2020 № 02/2-839

6.2.2 Екзогенні геологічні процеси

ДРГП «Донецькгеологія» в рамках державної системи моніторингу виконує забезпечення Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань НС інформацію щодо просторового та часового виникнення або можливості виникнення небезпечних ЕГП на території Донецької області.

Роботи з моніторингу за зсувами, абразією та карстом у 2019 році виконувалися відповідно до проекту робіт та пооб'єктного плану підприємства на 2019 рік. у межах виділеного фінансування. Результати моніторингу за небезпечними ЕГП надані в короткій записці та додатках 1-8. Згідно наданої інформації окремі види робіт були виконані не повністю, або не виконані зовсім. Причиною зменшення обсягів спостережень, а по окремим видам і їх невиконання було скорочення фінансування робіт та потраплянням частини площі Донецької області на територію тимчасово непідконтрольну органам виконавчої влади України.

Зсуви

Відповідно до діючого проекту спостереження за розвитком зсувів повинне проводитись на трьох ділянках II категорії, 11-ти ділянках чергового обстеження народно-господарських об'єктів у зонах впливу зсувів та 8-ми ділянках III категорії. Протягом 2019 року було виконане обстеження на 10 ділянках чергового обстеження народно-господарських об'єктів, 7 ділянках III категорії та 2 ділянках II категорії. Ділянка II категорії «Широкинська», III категорії «Сопине», чергового обстеження «с. Бердянське (захід)» не були обстежені через перебування їх на території тимчасово непідконтрольній виконавчим органам української влади.

У північній частині області активність зсувів спостерігалася на ділянках чергового обстеження народно-господарських об'єктів в межах розвитку зсувів «Святогірськ» та «Октябрьський» у вигляді повільних процесів зрушення.

На ділянці «Святогірськ» спостерігалось подальше вимивання ґрунтів з-під плит теренкуру та їх просідання у бік схилу з небезпекою сповзання на дорогу Святогірськ-Тетянівка.

На ділянці «Октябрьська» спостерігаються повільні зрушення в глибині масиву, через що відбуваються деформації будинків по вул. Фрунзе б. №№ 75, 98, 100, де на стінах будинків виникають тріщини, відбувається перекіс віконних отворів з трісканням стекол (б. № 75). На земельній ділянці б. № 98 відзначається підняття рівня води до 2,5 м від поверхні землі, що призвело до підтоплення льоху.

На інших ділянках у північній частині області (чергового обстеження - «Серебрянка» та III категорії «Андріївка») зсувні процеси тимчасово уповільнилися. На ділянці «Привілля» було відзначено утворення тріщин відриву по кромці схилу у верхів'ї яру, що проходить по зсувному масиву.

У II кварталі 2019 року були обстежені ділянки розвитку зсувів на Азовському узбережжі в межах території підконтрольній державним органам України.

На ділянці II категорії «Белосарайський» розвиток зсувних процесів виражається в сповзанні розріджених ґрунтових мас на нижчі східни зсуву та на пляж (зсуви № 81, 86, 97, 102), відділенні нових блоків від плато (зсуви № 81, 92, 96), зміщенні ґрунтів осипу в цирках (зсув № 83), деформація спускових та шосейних доріг (зсув № 83, 90), просіданні раніше відокремлених блоків з утворенням валів видавлювання (зсув № 86), утворювання цирків 2-го порядку (зсув № 102).

На ділянці II категорії «Маріупольський» спостерігається деформація будинків та просування ґрунтів язика зсувів на зсувах № 105, 106, 108.

Ділянки III категорії:

«Бабах-Тарама» - в уступі середньої східни відбувається відділення крупних другорядних зсувних блоків із зміщенням останніх на пляж;

«Мелекіне» - активність зсувного схилу в східній частині зсуву з утворенням нових блоків, збільшенням параметрів тріщин розтягання та стискання. В районі б. №№ 37-39 та 47-57 по вул. Гагаріна спостерігалось зміщення язикової частини зсуву з утворенням валів видавлювання та руйнування підпорних стінок; північний бік забору б/в «Сонячна» викручує у різних напрямках з утворенням випирань та тріщин; в уступі середньої східни на сході ділянки утворилася фронтальна опущена тріщина розтягання;

«Юр'ївка» - активність зсувного схилу проявляється в західній та центральній частині ділянці, починаючи з уступу середньої східни, яка разом з нижньою сходиною роздроблена частими фронтальними тріщинами розтягання, ґрунти нижньої східни обвалюються на пляж;

«Піщаний» - відбувається подальше просування ґрунтів язика на будинки та споруди по вул. Велика Морська, тріщини на будинках, розташованих на ділянці;

«Комсомольський Пляж» - відбувається руйнування раніше відокремлених блоків, наповзання ґрунтів нижньої зсувної східни на пляж

Ділянки чергового обстеження народно-господарських об'єктів:

«Урзуф» - активність зсувного процесу виражається в деформації корпусів (тріщини, запрокидання) б/в «Урзуф», б/в «Сонячна», деформація утримуючих стінок (б/в «Урзуф», ДОЦ «Дружба»), деформація спускових доріг (ДОЦ «Юний моряк», б/в «Світанок»), відділенні блоків від плато (напроти б/в «Світанок»);

Юр'ївка-Схід - в районі переходу основної тріщини відділення спускова дорога до баз відпочинку «Березка», «Лазурна», «Колос» деформована з перепадом пліч до 30 см, уздовж дороги до б/в «Березка» спостерігається видавлювання середньою сходиною утримуючої стінки у бік моря; в межах території б/в «Лазурна» відбувається наповзання язика зсуву з північного боку дороги;

«Нова Ялта» спостерігається деформація будиночків б/в «Перлина» з утворенням тріщин, в основі схилу по нижній зсувній сходини спускова дорога до б/в «Нептун», «Азовочка» та «Червона Гвоздика» деформується з утворенням валів видавлювання; на території б/в «Червона Гвоздика» ґрунти валом випирання видавлюються на дорогу, максимальна висота випирання 0,74 м; рух ґрунтів призводить до руйнування комунікацій, активність зсуву спостерігається протягом останніх 3-х років;

Правий берег р. Кальчик - відзначається деформація будівель за адресою вул.2-й Кальчик б. №48а, вул.1й Кальчик б.№ 33, вул. Берегова б. № 83;

Балка Клинова - у районі проходження тріщини відділення відбувається деформація будинку №16/3 по пров. Танковий з перекосом віконних та дверних отворів, утворенням розривних тріщин, випиранням стіни будинку; по тріщині блоку відділення відбувається просідання південно-східного кута буд. №27 по пров. Зенитному, деформація буд. № 18 по вул. Черняхівського.

У 2019 році спостереження за абразією та параметрами пляжу проводилися по 32 абразійному створу (включаючи створи по ділянках 3-ї категорії).

Відмив ґрунтів кліфу зсувних схилів спостерігався по 6-ти створах. Річний відступ верхньої бровки кліфу склав від 0,0 м по абразійному створу № 196 (діл-ка 3 кат. «Мелекіне») до 1,0 м по створу № 23 (діл. 2 кат. «Білосарайська», 100 м на схід від устя б. Зміїної). Обсяг відмитого ґрунту в кліфу на 1 п.м. берега склав від 0,19 м³ по створу № 20 (діл-ка 2 кат. «Білосарайська», 0,5 км на схід від с. Мелекіне) до 3,77 м³ по створу № 2а (діл-ка 3 кат. «Бабах-Тарама»).

На берегах морських піщаних кіс та терас виміри здійснювалися по 12-ти створах. Протягом 2019 року відмив спостерігався по п'ятьох створах. Обсяг відмитого матеріалу становив від 0,28 м³ до 13,02 м³ на 1 п. м берега. Максимальний відступ берега та максимальна величина обсягу відмитого матеріалу спостерігалась в сел. Мелекіне по створу № 19. У всіх інших 8-ми створах спостерігався намив піску на пляж.

По всіх спостережних створах узбережжя відмив піщаних мас пляжів становив 82,03 м³ на 1 пог.м при середньому відступу пляжу 5,1 м, а намив пісків на пляж становив 41,57 м³ на 1 пог.м при середньому збільшенні ширини пляжу на 3,82 м.

Карст

Донецька область розташована на південному сході України. Довжина території області по лінії північ-південь складає 260,000 км, а захід-схід – 190,000 км.

Площа області становить 26,500 тис. км², територіально відноситься до степової зони. У розі вітрів переважають вітри східних румбів. В орогідрографічному плані територія області відноситься до басейнів рік Дніпра, Дону та басейну Азовського моря.

Карст є одним з небезпечних екзогенних процесів, що розвивається в межах території області і являється складним геологічним процесом, що активно впливає на господарську діяльність і потребує різнобічного дослідження. На розвиток карсту впливають як геолого-гідрогеологічні та геоморфологічні так і кліматичні умови.

Карст це тривалий процес розчинення гірських порід природними водами з винесенням розчиненого матеріалу. Карстові явища широко розвиваються в вапняках, гіпсах, доломітах, кам'яній солі менше в крейдових та мергелистих породах.

Породи схильні до карстування в межах Донецької області розповсюджені на площах Лиманського (кол. Краснолиманський), Слов'янського, Бахмутського (кол. Артемівський), Старобешівського, Волноваського, Новоазовського та Мангушського (кол. Першотравневий) районів. Площа карстуючих порід складає 3102,000 км², що становить 11,7% території Донецької області. На ділянках розвитку карсту нараховується 391 карстова форма (воронки, западини, понори, печери), які занесені в каталог по розвитку карстових процесів, утворення однієї, з них було зафіксоване у звітному році.

Режимні спостереження за розвитком карстових процесів у 2019 році проводилися в північній частині Донецької області, в межах Лиманського, Слов'янського та Бахмутського районів. Основними методами дослідження (як і в минулі роки) були режимні маршрутні спостереження на ділянках II категорії, детальні наземні спостереження на ділянках III категорії, а також чергове обстеження народногосподарських об'єктів, де карстові процеси розвиваються в галогенних (гіпс, сіль) та карбонатних (крейда, вапняк, доломіт) відкладах, що залягають в зоні активного водообміну.

Періодичність обстеження становить від одного до двох разів на рік.

Карстологічні спостереження протягом звітнього року були проведені на двох ділянках II категорії (Слов'янській, Артемівській); 4 ділянках III категорії (Соледарській, Покровській, Володарській-Північній, Артемівській) та двох ділянках чергового обстеження народногосподарських об'єктів (Комишуваській, Дронівській) в межах виділеного фінансування. Обстеження по кожній з ділянок було виконано одноразово, окрім Соледарської ділянки III категорії, та частково Артемівської ділянки II категорії (район м. Соледача), які були обстежені два рази.

Окремі ділянки, де розвиваються карстові процеси не були обстежені з початку бойових дій на Донбасі (ділянка Бахмутівська, частина територій в межах Артемівської ділянки II та III категорій) через небезпечний підхід до ділянок, а також пересування по них.

Саме з цієї причини у нас відсутня інформація про карстову ситуацію про ділянки з розвитком техногенного типу карсту, де свого часу утворення нових карстових форм фіксувалося майже щороку.

Карстові ділянки II категорії. Слов'янська ділянка характеризується розвитком сульфатно-соляного карсту і була обстежена 23 липня 2019 року. Нових провальних форм на час обстеження не спостерігалось. На ділянці з

техногенно-активізованим карстом в районі мульди осідання над колишнім розсолопромислом, де розташовані провальні озера (Рапне, Сліпне, Вейсове та Левадне) видимих нових зрушень не відмічається. Ділянка з розвитком природного карсту (територія колишнього учгоспу) без нових деформацій знаходиться в стабільному стані.

На Артемівській ділянці II категорії в межах розвитку техногенно-активізованого типу карсту було проведено обстеження території гірничого відводу (відпрацьовані гірничі виробки) шахти компанії ТДВ «Сініат», на полі колишньої шахти №2, що на схід від сел. Михайлівка м. Соледар, на території колишніх гіпсових та соляних шахт ім. Урицького та Новокарфагенського розсолопромислу, де активні карстові процеси на припиняються.

На полі шахти ТДВ «Сініат» відмічається збільшення діаметру воронки, що утворилася в 2018 році, а також напівкільцеві тріщини відриву шириною до 30 см. Біля вентиляційного стовбура шахти ТДВ «Сініат» просадка над колишньою засипаною воронкою глибиною 0,7 м заросла трав'янистою рослинністю, але по контуру просідання спостерігається тріщина відриву з шириною розкриття в окремих місцях 10-35 см, глибиною до 25 см та перепадом пліч до 0,5 м. Воронки знаходяться в активній фазі розвитку.

В зону впливу карсту попадають орні землі, на яких знаходяться провальні форми на відстані 350-500 м на південний захід від автомагістралі Харків-Ростов.

Активні карстові процеси не припиняються і на полі колишньої шахти №2, що на схід від сел. Михайлівка м. Соледар. Під вплив карстових процесів на даній території попадають автотраса Бахмут (кол. Артемівськ) – Лисичанськ, а також висовольтні ЛЕП-330 та ЛЕП-500. Карстологічна ситуація на ділянках обстеження територій над колишніми гіпсовими та соляними шахтами: ім. Урицького, Стряпівка та Новокарфагенського розсолопромислу більш менш спокійна.

Воронка в с. Стряпівка, що утворилася в 2017 році по верхньому краю має ті ж самі розміри, але провал у борту виріс вверх по борту, а в донній частині відкрилася порожнина, яка поширюється в різні боки та ще й з водою на дні.

Воронка 2018 року утворення на присадибній ділянці по вул. Гагаріна, 20, у м. Соледар, де раніше фіксувалося утворення воронки на підвір'ї сусідньої садиби вул. Гагаріна, 18 активна, з висипанням ґрунту в верхній частині, що призводить до утворення невеликих склепінь. Діаметр воронки збільшився до 1,3 м, глибина до осипаного ґрунту 0,7 м. Воронка знаходиться на відстані 0,35 м від огорожі сусідньої садиби.

Карстові ділянки III категорії. Ділянки III категорії (Соледарська, Покровська, Володарська-Північна та Артемівська) були обстежені у другому та третьому кварталах 2019 року і кожна з них характеризується наявністю активних проявів карстового процесу.

Воронки, які були утворені в 2018 році (Соледарська та Покровська ділянки) на час обстеження характеризувалися як активні. В бортах воронок спостерігалися обвали та осипання порід з утворенням склепінь та зависанням

верхньої частини бортів над провальним простором, з тріщинами відриву в бортах воронок.

Покровська ділянка з розвитком сульфатно-карбонатного карсту включає активні, тимчасово-стабільні і поховані карстові форми. Під час обстеження була виявлена нова воронка, яка утворилася імовірно в I півріччі 2019 року. Воронка колодязеподібна з вертикальними бортами. Діаметр 1,1*1,4 м, глибина до осипу 1,9 м. За механізмом утворення воронка відноситься до складного (змішаного) типу ($\emptyset < h$). Воронка до низу склепіннєподібна, розширюється в донній частині, де спостерігається два понори, які заглиблюються в карстовий масив.

В активних воронках розвиток процесів продовжується в верхній та середній частинах бортів воронок, де спостерігаються гребінцеподібні тріщини з невеликими блоками у вигляді останців, а також тріщини заколу, обвалення та осипання порід. Навколо воронок спостерігаються напівкільцеві тріщини відриву з шириною розкриття 1-5 см і глибиною до 8 см. Тимчасово стабільні та поховані воронки за звітний час нових деформацій не зазнали.

Артемівська ділянка III категорії розташована в межах міста Бахмута характеризуються сульфатно-соляним типом карсту, де мають розвиток активні, тимчасово стабільні та поховані карстові форми.

В стабільних воронках та місцях похованих воронок нових видимих деформацій не спостерігалось.

Активні процеси продовжуються в східній частині м. Бахмута, де воронка знаходиться в кінці городу садиби по пров. Індустріальний, 12. Навколо воронки спостерігаються тріщини відриву з шириною розкриття від 25 до 50 см, а глибина сягає 60 см. Перепад пліч складає від 0,5 до 1-1,2 м. Північно-східна частина міста була обстежена не вся, частина воронок знаходиться на території куди прохід заборонений. Карстові форми, що були обстежені на решті території в цій частині міста характеризуються тимчасово стабільним станом, серед яких є і поховані.

Обстеження Володарської-Північної ділянки III категорії проводилося у червні місяці, де під наглядом знаходяться провальні-компенсаційні воронки розташовані на полі колишньої солешахти ім. Шевченко, які заповнені водою, окрім однієї. Більшість провалів характеризуються розвитком активних карстових процесів з обривчастими, не задернованими, або частково задернованими бортами. Навколо воронок спостерігаються тріщини відриву, найбільші з них з блоками відриву шириною до 2 - 8 м, просідання яких складає від 50 см до 1,5 - 2,0 м. В бортах спостерігаються свіжі тріщини з відслоненням порід з невеликим останцями, що готуються до відриву.

Воронки, що характеризуються тимчасово стабільним станом без видимих деформацій.

Карстові ділянки чергового обстеження народногосподарських об'єктів.

Камишевська ділянка характеризується розвитком крейдового типу карсту. Карстова воронка, що знаходиться на подвір'ї садиби № 9 по вул. Шкільна, що в с. Богородичне повністю засипана побутовим сміттям з

суглинистим матеріалом без слідів нових деформацій. Карстові воронки біля залізниці в с. Дробішеве (ст. Форпосна) задерновані і знаходяться в тимчасово стабільному стані. Залізниця, опори ЛЕП, будівля ст. Форпосна без нових деформацій. Решта на рівні минулих обстежень.

Дронівська ділянка характеризується розвитком карбонатного (вапнякового) карсту. Маршрути проходять уздовж залізниці в районі зуп. Прилежний та по с. Дронівка, де карстуючі породи залягають під четвертинними відкладами. Поверхневих карстових форм обстеженням не виявлено. На стінах житлових будинків, господарській забудові, а також на будівлях загального користування (школа, магазини, будівля сільради) відмічаються різноспрямовані тріщини, переважно вертикальні з шириною розкриття 1-2 см на житлових будинках та будівлях загального користування, а на підсобних (гаражі, веранди, літні кухні) від волосяних до 3 - 4 см. Тріщини переважно у віконних, дверних, кутових частинах та фундаменти. Залізниця в задовільному стані.

Підтоплення

ДРГП «Донецькгеологія» з кінця 60-х років минулого сторіччя дотепер займається вивченням режиму підземних вод по державній мережі спостережних свердловин, розташованих у різних геоморфологічних умовах (заплави рік, вододіли і їхні схили). Гідрогеологічним режимом охоплені як природний, так і слабкопорушений режими. Спостереження за режимом рівнів ґрунтових вод показують тісний зв'язок з атмосферними опадами, тобто коливання рівнів носить такий же циклічний характер, як і опади.

У зимовий період відбувається найбільше поповнення природних ресурсів підземних вод. Сумарна величина атмосферних опадів у зимовий період 2018-2019 рр. по Бахмутській метеостанції склала 178 мм, що більше минулого періоду (2017-2018р.) на 31 мм і більше середньобагаторічних величин на 20 мм.

Середньомісячна температура повітря в зимовий період 2018-2019р. склала $-1,1^{\circ}$, що на $2,2^{\circ}$ нижче попереднього зимового періоду 2017-2018 р.р. Стосовно середньобагаторічної температури повітря в зимовий період температура в зимові місяці 2018-2019 роки була на $0,9^{\circ}$ вище.

У 2019 році паводкові, меженні, середньорічні рівні ґрунтових вод, в основному перебували у межах середньобагаторічних величин, або незначно знизились стосовно 2018 року. У гідрогеологічній провінції Донецької складчастої області величина зниження паводкових (H_3) рівнів ґрунтових вод в середньому склала – $-0,15\text{м}$, середньорічних (H_{cp}) – $-0,07\text{м}$, меженних (H_5) – $-0,20$.

Величина коливання паводкових (H_3) рівнів міжпластових вод склала: нижньо-середньотріасовому комплексі – $+0,08\text{м}$, по пермському – $-0,04\text{ м}$. Меженні рівні (H_5) міжпластових вод змінились у верхньокрейдовому

водоносному горизонті на -0,10м, у верхньотріасовому комплексі – +0,07, нижньо-середньотріасовому комплексі – -0,20, у пермському – -0,15м.

Середньорічний рівень 2019 року міжпластових вод по відношенню до 2018 року змінювався: у нижньо-середньотріасовому -0,12м, у пермському – -0,11 м.

У Західно-Донецькому гідрогеологічному районі у басейні ріки Сіверський Донець рівні, як і раніше, продовжують займати положення нижче середньобагаторічних величин. Аналогічна ситуація склалась і в басейні р. Казенний Торець, в м.Слов'янськ.

Відповідно прогнозу у 2020 році збільшення площ підтоплення не очікується. Незначне погіршення буде спостерігатися тільки в паводок на заплавах рік, а також на площах підданих техногенному впливу.

Підтоплені ділянки по території Донецької області за даними 2007-2008 років зафіксовані в містах Святогірськ, Лиман, Слов'янськ, Сіверськ, Краматорськ, Дружківка, Білозерськ, Костянтинівка, Бахмут, Покровськ, Горлівка, Єнакієве, Авдіївка, Ясинувата, Хрестівка, Курахове, Красногорівка, Мар'їнка, Донецьк, Макіївка, Харцизьк, Іловайськ, Вугледар, Амвросіївка, Старобешеве, Кальміуське, Бойківське, Маріуполь, Велика Новосілка, Волноваха загальною площею 22998,800 га. Найбільш підтопленими є міста Слов'янськ (72% від загальної площі), Білозерськ (72,2%), Бойківське (100%), Велика Новосілка (35,0%), Сіверськ (29,4%).

Спостереження проводилися по 25-ти пунктах (свердловинах).

Відповідно до діючих геологічних завдань робіт державного замовлення ДРГП «Донецькгеологія» в 2019 році режимні спостереження за підтопленням не виконувало, оскільки дані роботи повинні фінансуватися з обласного або місцевих бюджетів.

Осідання над гірничими виробками

Загальна площа територій підроблених гірничими виробками в межах Донецької області, які характеризуються хитливим та неспокійним станом складає понад 2 тис. км².

Проведення спостережень за осіданням поверхні над гірничими виробками шахт не входить до моніторингових досліджень за розвитком ЕГП, що проводяться ДРГП «Донецькгеологія» за держзамовленням.

Інформуємо також, що до цього часу не організовано фінансування першочергових заходів, передбачених «Регіональною програмою стану довкілля в Донецькій області на період 2020-2024 роки» на 2020 рік.

6.3 Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Державною службою геології та надр України надано інформацію щодо дозвільної діяльності у сфері використання надр згідно з відомостями, що внесені до електронної інформаційної бази даних користування надрами

Державного науково-виробничого підприємства «Державний інформаційний геологічний фонд України», яке відповідно до пункту 25 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 124) веде облік наданих дозволів та заяв у встановленому Держгеонадрами порядку. Протягом 2019 року було видано 4 дозволи на користування надрами на території Донецької області.

6.4 Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

За інформацією Державної служби геології та надр України державний геологічний контроль здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» у формі планових і позапланових перевірок.

Планові перевірки з дотримання вимог законодавства у сфері надрокористування суб'єктами господарювання на території Донецької області не проводились.

При складанні Річного плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) Державною службою геології та надр України на 2019 рік були враховані вимоги статті 3 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», якою встановлено мораторій на проведення перевірок органами і посадовими особами, уповноваженими здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності.

Органам і посадовим особам, уповноваженим законами здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, у період та на території проведення антитерористичної операції тимчасово забороняється проведення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у зоні проведення антитерористичної операції, крім позапланових перевірок суб'єктів господарювання, що відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України критеріїв оцінки ступеня ризику від провадження господарської діяльності віднесені до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику.

Позапланові заходи державного нагляду (контролю) Державною службою геології та надр України на території Донецької області не здійснювалися у зв'язку із відсутністю підстав для проведення таких заходів.

7. ВІДХОДИ

7.1 Структура утворення та накопичення відходів

Однією з найгостріших екологічних проблем в Донецькій області є проблема поводження з відходами. Накопичені в області у великих обсягах промислові відходи (більше 896,4 млн т) чинять на навколишнє природне

середовище техногенний вплив. У розрахунку на 1 км² території області обсяг відходів I-IV класів небезпеки, накопичених у місцях видалення відходів на кінець 2019 року дорівнює 33805,2 тонн, що у розрахунку на одну особу становить 216,1 тонн.

Наявність в області підприємств хімічної, коксохімічної, машинобудівної промисловості, чорної та кольорової металургії та інших призвела до значних обсягів утворення і накопичення відходів та забруднення територій міст.

За попередніми даними, наданими Головним управлінням статистики у Донецькій області, відповідно до державного статистичного спостереження № 1 - відходи «Утворення та поводження з відходами», внаслідок виробничої діяльності підприємств у 2019 році, в області утворилося 25606,4 тис. т відходів I-IV класів небезпеки. Відходів I-III класів небезпеки – 147,3 тис. т.

Відносно загальноукраїнських обсягів в Донецькій області (без урахування частини тимчасово окупованій території у Донецькій області) утворено 5,8 % відходів I-IV класів небезпеки та 25,8% відходів I-III класів небезпеки. Відходів I класу небезпеки (надзвичайно небезпечні) утворилось 0,2 тис. т, II класу небезпеки (високо-небезпечні) – 12,5 тис. т, III класу небезпеки (помірно небезпечні) – 134,6 тис. т та IV класу небезпеки (мало небезпечні) – 25459,1 тис. т.

Утворення відходів по рокам представлено у таблиці 7.1.

Таблиця 7.1

Утворення відходів

№ з/п	Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019* рік
1	Обсяги утворення відходів:				
2	Відходи IV класу (за формою 1- відходи), тонн	20059544,4	22263600,0	23957700,0	25459123,4
3	Небезпечні (токсичні) відходи (за формою 1- відходи), тонн	146189,2	171000,0	152600,0	147281,1
4	Загальна кількість відходів, тонн	20205733,6	22434600,0	24110300,0	25606404,5

* Згідно попередніх даних Головного управління статистики у Донецькій області, без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. (Остаточні дані будуть опубліковані 30.09.2020)

В адміністративному плані найбільша кількість відходів у 2019 році утворилась в містах: Маріуполь (8678,0 тис. т), Добропілля (3343,1 тис. т), Мирноград (350,7 тис. т), Краматорськ (363,3 тис. т), Авдіївка (195,5 тис. т), Вугледар (207,4 тис. т), Покровськ (262,4 тис. т), Селидове (236,0 тис.т), Слов'янськ (32,4 тис. т), Новогродівка (39,0 тис. т), Бахмут (23,4 тис. т), Костянтинівка (19,9 тис. т), Торецьк (103,8 тис. т) та районах: Волноваському (7089,5 тис. т), Мар'їнському (1149,2 тис. т), Бахмутському (530,4 тис. т), Слов'янському (443,4 тис. т), Покровському (2441,5 тис. т), Олександриському (48,8 тис. т).

Найбільшими утворювачами відходів в області у 2019 році є підприємства міста Маріуполя, а саме: ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА» - загальна кількість утворення відходів дорівнює 6199,934 тис. т, з яких відходів I класу

небезпеки – 0,181 тис. т, II класу – 9,445 тис. т, III класу – 1,819 тис. т та IV класу небезпеки – 6188,482 тис. т та ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» - загальна кількість утворення відходів – 2276,964 тис. т, з яких відходів I класу небезпеки – 0,002 тис. т, II класу – 0,140 тис. т, III класу – 49,228 тис. т та IV класу небезпеки – 2227,594 тис. т.

Таблиця 7.2

Накопичення відходів (станом на 31.12.2019)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість*	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням відходів I-IV класів небезпеки	од.	321	Підприємства Донецької області, які надали звіт за формою державного статистичного спостереження № 1-відходи (річна) "Утворення та поводження з відходами" за 2019 рік
2	Накопичено відходів протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах, усього	тонн	896413200,0	

*Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Попередні дані.

Найбільшу занепокоєність викликають накопичені відходи. За статистичними даними (попередні дані) всього в Донецькій області на кінець 2019 року у місцях видалення відходів підприємств, протягом експлуатації накопичено 896413,2 тис. т відходів I-IV класів небезпеки. Але, фактично їх більше, бо статзвітність не враховує відходів, заскладованих на об'єктах, що виведені з експлуатації, відходів тих підприємств, що накопичували відходи виробництва протягом своєї діяльності, але на теперішній час не функціонують. Більше всього накопичено відходів підприємствами міст: Добропілля (162850,4 тис. т), Торецьк (61345,1 тис. т), Маріуполь (101251,9 тис. т), Селидове (83499,0 тис. т), Покровськ (62434,9 тис. т), Мирноград (63038,6 тис. т), Авдіївка (52152,5 тис. т), Новогродівка (32550,4 тис. т), Вугледар (18486,8 тис. т) на території яких сконцентровані підприємства добувної промисловості та чорної металургії.

7.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Таблиця 7.3

Основні показники поведінки з відходами I-IV класів небезпеки* (тис. т)

№ з/п	Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік*
1	Утворено ** (1-3кл.) (4 кл.)	<u>146,189</u> 20059,544	<u>171,00</u> 22263,6	<u>152,6</u> 23957,7	<u>147,3</u> 25459,1
2	Одержано від інших підприємств (1-3кл.) (4 кл.)	<u>49,2</u> 7572,2	<u>40,8</u> 3472,2	<u>26,8</u> 3032,5	<u>30,6</u> 5178,1
3	Використано (утилізовано) (1-3кл.) (4 кл.)	<u>115,237</u> 3642,735	<u>124,7</u> 5270,8	<u>73,7</u> 6597,8	<u>84,5</u> 5322,7
4	Знешкоджено (знищено) (1-3кл.) (4 кл.)	<u>0,122</u> 27,075	<u>0</u> 4,0	<u>0,1</u> 3,8	н/д
5	у тому числі спалено (1-3кл.) (4 кл.)	<u>0,122</u> 27,075	<u>0</u> 4,0	<u>0,1</u> 3,8	<u>0,1</u> 3,2
6	Направлено в сховища організованого складування (поховання) (1-3кл.) (4 кл.)	<u>27,887</u> 8747,385	<u>28,0</u> 15590,7	<u>26,347</u> 15017,1	<u>19,1</u> 18135,2
7	Передано іншим підприємствам	<u>36,5</u> 3199,6	<u>45,6</u> 1540,7	<u>62,8</u> 9691,4	<u>66,8</u> 4717,7
8	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств (1-3кл.) (4 кл.)	<u>0</u> 4,0	н/д	н/д	н/д
9	Накопичено протягом експлуатації у місцях видалення відходів на кінець року (1-3кл.) (4 кл.)	<u>730,277</u> 864030,828	<u>762,2</u> 863347,0	<u>793,6</u> 900689,3	<u>805,3</u> 895607,9

* Згідно попередніх даних Головного управління статистики у Донецькій області, без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. (Остаточні дані будуть опубліковані 30.09.2020).

** З урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах.

З метою подолання негативних тенденцій в сфері поводження з відходами в Донецької області розроблена та затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 22.09.2016 № 836 (із змінами) Програма поводження з відходами в Донецькій області на 2016-2020 роки (далі - Програма). Програму розроблено відповідно до стратегічних цілей та завдань Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року.

Програмою передбачено:

- запровадження роздільного збирання побутових відходів в населених пунктах області;
- будівництво 4 регіональних центрів утилізації побутових відходів до складу яких входять: регіональна сортувальна лінія, комплекс для переробки відходів, регіональний полігон твердих побутових відходів (далі – ТПВ) для

неутилізованих відходів (північний центр в м. Краматорськ, південний центр в м. Маріуполь, східний центр в м. Курахове, західний центр в м. Покровськ);

- будівництво 5 регіональних комплексів поводження з відходами до складу яких входять: регіональна сортувальна лінія та регіональний полігон ТПВ з центрами у Олександрівському, Великоновосілківському, Волноваському та Мангушському районах (2 комплекси);

- будівництво 5 сміттєперевантажувальних станцій з елементами сортування для попереднього сортування відходів, вилучення скла, ПЕТ, металу та подальшого транспортування відходів на регіональний полігон. Будівництво передбачається у містах Бахмут, Торецьк, Костянтинівка, Слов'янський та Добропільський райони;

- будівництво 9 сміттєсортувальних станцій для попереднього сортування відходів, вилучення скла, ПЕТ, металу та подальшого транспортування відходів на регіональний полігон. Будівництво передбачається у містах Краматорськ (дообладнання існуючої), Волноваха, Маріуполь, Курахове, Покровський район, Мангушський район (смт Ялта та смт Мангуш), смт Велика Новосілка, смт Олександрівка;

- залучення коштів інвесторів для розвитку галузі поводження з побутовими відходами;

- закриття (після будівництва регіональних об'єктів поводження з відходами) полігонів ТПВ та сміттєзвалищ області, на яких не забезпечується захист довкілля, та їх подальша рекультивація;

- оновлення парку сміттевозів;

- оновлення контейнерного господарства;

- розробка інформаційно-агітаційних матеріалів щодо організації європейського поводження з відходами, в тому числі, з роздільного збирання побутових відходів, використання енергетичного та ресурсного потенціалу твердих побутових відходів, перероблення відходів;

- проведення інформаційно-агітаційних заходів (семінари, тренінги, інформація в ЗМІ, тощо) для підвищення екологічної свідомості населення.

Виконання заходів Програми дозволить:

- використовувати ресурсоцінні компоненти, як інвестиції у промисловість;

- при наявності перевантажувальних станцій покращити логістику у сфері поводження з відходами, і, як наслідок, скоротити час та паливо на вивезення відходів;

- зменшити шкідливий вплив відходів на навколишнє природне середовище;

- створити умови для ефективного очищення населених пунктів від ТПВ;

- зменшити обсяги захоронення відходів шляхом впровадження нових технологій у сфері поводження з відходами, а саме: регіональних комплексів;

- стабілізувати та поліпшити фінансовий стан підприємств з вивозу сміття шляхом прискорення досягнення 100% оплати за послуги з вивезення

відходів, 100% рівня охоплення населення вказаними послугами та 100 % видалення кінцевих залишків відходів.

Відповідно до Програми північний регіональний центр утилізації відходів являється пілотним проектом, об'єкти північного регіонального центру утилізації відходів повинні бути передані обласному комунальному підприємству «Донецький регіональний центр поводження з відходами» (далі - КП «ДРЦПВ»). Станом на 01.01.2020 року КП «ДРЦПВ» має на своєму балансі сміттесортувальну лінію (відділ сортування м. Краматорськ), регіональний полігон ТПВ, який обслуговує міста Краматорськ, Слов'янськ та Дружківка, сучасну техніку, яка необхідна для обслуговування полігону ТПВ та сортувальної лінії, обладнання для знешкодження ртутьвмісних відходів.

В рамках Програми за 2016-2019 роки реалізовано наступні заходи:

здійснено реконструкцію віддлу сортування КП «ДРЦПВ»;

завершено будівництво регіонального полігону ТПВ м. Краматорськ, II черга будівництва;

завершено будівництво I черги регіонального полігону у м. Краматорськ (наращування геомембрани);

розроблено проєкт та проведено ліквідацію несанкціонованого сміттєзвалища біля с. Богородичне Слов'янського району;

розроблено проєкт та розпочата рекультивация полігону ТПВ м. Слов'янськ;

завершено проєктування та розпочато будівництво сміттєперевантажувальних станцій у містах Бахмут та у Добропільському районі;

завершено проєктування сміттєперевантажувальної станції у м. Торезьк;

розроблено проєкт та триває будівництво сміттесортувальної станції на території Олександрівського району;

триває проєктування сміттесортувальної станції на території Покровського району;

триває проєктування сміттєперевантажувальної станції на території Слов'янського району;

розроблено проєкт та розпочато будівництво заводу для знешкодження відходів, а саме: відходів біологічного походження, який розташовано на території Новодмитрівської сільської ради Костянтинівського району Донецької області;

протягом 2017-2019 років придбано 2 установки для перероблення та знешкодження ртутьвмісних відходів;

протягом 2016-2019 років придбано 80 від запланованих Програмою 348 сміттевозів для збору побутових відходів;

протягом 2016-2019 років придбано 11 063 від запланованих Програмою 42 075 одиниць контейнерів для оновлення контейнерного господарства комунальних підприємств області;

протягом 2016-2019 років за рахунок міських, сільських, районних бюджетів та інших джерел облаштовано 171 від запланованих Програмою 3 468 одиниць контейнерних майданчиків;

виконувались роботи з розробки схем санітарного очищення територій;

проводились заходи відповідно до стратегії інформування населення, у тому числі у 2019 році проведено науково-технічну конференцію «Рекультивация полігонів та сміттєзвалищ: проблеми та кращі практики» в рамках проведення Національного форуму «Поводження з відходами в Україні; законодавство, економіка, технології».

У рамках регіональної Програми поводження з промисловими відходами в Донецькій області на 2018-2020 роки, затвердженої розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28 грудня 2018 року № 1580/5-18, на 2019 рік було передбачено фінансування 8 заходів на загальну суму 278 800,0 тис.грн, з яких фактично профінансовано 5 заходів на 306 939,49 тис. грн Реалізація всіх заходів відбувалась за рахунок коштів суб'єктів господарювання. Серед реалізованих заходів: переробка та повторне використання відходів металургійного виробництва ПрАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» та ПрАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»; удосконалення переробки відходів хімічного виробництва за рахунок технічного переоснащення збірників смоли і насосної установки ПрАТ «АКХЗ»; переробка відходів збагачення вугілля, а саме: вилучення та збагачення шламів ПАТ «ДТЕК Октябрська ЦЗФ». Реалізація 2 запланованих заходів з джерелом фінансування за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2019 році не відбулась.

Наявна в області інфраструктура здійснення ліцензійної діяльності зі збирання небезпечних відходів представляє собою ряд підприємств, які здійснюють збирання відпрацьованих батарей свинцевих акумуляторів, відпрацьованих нафтопродуктів, відходів, що містять свинець або сполуки свинцю, цинкових залишків, гальванічних шламів, відпрацьованих каталізаторів, відходи кислотних розчинів та інші для подальшої їх передачі на переробку.

Але, без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області, з 34 підприємств, яким Мінекоенерго України видано ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами лише 20 здійснюють діяльність на підконтрольній українській владі території.

В області є потужності для знешкодження та утилізації лише окремих видів відходів. Так, ТОВ СП «Свинець», ТОВ «Мегатекс» займаються обробленням та утилізацією свинецьовміщуючих відходів (у т.ч. відпрацьованих батарей свинцевих акумуляторів), ПрАТ «Цинк» - обробленням та утилізацією цинкових залишків.

Незначна кількість підприємств області має власні полігони промислових відходів, призначені для розміщення відходів тільки IV класу небезпеки (ПРАТ «Авдіївський коксохімічний завод», ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ», ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»).

Таблиця 7.4

*Показники розділу «Охорона навколишнього природного середовища»
Програми економічного і соціального розвитку Донецької області за 2019 рік*

Назва розділу	Загальна кількість запланованих заходів, шт.	Всього, тис. грн План/Факт	Державний фонд ОНПС (запит), тис. грн План/Факт	Обласний фонд ОНПС (запит), тис. грн План/Факт	Фонд ОНПС міста чи району, тис. грн План/Факт	Кошти підприємств, тис. грн План/Факт	Інші джерела, тис. грн План/Факт
Рациональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів	50	45470,4/ 287084,36	0,00/ 0,00	420261,63/ 266284,39	27937,37/ 15478,0	4985,80/ 4683,67	1285,6/ 638,3

Поводження з непридатними пестицидами

Таблиця 7.5

Динаміка наявності непридатних або заборонених до використання пестицидів

Донецька область	2016* рік	2017 рік	2018 рік	2019
Наявність пестицидів, т	14,908	16,408	4,908	4,004 т 220,6 л

* Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження

За уточненою інформацією, отриманою від виконавчих органів міських, сільських, селищних рад та райдержадміністрацій, на території Донецької області, на якій органи державної влади здійснюють свої повноваження, станом на кінець 2019 року залишилось 4,004 т та 220,6 л непридатних і заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів, а саме:

- 2,0 т - Бахмутський район (с. Іванівське). Власник – Товариство з додатковою відповідальністю «Красносільське». Стан складу – незадовільний;
- 2,0 т - Бахмутський район (Соледарська ОТГ, Васюківський старостинський округ). Безхазяйні відходи. Стан складу – незадовільний;
- 123,6 л - Костянтинівський район (Іллінівська ОТГ, с. Стара Миколаївка). Власник – товариство з обмеженою відповідальністю «Сортове насіння Еліт». Стан складу - добрий.
- 0,004 т та 97,0 л – Костянтинівський район (Іллінівська ОТГ, с. Іллінівка). Власник – СТОВ «Імпульс». Стан складу – добрий.

На території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження залишилось 10,0 т (Бахмутський район, Новолуганська сільська рада, с-ще Доломітне) непридатних і заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів.

У 2019 році з території області не здійснювалось вивезення на утилізацію та знешкодження непридатних пестицидів.

7.3 Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Для отримання Повідомлення щодо транскордонного перевезення небезпечних відходів або висновку чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів під дію пунктів 6-33 відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.07.2000 №1120 «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів» суб'єкти господарської діяльності звертаються безпосередньо до Міністерства екології та природних ресурсів України.

7.4 Державна політика у сфері поводження з відходами

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р схвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року (далі - Стратегія), яка запроваджує в Україні європейські принципи поводження із усіма видами відходів: твердими побутовими, промисловими, будівельними, небезпечними, відходами сільського господарства тощо. Це перший стратегічний документ національного рівня, який визначає цілісну державну політику у сфері поводження з відходами.

Метою Стратегії є впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівнях, зменшення обсягів утворення відходів шляхом збільшення обсягу їх переробки та повторного використання. Її реалізація сприятиме впровадженню системи управління відходами на інноваційних засадах; розробленню відповідного законодавства; покращенню стану навколишнього природного середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення. Планується залучення інвестицій у сферу поводження з відходами, створення сучасної інфраструктури, запровадження новітніх технологій, зменшення обсягів їх захоронення на полігонах тощо. Зокрема, Стратегія передбачає створення до 2030 року 800 нових потужностей із переробки вторинної сировини, утилізації та компостування біовідходів, зменшення загального обсягу захоронення побутових відходів з 95% до 30%, мінімізацію загального обсягу відходів, що захоронюються, з 50% до 35%, а також створення мережі з 50 регіональних полігонів, які відповідатимуть вимогам 31-ої Директиви ЄС.

Після затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року обласні державні адміністрації мають розробити та затвердити у дворічний строк регіональні плани управління відходами до 2030 року.

8. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

8.1 Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

У зв'язку із втратою чинності Постанови Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 808 «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» поняття «екологічно-небезпечних об'єктів» законодавчо не визначено.

Головне управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Донецькій області веде перелік хімічно небезпечних об'єктів. Перелік хімічно небезпечних об'єктів наведений за даними Головного управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Донецькій області (згідно з листом від 07.08.2020 № 5001-4761/5010).

Таблиця 8.1

Перелік хімічно небезпечних об'єктів станом на 01.01.2020

№ з/п	Ступінь хімічної небезпеки АТО	№ з/п	Найменування хімічно небезпечного об'єкту	Ступінь хімічної небезпеки об'єкту
1	2	3	4	5
1.	м. Маріуполь - 1-го ступеня	1	Старокримська фільтрувальна станція (№1, 2) Маріупольського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	1
		2	Виробничий майданчик ПрАТ “МК Азовсталь”	2
		3	ПАТ “Маркограф”	2
		4	Цех холодного прокату ПрАТ “ММК ім. Ілліча”	2
		5	ТОВ “ЕкоІллічПродукт”	4
2.	м. Костянтинівка -1-го ступеня	6	Державне підприємство “Костянтинівський державний хімічний завод”	1
3.	м. Краматорськ -1-го ступеня	7	Фільтрувальна станція КВП “Краматорський водоканал”	1
		8	Очисні споруди КВП “Краматорський водоканал”	1
		9	Білянська насосна станція Слов'янського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу” с. Біленьке	1
		10	Насосна станція III підйому Слов'янського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	1
		11	ТОВ “Урожай”	2
		12	ТОВ “Термопромавтоматика”	3
		13	Насосна станція “Краматорські резервуари чистої води” Слов'янського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	4
4.	м. Слов'янськ – 2-го ступеня	14	Очисні споруди КП “Слов'янськміськводоканал”	2
		15	Насосна фільтрувальна станція КП “Слов'янськміськводоканал”	4
5.	м. Дружківка - 1-го ступеня		ХНО - відсутні	

№ з/п	Ступінь хімічної небезпеки АТО	№ з/п	Найменування хімічно небезпечного об'єкту	Ступінь хімічної небезпеки об'єкту
6.	м. Бахмут - 1-го ступеня	16	Часовоярська фільтрувальна станція Часів-Ярського РВУ КП "Компанія "Вода Донбасу"	2
		17	Бахмутська фільтрувальна станція Часів-Ярського РВУ КП "Компанія "Вода Донбасу"	2
		18	ЗАТ "Артемівський завод шампанських вин" "АртВайнері"	2
		19	ЗАТ "ТАВР СТАР"	3
7.	м. Світлодарськ	20	Склад реагентів хімічного цеху Вуглегірської ТЕС ПАТ "Центренерго"	2
		21	Насосна станція питного водопостачання "Скелева" ВП Миронівська ТЕС ПАТ "ДТЕК Донецькобленерго"	4
		22	Очисні споруди господарсько-побутових стоків ВП Миронівської ТЕС ПАТ "ДТЕК Донецькобленерго"	4
8.	м. Мирноград 4-го ступеня		ХНО - відсутні	4
9.	м. Торезьк - 1-го ступеня	23	КХВ "Фенольний завод" ТОВ Науково-Виробниче Об'єднання "Інкор і К"	1
10.	м. Покровськ - 3-го ступеню	24	Насосна станція Красноармійського РВУ КП "Компанія "Вода Донбасу"	2
11.	м. Лиман – 4-го ступеня	25	Установка комплексної підготовки газу Сєвєродонецького ПВГ і ГК ГУ "Шебелінкагазвидобування"	4
		26	ТОВ "СК-ЛТД" Ферма по утриманню звірів, Лиманське звірогосподарство	4
12.	м. Авдіївка - 1-го ступеня	27	ПрАТ "Авдіївський коксохімзавод"	1
13.	м. Вугледар – 4-го ступеня	28	Водопровідний вузол Вугледарського Комбінату Комунальних підприємств	4
		29	Очисні споруди Вугледарського Комбінату комунальних підприємств	4
14.	Бахмутський район - 3-го ступеня *	30	Новолуганська фільтрувальна станція Часів-Ярського РВУ КП "Компанія "Вода Донбасу"	4
15.	Покровський район – 4-го ступеня		ХНО відсутні	4
16.	Олександрівський район 1-го ступеня *		ХНО відсутні	1
17.	Волноваський район 3-го ступеня	31	Хіміко-металургійна фабрика ПрАТ "ММК ім. Ілліча"	1
		32	Велико-Анадольська фільтрувальна станція Красноармійського РВУ КП "Компанія "Вода Донбасу"	2
18.	Великоновосілівський район – 4-го ступеня	33	ТОВ "Южное"	4
19.	Нікольський район 2-го ступеня		ХНО відсутні	2
20.	Добропільський район 3-го ступеня	34	Добропільська насосна станція Добропільського ВУВКГ КП "Компанія "Вода Донбасу"	2

№ з/п	Ступінь хімічної небезпеки АТО	№ з/п	Найменування хімічно небезпечного об'єкту	Ступінь хімічної небезпеки об'єкту
		35	Водозабір “Золотий колодязь” Добропільського ВУВКГ КП “Компанія “Вода Донбасу”	4
21.	Костянтинівський район - 1-го ступеня	36	Білокузьмінівська насосна станція Часів-Ярського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	3
		37	Клебан-Бикська насосна станція Часів-Ярського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	4
22.	Мангушський район 3-го ступеня	38	Станція біологічної очистки КП ВУ ВКГ “Маріупольський міськводоканал”	2
		39	Хлораторна 2-го підйому (Ялтинська ділянка) Маріупольського ВУ “Міськводоканал”	2
23.	Слов'янський район - 3-го ступеня	40	Насосна фільтрувальна станція № 2 сел. Донецьке Слов'янське РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	2
		41	Насосна фільтрувальна станція № 1 сел. Маяки Слов'янське РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	2
24.	Ясинуватський район - 1 ступеня	42	Красноармійська фільтрувальна станція Красноармійського РВУ КП “Компанія “Вода Донбасу”	3
25.		43	Аміакопровід “Укрхімтрансміак”	1

8.2 Радіаційна безпека

8.2.1 Стан радіоактивного забруднення території області

Перелік підприємств, установ та організацій Донецької області, які здійснюють діяльність з використанням джерел іонізуючого випромінювання (далі –ДІВ) на території, підконтрольній українській владі, наданий Головним управлінням державної служби України з надзвичайних ситуацій у Донецькій області (листом від 07.08.2020 № 5001-4761/5010).

Таблиця 8.2

Перелік підприємств, установ та організацій Донецької області, які здійснюють діяльність з використанням ДІВ станом на 01.01.2020

№ з/п	Назва підприємства, установи, організації	Місцезнаходження	Номер ліцензії та строки її дії	Кількість ДІВ, радіонуклід	Сумарна паспорта активність, Бк
м. Бахмут					
1	Публічне акціонерне товариство «Артемівський завод по обробці кольорових металів»	84500, м. Бахмут, вул. Кірова, буд. 42 00195452	ОВ № 050208 02.07.2010 - 14.08.2018	21/ Am-241	7,62*10 ¹¹ Бк
м. Вугледар					

№ з/п	Назва підприємства, установи, організації	Місцезнаходження	Номер ліцензії та строки її дії	Кількість ДІВ, радіонуклід	Сумарна паспорту активність, Бк
2	Державне підприємство «Шахтоуправління «Південно-донбаське № 1»	85670, м. Вугледар 34032308	ОВ № 050100 26.09.2012 - 26.09.2015	3/ Cs-137	1,28*10 ¹¹ Бк
м. Торецьк					
3	ВП «Шахта «Північна» Державне підприємство «Дзержинськвугілля»	85200, м. Торецьк, вул. 50 років Жовтня, 19 33839013	Ліцензія відсутня	10/ Cs-137	6,98*10 ¹¹ Бк
м. Добропілля					
4	Публічне акціонерне товариство «Донецька паливна енергетична компанія Октябрська центральна збагачувальна фабрика»	85043, м. Білицьке, вул. Красноармійська, 1 а 00176549	ОВ № 050256 15.12.2010 – 15.12.2015	1/ Am-241	1,4*10 ¹⁰ Бк
м. Краматорськ					
5	Комунальна лікувально-профілактична установа «Міський онкодиспансер м. Краматорська»	84307, м. Краматорськ, вул. Орджонікідзе, 31 21992649	ОВ № 050212 26.06.2013 – 26.06.2018	5 / Co-60	79,62*10 ¹³ Бк
6	Закрите акціонерне товариство «Новокраматорський машинобудівний завод»	84305, м. Краматорськ, вул. Орджонікідзе, 5 05763599	ОВ № 050263 19.01.2011 – 19.01.2016	1/ Cs-137	2,6*10 ¹¹ Бк
м. Покровськ					
7	Публічне акціонерне товариство «Шахтоуправління «Покровське»	85300, м. Покровськ, пл. Шибанкова, 1 А 13498562	ОВ № 050311 11.05.2014 - 11.05.2019	35/ Cs-137	85,4*10 ¹¹ Бк
8	Філія «Збагачувальна фабрика «Свято-Варваринська» ПрАТ «ДМЗ»	м. Красноармійськ	ОВ № 000378 30.11.2011 – 30.11.2016	28/ Cs-137 Am-241	6,71*10 ¹⁰ Бк
м. Маріуполь					
9	Публічне акціонерне товариство «Металургійний комбінат «Азовсталь»	87500, м. Маріуполь, вул. Лепорського, 1 00191158	ОВ № 050221 29.07.2010- 29.07.2020	110/ Cs-137 Am-241 Am/Be	9,3932*10 ¹² Бк
10	Приватне акціонерне товариство «Азовелектросталь»	87535, м. Маріуполь, пл. Машинобудівельників, 1, 25605170	ОВ № 050049 10.05.2012- 10.05.2018	4/ Co-60	10,4*10 ⁷ Бк
11	Публічне акціонерне товариство «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча»	87504, м. Маріуполь, вул. Левченка, 1 00191129	ОВ № 050549 02.07.2010 - 14.08.2018	16/ Cs-137 Am-241 Am/Be	34,4*10 ¹⁰ Бк
12	Приватна установа «Санаторій «Металург»	87525, Донецька обл., м. Маріуполь, Приморський бульвар, буд. 17	05.10.2011 – 05.10.2016	1/ Ra226	7,0*10 ⁸ Бк

№ з/п	Назва підприємства, установи, організації	Місцезнаходження	Номер ліцензії та строки її дії	Кількість ДІВ, радіонуклід	Сумарна паспортна активність, Бк
		25096509			
13	Комунальна лікувально-профілактична установа «Міський міжрайонний онкодиспансер м. Маріуполя»	87500, м. Маріуполь, пр. Миру, 80 01990708	ОВ № 050215 14.07.2010 – 14.07.2020	4/ Co60	6,26*10 ¹⁴ Бк
м. Слов'янськ					
14	Санаторій «Ювілейний»	м. Слов'янськ»	ОВ № 050019 25.07.2012 – 25.07.2020	1/ Ra226	9,03*10 ⁸ Бк
Покровський район					
15	Державне підприємство «Вугільна компанія «Краснолиманська»	85310, м. Родинське, вул. Степна, буд. 1 31599557	ОВ № 050148 13.02.2013 13.02.2016	28/ Cs-137 Am-241	7,829*10 ¹¹ Бк
Мар'їнський р-н					
16	Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕЛЕКТРОСТАЛЬ»	85612, Донецька область, м. Курахове, Мар'їнський р-н, Промислова зона, 70 32582387	ОВ № 050206 19.06.2013 – 19.06.2016	3/ Co60	9,9*10 ⁷ Бк

8.2.2 Поводження з радіоактивними відходами

На території Донецької області радіоактивні відходи (далі – РАВ) можуть утворюватися у суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії, які використовують радіонуклідні джерела іонізуючого випромінювання (далі – ДІВ) у закритому вигляді, які не підлягають подальшому використанню, та РАВ, які утворюються під час ліквідації наслідків можливих радіаційних аварій. До РАВ також можуть відноситись радіоактивні матеріали, що вилучаються з незаконного обігу, у тому числі – так звані «покинуті» ДІВ.

Станом на 01.01.2020 з 46 суб'єктів діяльності Донецької області, в результаті діяльності яких можуть утворюватися РАВ, під контролем української влади залишились 16, в тому числі 2 заклади, які мають високоактивні ДІВ I категорії. Зазначеними підприємствами використовуються 209 закритих радіонуклідних ДІВ.

У 2019 році Південно-східна інспекція Держатомрегулювання приймала участь в організації та проведенні 7-ої державної інвентаризації радіоактивних відходів, для чого делегувала до обласної інвентаризаційної комісії своїх представників і надала інформацію щодо підприємств, організацій та установ, діяльність яких пов'язана з використанням радіонуклідних ДІВ та утворенням радіоактивних відходів. Під час аналізу зведених звітів за результатами інвентаризації суб'єктів діяльності, які б мали радіоактивні відходи, не виявлено.

У рамках виконання вимог ст. 250 Податкового кодексу України, Південно-східною інспекцією Держатомрегулювання у 2019 році подавались до територіальних органів Державної фіскальної служби України переліки підприємств, установ, організацій, фізичних осіб – суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії, у результаті діяльності яких утворилися, утворюються або можуть утворитися радіоактивні відходи та які тимчасово зберігають такі відходи понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Щоквартально відповідальними спеціалістами Південно-східної інспекції Держатомрегулювання надавались пропозиції щодо погодження звітності ліцензіатів про фактичні обсяги радіоактивних відходів, утворених за базовий податковий (звітний) період, календарний квартал, та фактичні обсяги радіоактивних відходів, які зберігаються у виробника таких відходів, розміщеного на підконтрольній території, понад установлений особливими умовами ліцензії строк. Аналіз звітів засвідчив, що у жодного з ліцензіатів, розташованих на підконтрольній Україні території, у 2019 році не виникло податкових зобов'язань за утворення радіоактивних відходів та їх понаднормативне зберігання.

В рамках Проекту міжнародної технічної допомоги «Зняття з експлуатації опромінювальних установок та забезпечення безпечного зберігання джерел іонізуючого випромінювання», за сприяння Південно-східної інспекції Держатомрегулювання, забезпечено вилучення ДІВ, які не знаходились в експлуатації та використання яких в подальшому не передбачалось, у ДП «ТОРЕЦЬКВУГІЛЛЯ» для передачі їх на зберігання спеціалізованому підприємству по поводженню з радіоактивними відходами. Роботи виконувались спеціалістами ДП УДВП «ІЗОТОП». Загалом вилучено 14 ДІВ з радіонуклідом цезій-137 сумарною активністю 9,42х10¹¹ Бк.

Завдяки успішній реалізації зазначеного проекту у 2019 році позитивно вирішилось питання щодо стабілізації радіаційної обстановки у ПУ «САНАТОРІЙ МЕТАЛУРГ» (Донецька обл., м. Маріуполь), яке знаходилось у скрутному фінансовому становищі внаслідок ведення бойових дій на сході країни, та у якому з 2014 року знаходився на зберіганні генератор (барботер) радону типу Г2Р-РЗТК з радіонуклідом радій-226 активністю 7,0х10⁸ Бк. На теперішній час барботер вилучено та передано на тимчасове зберігання до сховища ДП «УДВП «ІЗОТОП».

Протягом 2019 року було зафіксовано 7 радіаційних інцидентів при здійсненні операцій з металобрухтом на території ПрАТ «МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «АЗОВСТАЛЬ», а саме: 5 випадків постачання на підприємства радіоактивно-забрудненого металобрухту та 2 випадки вилучення з металобрухту фрагментів технологічного обладнання, які мали ознаки радіоактивного матеріалу (цифрове табло діаметром 150 мм та 3 напівсфери діаметром приблизно 50 мм кожна). Джерелом іонізуючого випромінювання у всіх випадках представлене радіонуклідом радій-226. Всі

вилучені радіаційно–небезпечні об’єкти передані для тимчасового зберігання у сховище ДСП «Дніпропетровський ДМСК».

Також, у травні 2019 року співробітниками ВП «Шахта «Північна» ДП «Торецьквугілля» у телефонній розмові було повідомлено Південно-східну інспекцію Держатомрегулювання про виявлення у складському приміщенні 4-х об’єктів, які мали ознаки радіоактивного матеріалу, та не перебували на обліку підприємства. В ході розслідування обставин було встановлено, що виявлені об’єкти являють собою блоки біологічного захисту типу БГІ-75А, укомплектовані закритими ДІВ типу ГСs7.021.4 з радіонуклідом цезій-137, паспортною активністю одного джерела $6,1 \times 10^{10}$ Бк. Зазначені ДІВ було вилучено та перевезено до сховища ДП «УДВП «ІЗОТОП».

9. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

9.1 Структура та обсяги промислового виробництва

За підсумками 2019 року виробництво промислової продукції по області порівняно з 2018 роком збільшилось на 0,6 %.

За даними Міненерговугілля, у 2019 році вуглевидобувними підприємствами області, розташованими на території, підконтрольній українській владі, видобуто 11258,7 тис. тонн вугілля, що на 148,7 тис. тонн (на 1,3 %) більше ніж за 2018 рік.

Обсяг видобутку коксівного вугілля склав 5846,8 тис. тонн, що на 271,5 тис. тонн (на 4,9 %) більше, ніж за 2018 рік. Енергетичного вугілля видобуто 5411,8 тис. тонн, що на 122,9 тис. тонн (на 2,2 %) менше, ніж за 2018 рік.

За інформацією державних підприємств з видобутку вугілля, реалізація вугільної продукції у 2019 році склала 1398,7 тис. тонн, що на 19,1 тис. тонн (на 1,3 %) менше, ніж за 2018 рік. Вартість реалізованої вугільної продукції (без ПДВ) склала 2845,5 млн. грн. За вугільну продукцію підприємства отримали 2702,1 млн. грн.

Підприємства металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшили обсяги виробництва металевої продукції на 3,4 відс.

Підприємства з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшили обсяги виробництва продукції на 14,1 відс.

За 12 місяців 2019 року у натуральному виразі металургійними та коксохімічними підприємствами області вироблено:

Таблиця 9.1

Обсяги виробництва металургійними та коксохімічними підприємствами області у 2019 році (в натуральному виразі)

	2019 рік, тис. т	відс. до 2018 року
чавуну	8224,6	99,6
сталі	7636,7	94,6
прокату товарного	6982,7	95,5
коксу 6% вологості	5288,5	106,9

Таблиця 9.2

Індекси промислової продукції за основними видами діяльності (у відсотках)

	2019 р. до 2018 р.
Промисловість	100,6
Добувна та переробна промисловість	102,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	102,1
Переробна промисловість	102,0
з неї	
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	103,6
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	105,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	85,9
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	108,6
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	103,2
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	96,6
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	110,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	92,1

Таблиця 9.3

Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг), млн грн

	2018	2019	питома вага у загальному обсязі, %	
			2018	2019
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	160,6	170,2	0,1	0,1
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	186,1	242,9	0,1	0,1
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	31628,1	24025,0	10,1	8,5
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	2216,5	1809,6	0,7	0,6
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	136698,9	110029,1	43,8	38,8
машинобудування	13541,2	15144,5	4,3	5,3

9.2 Вплив на довкілля

9.2.1 Гірничодобувна промисловість

Розробка вугільних родовищ у Донбасі ведеться більш 200 років, протягом цього часу тут працювало понад 1000 шахт. Це створило велике навантаження і призвело до значного нагромадження негативних факторів, що впливають на навколишнє природне середовище. Вплив гірничих робіт на навколишнє середовище пов'язаний з багаторічним нераціональним використанням природних ресурсів із застосуванням застарілих технологій і характеризується наступним:

- активізацією деформацій земної поверхні, утворення провалів;
- зсувами зон активного газовиділення, неконтрольованим метановиділенням;
- порушенням гідрологічного режиму, підтопленням територій;
- забрудненням водного і повітряного басейнів,
- негативним впливом породних відвалів
- знищенням ґрунтового і рослинного покриву на територіях, значно більших, ніж земельні відводи підприємств.

Актуальною і гострою проблемою для Донецької області залишається негативний вплив на навколишнє природне середовище наслідків багаторічного інтенсивного видобутку вугілля і закриття у стислі терміни десятків глибоких нерентабельних шахт, діяльність яких призвела до незворотних змін у геологічному середовищі на великій території. Виробнича діяльність гірничодобувних підприємств призводить до погіршення екологічної ситуації в області.

На території Донецької області знаходиться половина вугільних підприємств України, які ліквідуються, це 37 шахт і 1 збагачувальна фабрика. На теперішній час переважна більшість цих підприємств (33 шахти та 1 збагачувальна фабрика) знаходяться на частині території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

До 2014 року заходи з ліквідації шахт здійснювалися державним підприємством «Донвуглереструктуризація». У 2014 році, відповідно до наказу Міністерства вугілля України від 15.05.2014 № 358, створено державне підприємство «Об'єднана компанія «Укрвуглереструктуризація».

Виконання природоохоронних заходів, передбачених проектами ліквідації, є проблемним питанням практично по всіх шахтах, що ліквідуються. Не виконуються в повному обсязі роботи з рекультивациі земель промислових майданчиків, озеленення відвалів породи та роботи з ліквідації ставків-відстійників, що обумовлено систематичним бюджетним недофінансуванням.

Також не вирішеним залишається питання правонаступників рекультивованих земельних ділянок промислових майданчиків разом із породними відвалами.

Під час підземної розробки корисних копалин виникає постійна потреба захисту гірничих виробок від затоплення підземними водами. З метою вирішення цього питання кожна шахта обладнується водовідливним комплексом, до якого входять водозбірник, насосна камера з водовідливними установками, напірні трубопроводи, що прокладаються по стовбуру до денної поверхні.

Державні шахти, що здійснюють видобуток вугілля на підконтрольній українській владі території області мають постійний водоприлив від 200 до 600 м³/год. кожна. Це: ДП «Селидіввугілля» - шахти 1-3 «Новгородівська», «Курахівська», «Котляревська», «Україна»; ДП «Мирноградвугілля» - шахти «Капітальна», «5/6», «Центральна»; ДП «Торецьквугілля» - шахти «Торецька», «Центральна»; ДП «ШУ «Південнодонбаське № 1»; ДП «Шахта ім. М. С. Сургая»; ДП «ВК «Краснолиманська».

Правила безпеки потребують наявності трьох однакових насосів (робочого, резервного і того, що знаходиться в ремонті), кожний з яких розраховується на відкачування за 20 годин добового нормального притоку шахти, тобто сумарна потужність обладнання повинна мати трикратний запас. Для головного водовідливу на шахтах застосовуються в основному відцентрові багатоступінчасті секційні насоси, що допускають вміст механічних домішок у воді (крупністю до 0,1-0,2 мм) до 0,1-0,2 % та здатні відкачувати до 300 м³/год. на висоту стовбуру до 600 м.

На поверхні шахтні води накопичуються у відстійниках та після хлорування і очистки спрямовуються до місцевої гідрологічної мережі.

Шахти, що знаходяться в стадії ліквідації або готуються до ліквідації у деяких випадках також повинні здійснювати відкачування води. Це пов'язано із запобіганням затопленню суміжних шахт і об'єктів, заболочуванню земної поверхні, порушенню гідрогеологічного режиму підземних вод. Вимоги правил безпеки для таких підприємств до водовідливного обладнання такі ж, як і на діючих шахтах. Це шахта «Нова» (м. Торецьк) та ДП «Шахта ім. Д. С. Коротченка» (м. Селидове).

Згідно зі скорегованим проектом ліквідації шахти № 2 «Новгородівська», з 01.10.2017 зупинено роботу та демонтовано обладнання підземного водовідливного комплексу шахти. Здійснюється затоплення гірничих виробок. Спостереження за рівнем водної поверхні здійснюється двічі на тиждень фахівцями ВП «Східна дирекція з ліквідації шахт» ДП «ОК «Укрвуглереструктуризація». Для запобігання перетоку води шахти № 2 «Новгородівська» в гірничі виробки діючої шахти 1/3 «Новгородівська» ДП «Селидіввугілля» передбачено будівництво гідроізолюючих перемичок. На даний час заходи не виконано. Натомість розроблено проект підсилення власного водовідливного комплексу (частково виконаний), на повну реалізацію якого не вистачає коштів. Критичний рівень води, що зумовить затоплення шахти № 2 «Новгородівська» та переток води у виробки шахти 1/3 «Новгородівська», становить +70,0 м.

Подальше затоплення шахти № 2 «Новгородівська» може призвести до збільшення водопритоку на ДП «Шахта ім. Д. С. Коротченка». В ситуації, що склалася, неможливо достовірно передбачити подальші наслідки затоплення шахт № 2 «Новгородівська» та ім. Д. С. Коротченка. Існує імовірність підтоплення підвальних приміщень житлових будинків м. Селидове у весняний період.

9.2.2 Металургійна промисловість

На металургійних підприємствах Донецької області реалізується широкомасштабна програма з модернізації та реконструкції виробництв, виведення з експлуатації морально і фізично застарілого обладнання, вдосконалення діючих і впровадження нових технологій.

Для зменшення екологічного навантаження на навколишнє середовище у м. Маріуполь металургійні підприємства впроваджують заходи щодо зменшення викидів у навколишнє середовище.

На металургійних підприємствах області у 2019 році впроваджувалися заходи з модернізації і реконструкції виробничих потужностей. Значні кошти спрямовувалися підприємствами на екологічні проекти, поточні капітальні ремонти, оновлення обладнання та освоєння нової продукції.

У ПрАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» у вересні 2019 року завершено реконструкцію доменної печі № 3 загальною вартістю майже 3,0 млрд. грн (інвестиції Групи Метінвест).

У ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» (конвертерний цех) у березні 2019 року введено в експлуатацію «Комплекс машини безперервного лиття заготовок №4». Створено 347 робочих місць. Загальна кошторисна вартість 3,5 млрд. грн (інвестиції Групи Метінвест).

У листопаді 2019 року у ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» завершено модернізацію листопрокатного цеху (ЛПЦ) 1700. Реконструкція стану дозволить поліпшити якість прокату і збільшити вагу рулонів з 13 до 25 тонн, що буде сприяти розширенню ринків збуту гарячекатаних рулонів. Загальні інвестиції Групи Метінвест у проект склали 110 млн.дол.США.

Також на підприємстві продовжується реалізація найбільшого екологічного проекту в Україні - масштабна реконструкція системи газоочищення аглофабрики. Перший и другий етапи реконструкції було виконано у 2019 році. В результаті реалізації другого етапу встановлені високоефективні циклони HURRICLON, а також виконано монтаж другого ступеня очистки – рукавних фільтрів з системою сіркоочистки на зонах спікання та охолодження агломашин №7-№9. На сьогодні реалізується третій етап проекту – будівництво та введення до експлуатації рукавних фільтрів на зоні охолодження агломашин №№1-6 та 10-12. Повна реалізація проекту дозволить скоротити викиди пилу в атмосферне повітря на 90 відс. До кінця 2020 року усі 12 агломашин будуть підключені до нових систем очистки.

Загальні інвестиції в реконструкцію аглофабрики складають 220 млн дол. США.

На меткомбінаті ім. Ілліча йде підготовка до будівництва сучасної повітрерозподільчої установки. Комплекс забезпечить потреби комбінату в кисні і азоті, необхідному для виробництва сталі, і знизить витрати енергоресурсів. Загальні інвестиції в будівництво комплексу складуть 78 млн доларів США.

Також на ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» завершено реалізацію екологічного проекту з будівництва сучасної газоочисної системи на доменній печі №3, що дозволить скоротити викиди в навколишнє середовище до європейських стандартів. У цей проект інвестовано близько 31 млн дол. Будівельні і монтажні роботи були розпочаті восени минулого року. На сьогоднішній день проходять фінішні операції з пуско-налагоджувальних робіт, і ця установка також вже почала свою діяльність в тестовому режимі.

9.2.3 Хімічна промисловість

У ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» (АКХЗ) значна увага приділяється охороні навколишнього середовища.

У 2019 році на коксохімічних підприємствах продовжувалося впровадження заходів з модернізації і реконструкції виробничих потужностей.

Основними напрямками розвитку ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» є заміна фізично зношеного обладнання. Найбільш значущими проектами з розвитку підприємства на 2021-2022 роки є:

- будівництво установки мокрого гасіння коксу з рампою в коксовому цеху №1;
- придбання і заміна фізично зношених коксових машин коксових цехів №№ 1-3;
- заміна первинного газового холодильника в цеху уловлювання №1 (1 шт.);
- заміна мехосвітлювача №2 в цеху уловлювання №2.

У 2020 році заплановано проведення наглядного аудиту для підтвердження відповідності вимогам міжнародного стандарту системи менеджменту якості ISO 9001:2015, а також впровадження міжнародних стандартів менеджменту охорони праці та охорони навколишнього середовища ISO 45001:2018 та ISO 14001:2015.

На підприємстві існує лабораторія захисту водного і повітряного басейнів, яка контролює якість очистки і рівень забруднення стічних вод. На новій сучасній пневматичній установці якісно проводиться відбір проб повітря на очисних установках і димових трубах. Це дозволяє зменшити затрати часу на проведення досліджень і збільшує ефективність роботи лабораторії з охорони навколишнього середовища.

10. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1 Тенденції розвитку сільського господарства

За 2019 рік індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з 2018 роком склав 117,3%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 126,3%, по господарствах населення – 105,9 %.

По галузі рослинництва по всіх категоріях господарств індекс склав 126,1%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 140,1%, по господарствах населення – 110,0%.

По галузі тваринництва індекс склав 101,0%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 103,8%, по господарствах населення – 96,7%.

10.2 Вплив на довкілля

10.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Під урожай сільськогосподарських культур 2019 року сільськогосподарськими підприємствами внесено 101,2 тис. тонн мінеральних добрив (у перерахунку на 100% поживних речовин), що на 31,3% більше ніж було внесено під урожай 2018 року.

Із загального обсягу внесених мінеральних добрив під зернові та зернобобові культури внесено 58,8 тис. тонн (під урожай 2018 року внесено – 40,9 тис. тонн) (у перерахунку на 100% поживних речовин); під технічні культури – 41,5 тис. тонн (під урожай 2018 року – 21,4 тис. тонн); під коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі – 0,35 тис. тонн (під урожай 2018 року – 0,38 тис. тонн).

В цілому по сільськогосподарських підприємствах області під урожай 2019 року, мінеральні добрива внесені на площі 592,5 тис. га, що на 2,3 тис. га більше площі, яку було удобрено під урожай 2018 року.

В розрахунку на 1 га уточненої посівної площі під урожай 2019 року внесено 152 кг поживних речовин (у 2018 році – цей показник дорівнював – 97 кг/га), що на 36,2% більше ніж було внесено під урожай 2018 року.

Органічні добрива під урожай 2019 року внесені в обсязі 906,7 тис. тонн (під урожай 2018 року – 637,8 тис. тонн), в тому числі: під зернові та зернобобові культури добрива внесені в обсязі 511,9 тис. тонн; під технічні культури – в обсязі 339,4 тис. тонн. При цьому на 1 га обробленої площі в середньому по області внесено 69,5 тонн (у 2018 році – 29,4 тонни); на 1 га уточненої посівної площі внесено 1,36 тонн (у 2018 році – 0,97 тонни).

Таблиця 10.1

*Внесення мінеральних добрив під урожай
сільськогосподарських культур¹ 2019 року*

	Площа, оброблена мінеральними добривами		Обсяг унесених мінеральних добрив (у поживних речовинах)		
	га	у % до уточненої посівної площі	усього, ц	у розрахунку на 1 га, кг	
Під посіви сільськогосподарських культур	592485,2	89,0	1012281,0	152	171
у тому числі під					
культури зернові та зернобобові	354320,6	93,2	588022,6	559	166
з них під					
пшеницю	277806,2	96,7	510271,1	178	184
кукурудзу на зерно	15796,3	89,3	12113,1	68	77
культури технічні	223462,9	84,4	414587,4	157	186
з них під					
сою	к	к	к	к	к
ріпак і кользу	30427,3	97,0	82763,8	264	272
соняшник	186586,1	82,7	327750,0	145	176
буряк цукровий	к	к	к	к	к
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	180,1	89,1	222,0	110	123
культури овочеві відкритого ґрунту, включаючи насінники та маточники	266,8	92,0	3237,7	1116	1214

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 гектарів сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 гектарів посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту та/або баштанними культурами.

Примітка. Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені

Таблиця 10.2

*Внесення органічних добрив під урожай
сільськогосподарських культур¹ 2019 року*

	Площа, оброблена органічними добривами		Обсяг унесених органічних добрив		
	га	у % до уточненої посівної площі	усього, т	у розрахунку на 1 га, кг	
Під посіви сільськогосподарських культур	13043,2	2,0	906722	1361	69517
у тому числі під					
культури зернові та зернобобові	6570,1	1,7	511850	1347	77906
з них під					
пшеницю	5036,7	1,8	405771	1412	80562

кукурудзу на зерно	953,4	5,4	48523	2743	50894
культури технічні	5023,0	1,9	339436	1283	67577
з них під					
сою	—	—	—	—	—
ріпак і кользу	к	к	к	к	к
соняшник	4315,3	1,9	288091	1277	66761
буряк цукровий	—	—	—	—	—
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	—	—	—	—	—
культури овочеві відкритого ґрунту, включаючи насінники та маточники	к	к	к	к	к

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 гектарів сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 гектарів посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту та/або баштаними культурами

Примітка. Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

10.2.2 Використання пестицидів

Всього, під урожай 2019 року, сільськогосподарськими підприємствами обсяг застосування пестицидів (в активній речовині) склав 635,2 тонн, в тому числі: під зернові та зернобобові культури внесено пестицидів в обсязі 250,2 тонн; під технічні культури – 373,8 тонн; коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі – 3,5 тонн.

При цьому, обсяг унесених пестицидів, під урожай сільськогосподарських культур 2019 року, склав: на 1 га уточненої посівної площі – 0,95 кг; на 1 га площі, обробленої пестицидами – 1,05 кг.

Таблиця 10.3

*Застосування пестицидів під урожай
сільськогосподарських культур¹ 2019 року*

	Площа, оброблена пестицидами		Обсяг унесених пестицидів (в активній речовині)		
	га	у % до уточненої посівної площі	усього, кг	у розрахунку на 1 га, кг	
				уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
1	2	3	4	5	6
Під посіви сільськогосподарських культур	608100,3	91,3	635191	0,954	1,045
у тому числі під					
культури зернові та зернобобові	350187,6	92,1	250209	0,658	0,714
з них під					
пшеницю	267967,7	93,3	170089	0,592	0,635
кукурудзу на зерно	16046,8	90,7	26272	1,485	1,637
1	2	3	4	5	6
культури технічні	243094,6	91,9	373834	1,413	1,538

з них під					
сою	к	к	к	к	к
ріпак і кользу	30512,3	97,2	42660	1,359	1,398
соняшник	205802,7	91,2	327141	1,45	1,59
буряк цукровий	—	—	—	—	—
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	183,1	90,6	541	2,677	2,955
культури овочеві відкритого ґрунту, включаючи насінники та маточники	274,8	94,7	2909	10,026	10,586

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 гектарів сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 гектарів посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту та/або баштаними культурами

Примітка. Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

10.2.3 Тенденції в тваринництві

За 2019 рік по всіх категоріях господарств області реалізовано на забій в живій вазі - 119,2 тис. тонн, що складає 99% до рівня минулого року, валове виробництво молока – 173,6 тис. тонн (94%), яєць – 889,8 млн штук (128%).

Станом на 01.01.2020 по всіх категоріях господарств області утримувалося великої рогатої худоби – 55,3 тис. голів (93%), в тому числі корів – 29,3 тис. голів (92%), свиней – 454,6 тис. голів (100%), овець та кіз – 35,5 тис. голів (88%), птиці всіх видів – 6104,9 тис. голів (119%).

11. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1 Структура виробництва та використання енергії

Таблиця 11.1

Динаміка використання паливно-енергетичних ресурсів

	2000	2014	2015	2016*	2017*	2018*	2019*
Споживання електроенергії млн кВт год (вся територія)	18535,4		20829,6	11916,421	11468,581	12241,639	9102,257
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	-		112,4	64,3	61,9	66,1	50,0

*територія, підконтрольна українській владі

11.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

У 2019 році в області використано палива на 1743,5 тис. т у. п. менше, ніж у попередньому році, у т.ч. природного газу – 152,42 млн м³, вугілля – 1357,9 тис. т, але збільшилося споживання нафтопродуктів – 12,21 тис. т.

Зменшилося споживання теплоенергії на 652,3 тис. Гкал та збільшилося споживання електроенергії на 623,71 млн кВт. год.

Таблиця 11.2

Використання електроенергії¹

(тис. кВт·год)

	2019 р.
Обсяг використаної електроенергії – усього	9102257,1
у тому числі	
витрати на виробництво продукції (виконання робіт)	7261595,5
витрати на власні потреби енергогенеруючих підприємств (установок)	1565751,9
витрати електроенергії гідроакumuлюючої електростанції на заряд	–
витрати електроенергії в системах охолодження	10378,0

¹ Використання енергії на виробничо-експлуатаційні та господарські потреби підприємств без урахування обсягів, відпущених населенню.

Таблиця 11.3

Використання теплоенергії¹

(Гкал)

	2019 рік
Обсяг використаної теплоенергії – усього	5159399,1
у тому числі	
витрати на виробництво продукції (виконання робіт)	2844234,7
витрати на власні потреби енергогенеруючих підприємств (установок)	1889068,3

¹ Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження

Таблиця 11.4

Використання окремих видів палива ¹

	2019 рік
Усього, т умовного палива	20931003,2
Вугілля кам'яне, т	15846480,4
Кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, т	3828878,3
Газ природний, тис. м ³	19187456,8
Доменний газ, отриманий як попутний продукт у доменних печах, тис. м ³	14488582,3
Коксовий газ, отриманий як попутний продукт, тис. м ³	3496007,3
Бензин моторний, т	1798846,0
Газойлі (паливо дизельне), т	8830677,0
Мазути паливні важкі, т	к
Дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші, т	52521,1
Оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, т	211436,4
Пропан і бутан скраплені, т	к
Бітум нафтовий (уключаючи сланцевий), т	881,6
Присадки, т	17110,0
Дрова для опалення, м ³ щільних	48679,6
	15206,4
	68,7
	37075,9

¹ Дані підприємств, організацій та установ про використання палива на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби з урахуванням обсягів, реалізованих населенню, та роздрібного продажу через автозаправні станції.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Таблиця 11.5

Використання основних видів палива
за видами економічної діяльності у 2019 році¹

	Витрачено т умовного палива	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне, т	газ природний, тис. м ³	бензин моторний, т	газойлі (паливо дизельне), т
Усього	19187456,8	14488582,3	1798846,0	52521,1	211436,4
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	91494,8	597,6	к	3574,1	45792,7
Промисловість	18742768,7	14457212,1	1779242,2	5514,7	62834,4
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	238427,8	231452,1	22479,7	1176,1	22339,0
переробна промисловість	11921278,2	6816476,1	989664,1	2088,9	34970,2
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого	6574110,4	7406893,6	766119,5	1374,1	2724,6

	Витрачено т умовного палива	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне, т	газ природний, тис. м ³	бензин моторний, т	газойлі (паливо дизельне), т
повітря					
водопостачання; каналізація, поводження з відходами	8952,3	2390,3	978,9	875,6	2800,6
Будівництво	48530,2	к	440,0	2558,2	16624,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	147555,2	к	448,7	33551,1	20422,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	107576,3	4073,4	8515,9	2303,5	58973,8
Операції з нерухомим майном	4990,9	к	915,5	186,8	к
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	23376,4	14702,8	1757,7	2336,1	1899,0
Освіта	6283,4	5684,0	734,6	189,4	174,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	8616,9	4801,5	1260,3	1227,1	964,0
Інші види діяльності	6264,0	1286,4	к	1080,1	к

¹ Дані підприємств, організацій та установ про використання палива на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби з урахуванням обсягів, реалізованих населенню, та роздрібного продажу через автозаправні станції.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

11.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля

Електроенергетична галузь Донецької області є базовою в економіці, від її функціонування залежить ефективність роботи промислового комплексу та забезпечення необхідних умов для соціально-побутового сектору.

Енергетична промисловість області представлена 5 тепловими електростанціями (Вуглегірською ТЕС ПАТ «Центренерго», Курахівською та Зуївською ТЕС ТОВ «ДТЕК Східенерго», Слов'янською та Старобешівською ТЕС ПАТ «Донбасенерго»), з яких 3 ТЕС знаходяться на підконтрольній українській владі території (Курахівська, Вуглегірська та Слов'янська ТЕС). Теплові електростанції працюють на вугіллі та являються значним джерелом забруднення природного середовища.

Генеруючі компанії області приділяють особливу увагу питанням екології, здійснюють технічне переоснащення та оптимізацію виробничих потужностей. Це дозволяє продовжити термін служби обладнання, знизити

питомі витрати палива і привести обладнання у відповідність з європейськими екологічними стандартами.

Компанія ТОВ «ДТЕК Східенерго» виконує вузлову реконструкцію енергоблоків з впровадженням сучасної автоматизованої системи управління технологічними процесами, модернізацію електрофільтрів.

У травні 2015 року ДТЕК Курахівська ТЕС (ТОВ «ДТЕК Східенерго») завершила модернізацію енергоблоку №9, який відпрацював з енергосистемою з 1975 року 237374 години і вимагав виведення з експлуатації з наступною консервацією. Після проведення необхідних гарантійних випробувань протягом 2015 року Державна архітектурно-будівельна комісія підтвердила успішний результат реконструкції і видала Сертифікат про готовність енергоблоку для експлуатації.

Реконструкція проводилася протягом 2014-2015 рр., її вартість становила понад 600 млн грн

В результаті випробувань енергоблок №9 підтвердив досягнуті заплановані проектом реконструкції показники: продовжено термін експлуатації енергоблоку не менше ніж на 15 років, збільшена потужність енергоблоку з 210 до 225 МВт, розширено діапазон маневреності з 80 МВт до 100 МВт, більш ніж в 40 разів від вихідних зменшено викиди вугільної золи в атмосферу.

У ході реконструкції на енергоблоці № 9 встановлена сучасна автоматизована система управління технологічними процесами (АСУ ТП). Крім того, на енергоблоці встановлена система автоматичного моніторингу валових шкідливих викидів в атмосферу, в постійному режимі, підтверджуюча викиди по блоку (це обов'язкова умова для відповідності Директиві ЄС / 2001/80).

Також ПАТ «Донбасенерго» проводить технічне переоснащення та комплексну реконструкцію основних вузлів енергоблоків, модернізацію існуючих систем газоочищення, яка включає встановлення сучасних електрофільтрів.

У 2013-2015 рр. проведено 1 та 2 чергу реконструкції енергоблоку № 7 Слов'янської ТЕС ПАТ «Донбасенерго» потужністю 800 МВт. В рамках реконструкції блоку модернізовано корпус 7А та 7Б котлоагрегату. Виконано заміну основних елементів котлоагрегату, також побудовано електрофільтр 7А, який дозволяє довести викиди пилу в повітря до мінімального значення, крім того реконструйовано 1 та 3 парові панельні сушарки пилоприготувального цеху з установкою нових валів.

В 2021-2022 р.р. ПАТ «Донбасенерго» планує проводити 3 етап реконструкції енергоблоку, яка включає реконструкцію турбоагрегату та будівництво електрофільтру 7Б та інше.

Реалізація проекту реконструкції енергоблоку №7 Слов'янської ТЕС ПАТ «Донбасенерго» вже дозволила збільшити діапазон регулювання навантаження, підвищити надійність, економічність блоку, знизити питомі витрати палива. Остаточна модернізація призведе виробництво електроенергії у відповідність до стандартів європейської мережі системних операторів передачі

електроенергії.

На сьогодні не вирішене питання щодо фінансування наймасштабнішого в Україні проекту реконструкції енергоблоку № 6 Слов'янської ТЕС ПАТ «Донбасенерго». Проект був розпочатий у 2014 році, погоджений Кабінетом Міністрів України та передбачає будівництво двох надсучасних енергоблоків з досягненням всіх кінцевих нормативних екологічних показників відповідно до нових вимог Директив ЄС. Реалізація проекту дозволить покращити економічне, екологічне та соціальне становище регіону, створити нові робочі місця як на період будівництва, так і на період експлуатації. На сьогодні укладено контракт генерального підряду щодо будівництва енергоблоків з китайською компанією на 19 млрд грн. Тривають перемовини з китайським банком щодо кредитування та триває робота з отримання державної гарантії Уряду.

11.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

В області використовується і потенціал нетрадиційних джерел енергії таких, як енергія вітру, відходів сільськогосподарського виробництва, біомаси, доменних та коксових газів.

Використання нетрадиційних джерел енергії дозволило зекономити за 2019 рік в області 7,92 тис. т у.п., у т.ч. електроенергії – 16,97 млн кВт /год, теплоенергії – 13,96 тис. Гкал.

12. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1 Транспортна мережа Донецької області

Транспорт є важливим чинником формування територіальної структури господарства. Він може прискорювати або ж затримувати процес територіальної концентрації промислових підприємств у певних господарських центрах, забезпечувати нормальне функціонування різних елементів їх територіальної організації в промислових комплексах.

Залізничний транспорт

Кабінетом Міністрів України 25 листопада 2015 року погоджено пропозицію Міністерства інфраструктури щодо утворення публічним акціонерним товариством «Українська залізниця» регіональної філії «Донецька залізниця».

Відповідно до Закону України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» від 23.02.2012 № 442-6 (далі - Закон) та постанови Кабінету Міністрів України від

25.06.2014 № 200 «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» на базі Державної адміністрації залізничного транспорту та підприємств і установ залізничного транспорту загального користування, які реорганізуються шляхом злиття, згідно з додатком 1 до постанови № 200, з 01 грудня 2015 року утворено ПАТ «Укрзалізниця». Також з 01 грудня 2015 року ДП «Донецька залізниця» реорганізована у регіональну філію «Донецька залізниця» публічного акціонерного товариства «Українська залізниця».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 938 «Про деякі питання акціонерного товариства «Українська залізниця», форму власності ПАТ «Укрзалізниця» змінено та реорганізовано в АТ «Укрзалізниця» (далі - Товариство).

На теперішній час регіональна філія «Донецька залізниця» АТ «Укрзалізниця» є складовою частиною Товариства і забезпечує стале функціонування системи централізованого управління залізничними перевезеннями у регіоні та подальше ефективне використання у складі Товариства майнового комплексу, який належав ДП «Донецька залізниця». Філія розташована на території Донецької, Луганської, частково Дніпропетровської, Запорізької та Харківської областей.

За характером вантажної роботи Філія є навантажувально-вивантажувальною. Основними вантажами є вугілля, флюси, чорні метали, кокс, вироби металургійного комплексу, сіль та ін.

Загальна середньооблікова чисельність працівників складає 19285 чоловік, із них на території, підконтрольній Українській владі – 19251 чоловік (Донецька дирекція залізничних перевезень – 27 чоловік, Луганська дирекція залізничних перевезень – 7 чоловік).

Облікова чисельність працівників регіональної філії склала 20162 чоловік (на території, підконтрольній Українській владі).

Регіональна філія «Донецька залізниця» є головним видом транспорту в регіоні. Станом на 01.07.2019 оформлено та укладено 484 Єдиних договорів про надання послуг. Крупними підприємствами є:

- ПрАТ «ММК імені Ілліча»;
- ПрАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»;
- ПрАТ «НКМЗ»;
- ДП «АРТЕМСІЛЬ»;
- ПАТ «ЕНЕРГОМАШСПЕЦСТАЛЬ».

Філія має 7 стикових пунктів з іншими філіями АТ «Укрзалізниця», 1 міждержавний стик (станція Лантратівка філії «Донецька залізниця» - станція Вистріл Південно-Східної залізниці РЖД), обслуговує Маріупольський морський порт.

На теперішній час до складу Філії входять 116 роздільних пунктів: 105 станцій, 4 блок-постів, 4 колійних поста, 3 роз'їзда.

Також до складу Філії входять: 5 локомотивних, 6 вагонних депо, 2 моторвагонних депо; 7 дистанцій колії; 6 дистанцій сигналізації та зв'язку;

5 дистанцій електропостачання; 1 колійна машинна станція; Бахмутська автобаза, Авдіївський експериментальний завод. Структурні підрозділи підприємства підпорядковуються структурним підрозділам службам Філії.

Експлуатаційна довжина головних колій – 1616,7 км, у тому числі експлуатаційна довжина електрифікованих колій – 643,124 км. Розгорнута довжина головних колій – 2416,2 км. Розгорнута довжина станційних колій – 1313,8 км, розгорнута довжина під'їзних колій – 155,4 км.

На балансі регіональної філії знаходиться 332 залізничний переїзд, із них 206 з автобусним рухом.

Пристроями електричної централізації стрілок та сигналів обладнаний 91 роздільний пункт (залізнична станція, роз'їзд, колійний пост, блок-пост, парк станції); 30 роздільних пунктів обладнані ключовою залежністю стрілок та сигналів.

Автоблокуванням обладнано 815,5 км ділянок залізничної колії.

Поїзним радіозв'язком охоплено 1757 км експлуатаційної довжини залізничних колій.

У Філії створено Єдиний центр управління перевезеннями у складі п'яти диспетчерських дільниць, які були введені у дію:

- Сватівська з 10.03.2016;
- Лиманська з 14.03.2016;
- Лозовська з 21.03.2016;
- Маріупольська з 24.03.2016;
- Покровська з 29.03.2016.

До складу Філії входять 11 вокзалів:

7 вокзалів – 2-го класу, а саме: ЛВОК Лиман, ЛВОК Бахмут, ЛВОК Слов'янськ, ЛВОК Краматорськ, ЛВОК Костянтинівка, ЛВОК Маріуполь, ЛВОК Покровськ. 4 вокзали – 3-го класу: ЛВОК Рубіжне, ЛВОК Лисичанськ, ЛВОК Попасна, ЛВОК Волноваха.

У далекому сполученні пасажирів обслуговують на 29 станціях і 11 вокзалах, у т.ч по Донецькій області – 41 квиткова каса, по Луганській області – 16 квиткових кас, по Харківській області – 3 квиткових каси та по Дніпропетровській області – 2 квиткові каси. У приміському сполученні пасажирів обслуговують 58 кас, у т.ч по Донецькій області – 37 квиткових кас, по Луганській області – 13 квиткових кас, по Харківській області – 5 квиткових кас, по Запорізькій області - 1 квиткова каса, по Дніпропетровській області — 2 квиткові каси.

На балансі структурного підрозділу «Служба вагонного господарства» регіональної філії «Донецька залізниця» АТ «Укрзалізниця» обліковується 1252 вагонів, з яких 701 вагони знаходяться у робочому парку, 462 вагонів знаходяться у неробочому парку (із них 3 платформи, 2 цистерни, 452 ПВ, 5 інші) та потребують проведення планових та поточних видів ремонту, 89 вагонів виключені з інвентарного парку (82 ПВ, 7 цистерни – цементовози).

На балансі локомотивних депо знаходиться тяговий рухомий склад (локомотиви) наступних серій:

- тепловози ЧМЕЗ – 175 од., 2ТЕ116 – 46 од., ТЕМ18ДМ – 1од.;
- електровози ВЛ8 – 95 од., ДЕ1 – 20 од., 2ЕЛ4 – 4 од.

Таблиця 12.1

Інформація по локомотивним депо регіональної філії

ТЧ-1 Лиман

Серія ТРС	На балансі	ТРС у справному стані	ТРС, які потребують ремонту	Знаходяться у ремонті
ВЛ8	63	40	23	0
ДЕ1	20	6	13	1
2ЕЛ4	4	2	1	1

Таблиця 12.2

Інформація по локомотивним депо регіональної філії

ТЧ-2 Слов'янськ

Серія ТРС	На балансі	ТРС у справному стані	ТРС, які потребують ремонту	Знаходяться у ремонті
ЧМЕЗ	67	49	16	2
ТЕМ18ДМ	1	1	0	0

Таблиця 12.3

Інформація по локомотивним депо регіональної філії

ТЧ-4 Покровськ

Серія ТРС	На балансі	ТРС у справному стані	ТРС, які потребують ремонту	Знаходяться у ремонті
2ТЕ116	11	6	3	2
ЧМЕЗ	43	28	12	3

Таблиця 12.4

Інформація по локомотивним депо регіональної філії

ТЧ-6 Попасна

Серія ТРС	На балансі	ТРС у справному стані	ТРС, які потребують ремонту	Знаходяться у ремонті
2ТЕ116	19	8,5	8,5	2
ЧМЕЗ	35	17	18	0

Таблиця 12.5

Інформація по локомотивним депо регіональної філії

ТЧ-17 Волноваха

Серія ТРС	На балансі	ТРС у справному стані	ТРС, які потребують ремонту	Знаходяться у ремонті
2ТЕ116	16	11	4	1
ЧМЕЗ	30	20	6	4
ВЛ8	32	28	4	0

Автомобільний транспорт

Мережа внутрішньообласних автобусних маршрутів загального користування представлена 210 міськими, 61 міжміськими та 127 приміськими маршрутами. Загальна кількість автобусів, які задіяні перевізниками на маршрутах області, - більше, ніж 1000 од.

Діюча мережа забезпечує потреби пасажирів у транспортному сполученні на внутрішньообласних приміських та міжміських автомобільних маршрутах загального користування, які зв'язують всі населені пункти області.

Найбільшим попитом користуються маршрути, які зв'язують найбільш населені, або найбільш віддалені від центру, населені пункти області: «Маріуполь – Святогірськ», «Маріуполь – Бахмут», «Покровськ – Бахмут», «Слов'янськ – Покровськ», «Краматорськ – Бахмут» та інші.

Обсяг перевезених вантажів у Донецькій області, без урахування частини частини тимчасово окупованої території, в 2019 році склав 92533,4 тис.т. Кількість перевезених пасажирів автомобільним транспортом у 2019 році – 79996,1 тис. пасажирів.

12.1.1 Обсяги транспортних перевезень

Таблиця 12.6

Обсяг перевезених вантажів за видами транспорту

(тис.т)

	Залізничний ¹	Морський	Автомобільний ²	Авіаційний ³
2019	42921,1	113,9	92533,4	–

¹ Обсяг відправлених вантажів, за даними регіональної філії "Донецька залізниця" АТ "Укрзалізниця".

² З урахуванням перевезень, виконаних для власних потреб та урахуванням комерційних вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

³ За даними Державної авіаційної служби України.

Таблиця 12.7

Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту

(тис.)

	Залізничний ¹	Автомобільний (автобуси) ²	Авіаційний ³	Трамвайний	Тролейбусний
2019	4828,6	79996,1	–	24627,9	60224,7

¹ Кількість відправлених пасажирів, за даними АТ "Укрзалізниця"

² З урахуванням пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями

³ За даними Державної авіаційної служби України

13. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

13.1 Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства

У відповідності до статті 3 Закону України № 1669-VII від 02.09.2014 (зі змінами) «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» органам і посадовим особам, уповноваженим законами здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, забороняється у період та на території проведення антитерористичної операції здійснювати державний нагляд у сфері господарської діяльності, крім позапланових перевірок суб'єктів господарювання, що відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України критеріїв оцінки ступеня ризику від провадження господарської діяльності віднесені до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику.

За 2019 рік Держекоінспекцією у Донецькій області було здійснено 529 перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства (що на 26% більше, ніж у 2018 році), у тому числі 238 планово та 291 позапланово. Кількість перевірених об'єктів державного нагляду – 169, у тому числі 72 планово та 190 позапланово. Загальна кількість складених актів перевірок – 261.

По фактах порушень вимог природоохоронного законодавства протягом 2019 року:

- пред'явлено 63 претензії, позовів та збитків (майже у двічі більше, ніж у 2018 році) на суму 2 млн. 358,075 тис.грн;
- сума стягнення за 39 претензіями, позовами та збитками складає 516,738 тис.грн, що у 9,7 разів більше, ніж у попередньому році;
- складено протоколів – 1369 (в 1,6 разів більше, ніж у 2018 році), у тому числі передано для розгляду у судові органи – 9; притягнуто до адміністративної відповідальності посадових осіб і громадян – 1360;
- загальна сума накладених штрафів 154,292 тис.грн (на 20% більше, ніж у 2018 році), сума стягнутих штрафів, які підтверджені платіжними документами, складає 154,445 тис.грн (на 37 % більше, ніж у 2018 році);
- передано в правоохоронні органи 81 матеріал (на 45% більше, ніж у 2018 році), у тому числі з ознаками кримінального правопорушення 58. Відкрито 1 кримінальне провадження.

Протягом 12 місяців 2019 року Держекоінспекція у Донецькій області отримала 153 запити від правоохоронних органів (35 звернень від органів прокуратури; 117 – від органів Національної поліції України, 1 звернення від СБУ), в тому числі:

- 139 запитів щодо надання інформації;
- 14 вимог щодо проведення перевірок об'єктів державного нагляду.

На доручення правоохоронних органів Держекоінспекція у Донецькій області надавала відповіді на запрошувану інформацію у визначені законодавством терміни. На вимогу правоохоронних органів понад плану протягом 2019 року державні інспектори залучались у якості фахівців для надання пояснень при здійсненні слідчих дій з виїздом на місця на 14 об'єктах державного нагляду (контролю). За результатами цих виїздів розраховані та передані до правоохоронних органів 79 розрахунків збитків (на 41 % більше, ніж у 2018 році) на суму 21 млн 414,547 тис.грн.

Інформація про роботу зі зверненнями громадян за 2019 рік

Протягом 2019 року до Державної екологічної інспекції у Донецькій області надійшло 639 звернень громадян (у 2,4 рази більше, ніж у 2018 році), у тому числі 31 колективне звернення загальною кількістю громадян – 1957. Безпосередньо від громадян надійшло – 419 звернень, через органи влади – 109, в тому числі одне звернення через КМУ (Офіс Президента України), через уповноважену особу – 4 звернення, від громадян на особистому прийомі – 0, від інших органів, установ, організацій – 107.

За зверненнями фізичних осіб позапланово перевірені 33 об'єкти державного нагляду, що на 35% більше, ніж у 2018 році. Наприклад, громадянка Пархоменко Г.А. звернулася до Інспекції з приводу різкого неприємного запаху, який утворюється внаслідок виробничої діяльності ТОВ «АТОПАЗ». Інспекція звернулася листом до Міністерства екології та природних ресурсів України для отримання погодження на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) ТОВ «АТОПАЗ», про що було поінформовано заявницю. За результатами перевірки складено Акт №02-92 від 02.04.2019 та видано обов'язковий до виконання припис щодо усунення виявлених порушень природоохоронного законодавства. За виявлені правопорушення в сфері атмосферного повітря та поводження з відходами до адміністративної відповідальності притягнуто 3 посадових осіб даного підприємства за ст.78 ч.1 та ст.82¹ ч.1 КУпАП.

Контроль за охороною атмосферного повітря

Основними забруднювачами атмосферного повітря в області залишаються підприємства вугільної промисловості, металургії та підприємства – виробники електроенергії.

Однією з основних причин збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування, що не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Протягом 12 місяців 2019 року Державною екологічною інспекцією у Донецькій області було здійснено 79 перевірок дотримання суб'єктами

господарювання та органами виконавчої влади вимог природоохоронного законодавства з охорони атмосферного повітря. Планових перевірок протягом звітного періоду було здійснено - 37, позапланових – 42.

Перевірено 17 підприємств з високим ступенем ризику:

1. ПМ ВВП «Протех» - планово та позапланово
2. ПрАТ «НКМЗ» – позапланово
3. ТОВ «ЕВО ПРО» - позапланово (двічі)
4. ТОВ «Хлібний смак» - позапланово
5. Святогірська дільниця ВО ОКП «Донецьктеплокомуненерго» «Слов'янськтепломережа» - позапланово (двічі)
6. ТОВ "Гірничі машини-Дружківський машинобудівний завод" – позапланово
7. ТОВ «Українські конструкції» - позапланово
8. ТОВ «Мегатекс» - позапланово
9. ТОВ «АТОПАЗ» - позапланово (двічі)
10. ТОВ «Донбаскераміка» - позапланово
11. КП «Фірма «Азовбудматеріали» - позапланово
12. Костянтинівське ВУ ВКГ- позапланово
13. ТОВ «Маяк» (двічі) - позапланово
14. ТОВ «Слов'янська хохлушка» - позапланово
15. ДП «Ілліч-Агро-Донбас» - позапланово
16. ПС ДРБВП ТДВ "Облдоррембуд" - позапланово
17. ПАТ "Часівоярський вогнетривкий комбінат"- позапланово

До адміністративної відповідальності притягнуто 235 посадових осіб із накладенням штрафу на загальну суму 20,332 тис.грн, стягнуто 20,298 тис.грн

Найбільш вагомими порушеннями повітряноохоронного законодавства на території Донецької області у звітному періоді були:

- порушення порядку здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;
- порушення правил експлуатації споруд, устаткування, апаратури для очищення викидів в атмосферу;
- невиконання умов дозволу щодо дотримання встановлених нормативів гранично допустимого викиду.
- Порушення порядку здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферу (43).

Важливими напрямками діяльності інспекції є постійний контроль за наявністю у суб'єктів господарювання та установ дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, а також виконання підприємствами умов наданих дозволів на викиди.

Інспекцією проводиться робота з контролю вимог, передбачених дозволами на викиди, та дотримання встановлених нормативів викидів.

За викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу до адміністративної відповідальності за ст. 78 ч.1 КУпАП притягнуто 5 посадових

осіб органів місцевого самоврядування, накладено стягнення в сумі 0,425 тис.грн:

1. У Нікольській селищній раді Нікольського району встановлене порушення: викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря від твердопаливного котла DTM-turbo КОТ – 50 Т, розташованого у приміщенні адмінбудівлі ради, здійснюється без дозволу, виданого спеціально уповноваженим органом виконавчої влади.

2. У Костянтинівській міській раді: викиди забруднюючих речовин від котелень навчальних закладів управління освіти здійснюються без дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

3. За результатами перевірки Добропільської РДА встановлено здійснення викидів забруднюючих речовин від закладів освіти без дозволу.

4. У ході проведеної планової перевірки Новоекономічної селищної ради встановлено, що експлуатація твердопаливних котлів у Новоекономічній ЗОШ І-ІІІ ступеня та дошкільному начальному закладі здійснюється без дозволу (оштрафовано 2 посадові особи).

Встановлено 2 факти наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) за додержанням суб'єктами господарювання вимог природоохоронного законодавства (наказ Держекоінспекції України № 368 від 18.12.2018р.).

1. При проведенні позапланової перевірки ТОВ «АТОПАЗ» виявлено 1 невраховане джерело викиду забруднюючих речовин - труба з резервуара для зберігання барди, розташованої в будівлі цеху № 5 ТОВ «АТОПАЗ». Викид забруднюючих речовин від ємності з бардою здійснюється без дозволу. За ст. 78 КУпроАП було притягнуто 1 посадову особу ТОВ «АТОПАЗ». Сума штрафу склала 0,136 тис.грн Сплачено добровільно.

2. Під час проведення позапланової перевірки ТОВ «Маяк» встановлено, що викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів (світлоаераційні ліхтарі будівлі свинарника; ємність для зберігання сухого посліду) здійснюються без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади. Відповідальну посадову особу притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 78 ч. 1 КУпАП. Сума штрафу склала 0,136 тис.грн

Крім того:

15 протоколів за ст.78 ч.1 КУпАП були складені в ході комісійних обстежень за зверненнями громадян до Маріупольської та Краматорської міських рад, у яких приймали участь представники Інспекції, а також при проведенні перевірки тверджень за зверненнями громадян у випадку, коли діяльність суб'єкту господарювання не відноситься до високого ступеню ризику. Інспекція звернула увагу вищевказаних посадових осіб на виконання вимог ст.ст. 10, 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» та ст. 51 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» щодо порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу.

13 посадових осіб притягнуті до адміністративної відповідальності за ст.78 ч.1 КУпАП за не здійснення інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів забруднюючих речовин пересувних джерел по управлінню освіти Костянтинівської міської ради, Костянтинівському міському відділу культури, Бердянській сільській раді Мангушського району, Новоекономічній селищній раді та інші. Оштрафовані на суму 1,105 тис.грн

Також, 2 посадові особи Костянтинівської РДА та Білозерської міської ради притягнуті до адміністративної відповідальності за ст.78 ч.1 КУпАП за спалювання сміття. Штраф – 0,085 тис.грн

- Невиконання умов дозволу щодо дотримання встановлених нормативів гранично допустимого викиду.Складено 6 протоколів:

Під час проведення планового заходу державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства у сфері охорони атмосферного повітря Приватним малим виробничо-впроваджувальним підприємством «Протех» (ПМ ВВП «Протех») встановлено, що не виконуються умови для неорганізованих джерел викидів, а саме: до обладнання та споруд не забезпечена герметизація роздавальних пістолетів з горловини паливного баку автомобілів, які повинні забезпечуватися спеціальною ущільнювальною шайбою з еластичного матеріалу.

За ч.1 ст.78 КУпАП (не виконання умов, встановлених у дозволі) до адміністративної відповідальності із накладенням штрафу на 0,085 тис.грн притягнуто посадову особу підприємства. Штраф сплачено.

Також, за недодержання вимог, передбачених діючим дозволом на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, до адміністративної відповідальності за ст.78ч1 КУпАП із накладенням штрафу на 0,085 тис.грн грн притягнуто посадову особу Святогірської дільниці ВО ОКП «Донецьктеплокомуненерго» «Слов'янськтепломережа»

Під час проведення планового заходу державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства у сфері охорони атмосферного повітря Добропільською міською радою за недодержання вимог, передбачених діючим дозволом на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря до адміністративної відповідальності за ч.1 ст.78 КУпАП із накладенням штрафу на 0,085 тис.грн на кожного притягнуто 2 посадові особи.

Під час проведення перевірки КП «Фірма «Азовбудматеріали» за колективним зверненням фізичних осіб за погодженням Міністерства екології та природних ресурсів України від 03.07.2019 № 5/4.1-11/7145-19 встановлено, що вимоги, передбачені стандартами та нормативами екологічної безпеки у галузі охорони атмосферного повітря, дозволами на викиди забруднюючих речовин, підприємством не виконуються, у т.ч. контроль за дотриманням встановлених гранично-допустимих викидів забруднюючих речовин відповідно до затвердженого переліку заходів діючого дозволу на викиди не здійснюється. До адмінвідповідальності за ч.1 ст.78 КУпАП притягнуто 2 посадові особи, оштрафовані на суму 0,170 тис.грн.

- Порушення правил експлуатації споруд, устаткування, апаратури для очищення викидів в атмосферу (26):

Державною екологічною інспекцією у Донецькій області постійно здійснюється контроль за експлуатацією газоочисного і пиловловлюючого обладнання (далі – ГОУ).

Під час перевірок виявлені порушення правил експлуатації установок очищення газу, а саме:

не забезпечена герметичність споруд ГОУ, призначених для очищення газопилового потоку;

відсутні інструкції з експлуатації ГОУ;

не здійснюється перевірка на відповідність фактичних параметрів роботи ГОУ проектним показникам.

При проведенні позапланового заходу державного нагляду (контролю) ПрАТ «НКМЗ» перевірено 6 ГОУ, з них за даними відомчого інструментально-лабораторного контролю ефективно працює - 5 установок, не здійснена перевірка на відповідність фактичних параметрів роботи ГОУ проектним показникам - 1 установка. Під час перевірки підприємства виявлені порушення правил експлуатації установок очищення газу, а саме:

- не забезпечена герметичність споруд ГОУ, призначених для очищення газопилового потоку у модельному цеху;
- відсутні інструкції з експлуатації ГОУ на дільницях формовки, дрібного лиття та плавильній;
- не здійснена перевірка на відповідність фактичних параметрів роботи ГОУ проектним показникам у сталеплавильному цеху.

За порушення правил технічної експлуатації ГОУ згідно з ч.2 ст.79 КУпроАП до адміністративної відповідальності притягнуто 8 посадових осіб та накладено стягнення на суму 0,680 тис.грн, сплачено добровільно 0,680 тис.грн

За колективним зверненням громадян щодо забруднення атмосферного повітря на підставі отриманого погодження на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) Міністерства екології та природних ресурсів України від 25.02.2019 № 5/4.1-11/2234-19 проведена позапланова перевірка Святогірської дільниці ВО ОКП «Донецьктеплокомуненерго» «Слов'янськтепломережа». За результатами перевірки Інспекцією були встановлені порушення підприємством правил експлуатації газоочисного обладнання. До адмінвідповідальності за ч.2 ст.79 КУпАП притягнуто 6 посадових осіб, оштрафовані на суму 0,510 тис.грн

11.06.2019 на підставі ухвали Слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької обл. від 11.05.2019 у справі № 263/5246/19 у ході проведення перевірки фактів порушення вимог природоохоронного законодавства ТОВ «Руссоль - Україна» (вул. Сучасна,33, м. Слов'янськ, Донецька область) за порушення «Правил технічної експлуатації установок очистки газу» за ст.79² КУпАП притягнуто до адміністративної

відповідальності 3 посадові особи, які оштрафовані на загальну суму 0,255 тис.грн Штрафи сплачені.

КП «Фірма «Азовбудматеріали»

В порушення Правил технічної експлуатації установок очистки газу:

- огляд ГОУ для оцінки її технічного стану із складанням відповідних актів комісією, яка призначається суб'єктом господарювання, не проводиться;
- контроль за експлуатацією споруд, устаткування та апаратури для очищення газопилового потоку від забруднюючих речовин не здійснюється, не складаються (акти перевірки на відповідність фактичних параметрів роботи ГОУ проектним показникам відсутні);
- не розроблено інструкцію з експлуатації ГОУ відповідно до умов її роботи;
- не розроблено паспорт на циклон СЦН-40-2200.

До адмінвідповідальності за ч.2 ст.79 КУпАП притягнуто 4 посадові особи, оштрафовані на суму 0,340 тис.грн.

ПАТ «Часівоярський вогнетривкий комбінат»

До Державної екологічної інспекції у Донецькій області надійшло звернення громадянина Руслана Макаровича від 17.09.2019 № 519-з/п стосовно порушення вимог природоохоронного законодавства при здійсненні виробничої діяльності ПАТ «Часівоярський вогнетривкий комбінат». Інспекція отримала Погодження від міністерства енергетики та захисту довкілля України від 25.10.2019 року № 5/1-11/11582-19 на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) на підставі обґрунтованого звернення фізичної особи про порушення суб'єктом господарювання її законних прав. Встановлено порушення статті 10 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», підпункти 2.2.4; 2.2.5 пункту 2.2 розділу II, пункт 5, 2 розділу V «Правил технічної експлуатації установок очистки газу», а саме: Порушені правила експлуатації установок для очищення викидів в атмосферу: не проведене технічне навчання і перевірка знань інженерно-технічного, обслуговуючого персоналу, притягнутого до експлуатації ГОУ; не актуалізовані паспорти на ГОУ, наведеного у додатку 3 до Правил технічної експлуатації установок очистки газу; не дотримується періодичність ремонтів ГОУ відповідно до затверджених графіків ремонтів аспіраційних установок. До адмінвідповідальності притягнуто 2 посадові особи за ч.2 ст.79 КУпАП, сума штрафів склала 0,170 тис.грн сплачено 0,170 тис.грн

Проведено позапланову перевірку ТДВ "ОБЛДОРРЕМБУД". Перевірка проведена за зверненням громадян. Складено 3 протоколи за ч.2 ст.79 КУпАП за на суму 0,255 тис.грн (Не обладнане місце відбору проб ГОУ та не забезпечено герметичність споруд ГОУ).

- Невиконання раніше виданих приписів в сфері охорони атмосферного повітря (13):

За невиконання приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль в області охорони навколишнього природного

середовища, за статтею 188⁵ КУпАП притягнуто до адміністративної відповідальності 13 посадових осіб із накладенням стягнення на загальну суму 3,400 тис.грн:

Бугаська сільська рада Волноваського району.

Перевіркою виконання Припису щодо усунення виявлених порушень природоохоронного законодавства, проведеною у січні 2019 року, встановлено його не виконання, а саме: дозвіл на викид забруднюючих речовин в атмосферу від побутового опалювального апарату АТОН, працюючому на природному газі, розташованому у приміщенні адмінбудівлі Бугаської сільської ради, не отриманий.

За ст.188⁵ КУпАП (не виконання припису) до адміністративної відповідальності із накладенням штрафу на 255 грн притягнуто голову Бугаської сільської ради.

Шевченківська сільська рада Великоновосілківського району

Перевіркою виконання Припису щодо усунення виявлених порушень природоохоронного законодавства, проведеною у лютому 2019, встановлено його не виконання, а саме: дозвіл на викид забруднюючих речовин в атмосферу від вугільних котлів ARS 100 BM з потужністю 3 Гкал/год, розташованих у приміщеннях дошкільного навчального закладу та сільської ради, не отриманий.

За ст.188⁵ КУпАП (не виконання припису) до адміністративної відповідальності із накладенням штрафу на 255 грн притягнуто голову Шевченківської сільської ради.

При здійсненні позапланової перевірки ТОВ «МАЯК» встановлено факт невиконання припису посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, а саме підприємством не отриманий дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел (світлоаераційні ліхтарі будівлі свинарника; ємність для зберігання сухого посліду; дізбар'єр). Відповідальну посадову особу притягнуто до відповідальності за ст. 188-5 КУпАП, з накладенням адміністративного стягнення в сумі 0,255 тис. грн

Також за невиконання припису оштрафован посадові особи:

- Ганнівської сільської ради Добропільського району;
- ТОВ «Хлібний смак»;
- ТОВ «ЕВО ПРО» (двічі: планово та позапланово);
- ТОВ "Гірничі машини-Дружківський машинобудівний завод;
- Костянтинівської сільської ради Великоновосілківського району;
- Нововодянської сільської ради Добропільського району;
- Добропільської РДА;
- Добропільської міської ради;
- Олександрівською ОТГ.

Крім того, за ст.91⁴ КУпАП до адмінвідповідальності було притягнуто 153 посадові особи, які оштрафовані на загальну суму 10,642 тис.грн, а саме: не

надання повної та достовірної інформації щодо охорони атмосферного повітря, передбаченої законодавством. Сплачено 10,438 тис.грн

Окремої уваги заслуговує перевірки, проведені за зверненням громадян:

Перевірка ПрАТ “НКМЗ” була проведена за погодженням Міністерства екології та природних ресурсів України від 13.11.2018 №2\3-437779 на підставі звернення гр.Савченко Ю.І. від 21.09.2018.

На момент перевірки встановлено, що впродовж 2018 року зі 130 джерел викиду, віднесених до п.5 дозволу на викиди № 1412900000-67, виданого 06.10.2016 Міністерством екології та природних ресурсів України з терміном дії 7 років, здійснено інструментально-лабораторний контроль за дотриманням встановлених ГДВ тільки на 70 джерелах викиду забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Вимірювання не проведені з наступних причин:

- ліквідація джерел викидів за наказом підприємства,
- невикористання обладнання за відсутністю робіт,
- консервація обладнання.

Перевірка Святогірської дільниці ВО ОКП «Донецьктеплокомуненерго» «Слов'янськтепломережа» була проведена за погодженням Міністерства екології та природних ресурсів України від 25.02.2019 № 5/4.1-11/2234 на підставі звернення гр. Безкішка Н.О. щодо забруднення атмосферного повітря внаслідок виробничої діяльності котельні.

Було встановлено:

- не виконання умов, встановлених у дозволі на викиди до очистки газопилового потоку: при експлуатації ГОУ не забезпечена герметичність споруд (дірка на вулиці двигуна, отвори для відбору проб до очищення та після очищення щільно не закриті);
- недодержання вимог, передбачених дозволом щодо здійснення інструментально-лабораторного контролю за дотриманням затверджених нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин.

Проведення інструментально-лабораторного контролю

Наказом Державної екологічної інспекції України від 22.02.2019 № 78 Державна екологічна інспекція у Донецькій області відповідно до ст.7 п.4 Закону України від 05.06.2014 року № 1314-VII «Про метрологію та метрологічну діяльність» уповноважена на проведення вимірювань, не пов'язаних з оцінкою відповідності продукції, процесів та послуг у сфері законодавчо регульованої метрології під час контролю стану навколишнього природного середовища.

В період 11.07.-16.07. 2019 року старшим слідчим в ОВС СУ ГУНП в Донецькій області Приходченко О.В. на підставі ухвали слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполь від 21.06.2019 за № 1-КС/2634997/2019 справа №263/9181/19, за участю спеціалістів Державної екологічної інспекції у Донецькій області, залучених на підставі Постанови прокурора прокуратури Донецької області Стриги М.М. від 19.06.2019 у якості спеціалістів в рамках кримінального провадження за № 42019050000000027

від 18.01.2019р, проведено огляд території, цехів та структурних підрозділів, основного металургійного, сталеплавильного та допоміжного технологічного обладнання, аспіраційного та пилоочисного обладнання, стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин ПрАТ «АзовЕлектроСталь» за адресою: м. Маріуполь, пл. Машинобудівельників,1. Огляд проводився в цехах №№ 705, 709, 706, 707. За результатами огляду старшим слідчим в ОВС СУ ГУНП в Донецькій області Приходченко О.В. на місці складено відповідний протокол огляду, до складу якого внесені всі результати огляду, виявлені невідповідності та зауваження.

В ході огляду джерел викидів підприємства спеціалістами Державної екологічної інспекції у Донецькій області проведено відбір проб промислових викидів, а саме: інструментально-лабораторні вимірювання складу та властивостей викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від джерела викидів № 29 (ДСП 25 №22), розташованого в цеху № 705 та від джерела викидів № 301 (дробострумна камера №1), розташованого в цеху №707 підприємства. Відбір проб та вимірювання проведені у відповідності до вимог КНД 211.2.3.063-98 «Метрологічне забезпечення. Відбір проб промислових викидів. Інструкція.» (зі змінами). ДСТУ 8726:2017 «Якість повітря. Викиди стаціонарних джерел. Методи визначення тиску і температури газопилових потоків.» ДСТУ 8725:2017 «Якість повітря. Викиди стаціонарних джерел. Методи визначення швидкості та об'ємної витрати газопилових потоків», методик виконання вимірювань (далі МВВ), допущених до використання.

За результатами відбору проб складено відповідний акт відбору проб від 12.07.2019р за №1 та протокол вимірювання від 19 липня 2019р за №1, який передано до прокуратури Донецької області листом № 04-2010 від 29.07.2019.

Відповідно до наказу № 465 від 03.12.2019 Державної екологічної інспекції у Донецькій області «Про проведення позапланової перевірки» виконано відбір проб викидів на ДВ № 0001 на ПС ДРБВП ТДВ «Облдоррембуд», м. Краматорськ. За результатами вимірювань перевищення ГДВ не встановлено.

Контроль за охороною і використанням вод та відтворенням водних ресурсів

Основними джерелами водопостачання населення та галузей економіки в Донецькій області, є р. Сіверський Донець, р. Казенний Торець з притокою р. Кривий Торець, р. Кальміус з притоками Кальчик, Мокра Волноваха та Грузька, р. Міус з притокою р. Кринка (басейн річок Приазов'я), р. Самара з притоками, р. Вовча та р. Бик (басейн річки Дніпро) та Азовське море.

Загальна потужність очисних споруд в Донецькій області складає 790,6 млн.м³, у тому числі перед скидом у водний об'єкт 786,3 млн.м³.

Басейн р. Сіверський Донець

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець на території Донецької області за даними державної звітності за формою 2ТП - водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 125,45 тис.тон забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Кальміус

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Кальміус за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 62,29 тис.тон забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Самара

Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Самара за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 4,33 тис.тон забруднюючих речовин (без сухого залишку).

В межах Донецької області негативний вплив на формування якості в р. Сіверський Донець мають скиди підприємств безпосередньо в р. Казенний Торець та його основний приток – Кривий Торець.

В басейн річки Казенний Торець здійснюють скиди 47 підприємств з загальним об'ємом скиду – 101,4 млн. м³, з них 17 % (17,1 млн.м³) забруднених.

Найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів басейну р. Казенний Торець є підприємства: Торецьке, Мирноградське, Костянтинівське та Горлівське ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу».

Значний вплив на формування якості води у р. Сіверський Донець має р. Бахмутка. У басейн р. Бахмутка здійснюють скид 12 підприємств з загальним об'ємом скиду 8,96 млн.м³, з яких 5,6 млн.м³ (63 %) забруднених зворотних вод.

За 12 місяців 2019 року Державною екологічною інспекцією у Донецькій області проведено 118 перевірок дотримання вимог водоохоронного законодавства, а саме: 49 планових перевірок; 69 позапланових перевірок. Перевірок водокористувачів, з них: 96 перевірок поверхневих вод; 22 перевірка підземних вод. За фактами порушень вимог водоохоронного законодавства протягом 12 місяців 2019 року: сума стягнень за попередні періоди по 2 позовам складає 318,026 тис.грн (ТОВ «Казка озера» сплачено збиток за порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів у разі незаконного забору підземної води за матеріалами 2018 року в розмірі 2,916 тис.грн); пред'явлено претензій та позовів - 4, сума складає - 1 980,572 тис.грн; стягнутих претензій - 3, сума складає 96,172 тис.грн складено протоколів – 71; притягнуто до адміністративної відповідальності 71 посадову особу і громадян; сума накладених адмінстягнень складає 13,991 тис.грн; сума стягнутих штрафів, які підтверджені платіжними документами, складає 13,906 тис.грн, у тому числі 0,527 тис.грн стягнення за 2018 рік.

Табл.13.1

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог водоохоронного законодавства

Статті адміністративних правопорушень	Кількість винесених постанов	Сума накладених адміністративних штрафів, тис.грн	Сума стягнутих адміністративних штрафів, тис.грн
47	1	0,510	1,037
48	1	0,136	0,136
59	5	0,476	0,476
60	8	0,680	0,595
61	14	1,088	1,088
188 ⁵	42	11,101	10,574
Всього:	71	13,991	13,906

За порушення права державної власності на надра до адміністративної відповідальності за ст. 47 КУпАП притягнуто 1 посадову особу, сума штрафу склала 0,510 тис.грн, стягнуто 1,037 тис.грн, у тому числі стягнення за 2018 рік 0,527 тис. грн .

До Державної екологічної інспекції у Донецькій області 23.05.2019 надійшло звернення громадянки Філяєвої Н.М. стосовно незаконного видобутку питної води на території смт. Миронівський Бахмутського району. Інспекцією отримано Погодження від Міністерства екології та природних ресурсів України № 5/4-1-11/6656-10 від 20.06.2019 на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) на підставі обґрунтованого звернення фізичної особи про порушення суб'єктом господарювання її законних прав. Під час перевірки встановлено, що на підприємстві КУП «МИРКОМ» в наявності 2 (два) водозабори підземної води. Водозабір «Скельовий» розташований на правому схилі балки Скельова в 1 км від впадіння у р. Лугань (свердловина № 1/8e¹ – дебіт 102,1 м³/на годину та свердловина № 2/8e – дебіт 113,0 м³ /на годину, свердловини № 1/91 та 2/91 резервні). Водозабір «Реп'яхова криниця» розташований на лівому березі р. Лугань на північно-східній околиці с. Червоний Пахар (каптажна галерея – дебіт 36 м³/на годину). Відповідно до статистичного спостереження за формою 2-ТП-водгосп (річна) обсяг видобування підземних вод із водозабору «Скельовий» у 2014-2017р.р. перевищує 300 кубічних метрів на добу. В результаті позапланової перевірки встановлено факт користування КУП «МИРКОМ» ділянкою надр для добутку підземної води в період з 2014 року та на теперішній час за відсутності спеціального дозволу, так як обсяг видобування підземних вод із водозабору «Скельовий» перевищує 300 кубічних метрів на добу, що є порушенням частини першої статті 19 Кодексу України Про надра. Відповідальну посадову особу притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 47 КУпАП з накладенням адмінстягнення на суму 0,510 тис. грн, сплачено добровільно 0,510 тис.грн/

Відповідно до «Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів», затвердженій наказом Мінприроди від 20.07.2009р. № 389 та зареєстрованої в Мін'юсті 14.08.2009. за № 767/16783 та змінами до «Методики...» (затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів № 220 від 30.06.2011р. та зареєстровано в Мін'юсті 15.07.2011 за № 881/19619) буде розрахований збиток, заподіяний державі за самовільний забір підземної води, зумовленого відсутністю спеціального дозволу на користування ділянкою надр (підземною водою).

За порушення права державної власності на воду до адміністративної відповідальності за статтею 48 КУпАП притягнуто 1 посадову особу, сума штрафу склала 0,136 тис.грн, сплачено добровільно 0,136 тис.грн

ТОВ «КЗТС Машинінг» здійснено незаконний забір води із водойми (ставок), розташованого в с. Прилесне Слов'янського району, за допомогою насосного обладнання в кількості 300 м³. Сума збитку склала 0,002 тис.грн, сплачено добровільно.

За порушення правил охорони водних ресурсів до адміністративної відповідальності за статтею 59 КУпАП притягнуто 5 посадових осіб, сума штрафу склала 0,476 тис.грн, сплачено добровільно 0,476 тис.грн.

В період з 11.06.2019 р. по 25.06.2019 р. проводилась позапланова перевірка Мирноградського виробничого управління водопровідно-каналізаційного господарства КП «Компанія «Вода Донбасу». Перевірка здійснювалася відповідно до погодження Міністерства екології та природних ресурсів України № 947/0/45-19ПЗ від 22.05.2019 р., наданого на підставі звернення громадянки Стародубцевої О. Є. За результатами перевірки встановлено, що Мирноградським ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу» порушені умови дозволу на спеціальне водокористування, а саме: здійснюється скидання забруднюючих речовин в водний об'єкт – балка Орсовська басейну р. Кривий Торець з перевищенням встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, що є порушенням пункт 3 статті 44 Водного кодексу України. Начальника об'єднаних очисних споруд притягнуто до адміністративної відповідальності за частиною 1 статті 59 КУпАП на суму 0,085 тис.грн, сплачено добровільно 0,085 тис.грн.

Державною екологічною інспекцією у Донецькій області направлена претензія № 12-3171 від 12.11.2019 до Комунального підприємства «Компанія «Вода Донбасу» про відшкодування збитків за наднормативний скид забруднюючих речовин з очисних споруд Мирноградського ВУВКГ у сумі 247,629 тис. грн.

Відповідно наказу Інспекції від 05.08. 2019 № 267 в період з 12.08.2019 по 23.08.2019 року проводилась позапланова перевірка дотримання вимог природоохоронного законодавства на Селидівському виробничому управлінні водопровідно-каналізаційного господарства КП «Компанія «Вода Донбасу». За результатами перевірки встановлено, що Селидівським ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу» порушені умови дозволу на спеціальне водокористування, а

саме: здійснюється скидання забруднюючих речовин в водний об'єкт - балка Новогродівська з перевищенням встановлених нормативів гранично допустимої концентрації забруднюючих речовин, що є порушенням Пункту 3 частини першої статті 44 ВКУ; пункту 17 Порядку, затвердженого ПКМУ № 1100. Посадову особу, відповідальну за дане порушення, притягнуто до адміністративної відповідальності за частиною 1 статті 59 КУпАП, штраф склав 0,085 тис.грн, сплачено добровільно 0,085 тис.грн

Листом до Державної екологічної інспекції у Донецькій області надійшло колективне звернення фізичних осіб (Чекар Т.О. та інш.) від 09.07.2019 за № 417з-п стосовно скиду забруднюючих речовин зі зворотними водами в р. Казенний Торець Комунальним підприємством Слов'янської міської ради «Словміськводоканал» без достатньої очистки. Інспекція отримала Погодження від Міністерства екології та природних ресурсів України № 5/4.1-11/8171-19 від 24.07.2019 на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) на підставі обґрунтованого звернення фізичних осіб про порушення суб'єктом господарювання її законних прав. Відповідно наказу Інспекції від 05.08.2019 № 268 здійснено вищевказаний захід державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства у частині охорони і раціонального використання вод на КП СМР «Словміськводоканал». Підприємство здійснює скид забруднюючих речовин із зворотними водами з перевищенням встановлених гранично допустимих концентрацій по наступним показникам:

- азот амонійний в 3,4 рази; нітрати в 3,4 рази; фосфати в 2,9 рази; АПАР в 1,23 рази.

До адміністративної відповідальності за частиною 1 статті 59 КУпАП притягнуто посадову особу комунального підприємства, сума штрафу 0,136 тис.грн

Відповідно наказу Інспекції від 05.08.2019 № 266 та Погодження від Міністерства екології та природних ресурсів України № 5/4.1-11/6086-19 від 23.07.2019 у період з 15.08.2019 по 29.08.2019. Інспекцією проведено позапланову перевірку Костянтинівського ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу» щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства у частині охорони і раціонального використання вод. Державною екологічною інспекцією у Донецькій області направлена претензія № 12-3183 від 12.11.2019 до Комунального підприємства «Компанія «Вода Донбасу» про відшкодування збитків за наднормативний скид забруднюючих речовин з очисних споруд Костянтинівського ВУВКГ у сумі 21,198 тис. грн

Відділом інструментально-лабораторного контролю Інспекції 15.08.2019 та 27.08.2019 р. виконано відбір проб поверхневих (балка Сергіївська р. Казенний Торець) та стічних вод Костянтинівського ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу». За результатами вимірювань показників складу та властивостей вод встановлено перевищення концентрації забруднюючих речовин. За даними вимірювань проб води встановлено перевищення

гранично-допустимого скиду по наступним показникам: азот амонійний в 6,15 разів (16.08.2019) та 7,87 разів (27.08.2019).

До адміністративної відповідальності за частиною 1 статті 59 КУпАП притягнуто посадову особу комунального підприємства, сума штрафу 0,085 тис.грн За порушення правил ведення первинного обліку кількості вод, що забираються з водних об'єктів та скидаються до них притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 60 КУпАП 8 посадових осіб, загальна сума штрафів склала 0,680 тис.грн, сплачено добровільно 0,595 тис.грн

При перевірці Краснополянської сільської ради було виявлено факт порушення правил ведення первинного обліку кількості вод, а саме: первинний облік споживання підземної води на підприємстві не ведеться, державні статистичні спостереження за формами 2ТП (водгосп), 7-гр (підземна вода) не подаються до органів статистики. За даним фактом 1 посадову особу оштрафовано за ст. 60 КУпАП на суму 0,085 тис.грн, сплачено 0,085 тис.грн.

При здійсненні перевірки Долинської сільської ради виявлено факт порушення правил ведення первинного обліку забору води: прилади обліку води на свердловинах відсутні. До адміністративної відповідальності притягнуто відповідальну особу Долинської сільської ради у вигляді штрафу на суму 0,085 тис. грн за недостовірність ведення журналів первинного обліку води.

На Селидівському виробничому управлінні водопровідно-каналізаційного господарства КП «Компанія «Вода Донбасу» відсутній первинний облік кількості господарсько-побутових стічних вод, які скидаються до водойми; журнал обліку не заведений; первинний облік забору підземної води на підприємстві не ведеться; державні статистичні спостереження за формами 2ТП(водгосп), 7-гр(підземна вода) не подаються до органів статистики. За даним фактом 1 посадову особу оштрафовано за ст. 60 КУпАП на суму 0,085 тис.грн.

На КП СМР «Словміськводоканал» виявлено порушення правил ведення обліку: обсяг скинутих після очистки стічних вод не ведеться; відсутні засоби вимірювальної техніки, у тому числі автоматизовані, для здійснення обліку кількості забраних та скинутих вод. За пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 61 КУпАП 14 посадових осіб, загальна сума штрафів склала 1,088 тис.грн, сплачено добровільно 1,088 тис.грн.

Очисні споруди Мирноградського ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу» та інші водогосподарські споруди і технічні пристрої утримуються в неналежному стані, а саме: виявлено пошкодження стінки аеротенки, що є порушенням пункту 6 частини першої статті 44 Водного Кодексу України. За вказані порушення до адміністративної відповідальності за частиною 2 статті 61 КУпАП притягнуто дві посадові особи на суму 0,170 тис. грн.

Очисні споруди Селидівського виробничого управління водопровідно-каналізаційного господарства КП «Компанія «Вода Донбасу» експлуатуються з порушення правил утримання водогосподарських споруд, а саме: з чотирьох

секцій контактного резервуару працюють дві; не робочі секції знаходяться в незадовільному стані та потребують ремонту (залізобетонні перегородки частково пошкоджені).

Під час проведення позапланової перевірки КП СМР «Словміськводоканал» виявлено порушення правил експлуатації водогосподарських споруд, а саме: обладнання на очисних спорудах КП СМР «Словміськводоканал» знаходиться в незадовільному стані через зношеність металу та виходу із строю - камера гасіння – щитові затвори знаходяться в несправному стані; в машинному залі механічні граблі не працюють через зношеність металу; пісковловлювачі та лотки знаходяться в незадовільному стані; камера гасіння первинних відстійників знаходиться в незадовільному стані; працює лише 1 з 4-х первинний радіальний відстійник, 2 секції аеротенок та 1 з 3-х вторинних радіальних відстійників.

Під час проведення позапланової перевірки Костянтинівського ВУВКГ КП «Компанія «Вода Донбасу» виявлено порушення правил експлуатації водогосподарських споруд. Експлуатація очисних споруд м. Костянтинівка після проведеної реконструкції здійснюється з порушенням правил експлуатації очисних споруд, а саме: бетонні конструкції первинних і вторинних відстійників руйнуються; мулосос вторинного радіального відстійника № 1 вийшов із ладу; дно чаші відстійника нерівне, в результаті чого обірвані скребки та контрвантажі; одна з опорних балок експлуатаційного майданчика аеротенка № 1 пошкоджена; не виконані ремонтні роботи стін та днища приймальної камери; зубчасті переливи вторинного відстійника № 2 встановлені з порушенням горизонтального рівня; в аеротенку № 1 в трьох коридорах з чотирьох спливли фільтросні труби, утворилися буруни; ремонт розділової перегородки між аеротенками № 1 та № 2 виконаний неякісно - наявне протікання між швами плит; бетонні конструкції аеротенок руйнуються; металевий майданчик для обслуговування на вторинному відстійнику проржавів; на первинному відстійнику № 2 жировловлювач проржавів.

За невиконання приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль в області охорони навколишнього природного середовища, за статтею 188⁵ Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» притягнуто до адміністративної відповідальності 42 посадових осіб, накладено стягнення в розмірі 11,101 тис. грн, сплачено 10,574 тис.грн, наприклад:

- Бугаською сільською радою не виконано вимоги припису, який було видано на підставі акту останньої планової перевірки, а саме: дозвіл на спеціальне водокористування не отримано, не ведеться облік спожитої води.
- Хрестищенською сільською радою Слов'янського району не виконано припис щодо отримання дозволу на спеціальне водокористування із артезіанських свердловин № 1, 3.

- Маяківською сільською радою Слов'янського району не виконано припис: не отримано дозвіл на спеціальне водокористування для артезіанських свердловин в с. Маяки, в с. Сидорове, у с. Пришиб.
- Іванівською сільською радою не виконано припис щодо розроблення проекту водоохоронних зон.
- Андріївською ОТГ не забезпечено виконання припису посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища № 03/07 від 01.10.2018 року, а саме: пункту 3 припису - дотримуватись правил експлуатації водогосподарських споруд, а саме в с. Сергіївка на №Аг-346 та №18-э встановити огорожі.
- Краматорською міською радою не розроблено проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річок Казенний Торець, Біленька, Бичок та інших водних об'єктів розташованих в межах м. Краматорськ.
- Лиманською ОТГ не забезпечено здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів: проекти водоохоронних зон для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколо водних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок та навколо озер і інших водойм не розроблено.
- ТОВ «Новгородський комбінат комунального господарства» не надана інформація щодо забору води зі свердловини № 3 (№ ИЗ-7.16) м. Торецьк, с. Суха Балка, вул. Мира, 7А; не дотримуються умови дозволу на спеціальне водокористування щодо подання звіту по формі 7-ГР (підземна вода) до ДРГП «Донецькгеологія».
- Хлібодарівською сільською радою не отримано дозвіл на спеціальне водокористування підземною водою із свердловини з інвентарним номером №-901гд, розташованої у с. Хлібодарівка. Слід зазначити, що водокористування підземною водою на час перевірки не здійснювалось.
- Слов'янською міською радою не вжиті заходи щодо недопущення потрапляння господарсько-фекальних стічних вод через мережу зливової каналізації до річки Колонтаївки у м.Слов'янську; КП «Водозниження» Слов'янської міської ради не отриманий дозвіл на спеціальне водокористування на скид вод з мереж зливової каналізації до річки Колонтаївки.
- Єлизаветівською сільською радою не забезпечено здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод, своєчасну ліквідацію аварійних ситуацій на водопровідно – каналізаційних та зливово-каналізаційних мережах, а саме: потрапляння каналізаційних стоків до зливової каналізації, що є порушенням статті 10 Водного Кодексу України; не вирішено питання щодо відновлення роботи очисних

споруд і центральної каналізації та не забезпечені заходи щодо охорони земель та вод від забруднення каналізаційними стоками.

Державною екологічною інспекцією у Донецькій області подана позовна заява до Комунального підприємства «Компанія «Вода Донбасу» про відшкодування збитків за наднормативний скид забруднюючих речовин у сумі 93 254,08 грн, надіслана до Господарського суду Донецької області 11.12.2018 . 14.12.2018 зареєстровано справу за № 905/2340/18.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 19.12.2018 року було відкрито провадження у справі та призначено підготовче засідання на 21.01.2019 року. Ухвалою Господарського суду Донецької області від 11.06.2019 р. прийнято рішення – позовні вимоги Державної екологічної інспекції у Донецькій області до Комунального підприємства «Компанія «Вода Донбасу» про стягнення 93 254,08 грн задовольнити. Стягнути з КП «Компанія «Вода Донбасу» на користь місцевого бюджету Костянтинівської міської ради шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської діяльності, у сумі 93 254,08 грн Рішення набуло чинності 09.07.2019 р. Шкода в сумі 93,254,08 грн сплачена в повному обсязі.

Наприкінці грудня 2018 року до Державної екологічної інспекції у Донецькій області надійшло звернення гр. Яковенко В.В. від 02.11.2018 №1978-В стосовно незаконного видобутку питної води у м. Торецьк смт Новгородське. Інспекція отримала Погодження від Державної регуляторної служби України від 30.11.2018 № 11602 на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) на підставі обґрунтованого звернення фізичної особи про порушення суб'єктом господарювання її законних прав. При здійсненні позапланової перевірки ТОВ «Новгородський комбінат комунального господарства» було встановлено порушення ст. 44 Водного кодексу України, а саме забір води зі свердловини № 1 (ИЗ-7.15) смт Новгородське вул.Поштова, 68А в період з 28.11.2016 по 26.05.2017 підприємство здійснювало без дозволу на спеціальне водокористування. Забір води зі свердловини № 2 смт. Новгородське вул.Петровського, 6 з 04.01.2016 та на теперішній час підприємство здійснює без дозволу на спеціальне водокористування. Забір води із свердловини № 3 (№ ИЗ-7.16) м. Торецьк, с. Суха Балка, вул. Мира, 7А з 28.09.2018 та на теперішній час підприємство здійснює без дозволу на спеціальне водокористування.

У січні місяці 2019 року за результатами позапланового заходу державного нагляду (грудень 2018 року) Державною екологічною інспекцією у Донецькій області розраховано збиток за незаконний забір підземної води на суму 1 711,745 тис.грн Матеріали були передані до Костянтинівської місцевої прокуратури для вирішення питання про відшкодування завданої державі шкоди за незаконний забір підземної води. Керівнику підприємства пред'явлена підозра у скоєнні злочину відповідно до частини 2 статті 240 Кримінального кодексу України.

Прийнято Ухвалу господарського суду Донецької області від 17.07.2019 «Про відкриття провадження у справі за позовом в інтересах Державної екологічної інспекції у Донецькій області до ТОВ «Новгородський комбінат комунального господарства» (справа про відшкодування шкоди державі від 17.07.2019 № 905/1278/19).

При проведенні позапланової перевірки Святогірської міської ради за зверненням мешканки міста Святогірськ на гарячу лінію Інспекції 22.01.2019 (№ 3-Т) стосовно скиду неочищених стоків у зливову каналізацію на перехресті вулиць Курортна та Шевченко у м.Святогірськ встановлено, що міською радою недостатньо застосовуються повноваження щодо здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод, своєчасну ліквідацію аварійних ситуацій зливово-каналізаційних мереж. Міською радою не визначено балансоутримувачів всіх зливово-каналізаційних мереж, які здійснюють водовідведення з території міста до річки Сіверський Донець. Це унеможливорює здійснення контролю за даними мережами (технічний стан, незаконні врізки каналізаційних стоків тощо). Також, представником Державної екологічної інспекції у Донецькій області 29 січня 2019 року відібрано проби води зі зливової каналізації, яка знаходиться на перехресті вулиць Курортна, 18 та Шевченко. Дані проби, відповідно до листа від 29.01.2018 № 03-407, передані для здійснення інструментально-лабораторних вимірювань до Сіверсько-Донецького басейнового управління водних ресурсів. За результатами дослідження вод (аналіз № 1 від 29.01.2018 року, лист № 03/263 від 30.01.2019 року) встановлена наявність азоту амонійного 64,30 мг/дм³. Святогірській міській раді видано припис про вирішення питань щодо визначення балансоутримувача зливової каналізації міста, здійснення контролю за використанням та відтворенням водних ресурсів, прийняття заходів по недопущенню скидання неочищених стоків в р. Сіверський Донець.

Відповідно до Ухвали Слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області Михальченко А.О. від 16.02.2017 року № 234/2083/17 у провадженні № 1-кс/234/914/17 кримінальному провадженні № 420160513900000089 від 28.10.2016 року та наказу Державної екологічної інспекції у Донецькій області № 70 від 03.03.2017 у період з 09.03.2017 по 22.03.2017 було проведено позапланову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства в галузі охорони атмосферного повітря, поводження з відходами та небезпечними хімічними речовинами, охорони земель та охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів ТОВ «КЗТС «Машинінг» місце знаходження: Донецька область, м. Краматорськ, вулиця Олекси Тихого, будинок 1А.

При проведенні перевірки встановлено, що дозвіл на спеціальне водокористування на забір води із свердловин (артезіанська свердловина № 1428, свердловина с. Прелесне на території машинно-тракторного майданчика) та колодязів (колодязі № 1, № 2 у с. Прелесне) у ТОВ «КЗТС «Машинінг» відсутній. Забір води з колодязів № 1 та № 2 с. Прелесне та із свердловини № 1428 с. Андріївка, свердловини с. Прелесне

на території машинно-тракторного майданчика здійснюються без дозволу на спеціальне водокористування. За вказане порушення за статтею 48 КУпАП до адміністративної відповідальності притягнуто 1 посадову особу ТОВ «КЗТС Машинінг». Проведено розрахунок розміру відшкодування збитків, заподіяних державі, внаслідок порушення законодавства України у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів ТОВ «КЗТС «Машинінг» на загальну суму 315,110 тис.грн

Постановою Господарського суду Донецької області №905/20/19 від 04.09.2019 року задоволено позов Державної екологічної інспекції у Донецькій області про стягнення збитків в суммі 315 109, 94 грн Платіжні доручення щодо добровільного виконання постанови суду №6266 від 12.12.2019 року, від 12.12.2019 № 6267.

Кількість виявлених первинних та вторинних водокористувачів, що працювали без дозволу:

1. Бугаською сільською радою Волноваського району здійснюється спеціальне водокористування підземною водою із свердловини, розташованої за межами с. Бугас та колодязів № 1 та № 2 рс. (с. Бугас, вул. Шкільна, вул. Центральна) без дозволу.
2. Хлібодарівською сільською радою Волноваського району здійснюється спеціальне водокористування підземною водою із свердловини з інвентарним номером № -901 гд, розташованої у с. Хлібодарівка без дозволу.
3. Степнянською сільською радою Волноваського району без спеціального дозволу здійснюється забір підземної води із свердловини № 575 гд, розташованої у с. Степне.
4. Водопостачання Хрестищенської сільської ради частково здійснюється з артезіанської свердловини № 1 (30 приватних садиб) всі інші мешканці користуються власними колодязями.
5. Згідно рішення Хрестищенської сільської ради № 7/20-159 від 13.06.2017 на баланс сільської ради прийнято наступні основні засоби: гідротехнічні споруди та водопроводи, артезіанські свердловини № 1, 3, 4, водопровід (труба чавунна) 200 мм 1000 м, водопроводи, башта водопровідна (Рожновського) об'ємом 25 м³. Дозвіл на спеціальне водокористування на час перевірки відсутній. Комунальне підприємство, яке відповідальне за водопостачання, сільською радою не створено.

На протязі 12 місяців 2019 року ДЕІ у Донецькій області планово перевірялись органи місцевого самоврядування по контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на водних об'єктах та у водоохоронних зонах.

Найбільшим проблемним питанням у сфері охорони водних ресурсів, які тривалий час не

вирішуються є відсутність спеціальних проектів щодо визначення водоохоронних зон. Заходи щодо встановлення прибережних захисних смуг вздовж річок, навколо озер, водосховищ та інших водоймищ не здійснюються у зв'язку із відсутністю фінансування – браку коштів.

Проблемними питаннями у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, які тривалий час не вирішуються є:

1. Забруднення водних об'єктів поверхневим та дренажним стоком з територій міст та промислових майданчиків.
2. Застаріла інфраструктура міст (водопровідні та каналізаційні мережі), наявність великої кількості застарілих очисних споруд, що приводить до низької ефективності очистки стічних вод.
3. Перевантажені каналізаційні очисні споруди та мережі, які перебувають у незадовільному технічному стані та потребують проведення капітальних ремонтів чи реконструкції.
4. Відсутність розроблених та затверджених галузевих технологічних та індивідуальних нормативів водоспоживання у значної кількості підприємств різних галузей економіки.
5. Зношеність водопровідних мереж на підприємствах житлово-комунального господарства, що призводить до значних втрат питної та технічної води.
6. Застаріла технологія утилізації осаду після очистки стічних вод (наявність великої кількості мулових майданчиків, які займають значні площі), зокрема після комунальних очисних споруд міст та населених пунктів області.
7. Відсутність забезпечення в умовах військової операції фінансування та виконання регіонального моніторингу.
8. Відсутність спеціальних проєктів щодо визначення водоохоронних зон.
9. Встановлення прибережних захисних смуг вздовж річок, навколо озер, водосховищ та інших водоймищ не здійснюються.

Контроль за поводженням з відходами

За 12 місяців 2019 року Державною екологічною інспекцією у Донецькій області було здійснено 194 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері поводження з відходами, з них 11 у поводженні з промисловими відходами та 183 - з побутовими відходами. Планових перевірок протягом звітнього періоду було здійснено 71, позапланових 123.

По всіх виявлених порушеннях приймалися заходи впливу згідно з законодавством, а саме надання приписів про усунення порушень, перевірка виконання приписів за встановленими термінами, притягнення посадових осіб до адміністративної відповідальності.

За порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами за 12 місяців 2019 року до адміністративної відповідальності державними інспекторами притягнуто 604 особи на загальну суму 59,279 тис.грн, стягнуто з винних – 65,397 тис.грн.

Основні порушення природоохоронного законодавства, виявлені Державною екологічною інспекцією у Донецькій області у ході перевірок протягом звітнього періоду.

За ст. 82 за порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення до адміністративної відповідальності притягнуто

19 посадових осіб, накладено штрафів на суму 10,370 тис. грн, стягнуто 18,870 тис. грн.

За ст. 82-1 за порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами до адміністративної відповідальності притягнуто 345 посадових осіб, накладено штрафів на суму 21,573 тис. грн, стягнуто 20,772 тис. грн.

За ст. 82-5 передача відходів з порушенням установлених правил на зберігання, оброблення або видалення підприємствам чи організаціям, що не мають відповідного дозволу на проведення цих операцій до адміністративної відповідальності притягнуто 151 посадову особу, накладено штрафів на суму 6,800 тис. грн, стягнуто 6,664 тис. грн.

За ст. 82-6 порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок, виробництв з оброблення та утилізації відходів, а також полігонів для зберігання чи захоронення промислових, побутових та інших відходів до адміністративної відповідальності притягнуто 6 посадових осіб, накладено штрафів на суму 0,340 тис. грн, стягнуто 0,340 тис. грн.

За ст. 82-7 до адміністративної відповідальності притягнуто 5 посадових осіб, накладено штрафів на суму 0,323 тис. грн, стягнуто 0,323 тис. грн.

За ст. 188-5 за невиконання приписів в сфері поводження з відходами до адміністративної відповідальності притягнуто 72 посадові особи, накладено штрафів на суму 19,363 тис. грн, стягнуто 17,918 тис. грн.

За ст. 83 за порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів притягнуто до адміністративної відповідальності 2 посадові особи, накладено штрафів на суму 0,170 тис.грн, стягнуто 0,170 тис.грн.

За ст. 91-4 за відмову від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації притягнуто до адміністративної відповідальності 4 посадові особи, накладено штрафів на суму 0,340 тис.грн, стягнуто 0,340 тис.грн.

Кількість перевірених місць видалення відходів: промислових, твердих побутових відходів (ТПВ)

За 12 місяців 2019 року перевірено 2 місця видалення відходів: промислових відходів - 0, твердих побутових відходів - 2.

Перевірки органів державної влади та місцевого самоврядування у частині додержання ними вимог природоохоронного законодавства з питань поводження з відходами, роботи постійно діючих комісій по безхазяйних відходах, робота по ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ та здійснення заходів по попередженню їх утворення.

За 12 місяців 2019 року здійснено 154 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами органами державної влади та органами місцевого самоврядування, у т.ч. здійснено:

41 перевірка міських рад (Слов'янськ, Торецька ВЦА, Соледарська ОТГ, Костянтинівська, Часів-Яр, Миколаївка, Селидове, Мирноград, Родинське,

Маріуполь, Вугледарськ, Курахове, Світлодарськ, Святогірськ, Краматорськ, Лиманська міська ОТГ, Покровськ, Новогродівка, Добропілля, Сіверськ, Гірник, Бахмут, Білозерське, Білецьке);

34 перевірки селищних рад (Нікольське, Черкаське, Донське, Красноторка, Біленьке, Ясногірка, Благодатне, Новотроїцьке, Долинське, Райгородок, Велика Новосілка, Шевченко, Олександрівка, Шабельківка, Новоекономічне, Ялта, Андріївка, Удачне, Гродівка, Мангуш);

12 перевірок районних державна адміністрації (Костянтинівська РДА, Добропільська РДА, Нікольська РДА, Великоновоселківська РДА, Слов'янська РДА, Мангушська РДА, Волноваська РДА) та 1 перевірка Олександрівської районної ради.

За виявлені порушення притягнуто до адміністративної відповідальності 217 посадових осіб, накладено штрафів на суму 29,321 тис.грн, стягнуто 28,981 тис.грн. За результатами перевірки органів державної влади та органів місцевого самоврядування надані приписи щодо усунення встановлених порушень.

Найбільш характерні порушення дотримання вимог природоохоронного законодавства за результатами перевірок:

Не розроблені місцеві програми поводження з відходами у

1. Шахтарська сільська рада Великоновосілівського району;
2. Тополинська сільська рада Нікольського району;
3. Маріупольська міська рада;
4. Республіканська сільська рада Нікольського району;
5. Чермалицька сільська рада Волноваського району;
6. Іскрівська сільська рада Великоновосілівського району;
7. Святогірська міська рада;
8. Великоновоселківська селищна рада;
9. Олександрівська районна рада;
10. Хрещищенська сільська рада Слов'янського району;
11. Маяківська сільська рада Слов'янського району;
12. Слов'янська РДА;
13. Новоекономічна селищна рада;
14. Зеленоярська сільська рада Нікольського району;
15. Удачненська селищна рада;
16. Мирненська сільська рада Слов'янського району.

Не забезпечено організацію збору та видалення побутових відходів у

1. Костянтинівська РДА (не по всіх радах);
2. Малоянісолівська сільська рада Нікольського району;
3. Краснополянська сільська рада Великоновосілівського району;
4. Республіканська сільська рада Нікольського району;
5. Чермалицька сільська рада Волноваського району;
6. Свободненська сільська рада Волноваського району;
7. Шевченківська селищна рада;
8. Хрещищенська сільська рада Слов'янського району;

9. Маяківська сільська рада Слов'янського району;
10. Новоекономічна селищна рада;
11. Старогнатівська сільська рада Волноваського району;
12. Бугаська сільська рада Волноваського району.

Не розроблені схеми санітарного очищення населених пунктів у

1. Костянтинівська РДА;
2. Добропільська РДА;
3. Родинська міська рада;
4. Степнянській сільська рада Волноваського району;
5. Тополинська сільська рада Нікольського району;
6. Діанівській сільська рада Волноваського району;
7. Бердянська сільська рада Мангушського району;
8. Краснополянська сільська рада Великоновосілківського району;
9. Шахтарська сільська рада Великоновосілківського району;
10. Званівська об'єднана територіальна громада (ОТГ);
11. Долинська селищна рада Слов'янського району;
12. Красноторська селищна рада міста Краматорськ;
13. Біленківська селищна рада міста Краматорськ;
14. Дмитрівська сільська рада Слов'янського району;
15. Євгенівська сільська рада Великоновосілківського району;
16. Багатирська сільська рада Великоновосілківського району;
17. Іскрівська сільська рада Великоновосілківського району;
18. Керменчицька сільська рада Великоновосілківського району;
19. Слов'янська РДА;
20. Донська селищна рада;
21. Гродівська селищна рада;
22. Старогнатівська сільська рада Волноваського району;
23. Зеленоярська сільська рада Нікольського району;
24. Бугаська сільська рада Волноваського району;
25. Маяківська сільська рада Слов'янського району;
26. Андріївська селищна рада;
27. Удаченська селищна рада;
28. Шабельківська селищна рада;
29. Мангушська РДА;
30. Новоселидівська сільська рада Мар'їнського району.

Не здійснюється ліквідація несанкціонованих звалищ в повному обсязі в

1. Нікольська РДА;
2. Донська селищна рада;
3. Степнянська сільська рада Волноваського район;
4. Малоянісольська сільська рада Нікольського району;
5. Діанівській сільська рада Волноваського району;
6. Бердянська сільська рада Мангушського району;
7. Шевченківська сільська рада Великоновосілківського району;
8. Краснополянська сільська рада Великоновосілківського району;

9. Благодатненська селищна рада Волноваського району;
  10. Нікольська селищна рада Нікольського району;
  11. Шахтарська сільська рада Великоновосілківського району;
  12. Слов'янська міська рада;
  13. Курахівська міська рада;
  14. Світлодарська міська рада;
  15. Селидівська міська рада;
  16. Торецька військово-цивільна адміністрація;
  17. Званівська ОТГ;
  18. Соледарська міська рада;
  19. Республіканська сільська рада Нікольського району;
  20. Костянтинопільська сільська рада Великоновосілківського району;
  21. Комарська сільська рада Великоновосілківського району;
  22. Євгенівська сільська рада Великоновосілківського району;
  23. Багатирська сільська рада Великоновосілківського району;
  24. Іскрівська сільська рада Великоновосілківського району;
  25. Святогірська міська рада;
  26. Великоновоселківська селищна рада;
  27. Краматорська міська рада;
  28. Лиманська міська ОТГ;
  29. Покровська міська рада;
  30. Іллінівська сільська рада;
  31. Шевченківська селищна рада;
  32. Новогродівська міська рада;
  33. Новоекономічна селищна рада;
  34. Сіверська міська рада;
  35. Ялтинська селищна рада;
  36. Мелекінська сільська рада Мангушського району;
  37. Урзуфська сільська рада Мангушського району;
  38. Гірницька міська рада;
  39. Гродівська селищна рада;
  40. Бахмутська міська рада;
  41. Часовоярська міська рада;
  42. Старогнатівська сільська рада Волноваського району;
  43. Зеленоярська сільська рада Нікольського району;
  44. Бугаська сільська рада Волноваського району;
  45. Удачненська селищна рада.
  46. Волноваська РДА;
  47. Мангушська селищна рада;
  48. Новоселидівська сільська рада Мар'їнського району.
- Не проводиться робота комісії з питань поводження з безхазяйними відходами у
1. Нікольська РДА;
  2. Родинська міська рада;
  3. Шахтарська сільська рада Великоновосілківського району;

4. Званівська ОТГ;
5. Долинська селищна рада Слов'янського району;
6. Дмитрівська сільська рада Слов'янського району.
7. Чермалицька сільська рада Волноваського району;
8. Святогірська міська рада;
9. Олександрівська селищна рада;
10. Шабельківська селищна рада;
11. Мелекінська сільська рада Мангушського району;
12. Гродівська селищна рада;
13. Бугаська сільська рада Волноваського району;
14. Новоселидівська сільська рада Мар'їнського району.

Дотримання режимів експлуатації полігонів, основні виявлені порушення, застосовані заходи впливу до них.

За 12 місяців 2019 року здійснювались перевірки суб'єктів господарювання що здійснюють експлуатацію полігонів твердих побутових відходів, всього було перевірено 2 місця видалення ТПВ.

При обстеженні полігону ТПВ КП «Лиманський «Зеленбуд» встановлено, що експлуатація полігону здійснюється з порушенням „Правил експлуатації полігонів побутових відходів” Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 01.12.2010 №435 (надалі Правила). Перевіркою виявлені наступні факти порушення при експлуатації полігону КП «Лиманський «Зеленбуд», а саме порушення пунктів 1.8, 3.17, 3.16, 3.27, 5.3, 5.9, 6.7. Правил. За недотримання екологічних норм на полігоні ТПВ та недотримання режиму його експлуатації був складений 1 протокол про адміністративне правопорушення за статтею 82-6 КУпАП.

При обстеженні полігону ТПВ КП «Добропільська служба єдиного замовника» встановлено, що експлуатація полігону здійснюється з порушенням Правил експлуатації полігонів побутових відходів. Перевіркою виявлені наступні факти порушення при експлуатації полігону КП «Добропільська служба єдиного замовника», а саме порушення пунктів 3.1, 5.3 Правил. За недотримання режиму експлуатації полігону були складені 2 протоколи про адміністративне правопорушення за статтею 82-6 КУпАП.

За виявлені порушення під час перевірок органів місцевого самоврядування, складено 3 протоколи за ст. 82-6 КУпАП.

Перевірка місць складування непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР), питання, що порушувались інспекцією щодо утилізації непридатних та заборонених ХЗЗР.

За 12 місяців 2019 року перевірки місць складування непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин не здійснювались.

Складено 2 протоколи за ст. 83 КУпАП на ТОВ "Слав-Агро" за фактом порушення правил застосування пестицидів і агрохімікатів, штраф на суму 119 грн. та ТОВ "Агрофірма "Шевченківська" за порушення правил транспортування агрохімікатів, на суму 85 грн.

Порушення, виявлені під час перевірок суб'єктів господарювання з питань поводження з небезпечними хімічними речовинами, застосовані заходи впливу.

За 12 місяців 2019 року перевірки суб'єктів господарювання з питань поводження з небезпечними хімічними речовинами не здійснювались.

Контроль за ожороною і використанням земель

Державною екологічною інспекцією у Донецькій області за 12 місяців 2019 року проведено 53 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, під час яких розглядались питання використання та охорони земельних ресурсів. Планових перевірок протягом звітного періоду було здійснено 38, позапланових 14.

Проведено 7 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, під час яких розглядались питання використання та охорони земельних ресурсів землях водного фонду. Планових перевірок протягом звітного періоду було здійснено 2, позапланових 5.

На підставі виявлених порушень 38 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності, загальна сума накладених штрафів склала 10,404 тис.грн, стягнуто штрафів 6,630 тис.грн.

Загальна сума розрахованих збитків (17 розрахунків) склала 0,59 тис.грн, пред'явлено 17 розрахунки на суму 0,590 тис.грн, сплачено 7 розрахунки на суму 0,351 тис.грн.

Таблиця 13.2.

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України

Стаття адміністративного кодексу	Кількість притягнутих посадових осіб	Накладено адміністративне стягнення, тис.грн	Стягнуто, тис.грн
52	10	5,950	5,100
53-1	12	2,040	1,020
53	10	850	0
188 ⁵	6	1,564	0,765
Всього:	38	10,404	6,885

За ст. 52 КУпАП за забруднення земель хімічними і радіоактивними речовинами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами, а так само невжиття заходів по боротьбі з бур'янами - до адміністративної відповідальності притягнуто 1 посадових осіб, накладено штрафів на суму 0,340 тис. грн., стягнуто 0,340 тис. грн.

У ході комісійного обстеження території, прилеглої до ПрАТ «Маріуполь-Авто» у м. Маріуполі за невжиття заходів по боротьбі з бур'янами за ст. 52 КУпАП притягнуто відповідальних осіб. Також у ході комісійного обстеження території, прилеглої до СП «Чайка» та електромеханічного технікуму за невжиття заходів по боротьбі з бур'янами за ст. 52 КУпАП притягнуто відповідальних осіб.

Відповідно до Наказу ДЕІ у Донецькій області №427 від 15.11.2019 проведено позапланову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства ПАТ «Часівоявський вогнетривкий комбінат», за результатами перевірки встановлено що підприємством не здійснюються заходи, щодо боротьби з бур'янами, що є порушенням статті 96 Земельного Кодексу України. За вказане правопорушення до адміністративної відповідальності за ст.52 КУпАП притягнуто посадову особу підприємства на сумму 0,850 тис.грн.

При здійсненні заходів державного нагляду (контролю) у сфері земельних ресурсів відповідно до наказу від 27.11.2019 №444 в м. Костянтинівка притягнуто 2 особи до адміністративної відповідальності за ст 52 КУпАП., а саме: не вживаються заходи щодо боротьби з бур'янами. Загальна сума накладених штрафів склала 0,680 тис.грн. Стягнуто штрафів на суму 0,680 тис.грн.

На ТОВ «Слов'янська хохлушка» своєчасно не вживаються заходи по боротьбі із бур'янами. Відповідальну посадову особу притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 52 КУпАП, з накладенням адміністративного стягнення в сумі 0, 850 тис. грн, сплачено добровільно 0,850 тис.грн.

За ст. 188-5 КУпАП за невиконання приписів в сфері охорони і використання земель до адміністративної відповідальності притягнуто 2 посадові особи, накладено штрафів на суму 0,510 тис. грн стягнуто 0,510 тис. грн.

За ст. 188-5 КУпАП за невиконання приписів в сфері охорони і використання земель до адміністративної відповідальності притягнуто 2 посадові особи, накладено штрафів на суму 0,527 тис. грн стягнуто 0,0 тис. грн (Мирноградська міська рада, Мангушська РДА).

За 12 місяців 2019 року за випадками засмічення або забруднення земельних ділянок сума розрахованих збитків (1 розрахунків) склала 0,333 тис.грн.

Пред'явлено 1 розрахунок на суму 0,334 тис.грн., сплачено 1 розрахунок на суму 0,334 тис.грн по Костянтинівській філії ДП «Укрветсанзавод». Розрахунок за забруднення земель виконано за матеріалами перевірки проведеної у 2018 році.

Землі водного фонду

За 12 місяців 2019 року Державною екологічною інспекцією у Донецькій області було здійснено 4 перевірки використання та охорони земельних ресурсів на землях водного фонду. За ст. 188-5 КУпАП, притягнуто до адміністративної відповідальності відповідальну особу - голову Ясногородської селищної ради у вигляді штрафу на суму 0,255 тис.грн за невиконання припису по розробці проекту землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Казенний Торець.

За ст. 188-5 КУпАП, за невиконання приписів в сфері охорони і використання земель (землі водного фонду) до адміністративної

відповідальності притягнуто 1 посадову особу, накладено штрафів на суму 0,255 тис.грн стягнуто 0,255 тис.грн.

При здійсненні позапланового заходу державного нагляду (контролю) в сфері охорони земельних ресурсів було встановлено факт невиконання припису, відповідальну посадову особу притягнуто до відповідальності за ст. 188-5 КУпАП.

В прибережній захисній смузі водойм біля с. Трипілля здійснено самозахват земельних ділянок: встановлено літні будинки. За ст.53-1 до адміністративної відповідальності притягнуто 2 особи на суму 0,340 тис.грн.

Біленьківська селищна рада. Біленьківській селищній раді було видано на підставі акту позапланової перевірки № 06 - 11 п\пл проведеної з 25.07.2018 по 31.07.2018, до виконання припис: Розробити проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Біленька. Перевіркою виконання приписів встановлено. Щодо розробки проекту землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Біленька та інвентаризації зелених насаджень на території селищної ради. Ці заходи потребують коштів, які в селищній раді відсутні, тому листом № 02-24/865 від 01.11.2018 Біленьківська селищна рада звернулася до Краматорської міської ради з проханням включити данні заходи до розділу «Охорона навколишнього природного середовища Програми економічного і соціального розвитку м. Краматорськ на 2019р.». Припис перенесено до 01.04.2019.

Ясногородська селищна рада. Вимоги припису від 08.10.2018, який було видано на підставі акту позапланової перевірки Ясногородської селищної ради №06 - 15 п\пл, проведеної з 01.10.2018 по 05.10.2018 - Розробити проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Казений Торець. Перевіркою виконання приписів встановлено наступне: Проект землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг річки Казений Торець потребують коштів, які в селищній раді відсутні. Селищна рада не звернулася до Краматорської міської ради з проханням включити дані заходи до розділу «Охорона навколишнього природного середовища Програми економічного і соціального розвитку м. Краматорськ на 2019 рік».

Красноторській селищній раді на підставі акту планової перевірки №06-18, проведеної з 23.10.2018 по 29.10.2018, до виконання було надано припис щодо розробки схеми санітарного очищення на території селищної ради. Рішенням від 30.03.2018 № 36\7-142 Краматорська міська рада затвердила програму природоохоронних заходів, що фінансуються за рахунок коштів міського фонду охорони навколишнього природного середовища на 2018 рік, враховуючи територію Красноторської селищної ради. Відділ комунального господарства м. Краматорськ заключив договір 08.05.18 № 033-2018 з підприємством ТОВ «ЕКО ІНВЕСТ ГРУП» на розробку схеми санітарного очищення. Виконання Припису перенесено.

При здійсненні заходів державного нагляду (контролю) у сфері земельних ресурсів відповідно до наказу від 27.11.2019 №444 в Добропільському та Костянтинівському районах встановлено факти самовільного зайняття

земельних ділянок, а саме допускається розміщення альтанок та тимчасових будівель охорони на землях водного фонду, що є порушенням статей 96, 125, 126 Земельного Кодексу України. За вказані правопорушення до адміністративної відповідальності було притягнуто 5 осіб за ст 53¹ КУпАП, а саме: на загальну суму накладених штрафів 0,850 тис.грн. Стягнуто штрафів на суму 0,850 тис.грн. Сума збітків склала - 0,011 тис.грн, сплачено добровільно.

Охорона рослинних ресурсів

Інспекцією за 12 місяців 2019 року проведено 49 перевірок виконання вимог природоохоронного законодавства по рослинних ресурсах, з них 29 планових – Долінська, Удачненська селищні ради, Слов'янська, Курахівська, Світлодарська, Селидівська, Вугледарська міські ради, Шевченківської селищної ради міста Покровськ, Багатирська, Хрестищенська сільські ради, Слов'янська районна державна адміністрація, Великоновосілківська РДА, Миколаївська ОТГ та 20 позапланових - Красноторська, Райгородоцька, Черкаська, Біленьківська, Ясногірська, Удачненська селищні ради, Мирненська та Хрестищенська сільські ради, Святогірська, Покровська, Шахтарська, Курахівська, Мирноградська міські ради, Військово-цивільна адміністрація м. Торецьк та Званівська сільська об'єднана територіальна громада, у тому числі 3 перевірки ДП "Слов'янський лісгосп" та КП "Компанія "Вода Донбасу» Слов'янська ділянка по лісовим ресурсам.

До адміністративної відповідальності притягнуто 104 осіб, у тому числі 62 по лісовим ресурсам, 7 протокола передано для розгляду у судові органи (ч.1 ст. 88 КУпАП України).

Загальна сума накладених штрафів склала 27,57 тис.грн., у тому числі по лісовим ресурсам – 18,122 тис.грн. Стягнуто штрафів на суму 20,111 тис.грн., у тому числі по лісовим ресурсам – 12,481 тис.грн.

Розраховано та пред'явлено 28 матеріал по обчисленню розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням на суму 314,899 тис.грн, сплачено 19 на суму 80,258 тис.грн.

Таблиця 13.3

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України

Статті адміністративних правопорушень	Кількість винесених постанов	Сума накладених адміністративних штрафів, тис.грн	Сума стягнутих адміністративних штрафів, тис. грн
65 -1	31	14,11	9,979
65 ¹ -1	3	2,04	1,53
67	23	1,292	1,292
77 -1	5	0,68	0,68
77 ¹ -1	8	1,275	1,105
153	13	3,57	2,72
188 ⁵ росл світ	14	4,08	2,805
88 ¹ -1	7	0,510	0
	104	27,557	20,111

<i>в т. ч. ліси</i>			
65 -1	31	14,11	9,979
65 ¹ -1	3	2,04	1,53
67	23	1,292	1,292
77 ¹ -1	5	0,68	0,68
	62	18,122	13,481

Приклади виявлених порушень по статтях КУпАП:

за ч.1 ст. 65¹ КУпАП винесена постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу на суму 1020 грн під час проведення огляду території Опитненської сільської ради Бахмутського району 10.06.2019 р. біля діючого кар'єру ДП «РУТЕКС КЕРАМ» ТОВ «РУТЕКС КЕРАМ» встановлено факт незаконного вирубування 9 (дев'ять) дерев породи дуб звичайний. Державі заподіяний збиток розміром 64,840 тис грн, що проведено згідно додатку 1 «Такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу підприємствами, установами, організаціями та громадянами незаконним вирубуванням та пошкодженням дерев і чагарників до ступеня припинення росту» затвердженого Постановою КМУ від 23 липня 2008 року № 665.

У відповідності зі ст. 202 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» Держекоінспекції надано право пред'являти претензії про відшкодування збитків і втрат, заподіяних внаслідок порушення природоохоронного законодавства, тому до ДП «Рутекс КЕРАМ» ТОВ «РУТЕКС КЕРАМ» направлено претензію № 7 від 19.06.2019 № 03-1674 для добровільного відшкодування збитків.

За ч.1 ст. 65 КУпАП винесена постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу на суму 255 грн. При проведенні рейдової перевірки 27.12.2018 в лісовій смузі, розташованій на землях Нікольської селищної ради, вздовж дороги Нікольське-Тополине Інспекцією було затримано гр. Самойлова В.В., який здійснював вирубку 1 сухого дерева породи ясен без наявності відповідних дозвільних документів, а саме: лісорубного квитка. Розрахунок шкоди, заподіяної лісу, здійснено відповідно до Додатку 1 до Постанови Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 N 665 «Про затвердження такс для обчислення розмір шкоди, заподіяної лісу».

За ч.1 ст. 65 КУпАП притягнуто до адмінвідповідальності гр. Смоляк В.М., який пошкодив до ступеня припинення росту 2 (двох) сироростучих дерев породи акація в полезахисній лісосмузі, розташованій на території Зеленопільської сільської ради Великоновосілківського району, близько 1,5 км на південь від автодороги Великоновосілківка - Гуляй Поле, що зафлексовано 14.02.2019 у ході проведення обстеження згідно листа Новосілківського ВП від 18.12.2018 №8854/503/2018 Розрахунок шкоди, заподіяної лісу, здійснено відповідно до Додатку 1 до Постанови Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 р. N 665 «Про затвердження такс для обчислення розмір шкоди, заподіяної лісу».

За ст. 153 КУпАП, притягнуто до адміністративної відповідальності, накладено у вигляді штрафу на суму 0,170 тис. грн. за незаконну вирубку в м. Лиман двох дерев породи вишня та липа діаметрами відповідно 13,8 см та 17,5 см., здійснено розрахунок збитку відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 559 від 8 квітня 1999 р. «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів» на суму 0,607 тис.грн., сплачено добровільно 0,607 тис.грн.

За ст. 67 КУпАП, притягнуто до адміністративної відповідальності відповідальну особу - майстер лісу Маяцького лісництва ДП "Слов'янський лісгосп" у вигляді штрафу на суму 0,085 тис. грн. за відсутність нумерації дерев, що підлягають вирубуванню, під час відведення насадження для проведення вибіркового санітарних рубок, під час розробки лісосік не здійснюються заходи щодо мінімізації пошкодження дерев, що не підлягають вирубуванню.

За ст. 153 КУпАП, притягнуто до адміністративної відповідальності голову Долинської сільської ради Донецька обл., Слов'янський р-н, у вигляді штрафу на суму 0,51 тис. грн, при проведенні планової перевірки Долинської сільської ради, зафіксовано пошкодження до ступеня припинення росту 1 (одного) сухостійного дерева породи тополя діаметром у корі біля шийки кореня 16,0 см. Заподіяно шкоду на суму 112,50 грн, що розрахована відповідно до ПКМУ від 08.04.1999 № 559 «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів».

За ст. 77-1 КУпАП, накладено штраф на суму 0,170 тис. грн при здійсненні заходів державного контролю, відповідно до наказу Державної екологічної інспекції у Донецькій області від 20.02.2019 № 78 та направлення від 22.02.2019 № 72 здійснено заходи державного контролю додержання вимог природоохоронного законодавства щодо боротьби з випалюванням стерні, луків, пасовищ та іншої природної рослинності або її залишків на території Донецької області, в Мар'їнському районі с. Янтарне виявлено фактів випалювання ділянки з водно-болотною природною рослинністю.

Передано 75 матеріалів до слідчих органів, з них 74 матеріал по лісовим ресурсам.

Приклади переданих матеріалів до органів МВС та СБУ. Наприклад,

1. На лист від 25.12.2018 № 14887, щодо встановлення шкоди, СВ Мангушського ВП Маріупольського ВП ГУНП в Донецькій області, та матеріалів досудового розслідування кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за №42018051290000222, за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ч.2 ст. 364 КК України за фактом пошкодження в лісосмузі до ступня припинення росту 23 сироростучих дерев на території Мангушського р-ну, сума шкоди заподіяної державі складає 118,571 тис.грн. що розрахована відповідно до: Постанови Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу», Матеріали передано листом № 05 - 104 від 17.01.19 (ліс).

2. На лист від 25.12.2018 № 14887, щодо встановлення шкоди, СВ Мангушського ВП Маріупольського ВП ГУНП в Донецькій області, та матеріалів досудового розслідування кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за №42018051290000222 за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ч 2 ст. 246 КК України за фактом пошкодження в лісосмузі до ступня припинення росту 15 сироростучих дерев на території Мангушського р-ну, сума шкоди заподіяної державі складає 56,482 тис.грн., що розрахована відповідно до: Постанови Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу», матеріали передано листом від 17.01.19 №05 -103(ліс).

3. На лист від 14.01.2019 № 751/303/2019, щодо встановлення шкоди, СВ Слов'янського ВП в Донецькій області та матеріалів досудового розслідування кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за №12019050510000050, за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ч.1 ст. 246 КК України за фактом пошкодження в лісосмузі до ступня припинення росту 7 сухостійних дерев на території ДП «Слов'янський лісгосп» Часів-Ярське лісництво, сума шкоди заподіяної державі складає 13,39335 тис.грн, що розрахована відповідно до: Постанови Кабінету Міністрів України № 665 від 23.07.2008 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу», Матеріали передано листом від 29.01.19 № 05 - 409 (ліс).

Тваринний світ

Держекоінспекцією у Донецькій області протягом 2019 року проведено 4 позапланові перевірки по дотриманню вимог природоохоронного законодавства про тваринний світ (ФОП Падалко І.М. та зоологічний парк «У Вашури»).

До адміністративної відповідальності притягнуто 7 осіб, загальна сума накладених штрафів – 0,612 тис.грн, стягнуто з попереднім періодом – 7,412 тис.грн.

Таблиця 13.4

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України

Статті адміністративних правопорушень	Кількість винесених постанов	Сума накладених адміністративних штрафів, тис.грн.	Сума стягнутих адміністративних штрафів, тис.грн.
89 ч.2	0	0	6,800
85 ч.1	7	0,612	0,612
	7	0,612	7,412

Приклади проведених перевірок:

1. Перевірка ФОП Падалко І.М. виконана на підставі погодження на проведення позапланового заходу здійснення державного нагляду (контролю) Міністерства екології та природних ресурсів України від 22.01.2019

№ 4/4-11/768-19, при огляді приміщень, вольєрів та кліток ФОП Падалко І.М., де утримувались дикі тварини під час попередньої перевірки, було встановлено їх відсутність, а саме: лев -1 голова; мавпа - бабуїн-1 голова; мавпа – макака резус-1 голова; лисиця чорнобурка 2-дві голови, єнотовидна собака - 3 голови, пелікан 2 шт. Як стверджує Падалко І.М., цих тварин він продав та роздав різним людям, інших диких тварин він не утримує.

На час перевірки дикі тварини, що утримуються ФОП Падалко І.М., за зовнішнім оглядом, фізичний стан лева та 2-х ведмедів – задовільний, рівень вгодованості: середній та нижче середнього. Шерстні покрови: не скуповджені, гладкі. Температура, пульс, дихання – не вимірювались, з-за відсутності умов фіксації тварин та засобів проведення цих досліджень. Трьом ведмедям, що сплять, провести повний клінічний огляд не можливо у зв'язку з природним фізіологічним станом.

25.01.2019, останній лев, а 06.02.2019 5 ведмедів передано до приватних реабілітаційних центрів для тварин Запорізької та Закарпатської областей. Станом на 07.02.2019 у ФОП Падалко І.М., не залишилось диких тварин.

За ст. 89 ч.2 Кодексу України про адміністративні правопорушення за виявлені під час перевірки порушення чинного законодавства України відповідальну особу Падалко І.М. у 2018 було притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу на суму 6 800 гривень з конфіскацією тварин. Штраф сплачено.

2. Державна екологічна інспекція у Донецькій області розглянула 20 звернень громадян щодо неналежних умов утримання тварин в зоологічному парку «У Вашури», який розташовано за адресою: прос. Металургів, 131, м. Маріуполь, Донецька область. Позаплановий захід державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про охорону, утримання зоологічних колекцій, у тому числі диких тварин у неволі проведено відповідно до погодження на проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) Міністерства екології та природних ресурсів України від 31.05.2019 № 5/4.1-11/5878-19. Умови утримання диких тварин у неволі відповідають вимогам розділу III «Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах» затвердженого наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 30.09.2010 N 429 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29 грудня 2010 р. за N 1384/18679.

Дозволи на утримання диких тварин у неволі та на право займатися розведенням у напіввільних умовах чи в неволі видів тварин, занесених до Червоної книги України, який видає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища ФОП Вашура С. А. не оформлено, в зв'язку з відсутністю затвердженої форми дозволу та порядку його оформлення, що унеможливило видачу його (дозволу) Міністерством екології та природних ресурсів України.

В травні 2019 року Головним управлінням Держпродспоживслужби в Донецькій області, за клопотанням ФОП Вашури С. А. було проведено

перевірку зоологічного парку «У Вашури», та встановлено, що умови утримання, стан здоров'я тварин задовільний.

За результатами перевірки Державною екологічною інспекцією у Донецькій області, підготовлено відповідні матеріали до ФОП Вашури С. А.: складено акт перевірки та видано припис, щодо усунення виявлених порушень, встановлений строк відповідно чинного природоохоронного законодавства України.

3. 31 серпня та 7 вересня 2019 року державними та громадськими інспекторами з охорони навколишнього природного середовища Державної екологічної інспекції у Донецькій області встановлено факт незаконного полювання в угіддях Катеринівської сільської ради Мар'їнського району Донецької області, що є порушенням ст. 17 Закону України «Про мисливське господарство та полювання».

Під час рейдової перевірки, проведеної згідно наказу ДЕІ у Донецькій області від 29.08.2019 № 307, громадськими інспекторами з охорони довкілля виявлений факт незаконного полювання, яке проводилось під керівництвом мисливця ДП «Великоанадольський лісгосп» та організоване громадською організацією МРГ «Бекас». Полювання велось на підставі незаконного дозволу, виданого начальником Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України Стороженко В. І. Дозволом передбачено проведення натаскування, вимуштровування мисливських собак на визначених місцях з вилученням (відстрілом) мисливських птахів, зрощених в напіввільних умовах.

Згідно з розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації № від 08.11.2018 1320/5-18, полювання у мисливський сезон 2018/2019 років заборонено.

ГО «МРГ Бекас», маючи на руках вищезазначений дозвіл, вийшли у мисливські угіддя на полювання з мисливськими рушницями та здійснювали відстріл дикої пернатої дичини, нічого при цьому не випустивши в угіддя та не маючи при собі мисливських собак.

Відповідно до частини 1 статі 85 КУпАП, за порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, полювання з порушенням встановленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання притягнуто до адміністративної відповідальності 5 громадян (жителі сел Катеринівка та Костянтинівка Мар'їнського району), накладено адмінстягнення на загальну суму 0,510 тис.грн.

Охорона рибних ресурсів

Держекоінспекцією у Донецькій області протягом 2019 року проведено 1 планова та 2 позапланові перевірки (Святогірська міська рада та ПП «Донбасрибпром»)

Позапланова перевірка ПП «Донбасрибпром» виконана на підставі звернення гр. Педан С.О. та погодження на проведення позапланового заходу здійснення державного нагляду (контролю) Міністерства екології та природних ресурсів України лист від 20.03.2019 № 5/4 1-1/31152-19 щодо порушення вимог природоохоронного законодавства при поводженні з відходами, любительського вилову риби та випалювання природної рослинності на території ПП «Донбасрибпром».

ПП «Донбасрибпром» свою діяльність на водних об'єктах здійснює відповідно до науково-біологічного обґрунтування, та режиму режиму рибогосподарської експлуатації водойми – охолоджувача № 1, № 2. Слов'янська ТЕС, затвердженого 13.11.2012 стром дії до 31.12.2022 і доповнення до нього від 14.12.2015, де в п.16.3 вказано що любительський вилов риби регламентується користувачем (забороняється або дозволяється за відповідну плату). Положення про платне любительське рибальство на водоймах розроблено у 2012.

До адміністративної відповідальності притягнуто 235 особи, загальна сума накладених штрафів –14,161 тис.грн, стягнуто з попереднім періодом – 12,956 тис.грн.

Таблиця 13.5

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України

Статті адміністративних правопорушень	Кількість винесених постанов	Сума накладених адміністративних штрафів, тис.грн.	Сума стягнутих адміністративних штрафів, тис.грн.
85-3	235	14,161	12,956
85-4	1	0	0

Приклади виявлених порушень по статтям КУ про АП.:

за ст.85 ч.3 встановлений факт порушення природоохоронного законодавства у сфері поводження з водними живими ресурсами, а саме, на території біля центрального ринку в м. Костянтинівка, м. Бахмут, м. Краматорськ, м. Соледар встановлено порушення правил любительського та спортивного рибальства, а саме: здійснювався продаж риби без наявності документів, які підтверджують законність їх придбання та сертифіката якості. До адмінвідповідальності притягнуто винних громадян.

За ст. 85 ч.4 КУпАП порушення правил використання об'єктів тваринного світу в частині порушення правил рибальства до адміністративної відповідальності притягнуто складено 1 протокол від 23.05.2019 № 002047 який спрямовано до суду листом від 12.06.2019 №12-1630, виконано розрахунок шкоди, заподіяної порушенням законодавства в наслідок незаконного добування з річки Кривий Трець, Костянтинівського району, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.11.2011 № 1209 на суму 34 грн.

Державною екологічною інспекцією у Донецькій області починаючи з періоду встановлення криги на водоймах області, а саме з листопада 2018 вівся постійний контроль за станом водних живих ресурсів по недопущенню їх

замору та загибелі від задухи. Подекадно збиралась інформація, про спостереження за станом зимівлі риби у водних об'єктах від управління Державного агентства рибного господарства у Донецькій обл., обласного управління мисливців та рибалок та Сіверсько – Донецького басейнового управління водних ресурсів.

Як свідчать результати лабораторних досліджень та звіти орендарів водойм, вміст кисню в воді майже у всіх водоймах Донецької області, не знижувався до критичних показників, загибелі риби не спостерігалось.

На виконання наказу від 01.04.2019 № 121 Держекоінспекції України «Про посилення заходів державного нагляду (контролю) з попередження та виявлення фактів порушення вимог природоохоронного законодавства у період нересту риби 2019 році », Державна екологічна інспекція у Донецькій області надавала щотижневу інформацію про виконання Плану заходів державного нагляду (контролю) у сфері охорони, використання та відтворення водних біоресурсів у період нересту риби з 01.04. до 15.08.2019 за встановленою формою.

З метою недопущення незаконного збуту водних біоресурсів та вилову забороненими знаряддями риби та інших водних біоресурсів, за період з 1 квітня 2019 року, проведено 19 заходів державного нагляду по місцях торгівлі ВЖР та продуктами їх переробки в населених пунктах та за їх межами на території Донецької обл.

За статтями 85-3 та 85-4 Кодексу України про Адміністративні Правопорушення за виявлені порушення чинного законодавства України, інспекторами притягнуто до адміністративної відповідальності 67 осіб.

Охорона територій та об'єктів природно-заповідного світу

Держекоінспекцією у Донецькій області протягом 2019 року проведено 7 заходів державного нагляду (контролю) за дотримання законодавства з охорони територій та об'єктів природо-заповідного фонду, з них 5 планових: Слов'янська, Миколаївська міські ради, Маяківська сільська рада, Новоекономічна та Удаченська селищні ради та 2 позапланові перевірки ДП «Слов'янський лісгосп».

Приклади проведених перевірок:

1. На території Слов'янської міської ради розташовано регіональний ландшафтний парк «Слов'янський курорт», площа якого 431,3 га. Рішення про його створення було прийняте Донецькою обласною радою від 23.12.2005 № 4/31-773.

До складу земель ландшафтного парку увійшли також три об'єкти природно-заповідного фонду: озера Ріпне, Сліпне та орнітологічний заказник місцевого значення “Приозерний”.

Озера Ріпне та Сліпне, згідно розпорядження Ради Міністрів України від 14.10.75 р. № 780р об'явлені пам'ятками природи загальнодержавного значення і взяті під охорону, а Постановою КМУ від 11.12.96 № 1499 зазначені озера віднесено до категорії лікувальних.

Розроблено проект організації території регіонального ландшафтного парку «Слов'янський курорт», охорони та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів на території земель природно-заповідного фонду Слов'янської міської ради Донецької області. Виконавець ДП «Східноукраїнський екологічний інститут» 2017 рік (затверджено розпорядженням голови Донецької ОДА від 27.08.2018 № 1073/5-18). Відповідно до вищевказаного проекту рекомендовано розширення території РЛП шляхом приєднання до нього земельної ділянки північно-східної частини міста вздовж вулиці Героїв Праці площею 40 га, строк реалізації 2022 рік. Згідно Закону України від 19.04.2011 N 3245-VI природні території міста Слов'янська Донецької області об'явлені курортом державного значення. Для збереження багатого орнітокомплексу рішенням Донецької обласної ради від 06.12.2001 № 3/22-558 територія площею 80 га в заплаві річки Колонтаївка визначена сезонним орнітологічним заказником «Приозерний» місцевого значення.

2. Рішенням Миколаївської міської ради № 23-IX-8 від 25.07.2017 погоджено створення заказника місцевого значення «Зміїна гора». Розпорядженням Голови Донецької ОДА від 19.11.2018 №1378/5-18 оголошено ландшафтним заказником місцевого значення «Зміїна гора» природну територію загальною площею 245,7800 га, а саме: 115,7800 га, в тому числі: 51,8933 га земель оздоровчого призначення та 63,8867 га земель лісгосподарського призначення, вкритих лісовою рослинністю, із земель запасу на території Миколаївської міської ради Слов'янського району та 130,0000 га відкритих земель без рослинного покриву із земель запасу на території Краматорської міської ради без вилучення земель. Департаменту екології та природних ресурсів вказано, що протягом трьох місяців, з моменту розпорядження, здійснити передачу ландшафтного заказника місцевого значення «Зміїна гора» під охорону. Станом на 12.02.2019 охоронні зобов'язання не передані. Виконавчим комітетом Миколаївської міської ради планується внести зміни до Програми розвитку земельних відносин і охорони земель у Миколаївській міській об'єднаній територіальній громаді Слов'янського району Донецької області на 2019-2023 роки, з питання встановлення в натурі (на місцевості) меж території ландшафтного заказника місцевого значення «Зміїна гора», оформлення його відповідними знаками та інформаційними матеріалами у 2019.

3. Перевірку ДП «Слов'янський лісгосп» виконано на підставі погодження на проведення позапланового заходу здійснення державного нагляду (контролю) Міністерства екології та природних ресурсів України від 12.02.2019 № 5/4-11/1671-19.

4. На території Новоекономічної селищної ради розташовано заказник «Приторський» та «Караковський». Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 31.01.2018 № 169/5-18 «Оголошено заказник та пам'ятку природи місцевого значення у Покровському районі Донецької області» площею 166,3 га. На

території Новоекономічної селищної ради оголошено ландшафтний заказник «Приторський» 1 ділянка «Галина гірка» та на території Михайлівська сільської ради – ботанічний пам'ятка природи місцевого значення «Сичин–дуб». Розпорядженням від 26.02.2018 № 260/5-18 «Про оголошення ландшафтного заказника місцевого значення «Караковський» на території Покровського району» площею 41 га.

Таблиця 13.6

Перелік статей, за якими були накладені адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства України

Статті адміністративних правопорушень	Кількість винесених постанов	Сума накладених адміністративних штрафів, тис.грн.	Сума стягнутих адміністративних штрафів, тис.грн.
91	2	0	0

Приклади виявлених порушень по статтям КУ про АП.

2 протоколи про адміністративне правопорушення було передано на розгляд до суду (ч.1 ст. 91 КУпАП України).

За ч.1 ст. 91 КУпАП для притягнення до адміністративної відповідальності направлені матеріали листом до Костянтинівського міськрайонного суду на гр. Вітюка С. М., уродженця с. Предтечино, Костянтинівського району, Донецької області, яке полягає в тому, що він 09.02.2019 здійснював в межах ПЗФ, заборонену господарську діяльність, а саме на території РЛП «Клебан-Бик» ділянка «Оленівський ліс» привласнив 12 вітровальних та буреломних дерев породи (ясень) чим завдав шкоду на суму 5780 грн., яка обрахована відповідно до Додатку №1 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд» від 24.07.2013 № 541.

За ч.1 ст. 91 КУпАП для притягнення до адміністративної відповідальності направлені матеріали листом до Костянтинівського міськрайонного суду на гр. Мазіна С. Ю., уродженця с. Предтечино, Костянтинівського району, Донецької області, яке полягає в тому, що він 09.02.2019 здійснював в межах ПЗФ, заборонену господарську діяльність, а саме на території РЛП «Клебан-Бик» ділянка «Оленівський ліс» привласнив 12 вітровальних та буреломних дерев породи (ясень) чим завдав шкоду на суму 5780 грн, яка обрахована відповідно до Додатку №1 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд» від 24.07.2013 № 541.

Оплачено за минулий період 2017, 1 матеріал по обчисленню розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням на суму 22,46 тис.грн.

Передано 3 матеріала до органів МВС та СБУ:

1. На лист № 96/302/05-2019 від 03.01.2019, щодо встановлення шкоди, СВ Лиманського ВП Слов'янського ВП ГУНП в Донецькій області, та матеріалів досудового розслідування кримінального провадження, внесеного до

Єдиного реєстру досудових розслідувань за №12018050420000936 від 19.12.2019 за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ч 1 ст. 246 КК України за фактом пошкодження на території ДП «Лиманський лісгосп» до ступня припинення росту 6 сирогостучих дерев, сума шкоди заподіяної державі складає 1,674 тис.грн. що розрахована відповідно до: Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 541 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд». Матеріали передано листом від 09.01.19 № 05 -34 (пзф).

2. Відповідно до звернення гр. Вганнікова С.Т. Держінспекторами Інспекції спільно з фахівцями НПП «Святі Гори», в присутності представників Національної поліції було проведено перевірку тверджень викладених у зверненні, під час якої було встановлено що, на земельній ділянці б/в «Примус» у м. Святогірськ, вул. Курортна 1 встановлено факт незаконного знесення зелених насаджень у кількості 7 (семи) шт., породи вільха чорна діаметрами у корі біля шийки кореня від 41 до 62 см. За результатами перевірки було розраховано шкоду нанесену Державі, яка склала 46,931 тис.грн. що розрахована відповідно до: Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 541 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд» Листом від 17.01.2019р. № 05-135 Інспекція звернулася до Слов'янського ВП ГУНП в Донецькій області.(пзф).

3. На лист від 18.11.2019 № 12/1-34/20573, СВ територіального управління Державного бюро розслідувань у м. Краматорськ в Донецькій області, щодо встановлення шкоди та матеріалів досудового розслідування кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 42019050000000137 від 11.09.2019 за ознаками кримінального правопорушення передбаченого ч 1 ст. 246 КК України за фактом пошкодження на території НПП «Святі Гори», до ступня припинення росту 44 сирогостучих дерев, сума шкоди заподіяної державі складає 226,124 тис.грн, що розрахована відповідно до: Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 541 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд». Матеріали передано листом від 29.11.19 № 05 -3355 (пзф).

Моніторинг якості поверхневих вод

Річки регіону, що контролюються відділом інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Донецькій області маловодні, це річки басейнів Сіверського Донця та Дніпро.

Характеристика якості води річки Кривий Торець

Річка Кривий Торець належить до водних об'єктів рибогосподарського призначення але якість річної води не відповідає встановленим вимогам по азоту амонійному, нітратам, фосфатам, залізу загальному, сухому залишку, сульфатам, нафтопродуктам, БСК₅.

Таблиця 13.7

Якість води річки Кривий Торець (мг/дм³)

Назва ЗР	р. Кривий Торець с.Іванопілля, Костянтинівський р-н 2019	р. Кривий Торець м. Дружківка 2019
Сульфати	571	811
Хлориди	251	241
Сухий залишок	1656	2151
Залізо загальне	0,947	0,266
Азот амонійний	1,03	1,21
Нітрити	0,447	0,160
Нітрати	7,9	17,8
БСК ₅	3,92	4,31
Фосфати	1,59	0,99
Завислі речовини	23,2	16,7
ХСК	22,8	26,0
Нафтопродукти	-	0,18

Характеристика якості води річки Казенний Торець

Річка Казенний Торець належить до водних об'єктів рибогосподарського призначення. Довжина р. Казенний Торець складає 129 км. Річка має два припливи - правий р. Кривий Торець довжиною 88 км та лівий р. Сухий Торець довжиною 97 км. р. Казенний Торець відноситься до категорії найбільш забруднених водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець.

Якість річної води не відповідає встановленим вимогам по азоту амонійному, нітратам, фосфатам, залізу загальному, завислим речовинам, сухому залишку, сульфатам, хлоридам, нафтопродуктам, БСК₅.

Таблиця 13.8

Якість води річки Казенний Торець (мг/дм³)

Назва ЗР	р. Казенний Торець, м. Краматорськ 2019 рік	р. Казенний Торець, м. Слов'янськ 2019 рік
Сульфати	703	776
Хлориди	328	523
Сухий залишок	2041	2606
Залізо загальне	0,327	0,358
Азот амонійний	1,15	1,46
Нітрити	0,222	0,230
Нітрати	19,0	14,6
Нафтопродукти	0,25	0,28
БСК ₅	4,17	4,39
Фосфати	1,22	0,77
ХСК	24,6	26,0
Завислі речовини	42,7	52,4

Характеристика якості води річки Бахмут

Річка Бахмут належить до водних об'єктів рибогосподарського призначення. Довжина річки - 88 км. В р. Бахмут збираються води з площини 1680 км².

Якість річної води не відповідає встановленим вимогам по залізу загальному, завислим речовинам, сухому залишку, сульфатам, хлоридам, нафтопродуктам, БСК₅.

Таблиця 13.9
Якість води річки Бахмут (мг/дм³)

Назва ЗР	р. Бахмут, м. Бахмут 2019 рік
Сульфати	1312
Хлориди	333
Сухий залишок	3311
Залізо загальне	0,214
Азот амонійний	0,71
Нітрити	0,054
Нітрати	5,6
Нафтопродукти	0,11
БСК ₅	4,14
Фосфати	0,07
ХСК	50,0
Завислі речовини	16,8

Характеристика якості води річки Кашлагач

Річка Кашлагач належить до водних об'єктів рибогосподарського призначення. Довжина річки 64 км, правий приток р. Мокрі Яли (басейн Дніпра).

Контроль якості річної води здійснювався на 2 створах вище і нижче скиду ТОВ «Волноваський сільський комбінат комунального господарства».

Якість річної води не відповідає встановленим вимогам.

Таблиця 13.10
Якість води річки Кашлагач (мг/дм³)

Назва ЗР	р.Кашлагач, м. Волноваха вище скиду стічних вод 2019	р.Кашлагач, м. Волноваха нижче скиду стічних вод 2018/2019
Сульфати	2073	1709
Хлориди	938	849
Сухий залишок	6040	5129
Залізо загальне	0,232	1,961
Азот амонійний	1,05	9,07
Нітрити	0,875	0,041
Нітрати	15,70	8,90
БСК ₅	6,0	34,0
Фосфати	1,54	5,25

ХСК	40,0	90,0
Завислі речовини	84,0	180,0

Характеристика якості води річки Мокра Плотва

Річка Мокра Плотва (басейн р. Бахмутка) належить до водних об'єктів рибогосподарського призначення. На ділянці р. Мокра Плотва скидає стічні води КП «Водоканал», м. Соледар. Якість води річки не відповідає нормативним вимогам по сульфатам, хлоридам, залізу загальному, азоту амонійному, нітратам, нафтопродуктам, ХСК, АПАР, БСК5.

Таблиця 13.11

Якість води річки Мокра Плотва (мг/дм³)

Назва ЗР	вище скиду КП «Водоканал» м. Соледар 2019 рік	нижче скиду КП «Водоканал» м. Соледар 2019 рік
Сульфати	1794	1801
Хлориди	432	318
Залізо загальне	0,713	0,859
Азот амонійний	1,43	7,17
Нітрити	0,372	0,685
Нітрати	17,95	15,4
Нафтопродукти	0,15	0,22
БСК5	5,92	7,36
Фосфати	1,11	10,55
ХСК	30,9	39,9
Завислі речовини	195,0	124,0
АПАР	0,130	0,310

Характеристика якості води річки Велика Ступка

Річка Велика Ступка (басейн р. Бахмут) належить до водних об'єктів рибогосподарського призначення. В результаті проведених аналізів спостерігається зміна кількісного складу по наступним показникам: сульфатам, хлоридам, залізу загальному, сухому залишку, азоту амонійному, нітратам, нітратам, фосфатам, нафтопродуктам, ХСК, завислим речовинам, БСК5.

Таблиця 13.12

Якість води річки Велика Ступка (мг/дм³)

Назва ЗР	р. Велика Ступка вище скиду стічних вод 2019р.	р. Велика Ступка нижче скиду стічних вод 2019р.
Сульфати	672	695
Хлориди	107	124
Залізо загальне	0,283	0,419
Сухий залишок	1544	1584
Азот амонійний	1,13	2,74
Нітрити	н/м	0,034

Нітрати	25,9	26,6
Нафтопродукти	0,11	0,12
БСК5	4,20	5,44
Фосфати	0,61	0,67
ХСК	25,3	32,0
Завислі речовини	42,0	42,5

13.2 Виконання регіональних природоохоронних програм

Станом на 31.12.2019 на території Донецької області виконувалось 8 регіональних природоохоронних програм:

Програма розвитку регіональних ландшафтних парків Донецької області на період до 2015 року та прогноз до 2020 року, яка затверджена рішенням Донецької обласної ради від 24.12.2012 № 6/17-425;

План дій з охорони навколишнього природного середовища Донецької області на 2013-2020 роки, затверджений рішенням Донецької обласної ради від 30.05.2013 № 6/21-509;

Програма поводження з відходами в Донецькій області на 2016-2020 роки, затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 22.09.2016 № 836 (із змінами);

регіональна Програма поводження з промисловими відходами в Донецькій області на 2018-2020 роки, затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28.12.2018 № 1580/5-18.

Регіональна цільова програма щодо здійснення розчистки та регулювання русел річок на 2018-2022 роки, затверджена розпорядженням голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 10.09.2018 № 1123/5-18;

програма «Чисте повітря Донеччини 2018-2020 роки та прогноз до 2030 року», затверджена розпорядженням голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28.12.2018 1571/5-18;

Регіональна програма «Ліси Донеччини» на 2018-2022 роки, затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 08.10.2018 1212/5-18;

Регіональна програма формування та розвитку екологічної мережі в Донецькій області на період 2019-2022 роки, затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 19.03.2019 № 300/5-19.

Інформацію про виконання у 2019 році регіональних природоохоронних програм наведено у таблиці.

Таблиця 13.13

Регіональні природоохоронні програми на території Донецької області

з/п	Назва програми	Обсяг фінансування у 2019 році		
		Затверджені обсяги фінансування, тис. грн	Фактичні обсяги фінансування, тис. грн	%
1.	Програма розвитку регіональних ландшафтних парків Донецької області на період до 2015 року та прогноз до 2020 року	47192,50	28424,52	60
2.	Програма поводження з відходами в Донецькій області на 2016-2020 роки	368478,43	222054,37	60
3.	План дій з охорони навколишнього природного середовища Донецької області на 2013-2020 роки	430971,10	353249,46	82
4.	Регіональна цільова програма щодо здійснення розчистки та регулювання русел річок на 2018-2022 роки	162956,07	69377,93	43
5.	Програма поводження з промисловими відходами в Донецькій області на 2018-2020 роки	240060,10	306939,49	128
6.	Чисте повітря Донеччини 2018-2020 роки та прогноз до 2030 року	1288595,91	941994,72	73
7.	Регіональна програма «Ліси Донеччини» на 2018-2022 роки	26681,85	46614,0	175
8.	Регіональна програма формування та розвитку екологічної мережі в Донецькій області на період 2019-2022 роки	5887,80	3404,19	58

13.3 Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Система моніторингу - це відкрита інформаційна система, пріоритетами функціонування якої є отримання оперативної інформації про стан довкілля в режимі ON-LINE.

Беручи до уваги ймовірну загрозу екологічній безпеці, внаслідок проведення операції об'єднаних сил, питання отримання достовірної екологічної інформації про стан навколишнього природного середовища стоїть особливо актуально. Департаментом екології та природних ресурсів Донецької облдержадміністрації з 2016 року впроваджується автоматизована система моніторингу довкілля на території області.

Моніторинг атмосферного повітря

На даний час моніторинг стану атмосферного повітря здійснюється з урахуванням вимог Директиви 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи по основним забруднюючим речовинам за допомогою 7-ми стаціонарних постів, 50-ти компактних станцій контролю стану атмосферного повітря на межі санітарно-захисних зон 28 найбільших підприємств забруднювачів області, в тому числі і в населених пунктах, розташованих в безпосередній близькості від лінії розмежування. Пости працюють в режимі дослідної експлуатації.

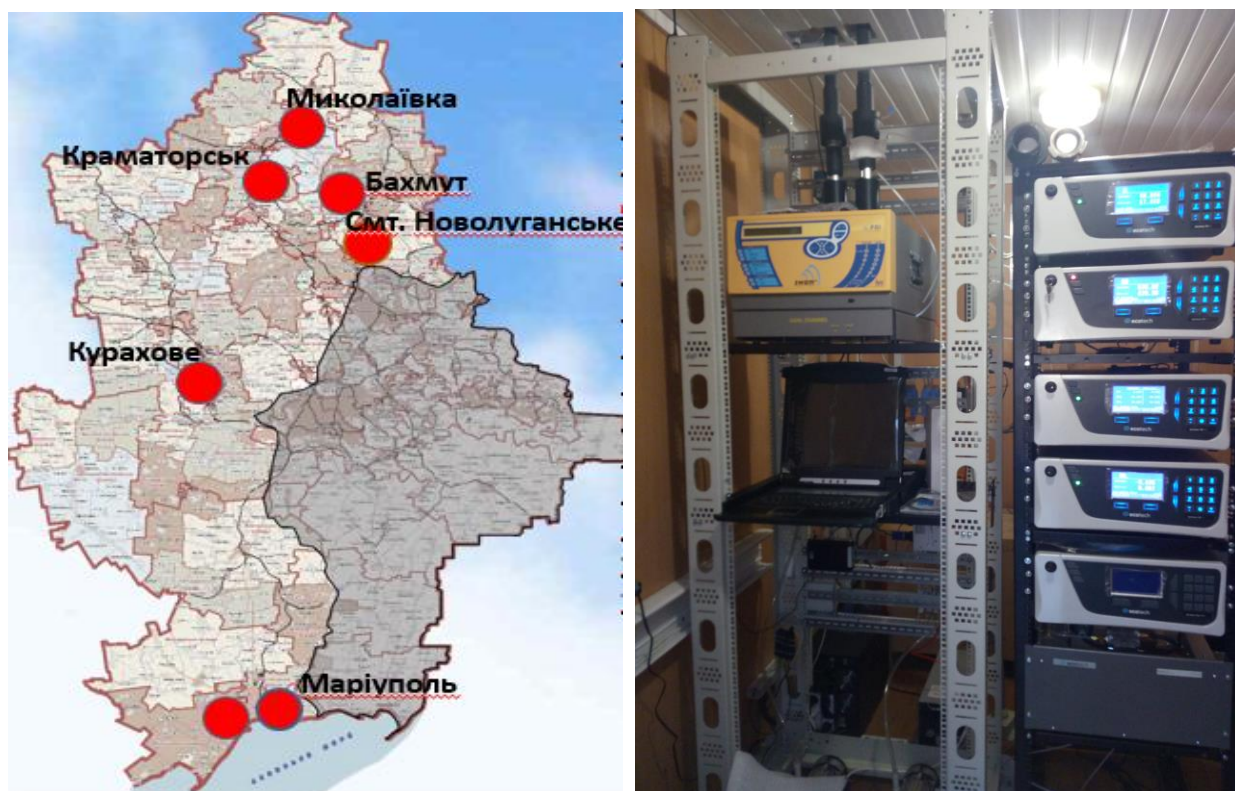

Рисунок 13.1 – Стаціонарні пости атмосферного повітря

Рисунок 13.2 – Компактні станції контролю стану атмосферного повітря на межі санітарно-захисних зон

Також, для дослідження впливу діючих джерел забруднення на стан атмосферного повітря, згідно звернень місцевих органів самоврядування, департаментом екології та природних ресурсів здійснюються виміри забруднюючих речовин за допомогою пересувної лабораторії. газоаналізатором для виміру органічних сполук (група - метилмеркаптан) по контролю забруднення повітря в районі прудів відстійників, коптильних заводів, підприємств АПК та газоаналізатором для виміру фенолу, формальдегіду ВТЕХ – контроль забруднення повітря автотранспортом, теплоелектростанціями, котельнями та інші.

Рисунок 13.3 – Пересувна лабораторія контролю стану атмосферного повітря

Моніторинг водних ресурсів

За допомогою 2-х автоматизованих гідропостів здійснюється спостереження за рівнем води та гідрохімічними показниками стану поверхневих водних об'єктів у зонах підвищеного ризику в басейні р. Сіверський Донець.

Рисунок 13.4 – Схема розміщення гідропостів

Рисунок 13.5 – Морський буй

У 2019 році з метою контролю кількісних та якісних показників річкових вод, в тому числі річок, які беруть свій початок на тимчасово непідконтрольній території, додатково здійснюється організація ще 6-ти гідропостів контролю на наступних річках: р. Кривий Торець, р. Казений Торець, р. Бахмутка, р. Солона, р. Кальміус, р. Кальчик.

Рисунок 13.6 – Організація гідропостів

Для визначення стану забруднення Азовського моря, встановлена океанографічна вимірювальна платформа у м. Маріуполь на території Донецького регіонального центру з гідрометереології. Гідропости працюють в режимі дослідної експлуатації.

Інформація щодо вимірів стану атмосферного повітря та водних ресурсів знаходиться у вільному доступі, розміщена на офіційному сайті департаменту екології та природних ресурсів Донецької облдержадміністрації, передається в режимі On-Line. Окрім цього, сайтом передбачено відображення середньодобових концентрації забруднюючих речовин за останні 30 днів по всіх містах, де встановлені стаціонарні пости.

Рисунок 13.7 – Сайт автоматизованої системи моніторингу довкілля Донецької області

Для оперативного контролю стану водних ресурсів у 2019 року придбана пересувна лабораторія по визначенню якості води, що дозволить проводити моніторинг якості та ступеню забруднення водойм, який передбачає відбір проб води безпосередньо біля місця відбору (біля скидів водоканалів та підприємств із каналізаційних колекторів в річки)

Моніторинг лісових насаджень

У 2019 році придбана телевізійна система раннього виявлення лісових пожеж типу «ВПК-1600». Обладнання встановлене, працює у режимі тестування. Камеру встановлено на вежі в лісництві НПП «Святі Гори», що дозволить контролювати лісові масиви нацпарку.

Рисунок 13.8 – Телевізійна система раннього виявлення лісових пожеж типу «ВПК-1600»

Моніторинг стану підземних вод та ґрунтів

Для здійснення контролю стану ґрунтів та підземних водоносних горизонтів придбане устаткування, атомні спектрофотометри, які планується встановити в центрі моніторингу. За допомогою приладів можливо визначати забруднення ґрунтів, підземних вод, а також, в рослинній продукції.

13.4 Оцінка впливу на довкілля

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (далі - Закон) здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планової діяльності, визначеної частинами другої і третьою статті 3 цього Закону. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішень про провадження планованої діяльності.

Згідно пункту 3 статті 1 Закону планована діяльність – планована господарська діяльність, що включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, інші втручання в природне середовище.

Протягом 2019 року департаментом екології та природних ресурсів Донецької облдержадміністрації було видано 16 висновки з оцінки впливу на довкілля про допустимість провадження діяльності та 1 про недопустимість провадження планованої діяльності.

Згідно інформації Єдиного державного реєстру з оцінки впливу на довкілля Міністерством енергетики та захисту довкілля України для планованої діяльності на території Донецької області у 2019 році видано 44 висновки з оцінки впливу на довкілля про допустимість провадження планованої діяльності.

13.5 Економічні засади природокористування

13.5.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

Таблиця 13.14

Інформація щодо виконання окремих показників місцевих бюджетів області по територіях, які підконтрольні державній владі

Найменування бюджету	Залишок коштів місцевих фондів ОНПС станом на 01.01.2019, тис. грн	Надходження до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища за січень-грудень 2018 року, тис. грн			Фактично спрямовано на природоохоронні заходи у 2019 році, тис. грн
		збір за забруднення навколишнього природного середовища	екологічний податок	грошові стягнення за шкоду, зподіану порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	
м. Авдіївка	8866,35		3388,1		363,2
м. Бахмут	13015,60		448,9		17447,3*
м. Вугледар	136,9		162,1		290,7
м. Торецьк	319,33		371,3		3688,3*
м. Мирноград	56,75		39,5		91,6
м. Добропілля	218,32		1848,0	0,3	1442,3
м. Дружківка	673,31	0,1	80,9		208,5
м. Костянтинівка	97,95		288,0	49,1	434,3
м. Краматорськ	1414,9		3029,3	26,7	11923,8*
м. Покровськ	815,7		171,6		864,6
м. Маріуполь	1853,94		34880,9	1463,9	29700,9
м. Новогродівка	0,18		45,9		28,9
м. Селидове	716,77	6,8	1435,0		1666,3
м. Слов'янськ	1246,88		254,9	11,9	1324,3
Бахмутський р-н	134817,04		56464,8	60,4	16230,3
Великоновосілівський р-н	420,5		56,1	10,1	3906,5*
Волноваський р-н			13814,3	28,3	1581,5
Нікольський р-н	12556,78	2,4	62,8	0,4	9003,6
Добропільський р-н	6660,38		2559,6		3943,3
Костянтинівський р-н	339,41		30,2	0,4	28,8
Покровський р-н	3245,87		6890,3	0,7	7420,6
Мар'їнський р-н	39419,83		80732,3	11,1	92986,5

Найменування бюджету	Залишок коштів місцевих фондів ОНПС станом на 01.01.2019, тис. грн	Надходження до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища за січень-грудень 2018 року, тис. грн			Фактично спрямовано на природо-охоронні заходи у 2019 році, тис. грн
		збір за забруднення навколишнього природного середовища	екологічний податок	грошові стягнення за шкоду, зподіану порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	
Олександрівський р-н	1525,3		678,7		268,7
Мангушський р-н	1933,3		787,9	43,6	465,8
Слов'янський р-н	30592,86		16776,9	0,2	1605,7
Ясинуватський р-н	1619,76		464,5		96,5
ОТГ Лиманська	24,22		188,0	19,5	207,9
ОТГ Шахівська	112,7		205,9	4,5	35,3
ОТГ Черкаська	300,0		18,7	120,2	203,4
ОТГ Миколаївська	15611,89		16606,7		16361,0
ОТГ Іллінівська	1588,55	0,4	267,6	3,0	104,9
ОТГ Соледарська	125,37		125,6		306,4
ОТГ Сіверська	27,58		8,4		9,3
ОТГ Званівська	1,93		1,2		
ОТГ Андріївська	31		9,1	37,6	29,9
ОТГ Олександрівська	356,51		11,4	3,4	918,8
Облбюджет	582300,43	3,9	291868,8	758,1	465059,2
Разом по Донецькій області	863044,08	13,6	535074,1	2653,4	690248,8

*- у тому числі субвенція, надана у 2019 році з обласного бюджету до місцевого бюджету.

Програма економічного і соціального розвитку Донецької області на 2019 рік та основні напрями розвитку на 2020 та 2021 роки (далі – Програма), затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 01.02.2019 № 79/5-19 (із змінами).

Розділом «Охорона навколишнього природного середовища» Програми на 2019 рік передбачені найбільш пріоритетні заходи щодо забезпечення екологічної безпеки, відтворення та підтримання у належному стані природних ресурсів області. Метою програми є забезпечення екологічної безпеки шляхом розробки та реалізації природоохоронних та ресурсозберігаючих проєктів,

мобілізації матеріальних і фінансових ресурсів, координації дій органів влади і суб'єктів господарювання, формування і виконання конкретних заходів, спрямованих на усунення та пом'якшення дії чинників, шкідливих для навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Реалізація цієї мети дозволить стабілізувати та знизити вміст шкідливих речовин у водоймищах, атмосферному повітрі, ґрунтах до гранично допустимих показників, забезпечити збереження і відновлення біорізноманіття на території області, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

На 2019 рік Програмою передбачалось виконання 96 проєктів регіонального розвитку (далі – проєкти) та 94 природоохоронних заходів, на фінансування яких з різних джерел було заплановано 5908415,78 тис. грн

Охорона атмосферного повітря

Проблема забруднення атмосферного повітря залишається однією з найбільш гострих у регіоні. У 2019 році Програмою було передбачено виконання 24 заходів з охорони атмосферного повітря, на які заплановано 4691741,0 тис. грн У звітному періоді за напрямом реалізовано заходів на суму 1980243,62 тис.грн (42 % від запланованої суми).

На ПрАТ «ММК ім. Ілліча» продовжено реалізацію заходів, направлених на скорочення викидів пилу: «Реконструкція агломації № 1-12 на зоні спікання та зоні охолодження (заміна 1 ступені газоочищення зони спікання на а/м №№11-12 та першої ступені газоочищення зони охолодження а/м №№10,11,12). Установка рукавного фільтра за а/м 1-3, а/м 4-6 (зона спікання), за а/м 10-12 (зона охолодження)», «Реконструкція існуючих пилоочисних споруд-машина скачування шлаку та міксерів № 3,4 (ККЦ)» та «Реконструкція очисних споруд конвертера № 3». На реалізацію заходів у звітному періоді підприємством витрачено 1365643,10 тис. грн

На ПрАТ "МК "Азовсталь" (м. Маріуполь) за рахунок коштів підприємства завершено будівельно-монтажні роботи за проєктом з реконструкції системи аспірації ливарного двору, системи аспірації підбункерних приміщень, впровадження системи допалення ДП №3.

ТОВ «НВО «Інкор і К» м. Торецьк за рахунок коштів підприємства (1038,2 тис.грн) здійснено монтаж газоочисних установок після компресійної системи 5-6 черги відділення кристалізації з очищенням викидів від нафталіну.

У звітному періоді проведено інвентаризацію джерел забруднення навколишнього природного середовища: на 8 підприємствах міст Костянтинівка, Бахмут, Покровськ та Шахівської ОТГ; у 5 сільських клубах та 5 адмінбудівлях, розташованих на території Іллінської ОТГ; у 32 закладах охорони здоров'я Покровського району (6 амбулаторіях, 5 фельдшерсько-акушерських пунктах та 21 фельдшерських пунктах).

У м. Слов'янськ ПП «ЛІГА ГРУПП» з метою зменшення викидів пилу у атмосферне повітря на 0,41 т/рік реалізовано захід з реконструкції комплексу з

розсіювання вугілля з встановленням ПГУ. Підприємством на реалізацію заходу у звітному періоді витрачено 455,8 тис. грн.

Охорона і раціональне використання водних ресурсів

Донецька область – одна з областей України, яка найменше забезпечена природною водою. Основними забруднювачами водних об'єктів, як і раніше, залишаються підприємства металургійної та вугільної промисловості, біологічні очисні споруди. У 2019 році Програмою передбачалось здійснення 22 заходів з охорони і раціонального використання водних ресурсів, на які було заплановано 349967,04 тис. грн. За напрямом реалізовано за звітний період заходів на суму 99967,45 тис. грн.

Протягом 2019 року за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища (далі – фонд ОНПС):

у м. Слов'янськ завершено реконструкцію аварійної ділянки самопливного каналізаційного колектору з мр-на Артема від вул. Артема до КНС № 5 методом санації, що дозволить забезпечити безпечне перекачування стічних вод в кількості 5,4 тис. м³/добу;

розпочато реалізацію проєктів з реконструкції каналізаційних очисних споруд м. Часів Яр та м. Лиман;

продовжено реалізацію проєктів з будівництва очисних споруд в смт Очеретине та смт Желанне Ясинуватського району, з реконструкції очисних споруд та напірного каналізаційного колектору від КНС № 1 А до очисних споруд у м. Слов'янськ;

у м. Краматорськ продовжено реалізацію проєктів «Укріплення берегів та розчистка русел р. 2-га Біленька в м. Краматорськ (в районі «Саду Бернацького»)» та «Укріплення берегів та розчистка русел р. Казений Торець в межах м. Краматорськ (в районі «Саду Бернацького»)».

За 12 місяців 2019 року на реалізацію заходів з охорони і раціонального використання водних ресурсів з обласного фонду ОНПС витрачено 84293,43 тис. грн.

На території Новоекономічної селищної ради Покровського району, за рахунок коштів місцевого фонду ОНПС у 2019 році продовжено здійснення заходів щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річки Казений Торець.

З метою ліквідації зсувів та підтоплень на території площею 15 га у м. Маріуполь продовжено реалізацію проєкту «Водовідвід від пр. Нахімова по Кленовій балці у Приморському районі м. Маріуполя. Центральний відрог. Продовження до пр. Металургів (будівництво)», на які у звітному періоді з бюджету міста витрачено 11983,0 тис. грн.

Охорона і раціональне використання земель та мінеральних ресурсів

Одним з найбільш актуальних питань у забезпеченні раціонального природокористування в області є поліпшення використання та охорона земельних ресурсів. Програмою було заплановано 4 заходи з охорони і раціонального використання земельних ресурсів на загальну суму 66590,0 тис. грн.

За 12 місяців 2019 року за рахунок коштів підприємств здійснено рекультивацію порушених земель ПАТ «Веско», ПрАТ «Глини Донбасу» та ПрАТ «Огнеупорнеруд» (Добропільський район, Шахівська ОТГ) на загальну суму 80962,30 тис.грн.

Реалізація зазначених заходів дозволить відновити ґрунтовий покрив, поліпшити стан та продуктивність 78,6 га порушених земель.

Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів, ресурсів тваринного світу та збереження природно-заповідного фонду

Заходи з охорони природних ресурсів, ресурсів тваринного світу та збереженню природно-заповідного фонду спрямовані на суттєве підвищення ефективності здійснення охорони та державного контролю за рослинним і тваринним світом Донецької області. У 2019 році Програмою передбачалось виконання 36 проєктів та заходів з охорони природних ресурсів, ресурсів тваринного світу та збереженню природно-заповідного фонду на суму 261387,87 тис. грн, з яких за 12 місяців 2019 року реалізовано проєктів та заходів на суму 136390,17 тис. грн.

За рахунок коштів обласного фонду ОНПС:

розроблені схеми розвитку екологічної мережі в Нікольському та Великоновосілківському районах Донецької області, складений перелік відновлювальних, сполучних, буферних та ключових структурних елементів екомережі Донецької області по цих 2 районах;

з метою визначення меж 6 територій та об'єктів природно-заповідного фонду у Мангушському, Нікольському, Великоновосілківському, Бахмутському, Добропільському та Покровському районах площею 2397 га реалізовано захід «Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема, нанесення на відповідні планово-картографічні матеріали меж та встановлення на місцевості знаків територій та об'єктів природно-заповідного фонду».

На утримання регіональних ландшафтних парків «Клебан-Бик» та «Краматорський» з обласного фонду ОНПС витрачено 27364,82 тис.грн.

В ході реалізації заходів з озеленення населених пунктів області:

завершено реконструкцію бульвару "Шахтарський" м. Вугледар, реконструкцію скверу (вул. Чайковського, вул. Корсунського) м. Бахмут, реконструкцію парків у м. Слов'янськ, Покровськ та у смт Олександрівка;

у м. Бахмут:

за рахунок коштів фонду ОНПС міста на території міста висаджено 394 дерева та 359 кущів;

за рахунок залишку коштів субвенції (12374,74 тис. грн), наданої у 2018 році виконкому Бахмутської міської ради з обласного фонду ОНПС, завершено реалізацію проєкту реконструкції та озеленення лівого берегу набережної р. Бахмутка;

на території міст Добропілля, Білозерське та Білицьке висаджено 718 дерев за рахунок коштів фондів ОНПС міст в сумі 601,66 тис.грн;

у населених пунктах Мангушського району висаджено 2016 одиниць зелених насаджень за рахунок коштів загального фонду бюджетів сільських та селищних рад (573,8 тис.грн);

у м. Соледар та населених пунктах Соледарської міської ОТГ за рахунок коштів місцевого бюджету (206,6 тис.грн) висаджено 5308 одиниць зелених насаджень;

у м. Маріуполь за рахунок коштів міського бюджету продовжується реалізація 2 черги проєкту з реконструкції дитячого парку «Веселка» по пр. Перемоги у Лівобережному районі. За 12 місяців поточного року на реалізацію заходу витрачено 115176,7 тис.грн з бюджету м. Маріуполь.

за рахунок коштів фонду ОНПС м. Краматорськ (348,3 тис.грн) проведено інвентаризацію зелених насаджень на ділянці площею 35 га.

ДП «Слов'янське лісове господарство» з метою ліквідації негативних наслідків техногенного впливу на лісові насадження витрачено 4003,7 тис. грн, що дозволить забезпечити збереження та утримання в належному санітарному стані 1218 га лісового фонду.

Рациональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів

На 2019 рік Програмою було заплановано виконання 50 проєктів та заходів щодо раціонального використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів на загальну суму 454470,40 тис. грн

У 2019 році за рахунок коштів обласного фонду ОНПС:

продовжено реалізацію проєктів з будівництва регіональних полігонів твердих побутових відходів у м. Волноваха та м. Курахово, сміттесортувальної станції на території Олександрівського району;

розпочато роботи з рекультивації полігону ТПВ у м. Слов'янськ, метою якого є поліпшення стану навколишнього природного середовища, рекультивація та подальше озеленення 10,2602 га порушених земель (у звітному періоді з обласного фонду ОНПС витрачено 94733,97 тис грн);

КП «Донецький регіональний центр поводження з відходами» придбано машини для збору, транспортування побутових та інших відходів на загальну

суму 51514,8 тис.грн (3 бульдозери, 3 фронтальні навантажувачі, 3 автонавантажувачі та 2 самоскиди, АС-бочку);

придбано установку зі знешкодження ртутьвмісних відходів (5682,60 тис.грн);

в ході реалізації централізованих заходів, направлених на упорядкування процесу збору та вивезення відходів в населених пунктах Донецької області, придбано 3 навантажувача, 6 сміттевозів, 2 автомобілі типу мультиліфт та 2 самоскиди для Бахмутської міської ради, для військово-цивільної адміністрації селища Зайцеве Бахмутського району, для військово-цивільної адміністрації сіл Широкине та Бердянське Волноваського району, Костянтинівської міської ради, Мирноградської міської ради, військово-цивільної адміністрації м. Волноваха, Шахівської сільської ради, військово-цивільної адміністрації міста Авдіївка та Покровської міської ради (з обласного фонду ОНПС витрачено 34038,0 тис.грн).

За рахунок коштів субвенції з обласного фонду ОНПС:

військово-цивільною адміністрацією м. Торецьк придбано 400 одиниць контейнерів на загальну суму 3537,0 тис.грн;

Великоновосілівською райдержадміністрацією придбано автомобіль типу мультиліфт та 7 змінних кузовів до нього на загальну суму 3 536,4 тис.грн;

виконкомом Краматорської міської ради придбано 2 сміттевози із заднім завантаженням на загальну суму 6930,47 тис.грн

У м. Авдіївка з метою забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів та небезпечних хімічних речовин ПРАТ «АКХЗ» за рахунок коштів підприємства (4445,8 тис.грн) у звітному періоді утилізовано 1842,98 тон небезпечних відходів

На території населених пунктів Мангушського району за рахунок коштів загального фонду бюджетів сільських та селищних рад ліквідовано 1028 м³ несанкціонованих сміттєзвалищ.

Відділом комунального господарства Краматорської міської ради у звітному періоді за рахунок коштів місцевого фонду ОНПС (1593,6 тис. грн) придбано 166 контейнерів об'ємом 1,1 м³.

З метою забезпечення екологічно безпечного збирання, оброблення, утилізації небезпечних відходів ПРАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» за рахунок коштів підприємства в сумі 217,87 тис. грн передано на утилізацію 110,04 т небезпечних відходів.

Миронівською селищною радою Бахмутського району для збору та транспортування побутових і промислових відходів за рахунок коштів місцевого фонду ОНПС придбано 2 сміттевоза.

У м. Бахмут за рахунок коштів міського бюджету облаштовано 12 контейнерних майданчиків та 36 контейнерів для роздільного збору сміття.

Ганнівською, Світлівською сільськими радами та Святогорівською селищною радою Добропільського району за рахунок коштів місцевих фондів ОНПС придбано 300 контейнерів для збору відходів

Наука, інформація, освіта, міжнародне співробітництво та моніторинг охорони навколишнього природного середовища

У 2019 році Програмою було заплановано виконання 54 заходів за напрямом «Наука, інформація, освіта, міжнародне співробітництво та моніторинг охорони навколишнього природного середовища» на загальну суму 84259,47 тис.грн, з яких за 12 місяців 2019 року виконано заходів на суму 53118,01 тис. грн (63 % від запланованої суми).

За рахунок коштів обласного фонду ОНПС:

розроблено проєктно-кошторисну документацію будівництва і облаштування 2 типів стерилізаційних пунктів для утримання та стерилізації безпритульних тварин (для повторного використання);

продовжено розробку проєктів будівництва сміттесортувальної станції на території Покровського району та сміттєперевантажувальної станції на території Слов'янського району;

завершено проєктні розроблення по заходу «Будівництво заводу для знешкодження відходів, а саме відходів біологічного походження», отримано експертний звіт за проєктом та позитивний висновок з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності;

видано 1000 примірників науково-інформаційного довідника-атласу: «Національний природний парк «Меотида» - перлина Донецького Приазов'я»;

підготовлено та видано методичні рекомендації щодо впровадження матеріалів видань «Школа зеленої планети» в освітній процес закладів освіти області (3000 екземплярів видання було розповсюджено у закладах загальної середньої освіти області);

реалізовано освітньо-виховний захід «Екологічними стежками рідної України», в рамках якого протягом 2019 року організовано та здійснено дослідницькі подорожі та тематичні екскурсії, в яких взяли участь 900 школярів та педагогів Донеччини;

завершено розробку 2 регіональних природоохоронних програм: міжвідомчої регіональної програми «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини на 2019-2024 роки» та регіональної програми моніторингу стану довкілля в Донецькій області на період 2020-2024 роки;

проведено науково-практичну конференцію, творчого конкурсу «Сіверський Донець - очима молоді» та ЕКОфестивалю в рамках відзначення

Дня Сіверського Дінця – 2019 та науково-технічну конференцію з нагоди 10-річчя створення національного природного парку «Меотида»;

в рамках впровадження моніторингу якості та ступеню забруднення вод водойм, який передбачає оперативний відбір проб та вимірювання значної

кількості показників якості води безпосередньо біля місця відбору придбано пересувну лабораторію по визначенню якості води;

здійснено дообладнання пересувної екологічної лабораторії контролю стану атмосферного повітря газоаналізатором для виміру органічних сполук (виміри забруднення повітря в районі прудів відстійників, коксових заводів, підприємств АПК комплексу) та газоаналізатором для виміру фенолу, формальдегіду ВТЕХ (контроль забруднення повітря автотранспортом, теплоелектростанціями, котельнями тощо);

для забезпечення систематичних спостережень за гідрохімічними показниками, у тому числі в рамках кризового моніторингу, створена автоматизована система контролю водних ресурсів р. Сіверський Донець та з метою контролю кількісних та якісних показників річкових вод, в тому числі річок, які беруть свій початок на непідконтрольній території, у 2019 році здійснено організацію 6-ти постів контролю на річках: Кривий Торець (Слов'янськ), Казений Торець (Дружківка), Бахмутка, Солона (Селидове), Кальміус (Павлопольське в-ще), Кальчик (Старокримське в-ще);

Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів придбано сучасне лабораторне обладнання вартістю 13987 тис.грн для оснащення басейнової лабораторії моніторингу вод приладами для здійснення державного моніторингу поверхневих вод, діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод з метою оцінки хімічного стану поверхневих вод і ризиків забруднення, у тому числі з тимчасово непідконтрольної території;

в рамках впровадження автоматизованої системи моніторингу довкілля в Донецькій області у 2019 році придбано телевізійну систему раннього виявлення лісових пожеж типу «ВПК-1600».

У звітному періоді за рахунок коштів місцевих фондів ОНПС розроблено схеми санітарної очистки міст Авдіївка та Білозерське.

За рахунок коштів фонду ОНПС м. Маріуполь завершено розробку проєкту будівництва полігону твердих побутових відходів у Лівобережному районі м. Маріуполя.

13.5.2 Стан фінансування природоохоронної галузі

Таблиця 13.15

Зведені показники розділу "Охорона навколишнього природного середовища" Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2019 рік та основні напрями розвитку на 2020 та 2021 роки

Назва розділу	Кількість заходів	Витрати на реалізацію (План/Факт), тис. грн					
		Всього	У тому числі за рахунок коштів:				
			державного фонду ОНПС	обласного фонду ОНПС	фондів ОНПС міст і районів	підприємств	інших джерел
Охорона атмосферного повітря	24	4691741,0/ 1980243,62	0,00/0,00	0,00/0,00	0,00/ 0,00	4691741,0/ 1980243,62	0,00 /0,00
Охорона і раціональне використання водних ресурсів	22	349967,04/ 99967,45	0,00/0,00	164518,19/ 84293,43	185448,85/ 11691,0	0,0/ 0,0	3983,02/ 0,0
Охорона і раціональне використання земель та мінеральних ресурсів	4	66590,0/ 80962,3	0,00/0,00	0,00/0,00	0,0/0,0	66590,0/ 80962,3	0,0/0,0
Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів, ресурсів тваринного світу та збереження ПЗФ	36	261387,87/ 136390,17	0,00/0,00	203416,15/ 101236,85	50463,32/ 20664,76	5163,0/ 4060,3	2345,4/ 10428,26
Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів	50	454470,40/ 287084,36	0,00/0,00	420261,63/ 266284,39	27937,37/ 15478,0	4982,8/ 4683,67	1285,6/ 638,3
Наука, інформація, освіта, міжнародне співробітництво та моніторинг охорони навколишнього природного середовища	54	84259,47/ 53118,01	0,00/0,00	76501,16/ 48177,88	7758,31/ 4940,13	0,0/ 0,0	0,0/ 0,0
РАЗОМ	190	5908415,78/ 2637765,91	0,00/ 0,00	864697,13/ 499992,55	271817,85/ 52891,43	4768089,80/ 2069752,35	3811,0/ 15129,58

13.6 Державне регулювання у сфері природокористування

Департаментом екології та природних ресурсів Донецької облдержадміністрації за 2019 рік видано 455 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря згідно Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302.

Протягом 2019 року здійснено розгляд 243 заяв про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, проектів документів державного планування, звітів про стратегічну екологічну оцінку та повідомлень про оприлюднення цих документів у відповідності з вимогами Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Статтею 20 Закону України «Про відходи» до повноважень обласних державних адміністрацій у сфері поводження з відходами належить видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами терміном на три роки. Однак, Порядок одержання такого дозволу, Кабінетом Міністрів України не затверджений, тому департаментом екології та природних ресурсів Донецької облдержадміністрації у 2019 році зазначені дозволи не видавались.

Відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 118 «Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми» департаментом екології та природних ресурсів Донецької облдержадміністрації у 2019 році розглянуто та опрацьовано 231 декларацію про відходи за 2019 рік, поданих суб'єктами господарської діяльності через електронну систему здійснення дозвільних процедур у сфері поводження з відходами, з яких зареєстровано 167 декларацій.

Затвердження паспортів місць видалення відходів (далі - МВВ) здійснювалося відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 № 1216 «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів» та Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів, затвердженої наказом Мінекобезпеки України від 14.01.1999 № 12 (із змінами), зареєстрованої в Мін'юсті України 03.02.1999 за № 60/3353.

У 2019 році було розглянуто 109 паспортів МВВ, з яких затверджено – 9, внесено зміни за підсумками діяльності підприємств області за 2018 рік до 93 паспортів МВВ, повернуто на доопрацювання – 7 паспортів МВВ.

Відповідно до вимог ст.ст.20, 26 Закону України «Про відходи», постанови Кабінету Міністрів України від 01.11.1999 № 2034 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів» у 2019 році було розглянуто, опрацьовано та погоджено 429 технічних паспортів відходів.

Затвердження реєстрових карт об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів здійснювалося відповідно до вимог постанови Кабінету

Міністрів України від 31.08.1998 № 1360 «Про затвердження порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів» та Інструкції щодо складання реєстрових карт об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, затвердженої наказом Мінекобезпеки України від 17.02.1999 № 41 (із змінами), зареєстрованої в Мін'юсті України 18.03.1999 за № 169/3462.

У 2019 році було розглянуто 82 реєстрові карти об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, з яких затверджено – 15, внесено зміни за підсумками діяльності підприємств області за 2018 рік до 64, повернуто на доопрацювання - 3 реєстрові карти об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів.

13.7 Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

Право на участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього природного середовища, є одним із важливих екологічних прав, спрямованих на раціональне використання природних ресурсів та охорони довкілля.

З часу ратифікації Україною Орхуської конвенції, яка передбачає вільний доступ громадськості до екологічної інформації та участі у прийнятті екологічно вагомих рішень з питань охорони довкілля, це стало обов'язковою складовою проведення державної екологічної політики в регіоні.

З метою забезпечення сприятливих умов для вирішення екологічних проблем на регіональному рівні, ширшого залучення громадськості до співпраці у підготовці та прийнятті важливих рішень, представники громадськості запрошувались до участі у проведенні різноманітних заходів екологічного напрямку. Зокрема, протягом 2019 року за активною участю представників громадських об'єднань регіону відбулись:

засідання робочої групи з підготовки пропозицій до проектів Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року та плану заходів з її реалізації за стратегічним напрямом «Розбудова безпечного суспільства»;

23 травня 2019 року чергове засідання Координаційної ради з питань формування екологічної мережі в Донецькій області у розширеному складі;

15 серпня 2019 року засідання робочої групи з питань моніторингу довкілля щодо розробки регіональної програми моніторингу стану довкілля в Донецькій області;

16-18 жовтня 2019 року Науково-технічна конференція «Біорізноманіття степової зони України: вивчення, збереження, відтворення» з нагоди 10-річчя створення Національного природного парку «Меотида»;

08 листопада 2019 року Науково-технічна конференція «Рекультивация полігонів та сміттєзвалищ: проблеми та кращі практики» в рамках Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології»;

10 грудня 2019 року засідання круглого столу на тему «Поводження з відходами в Донецькій області: кращі практики, проблемні питання та шляхи їх вирішення», організатором якого виступив Донецький обласний еколого-натуралістичний центр;

17 грудня 2019 року громадське обговорення проєкту Міжвідомчої регіональної програми «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини на 2020-2025 роки» у формі зустрічі з громадськістю, у якій взяли участь більше двадцяти представників громадської спільноти Донецької області.

З метою залучення громадян до участі у прийнятті рішень з питань, що стосуються довкілля, для забезпечення гласності, прозорості та відкритості діяльності облдержадміністрації департаментом у 2019 році було проведено електронні консультації з громадськістю з наступних питань:

- підготовка матеріалів з питань створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду: Перелік природних територій, перспективних для створення нових об'єктів природно-заповідного фонду в Донецькій області у 2019 – 2020 роках;

- щодо розгляду проєкту Міжвідомчої регіональної програми «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини на 2020-2025 роки».

Протягом року кожен другий вівторок місяця фахівці відділу атмосферного повітря департаменту надавали усні консультації в рамках діючого законодавства у приміщенні Центру надання адміністративних послуг виконавчого комітету Краматорської міської ради, у тому числі й представникам громадськості.

Департамент у 2019 році підтримував інформаційну відкритість органів влади та надавав інформацію на запити громадян. На виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» спеціалістами департаменту забезпечувався доступ до інформації, що знаходиться у володінні департаменту та становить суспільний інтерес. На офіційному сайті департаменту створено розділ «Громадянам», у якому розміщена необхідна інформація для складання інформаційних запитів на отримання публічної інформації.

У 2019 році до департаменту надійшло 226 звернень громадян та 85 запитів на отримання публічної інформації. Всі запити і звернення було розглянуто у встановлені законодавством терміни.

Діяльність громадських екологічних організацій

Надзвичайно важливе значення у підвищенні ефективності екологічної політики, формуванні екологічної культури загалом має активізація природоохоронної діяльності громадян, масових громадських організацій і рухів.

Громадські організації екологічного напрямку діяльності, що діють у Донецькій області, працюють за такими напрямками, як екологічна освіта та виховання, інформування та природоохоронна пропаганда, навчання,

правозахисна, видавнича діяльність. Для виконання своїх задач вони використовують різні форми і методи роботи: здійснюють громадську експертизу об'єктів, надають еколого-правову допомогу, ініціюють громадські слухання, беруть участь у консультативно-дорадчих радах та робочих групах при органах влади різних рівнів, видають літературу та публікують статті природоохоронного спрямування, організовують та проводять природоохоронні акції.

Спільно з громадськими організаціями в області проводились всеукраїнські і регіональні заходи та акції, в межах яких проводився благоустрій, озеленення територій силами підприємств, організацій, установ та громадян, підвищувалась екологічна культура та екологічна свідомість населення.

Таблиця 13.16

*Перелік громадських організацій спрямованості «Об'єднання охорони природи», які діяли в Донецькій області у 2019 році
(відповідно до даних Реєстру громадських об'єднань)*

з/п	Назва організацій	Юридична адреса
1.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКОЛОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ «МАМА-86» (ГО ЕО «МАМА-86»)	84500, Донецька обл., м. Бахмут, вул. Ювілейна, буд. 8, кв. 87
2.	ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КЛУБ ЛЮБИТЕЛІВ ТВАРИН І РОСЛИН «ЛАККІ СТАР» (КЛУБ «ЛАККІ СТАР»)	87547, Донецька обл., м. Маріуполь, вул. 50 років СРСР, буд. 20, кв. 40
3.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЧИСТИЙ БЕРЕГ»	87443, Донецька обл., Першотравневий р-н., с. Білосарайська Коса, вул. Безуха, 1 Д
4.	СЛОВ'ЯНСЬКА РАЙОННА ОРГАНІЗАЦІЯ МИСЛИВЦІВ ТА РИБАЛОК «ТОР»	84162, Донецька обл., Слов'янський р-н., смт Черкаське, вул. Шкільна, 16 0509880022, 0626225577
5.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ МИСЛИВЦІВ ТА РИБАЛОК «СОКІЛ»	84561, Донецька обл., Артемівський р-н., с. Покровське, вул. В. Носакова, буд. 14
6.	АРТЕМІВСЬКА РАЙОННА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «САДІВНИЧЕ ТОВАРИСТВО «ПІВДЕННЕ» (СТ «ПІВДЕННЕ»)	84557, Донецька обл., Артемівський р-н., с. Кліщіївка, вул. Бахмутська, 1-а
7.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ПРИАЗОВ'Я»	87529, Донецька обл., м. Маріуполь, Комсомольський бульвар, буд. 74, кв. 69
8.	ВОЛОДАРСЬКА РАЙОННА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «РИБОЛОВНИЙ КЛУБ «РИБОЛОВ ЛЕНД»	87000, Донецька обл., Володарський р-н., смт Володарське, вул. К.Маркса, 54
9.	ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ГРІНГРАС»	84500, Донецька обл., м. Артемівськ, вул. Черняхівського, буд. 89, кв. 18 0502140884
10.	ТОПОЛИНСЬКА СІЛЬСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «КАЛИНА» ВОЛОДАРСЬКОГО РАЙОНУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	87050, Донецька обл., Володарський р-н., с. Тополине, вул. Шкільна, 11 0676059919
11.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ЛЮБИТЕЛІВ ПРИРОДИ «ВЕТЕРАН-1»	85200, Донецька обл., м. Дзержинськ, вул. 50 років Жовтня б.12, кв.33
12.	КРАМАТОРСЬКА МІСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ТОВАРИСТВО	84300, Донецька обл., м. Краматорськ, бульвар Краматорський, буд.2, кв.205

з/п	Назва організацій	Юридична адреса
	САДОВОДІВ-ЛЮБИТЕЛІВ ІМ. КАТЕРИНИЧА»	
13.	ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ЗЕЛЕНИЙ ЦЕНТР МЕТІНВЕСТ»	87513, Донецька обл., м. Маріуполь, Іллічівський р-н., 24 квартал, буд. 21-А
14.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «КРАМАТОРСЬКИЙ МІСЬКИЙ КЛУБ ЛЮБИТЕЛІВ ГЕСНЕРІЄВИХ ТА ІНШИХ КІМНАТНИХ РОСЛИН «ФІАЛОЧКА В КРАМАТОРСЬКУ»	84300, Донецька обл., м. Краматорськ, вул. Гречка, 14
15.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СІВЕРСЬКИЙ ДОНЕЦЬ - ВІДРОДЖЕННЯ»	84122, Донецька обл., м. Слов'янськ, вул. Торська, буд. 35 621501, 0955790952
16.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «РОЗВИТОК ПРИРОДИ І БІЗНЕСУ»	85207, Донецька обл., м. Дзержинськ, вул. Свердлова 32/1 0931845325, 0990495712
17.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКО- РОДИНА» (ГО «ЕКО-РОДИНА»)	84313, Донецька обл., м. Краматорськ, проспект Миру, буд. 8, офіс №21 0675442223, 0958214631
18.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКОЛОГІЯ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ»	84300, Донецька обл., м. Краматорськ, вул. Дружби, буд. 24, офіс 73Н 0500531235, 0509026135
19.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ТОВАРИСТВО ЛЮБИТЕЛІВ ПРИРОДИ «ВЕСНА»	84400, Донецька обл., м. Лиман, село Щурове, вул. Карла Маркса, буд. 151, 0503200537
20.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ДОНЕЦЬКА РЕГІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЛІГИ»	84305, Донецька обл., м. Краматорськ, вул. Олекси Тихого, буд. 10 0674015776, 0508457309
21.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ»	84130, Донецька обл., м. Слов'янськ, м. Святогірськ, вулиця Соснова, буд. 5 0951155113, 0671638661, ecosvid@ukr.net
22.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «МАРІУПОЛЬ АФАЛІНА»	87500, Донецька обл., м. Маріуполь, Орджонікідзевський р., просп. Захисників України, буд. 50, кв. 50 0684354683, 0673580626
23.	ОБЛАСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ»	85206, Донецька обл., м. Торецьк, вул. Лісна, буд. 10, кв. №90 0955757546, 0932140518, 09557557546 acd@gmail.com
24.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКОЛОГІЯ ТА ПОРЯДОК»	85612, Донецька обл., Мар'їнський р-н., м. Курахове, пр-т Маяковського, буд.44, кв.3 0508839977
25.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «НІ ПУХА, НІ ПЕРА»	85162, Донецька обл., м. Костянтинівка, село Диліївка, вул. Набережна, буд.7 А, 0508494293
26.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕКО- БАХМУТ»	84500, Донецька обл., м. Бахмут, вул. Корсунського, буд. 1 0661065520, podkuiko_d@ukr.net
27.	САДОВО-ГОРОДНИЦЬКЕ ТОВАРИСТВО «ВИШЕНЬКА»	85161, Донецька обл., Костянтинівський р-н., с. Предтечине 0994558116, 0992555345

з/п	Назва організацій	Юридична адреса
28.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ДОБРОПІЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО ЗАХИСТУ ТВАРИН «ЗОО-МІСТО»	85004, Донецька обл., м. Добропілля, вул. Котляревського Івана, буд. 33, кв. 18, 0501654788, 0671772078
29.	ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ЕКОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ «ЕКОСИСТЕМА»	84313, Донецька обл., м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, буд. 35-76Н, 0992907693
30.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «РОЗВИТОК АЗОВ'Я»	87441, Донецька обл., Мангушський р-н, с. Мелекіне, вул. Курортна, буд. 33, 0972806880, 0950013299, zakon2025@gmail.com
31.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЗЕЛЕНИЙ ГОРИЗОНТ»	84130, Донецька обл., м. Слов'янськ, м. Святогірськ, вул. Курортна, буд. 1, 380990692256, 26ivangladunets@gmail.com
32.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПРО- ДОБРОБУТ»	84122, Донецька обл., м. Слов'янськ, вул. Банківська, буд. 54, кв.48 0955553214, dmitrijgmit@gmail.com
33.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «НАРОДНЕ НАДБАННЯ»	84300, Донецька обл., м. Краматорськ, бульвар Машинобудівників, буд. 30, 0509311969, qo_national_wealth@ukr.net
34.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «КЛУБ РИБАЛОК ДОНЕЧЧИНИ»	84391, Донецька обл., м. Краматорськ, вул. Якіра, буд. 29, 050597661 rubakkrd@gmail.com

Діяльність громадських рад

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996 “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики” при Донецькій обласній державній адміністрації діє громадська рада — постійно діючий колегіальний виборний консультативно-дорадчий орган, утворений для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

21 вересня 2019 року в м. Краматорськ були проведені установчі збори з формування нового складу громадської ради при Донецькій облдержадміністрації. Персональний склад громадської ради при облдержадміністрації було затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 22 листопада 2019 року №1278/5-19 «Про персональний склад громадської ради при облдержадміністрації».

Положення про громадську раду при облдержадміністрації було затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації 13 січня 2016 року № 17 «Про затвердження Положення про громадську раду при облдержадміністрації» (із змінами).

Представники громадської ради при облдержадміністрації є членами колегії облдержадміністрації та впродовж 2019 року брали участь у її засіданнях.

На розгляд громадській раді при облдержадміністрації департаментом надавались матеріали для проведення електронних консультацій з громадськістю.

У Донецькій області у 2019 році діяло 10 громадських рад при виконавчих комітетах міських рад та 12 громадських рад при районних державних адміністраціях.

13.8 Екологічна освіта та інформування

Екологічні проблеми, які стоять перед сучасним суспільством, можуть бути вирішені лише за умов високої екологічної культури, громадської свідомості кожної людини, відповідального ставлення до природного середовища, формування нового еколого-економічного світогляду. Саме тому потребують розвитку різноманітні форми і види екологічної освіти.

У 2019 році в Донецькій області діяло 6 закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування, з них 1 - обласної комунальної власності. Загальна кількість вихованців – 2692 дитини шкільного віку.

Організацію обласних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю, надання інформаційно-методичної допомоги закладам позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування здійснює Донецький обласний еколого-натуралістичний центр. Протягом 2019 року проведено 26 обласних заходів, 11 обласних етапів всеукраїнських та міжнародних конкурсів. Учні закладів освіти області взяли участь у 25 всеукраїнських заходах.

Підсумки участі дітей та учнівської молоді у всеукраїнських та міжнародних конкурсах еколого-натуралістичного напрямку за 2019 рік:

У XIII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв команда Донецької області здобула III місце за високий рівень підготовки науково-дослідницької роботи у галузі лісового господарства.

Команда Мар'їнської районної станції юних натуралістів здобула II місце на Всеукраїнському зльоті учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

У Всеукраїнському конкурсі винахідницьких та раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напрямку Донецьку область представили 7 учасників із закладів позашкільної освіти, які отримали два дипломи III ступеня та приз глядацьких симпатій.

Представники Донеччини здобули диплом II ступеня, диплом III ступеня та грамоту за участь у Всеукраїнському біологічному форумі учнівської та студентської молоді «Дотик природи-2019».

Педагоги та вихованці комунального позашкільного навчального закладу «Районна станція юних натуралістів» Покровської районної ради взяли участь у

Всеукраїнській дитячо-юнацькій еколого-патріотичній грі «Паросток» зайняли II місце у трьох категоріях.

У Всеукраїнському етапі конкурсу-огляду зовнішнього озеленення «Галерея кімнатних рослин» вихованці Донецького обласного еколого-натуралістичного центру та Мар'їнської районної станції юних натуралістів тричі отримали III місце та заслужили дві подяки Національного еколого-натуралістичного центру за проведену змістовну практичну та теоретичну роботу.

28 учнів і вихованців закладів позашкільної та загальної середньої освіти області протягом звітного періоду взяли участь у заняттях Всеукраїнської Природничої школи. Слухачі отримували знання в наукових відділеннях за природничим напрямом (біологія, хімія) та декоративно-прикладним (народні ремесла, флористика та фітодизайн).

Вихованці позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування взяли участь у Всеукраїнській інтернет-олімпіаді «Крок до знань» (у категорії «Біологія», «Історія України», «Природознавство») та отримали один диплом II ступеня, чотири дипломи III ступеня.

Активну участь брали вихованці еколого-натуралістичних закладів (Донецький обласний еколого-натуралістичний центр, Мар'їнська районна станція юних натуралістів, комунальний позашкільний навчальний заклад «Районна станція юних натуралістів» Покровської районної ради, Донський еколого-натуралістичний центр Волноваської райдержадміністрації) у Всеукраїнській природоохоронній акції «Грак - птах року 2019», де здобули 14 призових місць (I місце – 4, II місце - 4, III місце - 6), Всеукраїнській природоохоронній акції «День зустрічі птахів», де отримали I місце у трьох категоріях.

У Міжнародному конкурсі «GLOBE Ігри-2019» команда «GREEN TEAM» (комунальний позашкільний навчальний заклад «Районна станція юних натуралістів» Покровської районної ради) зайняла III місце серед 10 команд з України.

Під час III Міжнародної науково-практичної конференції «PRIORITY DIRECTIONS OF SCIENCE DEVELOPMENT» («Пріоритетні напрямки наукових розробок»), що проходила у м. Львів, п'ять юних учасників з Донеччини отримали міжнародні сертифікати.

Педагоги закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування взяли участь у п'яти Всеукраїнських фахових конкурсах педагогічної майстерності, де отримали 10 призових місць (дипломи I ступеню – 2, II ступеню - 3 та III ступеню - 5).

У всеукраїнському рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» колектив Донецького обласного еколого-натуралістичного центру виборів звання абсолютного переможця та отримав диплом «Флагман позашкільної освіти України». Також у грудні 2019 року на всеукраїнському рівні вивчався досвід роботи Донецького обласного еколого-натуралістичного центру на тему: «Розбудова системи якісної, конкурентоспроможної, доступної

позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в Донецькій області», який отримав високу оцінку наукових співробітників Інституту проблем виховання НАПН України та сертифікат.

Усвідомлюючи, що тільки комплексний підхід до розвитку ефективної системи екологічної грамотності та просвіти стане запорукою формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва, за ініціативи голови обласної державної адміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації була розроблена Міжвідомча регіональна програма «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини на 2020-2025 роки» (далі – Програма).

Метою Програми, яка стала першою подібною в Україні, є розбудова якісної системи багаторівневої, інтегрованої та доступної екологічної просвіти та інформування відповідно до запитів суспільства, вимог інноваційного розвитку громад, європейських вимірів і стандартів для сталого розвитку Донецької області, розвиток та підтримка активної позиції громадян у збереженні довкілля, виховання патріотизму, любові до рідного краю.

Програмою передбачені заходи за основними напрямками її реалізації: інформування про стан довкілля та популяризація екологічних цінностей; просвітницька діяльність; науково-методичне забезпечення; партнерство та координація.

Серед заходів Програми, є ті, що вже довели свою ефективність, зокрема, освітньо-виховний захід «Екологічними стежками рідної України», що проводився на Донеччині вже четвертий рік поспіль.

У 2019 році в еколого-освітніх подорожах: «Святі гори – зелене намисто Донеччини», «Степи Донеччини», «Природна та культурна спадщина Черкащини», «Літні спостереження: карпатські дива», «Природні та історико-культурні пам'ятки м. Києва», Подорож «Шляхами Тараса Шевченка», «Львів: природа, історія, сучасність», «Природні скарби Холодного Яру», «Флора і фауна північного Полісся: Чернігівщина заповідна», «Дніпро – космічна столиця», «Харків – Слобожанські обрії», еколого-краєзнавчих екскурсій для учнів м. Мар'їнка, м. Добропілля, м. Селідове, м. Бахмут, семінарі для вчителів «Моя Україна: практичні дії на захист довкілля», тренінгу для учнів «Мій екологічний слід» було задіяно 900 учасників (815 дітей, 85 супроводжуючих) з міст, районів, об'єднаних територіальних громад Донецької області.

У рамках цього заходу відбулось ознайомлення дітей Донецької області з природною, історичною та культурною спадщиною рідної Донеччини, Черкаської, Львівської, Київської, Чернігівської, Дніпропетровської, Харківської областей України.

Крім того, у рамках заходу також було створено 2 повнометражних науково-популярних фільми «Торські степи: життя, смерть... воскресіння?» та «Донеччина заповідна: насіння життя».

З метою розповсюдження інформації про стан довкілля в Донецькій області, популяризації екологічних знань, у 2019 році на замовлення департаменту виготовлено 10 видів поліграфічної продукції в кількості

90000 примірників (календарі, буклети, плакати, закладки, органайзери, наліпки, листівки), у тому числі, видано 1000 примірників науково-інформаційного довідника-атласу «Національний природний парк «Меотида» - перлина Донецького Приазов'я». Всі екологічні видання розповсюджені серед установ природно-заповідного фонду області, еколого-освітніх закладів та громадських організацій екологічного спрямування.

Серед заходів з екологічної освіти треба також виділити, конкурс творчих робіт «Сіверський Донець – очима молоді», що зазвичай проводиться в рамках відзначення Дня Сіверського Дінця з метою екологічного і патріотичного виховання дітей та молоді, формування дбайливого ставлення до водних ресурсів рідного краю та усвідомлення важливості головної водної артерії сходу України – річки Сіверський Донець.

У 2019 за участі райдержадміністрацій, міських рад, військово-цивільних адміністрацій, об'єднаних територіальних громад, установ природно-заповідного фонду широко проведені еколого-освітні інформаційні кампанії в рамках відзначення Дня довкілля, Всесвітнього дня птахів, Дня водно-болотних угідь, Маршу парків, Міжнародного дня біорізноманіття тощо.

З метою забезпечення широкого доступу населення до екологічної інформації оперативне висвітлення діяльності департаменту у 2019 році велось за наступними напрямками:

розміщення відповідної інформації на вебсайті Донецької облдержадміністрації. Протягом 2019 року розміщено 17 таких інформаційних матеріалів;

функціонування офіційного вебсайту департаменту <http://ecology.donoda.gov.ua/> з постійно оновлюваним контентом розділів та стрічкою новин. У 2019 році на сайті департаменту було виставлено 447 новинних матеріали.

розміщення інформації про діяльність департаменту в соціальних мережах, зокрема, мережі Facebook;

запрошення представників ЗМІ на заходи, які організовано чи проводяться за участю департаменту; надання коментарів фахівців департаменту представникам ЗМІ стосовно актуальних екологічних питань регіону;

моніторинг висвітлення діяльності департаменту у всеукраїнських, регіональних та місцевих ЗМІ. За звітний період в ЗМІ знайдено 237 матеріалів із згадкою про діяльність департаменту, у тому числі: в електронних - 194 публікації, в друкованих – 9 публікацій, на телебаченні – 33 матеріали, на радіо – 1 матеріал.

13.9 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

В рамках міжнародного співробітництва в області діє Меморандум про наміри у сфері міжнародної співпраці між Лежайським Повітом (Республіка Польща) і Бахмутською районною державною адміністрацією (Україна). Одним із напрямків діяльності за цим Меморандумом є співпраця у екологічній сфері.

Крім того, у 2019 році залучено 4 проекти міжнародної технічної допомоги, бенефіціаром за якими є облдержадміністрація. Серед пріоритетних напрямків діяльності визначено захист навколишнього середовища, забезпечення якісного водокористування тощо. Детальна інформація щодо проєктів міжнародної технічної допомоги додається.

До того ж, протягом року на території області здійснювалася реалізація спільного проєкту Координатору проєктів Організації безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україні у партнерстві з Міністерством енергетики та захисту довкілля України «Допомога в розширенні системи моніторингу довкілля на Донбасі». Було здійснено поглиблений аналіз екологічних загроз експлуатації хвостосховищ (шламонакопичувачів) трьох промислових підприємств, що розташовані у найуразливіших місцях ведення бойових дій у Донецькій області, – ТОВ «НВО «ІНКОР і К⁰», ПАТ «ЦЗФ «Дзержинська» та ПРАТ «Авдіївський коксохімічний завод». За результатами проведеного аналізу підготовлено комплекс рекомендацій, спрямованих на системне підвищення рівня екологічної і техногенної безпеки, попередження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій та зниження загроз забруднення водних об'єктів регіону, які опубліковані у відповідному Резюме.

У 2019 році відбулись 4 зустрічі з представниками міжнародних організацій, під час яких обговорювались питання екології, а саме:

- 11 березня 2019 року у м. Краматорськ відбувся візит делегації недержавної дипломатичної фундації «Центр гуманітарного діалогу» (м. Женева, Швейцарська Конфедерація) на чолі з проєктним менеджером по Україні Регіональної дирекції по країнам Євразії паном Полом Дзятковцем.

Мета візиту – обговорення концепції ефективної імплементації механізму раннього сповіщення (Early Warning Mechanism) з метою запровадження комунікацій на випадок надзвичайних ситуацій, в тому числі для попередження екологічної кризи на Донеччині.

- 29-31 жовтня 2019 року в Донецькій області було проведено прес-тур та майстер-клас з екологічної журналістики «Екологічна безпека та збройні конфлікти: що відбувається та як про це писати/знімати/розповідати» в рамках проєкту Офіса Координатора проєктів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україні «Допомога в розширенні системи моніторингу довкілля на Донбасі».

Мета заходу – обмін досвідом між журналістами, знайомство з проблемами довкілля регіону, національними та місцевими екологічними ініціативами в умовах збройного конфлікту.

- 20-21 листопада 2019 року в м. Святогірськ Донецької області проведено Форум екологічного партнерства «Влада – Бізнес - Суспільство» в рамках реалізації проєкту ПРООН «Добре врядування та залучення громадян для покращення доступу до правосуддя, безпеки, охорони довкілля та соціальної згуртованості на сході Україні» за підтримки Уряду Королівства Данія, Швейцарської агенції розвитку та співробітництва (SDC) та Шведського агентства з питань міжнародного співробітництва (Sida).

- 19 грудня 2019 року в м. Краматорськ Донецької області проведено фінальну нараду «Представлення результатів дослідження поточного стану хвостосховищ Донбасу щодо їхнього можливого аварійного впливу на водні об'єкти в умовах військових дій» (Проект: «Допомога в розширенні системи моніторингу довкілля на Донбасі»), організаторами якої є Міністерство енергетики та захисту довкілля України та Офіс Координатора проєктів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україні.

Мета заходу – донесення до міжнародної спільноти реального стану справ щодо небезпечних об'єктів на лінії зіткнення; обговорення пріоритетних питань експлуатації хвостосховищ в умовах ведення військових дій; обговорення тематичних рекомендацій, які можуть бути використані при формуванні Плану управління річковим басейном річки Дон.

Таблиця 13.17

*Інформація
щодо проєктів міжнародної технічної допомоги*

Назва угоди	Дата підписання	Термін дії угоди	Примітка
ПЛАН ДІЯЛЬНОСТІ щодо реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги «Ефективне врядування і залучення громадян у східній Україні» між облдержадміністрацією та Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)	17.04.2019	01.09.2018–31.01.2022	Проект на декілька років. Визначено актуальні напрямки розвитку області по наступним компонентам: - безпека та правосуддя; - захист навколишнього середовища; - підтримка органів місцевого самоврядування; - громадська безпека та соціальна згуртованість.
Меморандум про співпрацю між Представництвом Хало Траст в Україні та Донецькою обласною державною адміністрацією – обласною військово-цивільною адміністрацією щодо реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги «Гуманітарна протимінна діяльність на сході України»	19.03.2019	01.04.2018-31.03. 2020	Діяльність проєкту спрямована на очищення територій від мін: виявлення і знищення мін, виявлення і знищення ВЗВ із застосуванням детекторів та механічних засобів розмінування. Проєкт реалізовано.
Меморандум про взаємопорозуміння та співпрацю між Донецькою обласною державною адміністрацією, обласною військово-цивільною адміністрацією та міжнародною	11.09.2019	01.10.2018–30.09.2019	Діяльність проєкту спрямована на відновлення та ремонт житла, постачання будівельних матеріалів, вугілля, надання основних непродовольчих товарів,

неурядовою організацією «People in Need» (Філія компанії «Людина в біді» (Clovek v tisni) в Україні) щодо реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги «Комплексне реагування в умовах надзвичайної ситуації на потреби населення, постраждалого від конфлікту на Сході України II»			питної води, проведення реконструкції систем водопостачання та надання нових робочих місць в межах вже існуючого бізнесу. Проект реалізовано.
ПЛАН ДІЯЛЬНОСТІ між Донецькою обласною державною адміністрацією, обласною військово-цивільною адміністрацією та міжнародною неурядовою організацією «АКТЕД» щодо реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги «Зменшення ризику катастроф та вразливості населення в східній Україні»	14.11.2019	01.05.2019 - 31.10.2020	Передбачається придбання обладнання автоматизованої системи централізованого оповіщення для ВЦА м. Торецьк. Забезпечення обладнання місцевих органів влади, а також реалізації планів безпечного водокористування тощо.
ПЛАН ДІЯЛЬНОСТІ між Донецькою обласною державною адміністрацією, обласною військово-цивільною адміністрацією та міжнародною неурядовою організацією «АКТЕД» щодо реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги «Зменшення ризику катастроф та вразливості населення в східній Україні»	01.11.2019	01.08.2019 - 31.07.2021	Проект на декілька років. Проект знаходиться на стадії реєстрації в СКМУ. Основні результати включатимуть: 17 планів дій в надзвичайних ситуаціях; 120 кінцевих випробувань води; 5 планів безпеки води; 2 пілотних волонтерських проєкти, підтримані тренінгами та/або обладнанням; 12 громад, оснащених обладнанням для забезпечення готовності для реалізації плану дій в надзвичайній ситуації; 12 безпечних місць для дітей, створених у цільових громадах; 5 тренінгів.

Згідно інформації департаменту інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин облдержадміністрації

ВИСНОВКИ

Ситуація з інтенсивним забрудненням повітряного басейну Донецької області складалася в процесі становлення і розвитку промисловості протягом минулих десятиріч. При будівництві і експлуатації промислових об'єктів екологічному аспекту приділялася дуже незначна увага, незважаючи на те, що концентрація промисловості в Донецькій області є найбільш високою на території України.

Основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні залишаються підприємства чорної металургії, теплові електростанції та підприємства вугільної промисловості.

З метою вирішення складних екологічних проблем області, в тому числі поліпшення ситуації щодо охорони атмосферного повітря, в Донецькій області розроблена та впроваджуються низка програм і заходів. В містах Донецької області, де рівні забруднення атмосферного повітря перевищують нормативні, відповідно до рішення спільного засідання колегій Донецької обласної державної адміністрації та Мінприроди України від 26.03.04 р. розробляються програми оздоровлення атмосферного повітря міст. На сьогодні місцевими органами влади затверджено програму в місті Маріуполь.

Крім цього, в області розроблена Програма економічного та соціального розвитку Донецької області на 2019 рік та основні напрями розвитку на 2020 та 2021 роки. Розділом програми «Охорона навколишнього природного середовища» на 2019 рік заплановано виконання 24 заходів щодо охорони атмосферного повітря, на які було передбачено 4691741,0 тис. грн

Найважливішими екологічними проблемами у сфері охорони і раціонального використання вод є:

1. Відсутність альтернативного джерела водопостачання населення та галузей економіки. Водозабезпечення водними ресурсами користувачів Донецької області, включаючи маловодні райони півдня області, здійснюється централізовано з русла р. Сіверський Донець системою каналу Сіверський Донець-Донбас.

Висока ступінь залежності водопостачання користувачів Донецької області поверхневими водними ресурсами належної якості пов'язано з господарською діяльністю на території Харківської області.

Залежність водопостачання для потреб Донецької області від водності р. Сіверський Донець та режиму роботи Червонооскільського водосховища.

Наповнення Червонооскільського водосховища – багаторічного регулювання, залежить від природних чинників формування місцевого річкового стоку, воно є основним регулятором стоку р. Сіверський Донець для компенсації забору в канал Сіверський Донець-Донбас та при цьому використовується для потреб рекреації в межах Харківської області. Можливе виникнення конфліктів інтересів за рахунок зниження рівнів води у водосховищі.

Для усунення цього необхідно забезпечення регулярної подачі води каналом Дніпро-Донбас для міжбасейнового перекидання стоку для підтримання водності р. Сіверський Донець з урахуванням потреб водокористувачів Донецької і Луганської областей.

2. Згідно ТЕО «Поліпшення гідрологічного режиму та покращення екологічного стану р. Сіверський Донець в Харківській, Донецькій та Луганській областях» коефіцієнт зарегульованості стоку 95 % забезпеченості ставками та водосховищами у басейні р. Сіверський Донець становить 1,54, що свідчить про надмірне зарегулювання. Значна зарегульованість основної річки та гідрографічної мережі значно впливає на формування місцевого річкового стоку.

Для усунення цього необхідно:

- провести інвентаризацію згідно гідрографічного та водогосподарського районування з описом використання та параметрів експлуатації ставків та водосховищ, які споруджені на водних об'єктах, а також надати оцінку технічного стану для оптимізації їх кількості та відновлення гідрологічного режиму;

- визначити доцільність експлуатації гідротехнічних споруд на водосховищах і ставках області, які не залучаються до активної господарської діяльності;

- визначити пріоритети необхідності штучних водойм для потреб використання у порівнянні з екологічною шкодою для водного об'єкта і водозбірної площі для прийняття рішень щодо наближення водних об'єктів до природного стану;

- виконати заходи щодо проведення ремонтних робіт наявних гідротехнічних споруд в разі необхідності їх збереження та подальшої експлуатації.

3. Потребує вирішення питання реконструкції гідровузла Клебан-Бикського водосховища, розташованого на р. Клебан-Бик, який зв'язку з тривалим терміном експлуатації знаходиться в аварійному стані.

Після здійснення ремонтних робіт буде можливим здійснення регульованої подачі води з Клебан-Бикського водосховища для збільшення водності річок Кривий, Казенний Торець та р. Сіверський Донець, мінімізації наслідків можливих скидів забруднених вод з потенційно-небезпечних об'єктів, розташованих на непідконтрольній території та на межі зіткнення, які в результаті своєї діяльності можуть мати вплив на якісний стан р. Сіверський Донець, у тому числі в районі питного водозабору КП «Попаснянський Районний Водоканал» для потреб Луганської області, розташованого нижче за течією.

Разом з тим, Клебан-Бикське водосховище можливо розглядати, як резервне джерело питного водопостачання прилеглих населених пунктів, для підвищення надійності водопостачання населення Донецької області.

Незважаючи на роботу, що проводиться в області по збереженню природно – заповідного фонду, охороні та раціональному використанню

лісових ресурсів, тваринного і рослинного світу, в області ще залишаються проблемні питання, які потребують вирішення, а саме:

- збільшення площі природно-заповідного фонду Донецької області до показників, визначених Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року;
- встановлення меж територій об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення;
- розроблення та затвердження місцевих схем екологічної мережі, складання Переліку ключових, сполучних, буферних та відновлюваних територій та об'єктів екологічної мережі адміністративних утворень Донецької області, які контролюються українською владою;
- оцінка в межах області стану популяцій тварин, занесених до Червоної книги України та Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області; рослин, занесених до Червоної книги України та до Переліку видів рослин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними чи знаходяться під загрозою зникнення на території області;
- забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів Донецької області, доведення показника лісистості області до оптимального.

Враховуючи наявність в області великих обсягів накопичених промислових та побутових відходів, відсутність потужностей для їх знешкодження чи утилізації, а також місць для їх видалення, першочерговим пріоритетом в сфері поводження з відходами для Донецької області є забезпечення утилізації та знешкодження накопичених впродовж тривалого часу відходів та тих, що щорічно утворюються, забезпечення екологічно безпечного видалення відходів.

Основні напрямки вирішення цих пріоритетних проблем:

- забезпечення суб'єктами господарської діяльності максимального зниження обсягів утворення відходів, їх подальшу утилізацію чи знешкодження та екологічно безпечне складування, ліквідації накопичувачів високотоксичних відходів хімії та коксохімії з вирішенням питання утилізації накопичених відходів (Авдіївка, Маріуполь);
- впровадження заходів, передбачених регіональною Програмою поводження з промисловими відходами в Донецькій області на 2018-2020 роки;
- забезпечення екологічно безпечного зберігання непридатних для використання пестицидів, накопичених в області, з подальшим їх знешкодженням;
- створення потужностей з утилізації та знешкодження небезпечних відходів, у тому числі з використанням діючих потужностей підприємств;
- закриття (після будівництва регіональних полігонів ТПВ, сміттєперевантажувальних та сміттєсортувальних станцій) полігонів та сміттєзвалищ області, на яких не забезпечується захист довкілля, та їх подальша рекультивация;

- запровадження роздільного збирання побутових відходів в населених пунктах області;
- підвищення якості надання послуг населенню з вивезення побутових відходів за рахунок оновлення сміттєвозного парку, оновлення контейнерного господарства;
- ліквідація несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів;
- впровадження заходів, передбачених Програмою поводження з відходами в Донецькій області на 2016-2020 роки;
- розроблення та затвердження регіонального плану управління відходами в Донецькій області до 2030 року.

З урахуванням заходів, які вже здійснюються, сфера управління відходами в області вимагає цілеспрямованої роботи з метою вирішення зазначених проблемних питань.